

აკად. ნ. მარის სახელობის ენის, ისტორიისა
და მატერიალური კულტურის ინსტიტუტის

მ რ ა მ ბ ე

ИЗВЕСТИЯ

ИНСТИТУТА ЯЗЫКА, ИСТОРИИ И МАТЕРИАЛЬНОЙ
КУЛЬТУРЫ им. акад. Н. Я. МАРРА

VII

დაიბეჭდა სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის
საქართველოს ფილიალის განკარგულებით
თავმჯდომარე აკად. ნ. ბუსხელიძის

რედაქტორი პრფ. ს. ჯანაშია

შ ი ნ ა ა რ ს ი

1. კორნ. კეკელიძე, ტიმოთე ანტიოქელი	83-9
2. ლ. მუსხელიშვილი, ს. კაკაბაძე, მასალები დასაუღეთ საქართველოს სოციალურ და ეკონომიურ ისტორიისათვის. საისტორიო კრებული, წიგნი I, გვ. 1—94 და წიგნი III, გვ. 10—75. ტფილისი, 1928 წ. (რეცენზია)	151

СО Д Е Р Ж А Н И Е

1. Корн. Кекелидзе, Тимофей Антиохийский	9
2. Л. Мусхелишвили, С. Какабадзе, Материалы по социальной и экономической истории Зап. Грузии (рецензия)	151

TABLE DES MATIÈRES

1. Corn. Kekelidze, Vita Timothei Antiocheni	9
2. L. Mouskhelichvili, S. Kakabadzé, Matériaux pour l'histoire sociale et économique de la Géorgie Occidentale (critique)	151

ტიმოთე ანტიოქელი

უცნობი სირიელი მოღვაწე

VIII საუკუნისა

პროფ. კორნ. კეკელიძის

რედაქციითა და გამომკვევით

ТИМОФЕЙ АНТИОХИЙСКИЙ

НЕИЗВЕСТНЫЙ СИРИЙСКИЙ ДЕЯТЕЛЬ

VIII ВЕКА

Под редакцией и с исследованием

проф. Корн. Кекелидзе

V I T A

TIMOTHEI ANTIOCHENI

saec. VIII

Edidit

prof. Corn. KEKELIDZE

შ ე ს ა ვ ა ლ ი

I. ქაგლის მაცნეარული მნიშვნელობა

ძველი, რომელიც პირველად იბეჭდება, მოგვიტხრობს ერთერთი სირიელის, ტიმოთე ანტიოქელის, თავგადასაყვას. ეს ნაწარმოები ღირსია იმ პირთა საგანგებო ყურადღებისა, რომელთაც აინტერესებს აღმოსავლეთის ისტორიული წარსული ისეთს ბნელ ხანაში არაბების ბატონობისა, როგორცაა მერვე საუკუნე.

ამ ძველის გამოცემით ჩვენს თვალწინ იშლება მოღვაწეობა აქამდის ისტორიაში უცნობი ადამიანისა, რომელიც, როგორც ირკვევა, მნიშვნელოვან როლს თამაშობდა სირიის როგორც საეკლესიო-სარწმუნოებრივს, ისე პოლიტიკურ-საზოგადოებრივ ცხოვრებაში.

თხზულებაში წარმოდგენილია მკვეთრი სურათი სირიელების სარწმუნოებრივ-კულტურული ყოფისა, განსაკუთრებით მათი საეკლესიო-სამონასტრო ცხოვრებისა; ეს მხარე სირიელთა ისტორიისა მეცნიერებაში ჯერ კიდევ ბურუსითაა მოცული. განსაკუთრებით ეს უნდა ითქვას იმ პერიოდის შესახებ, რომელიც იწყება მეშვიდე საუკუნის ოცდაათიანი წლებიდან, ესე იგი—არაბთა ბატონობის დაწყებიდან. ფართოდაა მოხაზული თხზულებაში პოლიტიკური და საზოგადოებრივი ცხოვრება სირიელებისა, რომელნიც ამ დროს განიცდიან შესულმან-არაბთა ხელისუფლების მძვინვარე ექსპლოატაციას. მოკლედ, თხზულება თითქოს სპეციალური მიმოხილვაა ხალიფა ჰარონ-ალ-რაშიდის დროის სირიელთა ისტორიისა და, როგორც ასეთი, საჭირო ისტორიული დოკუმენტების სიმცირის პირობებში, მეცნიერების მნიშვნელოვან მოწაპოვრად უნდა ჩაითვალოს.

მას მნიშვნელობა აქვს არა მარტო აღმოსავლეთის, სირიელების, ისტორიისათვის, არამედ ჩვენთვისაც, ქართველებისთვისაც. საქმე ისაა, რომ, მეექვსე საუკუნიდან დაწყებული მეთექვსე, ჩვენი კულტურის ისტორიაში სირიელები უდიდეს როლს თამაშობდნენ. სირიის გზით შემოვიდა ქართლში ის ნაკადი ქრისტიანიზმისა, რომელმაც გარკვეული გეზი მისცა ფეოდალური საქართველოს ისტორიას საუკუნეთა განმავლობაში. სირიიდან შემოვიდა ჩვენში ის ტიპი სამონასტრო ცხოვრებისა, რომელიც ასეთს კვალს აჩენდა ჩვენს ცხოვრებას. სირიულიდან ითარგმნებოდა, უშუალოდ თუ სომხურის მეშვეობით, ის ძეგლები, რომელთაც დაუდევს საფუძველი ჩვენს ძველს მწერლობას. აქედან დასკვნა თავისთავად ცხადია: ჩვენი ისტორიის ამ ეპოქის შესასწავლად ძალიან ცოტა

მასალები მოგვეპოვება, ეს ძველი კი, როგორც ვთქვით, გვიშუქებს იმ ქვეყნის წარსულს, რომელიც გარკვეულ ელფერს აძლევდა ჩვენს ცხოვრებას, ასე რომ, ის წარმოადგენს წყაროს არა მარტო სირიის, არამედ ქართლის ისტორიული წარსულის შესასწავლადაც, განსაკუთრებით ეს უნდა ვთქვათ პოლიტიკური წარსულის შესახებ. ცნობილია, რომ არაბებმა სირია და ქართლი თითქმის ერთსადაიმავე დროს დაიპყრეს მეშვიდე საუკუნეში; ისიც ცნობილია, რომ ჩვენ, სამწუხაროდ, არც არაბთა ბატონობის გასაშუქებლად გვაქვს საკირო მასალები. აქ კი, ამ ძველში, მოცემულია საკმაოდ გაშლილი სურათი არაბების, როგორც დამპყრობელ-გაბატონებული ძალის, მოქმედებისა სირიაში, მათი დამოკიდებულებისა დაპყრობილ ერისადმი, მისი სარწმუნოებრივი და ყოფაცხოვრებითი მოვლენებისადმი. აქაც, ამ მხრივაც, მაშასადამე, ეს თხზულება დიდ მეცნიერულ დახმარებას გაუწევს ქართველ ისტორიკოსს, ვინაიდან არაბთა პოლიტიკა აღმოსავლეთის დაპყრობილ ქვეყნებში არსებითად ერთიდაიგივე იყო.

ამ გამოცემით მეცნიერებამ მოიპოვა ახალი, ჯერ უცნობი ლიტერატურული ძეგლი, რომელიც საინტერესოა თავისი წარმოშობითაც. ეს თხზულება, როგორც ქვემოთ იქნება ნაჩვენები, თავდაპირველად დაწერილი ყოფილა არაბულ ენაზე, არაბულიდან უთარგმნიათ ბერძნულად, ბერძნულიდან კი ქართულად. არც არაბული, არც ბერძნული ტექსტი მისი ცნობილი არაა, ყოველ შემთხვევაში ჯერჯერობით, მაშასადამე, დაგვრჩენია ქართული თარგმანი, რომლითაც შესაძლებელი ხდება ამ საინტერესო ძეგლის აღდგენა და ყოველმხრივ გათვალისწინება. ამასთან საყურადღებოა ისიც, რომ ქართული თარგმანის საშუალებით ჩვენ შეგვიძლია აღვადგინოთ არაბულ-ქრისტიანული მწერლობის ძეგლი; არაბულ-ქრისტიანული ლიტერატურა კი ჯერ შეუსწავლელია, ის ამ უკანასკნელ ხანებში იპყრობს ორიენტალისტების სერიოზულ ყურადღებას. ამრიგად, ძველი ქართული ლიტერატურა, რომელსაც ამ ძეგლის სახით საკმაოდ მნიშვნელოვანი წვლილი შეაქვს მსოფლიო ლიტერატურისა და კულტურის ისტორიაში, ერთხელ კიდევ მისცემს საბაბს ევროპის მეცნიერებს გაიმეორონ სიტყვები უდიდესი გერმანელი ისტორიკოსის ა. ჰარნაკისა: ირკვევა, «რომ უძველეს ხალხთა უდიდეს ბერძნულ-ქრისტიანულ ოჯახს ეკუთვნიან ქართველებიც; გამოჩნდებიან განა ჩვენში ახალგაზრდა მეცნიერები, რომლებიც შესძლებენ შეისწავლონ ენა, მწერლობა და ისტორია ამ ხალხისა, რომელსაც თავისი ძველი კულტურით ძმური ნათესაობა ჰქონია ჩვენთან, და გაგვაცნონ ახლო მისი საუნჯე»¹.

მართალია, თხზულებაში ადგილი აქვს, და საკმაოდ მნიშვნელოვანი, «სასწაულებსაც», მაგრამ ეს გარემოება ოდნავადაც ვერ დაამცირებს მის მეცნიერულ ღირებულებას; «სასწაულები» ხელს არ უშლიდა ცნობილ მეცნიერს, პროფ. K. Krumbacher-ს აღუარებინა ამგვარი თხზულებების კულტურულ-ისტორიული ინტერესი², ისინი ვერ ანელებდნენ ვერც ფრიდ. ენგელსის ინტერესს, რომელიც, როგორც მისი ბიოგრაფიიდან ვიცით, პირდაპირ მუშტ-

¹ Sitzungsberichte der preussischen Akademie der Wissenschaften, XXXIX, 1903

² Geschichte der byzantinischen Litteratur, Aufl. 2, S. 145.

რის თვალთ კითხულობდა და სწავლობდა თურმე ამგვარ თხზულებებს სხვა-დასხვა ენებზე. ამ „სასწაულებრივს“ გარსში გახვეულია ძვირფასი მარგალიტები ისტორიული, ყოფა-ცხოვრებითი სიმართლისა და რეალური განცდებისა, რომელთა ამოკრება დახელოვნებული ისტორიკოსისათვის არც ისე ძნელი საქმეა.

დასასრულ, თხზულება ერთერთი საუკეთესო ძეგლია ქართული ენის შე-სასწავლად; მისი კითხვის დროს თვალში გეცემათ მსუბუქი, თავისუფალი, პერიოდულად დამრგვალებული და დამთავრებული მხატვრული ენა, რომელიც: ადგილ-ადგილ უმალღეს ხელოვნებამდე აღის. მთარგმნელი ისე მოხერხებულად, ადვილად და თავისუფლად გადმოგვეცემს დედნის აზრებს, რომ გეგონებათ—წინ გვიძევეს არა ნათარგმნი, არამედ ორიგინალური ნაწარმოები ჩვენი მწერლობის კლასიკური ხანისა. მიმზიდველი ფაბულა, სიუჟეტის დრამატული დამუშავება, მხატვრული სახეები, მეტაფორები, პარალელიზმები, მშვეფიერი სურათები ბუნებისა და სხვა ამისთანები მიზეზია იმისა, რომ თხზულება თავიდან ბოლომდე, „სასწაულებრივ“ ნაწილშიაც კი, შეუწელებელი ინტერესით იკითხება.

უნდა აღინიშნოს, რომ წინამდებარე გამოცემა დამზადებული იყო განსვენებულის აკადემიკოსის ნ. მარის შეკვეთით ერთერთი, მის მიერ შეცნიერებათა აკადემიაში შექმნილი, სერიისათვის, რომელსაც Bibliotheca Armeno-Georgica ეწოდებოდა; აკადემიამ დაიწყო კიდევაც მისი ბეჭდვა 1916 წელს, მაგრამ ამიერ-კავკასიისა და საქართველოს შემდეგდროინდელმა გამოთიშვამ რუსეთისაგან, რამაც რამდენიმე წლით ჩამოგვამორა ყოფილი რუსეთის სამეცნიერო ცენტრებს, საშუალება არ მოგვცა მისი დამთავრებისა. შით უფრო სასიამოვნოა, რომ დღეს მის გამოცემას კისრულობს განახლებული საქავშირო აკადემიის საქართველოს ფილიალი.

II. თხზულების მოკლე შინაარსი

ტიმოთეს სამშობლო იყო ანტიოქიის მახლობლად მდებარე სოფელი კახუსტანი; მის მშობლებს, რომელნიც „ჟუჟენის-მოქმედნი“ ანუ გლეხები იყვნენ, ჰყავდათ კიდევ ორი ვაჟი და ერთი ქალი. ტიმოთე ყველაზე უმცროსი იყო ოჯახში. ის ძალიან ადრე დაობლდა, ზმითომ იზრდებოდა ძიძასთან დის უშუალო მეთვალყურეობით. როდესაც შვიდი წლის შეიქნა, ძმებმა ის ცხვარში გაგზავნეს მწყემსად; რადგანაც მცირეწლოვანობის გამო ჯეროვნად ვერ ასრულებდა თავის მოვალეობას, უფროსმა ძმამ ერთხელ სასტიკად სცემა მას. ამის შედეგი იყო, რომ ტიმოთე ანაზღეულად გაქრა და დაიკარგა სოფლიდან. ძმები და და მისი შეშინდნენ, აქეთ ეცნენ, იქით ეცნენ, მაგრამ უშედეგოდ. ისინი უნუგეშო მწუხარებამ შეიპყრო, განსაკუთრებით თავს იკლავდა და: ის ეძებდა მას „მთათა და ბორცუთა და ჳვენებსა შინა“, დახმარებისათვის უსულო ბუნებასაც კი მიმართავდა, ყოველ დღე ის გამოდიოდა გზაჯვარედინზე და ეკითხებოდა გამვლელ-გამომვლელთ ძმის ამბავს. მისი რჩევით ძმებმა დააწესეს დღესასწაუ-

ლები, რომელზედაც იწვევენ ნაცობსა და უცნობს და ყველას ეკითხებოდნენ: ხომ არაფერი გსმენიათ ჩვენი დაკარგული ძმის შესახებო? მათი ცდა უშედეგო იყო: ვერაფერი ვერავისგან ვერ გაიგეს. ტიმოთე თავისი სოფლიდან წასულა ერთს შორეულ დაბაში, სადაც ერთს ოჯახში ის მიიღეს როგორც საკუთარი შვილი. ის მიაბარეს ამ დაბის სკოლაში ერთს დახელოვნებულ მასწავლებელს აღსაზრდელად. ტიმოთე სკოლაში ყველას სჯობნიდა ბეჯითობით და ღვთის-ნიერობით. მეცადინეობას რომ მორჩებოდნენ, ისა და მისი ორი სკოლის ამხანაგი მიდიოდნენ ერთს განმარტოვებულ გამოქვამულში, სადაც ლოცვა-ვედრებაში ატარებდნენ დროს. როდესაც ტიმოთე წამოიზარდა, მისმა გამზრდელმა, რომელიც საკმაოდ შეძლებული კაცი იყო, ცოლად შეაძლია მას თავისი ერთადერთი ქალი. ტიმოთე შორს იყო აზრისაგან ოჯახურ ცხოვრებას მოჰკიდებოდა, მაგრამ თავისი აღმზრდელისა და კეთილისმყოფლის წყენაც ეძნელებოდა, ამიტომ ასე მოიქცა: მას სთხოვა ნებართვა წინასწარ იერუსალამში წასვლისა, თითქოსდა სალოცავად, ნამდვილად კი გადაწყვიტა—არ დაბრუნებულყო იქიდან. გამზრდელს უძნელებოდა მისი გაშვება, მაგრამ ბოლოსდაბოლოს დასთანხმდა და წასვლისას გაატანა თანამგზავრები, რომლებთანაც ერთად უნდა მობრუნებულყო უკან. ტიმოთე თანამგზავრებით იერუსალიმს დიდ მარხვაში მივიდა, აქ მათ მოილოცეს წმ. საფლავი, თხემის ადგილი, სიონი და მახლობელი წმიდა ადგილები, მერე გავიდნენ უდაბნოში, მოიხილეს ბეთლემი, მდინარე იორდანე და სხვა ადგილები და შემდეგ, ბზობას, დაბრუნდნენ იერუსალიმში, სადაც დაყვეს მთელი ვნების კვირა და აღდგომის ღამეს გახდნენ მოწამენი წმ. ცეცხლის მიღებისა¹. აღდგომის დღესასწაულის შემდეგ პილიგრიმები ჩვეულებრივ შინ, თავიანთ ქვეყანაში, ბრუნდებოდნენ ხოლმე, გაყენენ სხვებს ტიმოთეცა და მისი თანამგზავრები. როდესაც იერუსალიმს გასცილდნენ, ტიმოთემ ისარგებლა პილიგრიმების სიმრავლით, შეერია მათ და ჩამოშორდა თავისიანებს. უკანასკნელებმა ეს მაზინვე ვერ შენიშნეს. როდესაც გაიგეს, გვიან იყო: ტიმოთე გავიდა უდაბნოში, სადაც მეუღლებოდა ცხოვრებამ დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა მათზე. ის მივიდა ერთს მოხუცებულ ბერთან და სთხოვა მას—სქემა შემოსეო; ბერმა თხოვნა შეუსრულა არა იმწამსვე, არამედ ხანგრძლივი გამოცდის შემდეგ. ტიმოთემ დაყო ამ უდაბნოში 27 წელი და მერე გადასწყვიტა დაბრუნებულყო თავის სამშობლოში. გზაზე ის წააწყდა ერთ მონას-

¹ როდესაც ამ დღესასწაულების აღწერილობას კითხულობთ, თვალწინ უნებლიეთ წარმოგიდგებათ საქართველო, სადაც არც ისე შორეულ წარსულში (ალაგ-ალაგ დღესაც) თვითველი სოფელი ანდა გვარი სოფელში იხდის ამათიმ დღეობას, რომელსაც ესწრებიან, მოპატივებით თუ ისე, ამავე სოფლის სხვა მცხოვრებნი, აგრეთვე მახლობლნი, ნათესავნი და ნაცნობნი სხვა სოფლებიდან. ამ დღეობებზე იკვლება, როგორც ამ თხზულებით, ისე ჩვენშიაც, უამრავი საქონელი სტუმრების გასამასპინძლებლად. ასეთი ჩვეულება ეხლაც ცხოველია ურმიის სირიელთა შორის და, რაც საყურადღებოა, ის ძალიან მოგავიწყებს ჩვენი ქვეყნის ამგვარ ჩვეულებას („Страники“ 1913 г. Октябрь. стр. 457—8).

² აქ უხვადაა მოცემული დეტალები იერუსალიმის არქეოლოგია-ტოპოგრაფიისა; კერძოდ წმ. ცეცხლის მიღების შესახებ იხ. проф. А. Дмитриевский, Богослужение страстной и пасхальной седмиц в Иерусалиме IX—X в., Казань, 1894 г. стр. 406.

ტერს, რომელშიაც ცხოვრობდნენ მარონიტები; ის დროებით შეჩერდა ამ მონასტერში ვითომდა იმიტომ, რომ შეესწავლა ხურობა, რომელიც შეადგენდა ამ მონასტრის მკვიდრთა მთავარ საქმიანობას, ნამდვილად კი მწვალებლობისგან მათი მოქცევის მიზნით. ის ასეც მოიქცა: მოკლე ხანში მან ხურობაც შეისწავლა და მარონიტებიც მოაქცია.

ამის შემდეგ ის განაგრძობს გზას და მიაღწევს იმ დაბას, სადაც ის აღიზარდა და სადაც მას ცოლის შერთვას უპირობდნენ; აქ ის შედის ერთს მონასტერში და იწყებს მოღვაწეობას. რამდენიმე ხნის შემდეგ, თავისი სურვილის წინააღმდეგ, ის გაჰყვა ანტიოქიაში ერთს ბერს, თანახმად უკანასკნელის თხოვნისა, და თავი ამოყო სამშობლო სოფელში. სწორედ ამ დროს მისი ძმები იხდიდნენ წმ. გიორგის დღეობას; როდესაც მათ დაინახეს უცხო მგზავრები, სთხოვეს მათ დარჩენილიყვნენ მათთან და მიეღოთ მონაწილეობა დღეობაში. ტიმოთემ ძალიან უხერხულად იგრძნო თავი, მას არ უნდოდა გამომეღავენებულიყო მისი ვინაობა, ამიტომ მოინდომა წასვლა, მაგრამ ვერასგზით ვერ დააღწია თავი და იძულებული შეიქნა დარჩენილიყო. მისმა დაქ დაინახა რა უცხო მგზავრები, ჩვეულებისამებრ ტირილითა და ვაებით გაუმეღავენა მათ თავისი მწუხარება და სთხოვა—ეცნობებინათ მისთვის, თუ რამე იცოდნენ მისი ძმის შესახებ. ეს ადგილი მოთხრობისა თავისი დრამატიზმით დიდს შთაბეჭდილებას ახდენს. ტიმოთემ მიმართა ქრისტიანთა შორის მიღებულ ჩვეულებას, საღვთო წერილით მკითხაობას¹, გაშალა სახარება და უთხრა მტირალ დას: დამშვიდდი, შენი ძმა ცოცხალია, ხეალ ყველაფერს გაიგებ მის შესახებ! მას გადაწყვეტილი ჰქონდა ღამით გაპარულიყო. ტიმოთე დიდხანს ებრძოდა თავის თავს, მაგრამ ვეღარ სძლია, და აქ განმეორდა ის, რასაც ადგილი ჰქონდა, ბიბლიით, ევგვიტეში როდესაც იოსებმა თავის ძმებს გამოუცხადა თავი: მეორე დღეს ტიმოთე გამოუტყდა თავისიანება. ძნელია გადმოცემა იმისი, რასაც ადგილი ჰქონდა ამ მომენტში: თანახმად ძმების, დის და სოფლელების თხოვნისა ტიმოთე დარჩა სოფელში, ის დაბინავდა სენაკში, რომელიც ძმებმა აუშენეს მას. რამდენიმე ხნის შემდეგ სოფელში თავი იჩინა შფოთმა და უსიამოვნებამ; საქმე იქამდის მივიდა, რომ ტიმოთემ გადასწყვიტა მიეტოვებინა იქაურობა და სხვა მხარეს წასულიყო. სოფლელებმა რომ ეს გაიგეს, სთხოვეს მას დარჩენილიყო და აღუთქვეს გამოსწორება. ტიმოთე დასთანხმდა, მაგრამ მოსთხოვა მათ აეშენებინათ მისთვის სოფლიდან მოშორებით სავანე. მართლაც ერთს ხეეში, სადაც წმ. გიორგის ტაძარი იყო, მას აუშენეს მალალი სვეტი (გოდოლი) და დიდი ზემოთ აიყვანეს ზედ. ამიერიდან იწყება მისი ცხოვრება სვეტზე ან მესვეტეობა, რო-

¹ საღვთო წიგნებით მკითხაობის შესახებ იხ. проф. М. Сперанский, Из истории отреченных книг, гадания по Псалтыри, 1889 г. стр. 14—27. В. М. Истрин, К вопросу о гадательных псалтырях. ესეთი ჩვეულება ცნობილია ჩვენშიც, საქართველოშიაც; იმერეთში, მაგალითად, როდესაც უნდოდათ ქურდის გამოძევავენება, აიღებდნენ ხოლმე დავითის და მესამე ფსალმუნზე ჩადებდნენ შიგ გასაღებს, შეკრავდნენ თოკით და ჩამოიკიდებდნენ თითზე; ამ დროს ჩაიფიქრებდნენ ამათუმი პირს, ვინედაც ეჭვი ჰქონდათ, და წაიკითხავდნენ მესამე ფსალმუნსეთუ ამ დროს თითზე დაკიდებული წიგნი დატრიალდებოდა, ქურდი აღმოჩენილად ითვლებოდა.

მელიც გრძელდება თვით მის სიკვდილამდე. მალე მისი სვეტის გარშემო გაჩაღდა ნამღვილი სამონასტრო ცხოვრება; აქ მოვიდა, სხვათა შორის, ორი მისი სკოლის ამხანაგი, რომელნიც მან დააყენა მონასტრის უფროსად და რომლებთანაც მას სიცოცხლეში არ შეუწყვეტია სულიერი კავშირი¹. მალე მისი ამბავი მთელს ქვეყანას მოედო, მასთან მოდიოდნენ დაირიგებისა და რჩევისათვის არა მარტო ანტიოქიიდან და კახუტანიდან (15 სასწ.), არამედ სხვა ადგილებიდანაც, როგორც მაგალითად: შავი (23 სასწ.) და კარკულის (13 სასწ.) მთები, დაბა დაფნა (12 სასწ.), ბაზატუნ სოფელი (5 სასწ.), ქალაქები: ქალკიდონი (22 სასწ.), ემესა (19 სასწ.) და ილიოპოლი (24 სასწ.), სპარსეთიდანაც კი (21 სასწ.). მას მიმართავენ როგორც საერონი, ისე საზღვდელონი, ბერ-მონაზვნები, ეპისკოპოსები (2 სასწ.), ანტიოქიის პატრიარქი (5, 11, 14 სასწ.) და მაჰმადიანი სარკინოზნი (1, 9, 11, 21, 22 სასწ.). ტიმოთე აკმაყოფილებდა მათ სულიერ მოთხოვნილებას, არავის არ სტოვებდა უნუგეშოდ და არავის არ უშლიდა მასთან მისვლას. გარდაიცვალა ტიმოთე ღრმად მოხუცებული, სვეტზე დიდი ხნის ცხოვრების შემდეგ, და დასაფლავებულ იქნა ყველასაგან გულწრფელად დატირებული.

III. ტიმოთე ანტიოქელის ეპოქა

თუმცა თხზულებაში ქრონოლოგიური თარიღები არა გვაქვს, მაგრამ შესაძლებელია გავარკვეოთ ყოველ შემთხვევაში ის პერიოდი ტიმოთეს ცხოვრებისა, როდესაც ის სვეტზე ან გოდოლზე იმყოფებოდა. ტიმოთეს „სასწაულთა“ შესაბამე მოთხრობის მე-11 თავში ვკითხულობთ: როდესაც ტიმოთეს სახელი გაითქვა ყოველგან, მისი ნახვა მოინდომა, სხვათა შორის, ანტიოქიის პატრიარქმა თეოდორიტემ. ის მოვიდა მასთან „ეტლებითა და ჰუნებითა და სამოხელთა ბრწყინვალეებითა და ფრიადითა აკაზმულობითა და წარჩინებულობითა“. ტიმოთეს ეს არ ესიაიმოვნა, ვინაიდან ყოველივე ეს „უცხო იყო სამოციქულოდსა წესისაგან“. მან ის მოურიდებლივ ამხილა, გამოთხოვებისას მოსთხოვა— „შეეცვალა თავისი ცხოვრება; პატრიარქი დაპირდა, მაგრამ, წავიდა თუ არა, უმალვე დაივიწყა თავისი სიტყვა და წინანდებურად შეუფერებელ ცხოვრებას ატარებდა. ტიმოთემ მას ამცნო, რომ ძალიან მალე, სახელდობრ—დიდ ხუთშაბათს, ის, ტყულისა და უხამსო ცხოვრებისათვის, ჩამოგდებული იქნება საპატრიარქო ტახტიდან და უამრავი უბედურების მსხვერპლი გახდება. პატრიარქმა არავითარი ყურადღება მის სიტყვებს არ მიაქცია, დიდხუთშაბათს, პირიქით, დასცინოდა კიდევაც მას. მაგრამ როდესაც ის, წირვის დაწყებამდე, ეკლესიაში აპირებდა შესვლას და მირონის კურთხევას, თავს დაესხნენ მას ბა-

¹ დაახლოებული იყო მასთან აგრეთვე ორი მოღვაწე, ერთი პაპისკინის და მეორე ალექსანდრიის მონასტრისა. ჩვენ არ ვიცით, სად იყო პაპისკინის მონასტერი, რაც შეეხება ალექსანდრიისას, აქ იგულისხმება ალექსანდრია, რომელიც ანტიოქიის ჩრდილოეთით მდებარეობდა, ხმელთაშუა ზღვის ჩრდილოეთ ყურესთან.

ბილონიდან მოგზავნილი ჯარისკაცები ხალიფა ჰარონ-ალ-რაშიდისა, რომლის წინაშე პატრიარქი შესმენილი იყო „ვითარცა თავხედი და ორგული“. ის „შეკრეს ჯაქვითა მძიმითა და ბორკილითა“ და წაიყვანეს ბაბილონს. პატრიარქს ეხლა მოაგონდა ტიმოთე; გზაზე მან მოისყიდა ჯარისკაცები და ტიმოთესთან შეუხვია. ტიმოთემ უთხრა, რომ მას მიუხეიან სიკვდილს, მაგრამ ღმერთი, რომელიც მის მიერ მრავალ სასწაულს მოახდენს, იხსნის მას სიკვდილისაგან, რომ ის დიდ წარმატებას მიაღწევს, და სთხოვა—მთელი თავისი გავლენა მოეხმარა ქრისტიანთა მღვდმარეობის გასაუმჯობესებლად. მას თან გაატანა წმ. ზეთი და უთხრა, რომ ამ ზეთით ის მრავალ ავადმყოფს განკურნებს. როდესაც ჯარისკაცებმა თეოდორიტე ხალიფასთან მიიყვანეს, უკანასკნელმა მას თავის მოკვეთა მიუსაჯა. სამმა მეხრმლემ შესცვალა ერთი მეორე, მაგრამ ვერც ერთმა მათგანმა ვერ მოახერხა მახვილის ცემა; ვიღაც ნათლით მოსილი მოხუცი, რომელიც თეოდორიტეს გვერდით იდგა და რომელსაც მხოლოდ მეხრმლენი ხედავდნენ, არ უშვებდა მათ პატრიარქამდე, ერთს მათგანს ხელიც კი შეახმა. ხალიფამ გადასწყვიტა, რომ ეს საქმე „თუნიერ გრძნებისა არა არს“, ამიტომ უბრძანა—თეოდორიტე საპყრობილეში ჩავსვათ. ეს გაიგო ხალიფას ცოლმა; მან განსჯერტა, რომ ყველაფერი ეს ღეთის განგებით მოხდა, ამიტომ სთხოვა ქმარს—დაეთმო მისთვის პატრიარქი. ხალიფამ შეიწყნარა მეუღლის თხოვნა და არამც თუ გაათავისუფლა თეოდორიტე, მას „მეკარეთა“ საპატიო თანამდებობაც კი მიანიჭა. რამდენიმე ხნის შემდეგ ავად გახდა „მხოლოდშობილი“ ძე ხალიფასი; მამამ „შემოკრიბნა ქალღვევლთა და სპარსთა შორის წარჩინებულნი და გამოცდილნი მკურნალნი და მკურნალთ-მთავარნი“, მაგრამ ისინი ვერას გახდნენ. მაშინ დედოფალმა მოაგონა ქმარს თეოდორიტე, რომელიც სასწაულებრივ გადაურჩა სიკვდილს, და სთხოვა მას მიემართნა მისთვის. პატრიარქი მოვიდა და განუცხადა ხალიფას, რომ ის განკურნებს მის ძეს ღეთის ძალით და ტიმოთეს ლოცვა-ვედრებით. მან სცხო ავადმყოფს ტიმოთეს მიერ გამოტანებული ზეთი და ის იმწამსვე განიკურნა. ამასთან ერთად იმავე ზეთით მან განკურნა გამხმარი ხელი იმ ჯარისკაცისა, რომელსაც მისთვის თავი უნდა მოეკვეთა. ყველაფერმა ამან დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა როგორც ხალიფაზე, ისე სხვებზე, და მრავალი გარდახარა ქრისტიანობის მხარეზე. გახარებულმა ხალიფამ დიდად პატივისცა თეოდორიტეს, ის მზად იყო დაეთმო მისთვის თავისი სამეფოს ნახევარიც კი. პატრიარქმა, თანახმად ტიმოთეს დარჩებისა, უარყო ყოველგვარი საჩუქარი და პატივი, სამაგიეროდ მან გამოსთხოვა ხალიფას ქრისტიანებისათვის სამი მეტად მნიშვნელოვანი შეღავათი. შემდეგ ამისა ის გამოეთხოვა ხალიფას, რომელმაც დააუღალა მას—ყოველწლივ ეცნობებინა მისთვის როგორც თავისი საკუთარი, ისე მისი სამწყსოს საჭიროებანი, და გაემგზავრა თავის საპატრიარქოში. გზაზე მან შეუხვია და ინახულა ტიმოთე, მერე შევიდა საპატრიარქო ქალაქში, სადაც დიდი ზეიმითა და პატივით იქნა მიღებული.

ცხადია, თანახმად ჰაგიოგრაფიაში მიღებული შაბლონისა, ავტორმა „სასწაულების“ სამოსელში გახვია რაღაც ნამდვილი შემთხვევა, რომელსაც ადგილი ჰქონია ხალიფა ჰარონ-ალ-რაშიდისა და ანტიოქიის პატრიარქის თეო-

დორიტეს დროს; ამ ორ პირთა სახელის დახმარებით შესაძლებელია გარკვეულ იქნეს ტიმოთეს ეპოქა.

პარონ-ალ-რაშიდი ხალიფად იყო 170 ჰიჯრიდან 193-მდე (786 წლის 3 ივლისი—809 წლის 24 მარტი)¹, რაც შეეხება თეოდორიტეს, მის შესახებ ალექსანდრიის პატრიარქის ევტიქის (გარდაიცვ. 940 წ.) ანალებში (p. 410—411) ნათქვამია: „ხალიფა ალ-რაშიდის მერვე წელს ანტიოქიის პატრიარქად დანიშნულ იქნა თეოდორიტე; მან დაყო პატრიარქად 17 წელი და გარდაიცვალა“². ამრიგად, თანხმად ევტიქისა, თეოდორიტე პატრიარქად ყოფილა 795—812 წლებში; მაშასადამე, ის, რაც ამ ძეგლში მოთხრობილია, უნდა მომხდარიყო 795—809 წლებში³. მაგრამ იმ ცნობების მიხედვით, რომელნიც შემოუკრებია Le-Quien-ს⁴, თეოდორიტე პატრიარქად გამხდარა 795 წელზე გაცილებით ადრე. ყოველ შემთხვევაში ცნობილია, რომ 787 წელს, როდესაც მოწვეულ იქნა მეშვიდე მსოფლიო კრება, მას უკვე ეკავა ანტიოქიის კათედრა. კონსტანტინოპოლის პატრიარქის ტარასის „ცხოვრების“ ავტორი ეგნატე ამბობს: მეშვიდე კრებაზე მოვიდნენ „უწმიდესი ტარასი, კონსტანტინოპოლელი პატრიარქი, და მასთან ერთად პატრიარქთა მოადგილენი, სახელდობრ: რომის პაპის ადრიანესი—მღვდელი პეტრე და მონაზონი პეტრე; ალექსანდრიის პატრიარქის პოლიციანესი—მღვდელ-მონაზონი თომა; თეოდორიტე ანტიოქელისა და ილია იერუსალიმელის—მღვდელთ-მონაზონი იოანე“⁵. ამასვე ვკითხულობთ ბერძნულ მენოლოგიონში 11 ოქტომბერს, როდესაც დადებულია ხსენება მეშვიდე მსოფლიო კრების მამებისა. თეოდორე სტოდელს 194 წერილში (II წიგნი), რომელიც მიმართულია იოანე გრამატიკოსისადმი, ჯერ მოჰყავს აქტები „თეოდორიტე პატრიარქის დროის ანტიოქიის კრებისა“ ხატთაყვანისცემის შესახებ, შემდეგ კი მეორე ნიკიის კრების ფორმულა⁶. როგორც ჩანს, ანტიოქიის კრებას ადგილი ჰქონდა მეშვიდე მსოფლიო კრებამდე, აქედან—თეოდორიტე პატრიარქად ყოფილა 787 წლამდე. ამრიგად, ევტიქის ცნობა, რომ თეოდორიტემ ანტიოქიის საპატრიარქო ხალიფა პარონ-ალ-რაშიდის მერვე წელს დაიკავაო, სწორი არაა. უნდა აღინიშნოს, რომ ევტიქი სხვა შემთხვევაშიც სცოდავს ისტორიული სინამდვილის წინაშე; ამას ხაზს უსვამს მისი გამგრძელებელი იაქია ანტიოქელიც, რომელიც ამბობს: „მე განზრახვა მქონდა შემესწორებინა ევტიქის შრომა და შემეტანა შიგ ისეთი

¹ Müller, Der Islam I, 497. St. Lane-Poolo, The mohammadan dynasties, 12.

² Le-Quien, Oriens christianus II, col. 746.

³ თ. ეორდანი, საეკლესიო მუხეუმის ხელნაწერთა აღწერილობაში (Описание II, стр. 159) ამბობს: „ტიმოთე ცხოვრობდა ანტიოქეს (sic) მახლობლად პატრიარქი თეოდორიტესა და არაბების ბატონობის დროს“. ამ ცნობის მიხედვით P. Peeters-ი, რომელიც თვით ტიმოთეს „ცხოვრებას“ არ იცნობს, ფიქრობს, რომ ტიმოთე მეცხრე საუკუნის დამდევს ცხოვრობდაო (S. Hilarion d'Iberie, Analecta Bollandiana t. XXXII, p. 240, not. 1); უმკველია, მას მხედველობაში აქვს ევტიქის ქრონოლოგია.

⁴ Oriens christianus II, 746—747.

⁵ Димитрий Ростовский, Четьи-Мяси, февраль, стр. 444—445, 1905 г. Москва.

⁶ Migne, Patr. Gr. t. 99, col. 1592 ABC.

ცნობები, რომელთა შესახებ ის სდუმს ანდა ბუნდოვანად ლაპარაკობს, მინდოდა შემეცვალა იმაში ის, რაც მან არიე-დარია, სწორად ვერ გაიგო და გადმოგვცა არათანხმად ქეშმარიტებისა¹. განსაკუთრებით ეს უნდა ითქვას ანტიოქიის საპატრიარქოს შესახებ: მისი ცნობები ალექსანდრიისა და იერუსალიმის საპატრიარქოთა შესახებ უფრო სრული და სწორია, ვიდრე ანტიოქიის პატრიარქატის შესახებ; ჩანს, საგანგებო რამ წყაროები მას უკანასკნელის შესახებ არ ჰქონია². ასე რომ ძალაში რჩება მეცნიერებაში მიღებული ქრონოლოგია, რომლითაც თეოდორიტეს პატრიარქობა 777—794 წლებში მოდიოდა³; აქედან, ტიმოთეს „ცხოვრებაში“ მოთხრობილ ამბავს ადგილი უნდა ჰქონოდა 786—794 წლებში.

ხომ არ ეწინააღმდეგება რამეში ტიმოთეს „ცხოვრება“ ჰარონ-ალ-რაშიდის დროის ისტორიკოსებს? თითქოს შესაძლებელია ორი საწინააღმდეგო მოვლენის აღნიშვნა. პირველ ყოვლისა, ხალიფას ძის შესახებ, რომელიც, თანახმად თხზულებისა, თეოდორიტემ განკურნა, აქ ნათქვამია, რომ ის „მხოლოდშობილი იყო მისი (რაშიდის) და მისსა მიმართ ხოლო აქუნდა სასოებად და ყნოსად და სიხარული“. ნამდვილად კი ცნობილია, რომ ალ-რაშიდს ჰყავდა არა ერთი მხოლოდ შვილი, არამედ რამდენიმე, ასე, მაგალითად, აბდალაჰ (ელ-მამუნი), მოჰამედ (ელ-ემინი), ყასიმი, ალ-მუტასიმი და სხვ. ამ შემთხვევაში საქმე ისაა, თუ როგორ უნდა გაეიგოთ სიტყვა „მხოლოდშობილი“; თუმცა რაშიდს რამდენიმე ვაჟი ჰყავდა, მაგრამ ყველა ისინი ნაშობნი იყვნენ მხეველებისა და ხარკებისაგან, მხოლოდ ერთი, მოჰამედი (ელ-ემინი), დაიბადა კანონიერი ცოლის, პრინცესა ზუბეიდასაგან. ეჭვი არაა, ეს მოჰამედი, რომელიც იშვა არა მხოლოდ კანონიერის, არამედ ამასთან ერთად უალრესად საყვარელი ცოლისაგან, რაშიდს ყველა ვაჟზე მეტად უყვარდა. მართლაც, როგორც ცნობილია, ზუბეიდას გულისათვის, რომელსაც მასზე დიდი გავლენა ჰქონდა, რაშიდმა თავის წემკვიდრედ დანიშნა არა აბდალაჰი, რომელიც სპარსელი მხეველისაგან იშვა, არამედ მოჰამედი, თუმცა უკანასკნელი ორი თვით უმცროსი იყო პირველზე⁴. ვინაიდან კანონიერისა და ყველაზე უფრო საყვარელი ცოლისაგან რაშიდს სხვა ვაჟი არ ჰყოლია, მას შეეძლო მოჰამედისათვის „მხოლოდშობილი“ ეწოდებინა. ასე რომ ამ თხზულებაში „დედოფლად“ უნდა ზუბეიდა ვიგულისხმოთ, „მხოლოდშობილ“ ძედ კი, რომელიც თეოდორიტემ განკურნა, მოჰამედი; უკანასკნელი ხალიფობდა თავისი მამის შემდეგ ელ-ემინის სახელით (809—813 წლ.).

მეორე თითქოსდა წინააღმდეგობა თავს იჩენს ჰარონ-ალ-რაშიდის საეკლესიო პოლიტიკაში. არაბთა ისტორიკოსების ცნობით, 191 ჰიჯრამდე (806 წლ. 17 ნოემბერი—807 წლის 5 ნოემბერი) ქრისტიანთა მდგომარეობა ხალიფატში დამკამყაფილებელი იყო, არავითარ დევნა-შევიწროებას ისინი რაშიდისაგან

¹ Ахад. В. Розен, Василий Болгаровица, стр. 016, Петербург 1883 г.

² Н. Медников, Палестина от завоевания ее арабами до крестовых походов по арабским источникам, Палестинский Сборник т. XVII, вып. 2, кн. 2, стр. 140.

³ Сергей Ар. Полный месяцеслов Востока II, стр. 687, Владимир 1901 г.

⁴ დაიბადა 170 ჰიჯრის, 786—787 წ., გასულს; Müller, Der Islam I, 498—499.

არ განიცდიდნენ¹. ტიმოთეს „ცხოვრებაში“ კი საქმე ცოტა სხვანაირადაა წარმოდგენილი. ტიმოთე პატრიარქ თეოდორიტესთან საუბარში, ჯერ კიდევ სანამ უკანასკნელს ტყვედ წაიყვანენ, ასე ახასიათებს ქრისტიანთა და აგარიანთა ურთიერთობას: „ეკრძალე ძკრის-ზრახვასა და შხაკუეარებასა არა ხოლო უხილავთა მტერთასა, არამედ ხილულთასაცა, ესე იგი არს, რომელნი ესე დამკვდრებულ არიან ეზოთა შინა ჩუენთა აგარეანნი, რომელთა მიშეებისა და აღზუეავებისა მიზეზ იქმნნეს ცოდვანი ჩუენნი; უკუეთუ არა, ვერსადამცა უფლებულ იყენეს ჩუენ ზედა და მეფენი იგი მათნი, რომელთა უპურიეს ქალაქი ჩუენი და უცხო არიან სარწმუნოებისა ჩუენისაგან და მარადის მრისხანებით და გულისწყრომით აღიძვირან ჩუენ ზედა“. ამ მხრივ დამახასიათებელია თხოვნა თეოდორიტესი ალ-რაშიდისადმი მისი შვილის განკურნების შემდეგ: „ბრძანენ ჰელმწიფებამან თქუენმან, რათა ყოველთა სამთავროთა საბრძანებელისა თქუენისათა წიგნები ნუგეშინის-საცემლად და სალხინებლად მათ შინა მყოფთა ქრისტიანეთა წარეცეს, საცნაურ მყოფელი სიტკბოებით მიხედვისა თქუენისაჲ. ხოლო მღუდელთა და მონაზონთა ყოვლითურთ ხარკისაგან განთავისუფლებაჲ, და ესევეთარისა სიძძიმისა სრულიად შენდობაჲ. ხოლო მესამედ ყოვლისავე ქირისა და ზღვევისაგან განთავისუფლებაჲ ეკლესიათაჲ“. ამ თხოვნას ადგილი ჰქონდა გაცილებით ადრე 806 წლისა. ჰარონ-ალ-რაშიდი რომ ინდიფერენტულად არ ეპყრობოდა ქრისტიანებს, რომ ის მათ სდევნიდა ქრისტიანობისათვის, ამის შესახებ საკმაოდ არის ნათქვამი ერთერთს ჩემს ნარკვევში² და ეხლა ამის გამეორებას არ შეუდგები. მართალია, ტიმოთეს „ცხოვრებაში“ არის ერთი ადგილი, რომლის მიხედვით აგარიანები თითქოს ძალიან კარვად იყვნენ განწყობილნი ქრისტიანების მიმართ. ერთხელ აგარიანთა მხედრობა გაემგზავრა საბერძნეთისაკენ; ოცი დღის შემდეგ მიაღწენ საბერძნეთის საზღვრებს და დაიბანაკეს მინდორში (ალბათ ეს იყო ერთერთი ჩვეულებრივი თავდასხმა არაბებისა მოსაზღვრე ბიზანტიის ქვეყნებზე). აქ აღმოჩნდა ერთი გოდოლი, რომელზედაც ცხოვრობდა ვიღაც ბერი. ღამით მხედრობას მოესმა გოდლიდან ორი ადამიანის გალობა; როდესაც გამოიკვია, რომ ერთი მათგანი იყო ტიმოთე, რაც, სიშორის გამო, შეუძლებლად ეჩვენებოდა ყველას, ამირამ უთხრა ბერს: „უკუეთუ ვცნა კემშარიტი, ვითარმედ იგი (ტიმოთე) იყოს არა ურწმუნო ვიქმნე სიტყუათა შენთა, არამედ იყო ჩემ თანა ვითარცა კაცი წმიდაჲ, პატროსანი და შერაცხილი, და ყოველთა მონაზონთა პატივს ვსცემდე და კეთილსა უყოფდე, რომელთა იგი პირველ ამისსაცა, და ვიდრე აქამომდე პატივს ვსცემდი და კეთილსა უყოფდი და ხარკთა და ქირთა მათთა წყალობით თანაწარკჳდიდე და აღუსუბუქებდე“. მაგრამ ეს მაშინ იყო, ოდეს „გამოჩნდა ბრწყინვალე ესე მთიები“ ტიმოთე, ესე იგი—როდესაც მან სვეტზე დაიწყო მოღვაწეობა, ეს კი მან დაიწყო ალ-რაშიდის გამეფებამდე; რაშიდამდე კი, ხალიფა ალ-მაჰდისა

¹ К. Кекелидзе, Житье и подвиги Иоанна, католикаса Урхайского, Христ. Восток II, вып. 3, стр. 305.

² Ibid, стр. 305—306.

(775—785) და ალ-მანსურის (754—775) დროს, იბნ-ან-ნაკაშის ცნობით, ქრისტიანთა მდგომარეობა მართლაც ხელსაყრელი იყო მათთვის¹.

ამრიგად, ჩვენი ძეგლის ცნობები არ ეწინააღმდეგება საკმეათა ნამდვილ ვითარებას ალ-რაშიდის დროს. მართალია, ისტორიას არ შემოუნახავს ზუსტად ამ ძეგლში აღწერილი ფაქტი, მაგრამ იმაში, ისტორიაში, შეიძლება მოიძებნოს ზოგი რამ ისეთი, რაც ამ ფაქტს ამართლებს და ადასტურებს.

გ რ ი გ ო ლ ბ ა რ - ე ბ რ ე ი ა ბ უ - ფ ა რ ა ჯ ი (XIII ს.) თავის „სირიის ქრონიკაში“ გადმოგვცემს, რომ «Georgium, jacobitarum patriarcham, Theodoretum Graecorum, ac Iacobum Nestorianorum in carcerem esse conjectos jussu califae Bagdadensis, variorum criminum accusatos, quos Cyprianus, Nisibis Nestorianorum episcopus, dimitti imperavit, quum Isae medici litteras quibus vitam califae in manu sua esse jactabat, ut munera a christianis pro suorum antistitum liberatione extorquerat, eidem califae bona fisco addidisse, ac patriarchas libertate donasse, nono postquam in eo inclusi fuerant anno»². ბუნებრივია ვიკითხოთ: ხომ არ იმყოფება ეს მოწმობა რაიმე კავშირში, თუ ვინდ წყაროთა ერთობის ხაზით, ჩვენი ძეგლის ცნობასთან იმის შესახებ, რომ თეოდორიტე პატრიარქს ბრალი დასდევს, რის შედეგად ის ციხეში ჩასვეს და მერე გაათავისუფლეს?

ამ ძეგლის მოთხრობაში თეოდორიტეს მიერ ხალიფას შვილის განკურნების შესახებ გვესმის გამოძახილი ისტორიულად დამოწმებული ფაქტისა, რომ ჰარონ-ალ-რაშიდის დროის სამაჰმადიანო სახელმწიფოში, და მის კარზედაც, ქრისტიანებს, როგორც ექიმებს, გავლენიანი ადგილი ეკავათ. მედიცინაში კიდევ არ დაეკარგა გავლენა და მნიშვნელობა სკოლას, რომელიც დაარსებულ იქნა სასანიდების დროს ჯუნდღეშაპურში; ამ სკოლის წარმომადგენელი გაბრიელი, ბოხტი-იუს შვილი, რამდენჯერმე მოხსენებული ტაბარის მიერ როგორც ექიმი და დაახლოებული ჰარონ-ალ-რაშიდთან³, რომელიც თითქოს მის მიერ იქნა მოწამლული ელ-ემინის რჩევით⁴. მართალია, გაბრიელი ეკუთვნოდა ნესტორიანთა ბანაკს, რომელიც მუდამ სკდილობდა დაეჩრდილა სასახლეში მელეიტები, მაგრამ ალ-რაშიდის დროს იყო პერიოდი, როდესაც ხალიფას კეთილგანწყობილება უკანასკნელთა მხარეზე გადავიდა. ამ შემთხვევაში საგულისხმოა ამავე, რომელსაც გადმოგვცემს პატრიარქი ევტიქი თავის ანალებში (p. 409—410) და რომელიც მოტვით ძალიან მოგვაგონებს ჩვენი ძეგლის მოთხრობას. ალ-რაშიდის მისმა ძმამ აბდულამ, ეგვიპტის მმართველმა, „აჩუქა ეგვიპტელი ქალი; ის მეტად მშვენიერი და ლამაზი იყო, ამიტომ რაშიდს ძალზე შეუყვარდა. ეს ქალი ერთხელ მძიმე ავად გახდა, ექიმებმა დაუწყეს წამლობა, მაგრამ უშედეგოდ“. რაშიდმა, სხვების რჩევით; აბდულას შეუთვალა—გამოეგზავნა მისთვის ეგვიპტედან ექიმები. „მაშინ აბდულამ დაუძახა ალექსანდრიის მელეიტთა პატრიარქ ბალატიანეს, ძალზე დახელოვნებულ ექიმს, გააცნო მას

¹ Н. М е д н я к о в, Палестина от завоевания ее арабами.. II, кн. I, стр. 743—747.

² Le-Quien, Oriens christianus II, 747.

³ Акад. В. Бартольд, Карл Великий и Харун-ар-Рашид, Христ. Вост. I, 92.

⁴ Müller, Der Islam, t. I, S. 480, 497, Anmerk. I.

ქალის ვინაობა და ავადმყოფობა და გაისტუმრა ალ-რაშიდთან. ბალატიანემ წაიღო თან ეგვიპტური ხმელი პური და მარილიანი თევზი¹. როდესაც ავადმყოფმა შექამა პური და თევზი, განიკურნა. „ალ-რაშიდმა აჩუქა პატრიარქ ბალატიანეს ძალიან ბევრი ფული და გამოაქვეყნა ბრძანება, რათა მას დაბრუნებოდა ყველა ეკლესია, რომელნიც მას წაართვეს და ჩამოართვეს იაკობიტებმა. ბალატიანე დაბრუნდა ეგვიპტეში და დაიბრუნა იაკობიტთაგან მრავალი ეკლესია“².

ამრიგად, ცნობები ტიმოთეს ცხოვრების იმ პერიოდისა, როდესაც ის სვეტზე იმყოფებოდა, სავსებით გამართლებულია არსებითს ნაწილში ალ-რაშიდის ეპოქით. თუ ტიმოთეს შესვეტეობის დასაწყისს ჩვენ დაახლოებით 780—786 წლებში დავდებთ, შესაძლებელი გახდება დაახლოებით ვაჩვენოთ მისი დაბადების დრო. საქმე ისაა, რომ, როდესაც მან სვეტზე დაიწყო ცხოვრება, ის ორმოცდაათამდე წლის მაინც იქნებოდა შემდეგი ანგარიშით: ოცი წლის დაახლოებით (როდესაც ქორწინების პასაკში შევიდა) იერუსალიმში გაიპარა, 27 წელს აქაურ მონასტერში ცხოვრობდა, სამს წელიწადს მაინც მოანდომებდა იერუსალიმიდან სამშობლოში დაბრუნებას, თუ მხედველობაში გვექნება, რომ ამ დაბრუნებისას ის საკმაოდ ხანგრძლივად შეჩერდა ორს მონასტერში; მარონიტებისა და იმ სოფლისაში, სადაც აღიზარდა (20+27+3); მაშასადამე, დაბადებულა ტიმოთე დაახლოებით მერვე საუკუნის ოცდაათიან წლებში, გარდაცვლილა ამ საუკუნის გასულს თუ მეცხრე საუკუნის დამდეგს².

IV. თხზულების ორიგინალი და ბერძნული მისი თარგმანი.

სხვა წყაროთა ცნობები ტიმოთეს შესახებ

თხზულების პირველი ნაწილის ბოლოში, იქ, სადაც იწყება მოთხრობა ტიმოთეს „სასწაულთა“ შესახებ, ვკითხულობთ: „რამეთუ მარტივად და ლიტონად ვპოვეთ აღწერილად ცხოვრებაჲ მისი სარკინოზულითა წერილითა და მოსწრაფე ვიქმნენით ბერძნულსა ენასა თარგმანებად მისსა“. აქედან ჩვენ ვტყობილობთ, რომ ეს თხზულება თავდაპირველად დაწერილი ყოფილა არაბულ ენაზე („სარკინოზულითა წერილითა“), ხოლო არაბულიდან უთარგმნიათ ბერძნულად; ეს ცნობა, საცილობელი არაა, ბერძენ მთარგმნელის მიერაა შეტანილი თხზულებაში. თუ მხედველობაში გვექნება, რომ ჰაგიოგრაფი ტიმოთეს „ახალს საკვირველთმოქმედს“ უწოდებს, შეგვიძლია ვიფიქროთ, რომ „ცხოვრება“ დაწერილია ტიმოთეს გარდაცვალების უმალ; არა უგვიანეს, უნდა ვიფიქროთ, მეცხრე საუკუნის პირველი მეოთხედისა. ავტორი მისი, ჩანს, კარგი მცოდნეა საეკლესიო ლიტერატურისა ზოგადად; კერძოდ კი ჰაგიოგრაფისა: ის იჩენს, სხვათა შორის, წინაღობის ორი სირიელი მესვეტის,—სვიმონ ჰალაბელის და

¹ Н. Медвико в, Палестина от завоевания ее арабами... стр. 278—279.

² ყოველ შემთხვევაში, მერვე საუკუნის ოთხმოციანი წლების მიწურულში, როდესაც ალ-რაშიდი თვლდართეს თავსა ჰყვეთა, ტიმოთე „მომხუცადა“ („მხცვანი თითა“) წარმოდგენილი.

სვიმონ შავთელის, — ნაცნობობას; თავისი შრომა მას აუწყვია ისე, როგორც ამას ვხედავთ დასახელებულ მესვეტეთა „ცხოვრებაში“: პირველად გადმოგვეცმს¹ ზოგად ბიოგრაფიულ ცნობებს ტიმოთეს შესახებ, მერე კი — დაწვრილებით, ცალკე თავებად, მის „სასწაულებს“. საფუძვლიანად იცნობს ის ბიბლიასაც, საიდანაც მას შემოაქვს სახეები, სურათები, მეტაფორები, პარალელები და მონხრებელი ციტატები თავისი აზრისა და შეხედულების დასადასტურებლად. ეს კიდევ ცოტაა, ტიმოთეს ცხოვრების ძირითადი მომენტები მას აუშენებია ბიბლიურ ეპიზოდთა საფუძველზე; ასე, მაგალითად, ტიმოთეს მშობლებს „ჰელოვნებად აქუნდა საქმე ქუეყანისაჲ მსგავსად ადამ პირველქმნულისა შემდგომად ურჩებისა“. ტიმოთეს გაპარვას უცხოეთში, აღზრდას და სამშობლოში დაბრუნებას თავისი ერის ნუგეშისსაცემლად და დასახმარებლად ავტორი ადარებს მოსეს ცხოვრების ამბებს. ტიმოთეს დის მოთქმა-გოდებაში მისი დაკარგვის გამო გვესმის იაკობის ტირილი მისი შვილის იოსების დაკარგვის გამო. როდესაც ტიმოთე გამოუცხადებს თავის თავს ძმებსა და დას, გვაგონდება სცენა იოსებსა და მის ძმებს შორის ეგვიპტეში. თავისი ცხოვრების ზოგიერთი ხაზებით ტიმოთე უსწორდება, სჯობნის კიდევაც, იოსებს, დავითს, სამსონს, იობს და დანიელს. ანაზღეული გადასვლა მისი ანტიოქიიდან სინას მთაზე და უკანვე მობრუნება (10 სასწ.) შედარებულია ამბაკო წინასწარმეტყველის სასწაულებრივ გადასვლასთან პალესტინიდან ბაბილონში დანიელთან, რომელიც ორმოში იმყოფებოდა ლომებთან ერთად და სხვ. ჰაგიოგრაფი იცნობს აგრეთვე ფილოსოფიას, მალნიტის თვისებას, წარმოდგენა აქვს ზღვის სირინოზთა შესახებ, — ერთი სიტყვით, უცხო არაა მისთვის, თანახმად ჰაგიოგრაფიაში მიღებული ტერმინისა, „გარეშე“, ესე იგი — ამქვეყნიური სიბრძნე და ცოდნა.

ყველაფერი ეს არ ურიგდება ამ თხზულების ბერძნულ ენაზე მთარგმნელის ზემომოყვანილ სიტყვებს, ვითომც თხზულება თავდაპირველად „მარტივად და ლიტონად“ იყო დაწერილი. იბადება საკითხი: ხომ არ გადაამეტაფრასა ბერძენმა მთარგმნელმა „მარტივად და ლიტონად“ დაწერილი არაბული დედანი? მაგრამ საქმე ისაა, რომ თვით ბერძენი მთარგმნელი ასე ახასიათებს თავის შრომას: „მოსწრაფე ვიქმნენით ბერძულსა ენასა თარგმანებად მისსა არა მძლავრებითა და შემკობითა სიტყუათაჲთა, რომელთა მიერ არცა ერთი იპოების კეშმარიტებაჲ, არამედ ლიტონად, ვითარცა უფალმან მომცა სიტყუაჲ, რომელი იგი არს ყოველთა კეთილთა მიზეზი. რამეთუ ჩვენ არცა თუ გუაქუნდა ძალი სიტყუსაჲ შემსგავსებული, დალაკათუ ფრიად გუენება, რომელნი ესე უსწავლელ ვართ და უმეცარ. ხოლო განგრობილთა და განფენილთა თხრობათა შემოკლებულად აღწერაჲ ვირჩიეთ, რათა არა საწყინო იქნეს მსმენელთა“. როგორც ვხედავთ, ამგვარი დახასიათება უფრო ნაკლებად ურიგდება მეტაფრასტული ლიტერატურის ტრადიციებს და მეტაფრასტების მუშაობას. ამიტომ უფრო ახლო ვიქნებით სიმართლესთან, თუ სიტყვებს: „მარტივად და ლიტონად“, — შევხედავთ, როგორც ჩვეულებრივს, ad maiorem Vitae gloriam წამოსროლილ რეპლიკას, და მთელს თხზულებას, ყველა მისი ღირსება-ნაკლოვანებით, ვიცნობთ არაბ ჰაგიოგრაფის ნაწარმოებად.

ბერძენი მთარგმნელის ზემომოყვანილ დახასიათებას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს თარგმანის terminus ad quem დასადგენად. იკონოლასტურ მოძრაობათა დროს გაყინული ლიტერატურული შემოქმედება ბიზანტიისა მეცხრე საუკუნის ნახევრიდან განსაკუთრებული ძალდონით იჩენს თავს; ხატთაყვანისმცემლობის აღდგენის შემდეგ იწყება ლიტერატურის აყვავებაც. ეპოქის სულმა გამოიწვია ასპარეზზე რიტორთა მთელი რიგი, რომელნიც ფორმასა და გარეგნობას პირველს ადვილზე აყენებდნენ თავიანთ ნაწარმოებებში. ეხლა იწყება ისეთი „ცხოვრებანი“, რომლებშიაც სამი-ოთხი ფაქტიური მასალა,—დევიზით: multa, sed nihil,—რიტორიკული ენაწყლიანობის განუქვრეტელ ბურუსშია გახვეული¹. ბერძენ-მთარგმნელის სიტყვებში, რომ მან თავისი თარგმანი შეასრულა „არა მძლავრებითა და შემკობითა სიტყუათაჲთა, რომელთა მიერ არც ერთი იპოების კეშმართებაჲ, არამედ ლიტონად“, რომ მან აღიჩინა „განგრძობილთა და განფენილთა თხრობათა შემოკლებულად აღწერაჲ, რათა არა საწყინო იქმნეს მსმენელთა“,—ჩვენ გვესმის პროტესტი იმდროინდელ ჰაგიოგრაფიულ მწერლობაში გაბატონებული მიმართულების წინააღმდეგ, აქ ჩვენ ვხედავთ თავისებურ სატირას ამ მიმართულებაზე. ამ პროტესტის გათვალისწინებით ბერძნული თარგმანი ტიმოთეს „ცხოვრებისა“ უნდა გაჩენილიყო არაუადრეს მეცხრე საუკუნის ნახევრისა, უფრო სწორად—მის გასულს, როდესაც ზემოაღნიშნული რიტორიკული მიმართულება თავის კულმინაციურ პუნქტს აღწევს. მაგრამ ეს იყო პროტესტი წინააღმდეგ ლიტერატურული ტონისა, რომელიც გაბატონებული იყო სასახლეშიც, საზოგადოებრივ ავდიტორიებშიც და ეკლესიებშიც; ეს იყო დაცინვა-გაქირდვა თანამედროვეობისა, მით უფრო შეურაცხყოფელი, რომ დამცინველ-გამქირდველი იყო კაცი, თანახმად მისი საკუთარი განცხადებისა, „უსწავლელი და უმეცარი“, რომელსაც „არცა თუ აქუნდა ძალი სიტყუისა შემსგავსებელი, დაღაცათუ ფრიად ენება“. იქნება ეს იყოს მიზეზი იმისა, რომ ბერძნულ ენაზე არ შენახულა არამც თუ თხზულება,—მთლიანად თუ ექსცერპტულად,—არამედ უბრალო ხსენებაც კი ტიმოთესი. ასეთი პროტესტით და გაქირდვა-დაცინვით შეურაცხყოფილმა თანამედროვეობამ ხომ არ შეახო მას ხელი და არ მოსპო ის უმაღლე, როგორც კი გაჩნდა ის ბერძნულ ენაზე? მეცხრე-მეათე საუკუნეში ეს ხომ ჩვეულებრივი მოვლენა იყო: საქმარისი იყო ესა თუ ის თხზულება არ მოსწონებოდა რომელიმე პარტიას თუ დიდ პერსონას, არას ვამბობთ მთელი ეპოქის შესახებ, რომ ის უღმობელი აუტოლადფესმსხვერპლი გამხდარიყო. მოვიგონოთ, მაგალითისათვის, რა ბედს უშხადებდამპერატორი ბასილი II სვიმეონ მეტაფრასტის ჰაგიოგრაფიულ თხზულებებს², გინა თუ რა ბედი ეწია პატრიარქი მეთოდის „ცხოვრებას“, რომელიც დაწე-

¹ X. M. Лопарев, Византийские жития святых VIII—IX веков; Житие Евдокима, Известия Русского Археол. Института в Константинополе, т. XIII, стр. 161—162, 184.

² К. Кекелидзе, Симеон Метафраст по грузинским источникам (Труды Киевской дух. Академии, февраль 1910 г.).

რილი იყო სიცილიელ მთავარებისკომპოზის გრიგოლ ასვესტის მიერ¹. როგორც არ უნდა იყოს, ბერძნულ ენაზე ტიმოთეს შესახებ ჯერჯერობით არაერთი ცნობა არ ჩანს; ერთადერთი მოწმობა მის შესახებ, რომელიც მეცნიერების განკარგულებაშია, არაბული წყაროებიდან მომდინარეობს.

1874 წელს ცნობილმა რუსმა მეცნიერმა პ. უსპენსკიმ გამოაქვეყნა ანტიოქიის პატრიარქთა სია (Список повременных патриархов Антиохийских), შედგენილი 1767 წლის მახლობლად მღვდლის მიხეილ ბრეკის მიერ². უკანასკნელი ასე იწყებს პატრიარქების სიას: „უწყებულ იყავით, რომ მე, მდებარე მღვდელმა მიხეილ ბრეკმა, რომელსაც მსურდა მქონოდა ეკუმენიკური ისტორია პატრიარქების, მღვდელმთავრების და მეთვრის და რომელიც ვიწერდი ხოლმე საეკლესიო მოთხრობებს, ვიპოვე ერთი წიგნი ანტიოქიის პატრიარქის მაკარისა, რომელშიც ვიხილე სახელები და საქმენი დიდის ღვთის ქალაქის, ანტიოქიის, უნეტარესი პატრიარქებისა და გადმოვიწერე ისინი აქ, რათა ყოველმან მკითხველმან მომიხსენოს მე ღვთის წინაშე საზღაურის იმედით“. პატრიარქის მაკარის სია, გადმოღებული მიხეილის მიერ, მოყვანილია ანტიოქიის მე-110 პატრიარქ იოანემდე, ან მე-11 საუკუნის ბოლომდე³. მასასადამე, მაკარი პატრიარქს (1648—1672) ეკუთვნის აქ, ამ სიაში, მოთავსებული ცნობები თეოდორიტეს შესახებ, რომელსაც ამ სიით მე-85 ადგილი უკავია ანტიოქიის პატრიარქთა ზორის, სახელდობრ: „რაშიდის ბაღდადში ხალიფობის მერვე წელს ანტიოქიის პატრიარქად გახდა თეოდორიტე, დღეთა შინა ღირსისა ტიმოთესა, რომელიც კესარიის თემის კამახოსტიდან (არაბულად Kiahista) იყო. ტიმოთე მოციქულების პირით უკრძალავდა ამ პატრიარქს მისგლა-მოსგლას ბრწყინვალე ეტლით, რომელშიც ექვსი ცხენი იყო ხოლმე შებმული; თუ არ დაიშლი ასეთ მედიდურებას, ემუქრებოდა ის მას, ხალიფა რაშიდი განგირისხდება, დიდ პარასკევს დაგიქერს და დაგსჯისო. პატრიარქმა არ ყურადიღო ღირსი კაცის დარიგება, რისთვისაც დიდ პარასკევს რაშიდმა მართლაც დაიჭირა ის. ბაღდადისაკენ წაყვანილმა პატრიარქმა გზაზე შეუხვია ღირს ტიმოთესთან და ლოცვა-კურთხევა სთხოვა მას. როდესაც ის მიიყვანეს ქალაქში და წარუდგინეს რაშიდს, ხალიფამ ბრძანა მისი მოკლა, მაგრამ სწორედ ამ დროს გამოცხადდა იქ ღირსი ტიმოთე, რომელმაც სასწაულებრივ გაათავისუფლა პატრიარქი და, მონანიებული ქედმაღლობაში, დააბრუნა თავის კათედრაზე. თეოდორე პატრიარქად იყო 17 წელიწადს და გარდაიცვალა. მისი ამბავი მოთავსებულია ღირსის ტიმოთეს „ცხოვრებაში“. როგორც ვხედავთ, პატრიარქ მაკარის კიდევ ჰქონია ხელთ ტიმოთეს „ცხოვრება“, თუ არ ვიფიქრებთ, რომ ეს ცნობა მან მოიპოვა არა ამ „ცხოვრები-

¹ X. Лопарев, Византийские жития святых VIII—IX в. Византийский Временник, т. XVIII, отд. 1, стр. 6—7.

² Труды Киевской духовной Академии 1874 г. Июнь.

³ მაკარის სია ეთანხმება ევტიხიუსს და, მგონია, იმაზე უნდა იყოს დამყარებული; განსხვავება მათ შორის ასეთია: ევტიხი თეოდანასათვის (იგივე თომა) უჩვენებს 20 წლის პატრიარქობას, მაკარი კი (მისი ცხრობიდან—მე-76 პატრ.) 18-ს; ევტიხი არ იცნობს მაკარის 77, 78, 79 პატრიარქებს, სახელდობრ: სტეფანე IV, გიორგის და თეოფილაქტე II.

⁴ ერთერთს ქრისტიანული შინაარსის არაბულს ხელნაწერ კრებულში, რომელიც 1910 წელს მოუპოვევია რუსეთის არქეოლოგიურ ინსტიტუტს კონსტანტინოპოლში, მოთავსებული ყოფილა, სხვათა შორის, „სასწაულნი ტიმოთესნი“ (Византийский Временник, т. XVIII,

დან“ უშუალოდ, არამედ იმ პირთაგან, რომელთაც ის თავის წყაროდა სთვლის, მაგალითად, იაქია ანტიოქელის შვილის საადისაგან, ანდა ნიკონ შავმთელისაგან. ვისაც არ უნდა ეკუთვნოდეს ეს ცნობა, პატრიარქ მაქარის თუ სხვა ვინმეს, ერთი ცხადია, ის ამოღებულია ტიმოთეს „ცხოვრებიდან“ შემდეგი უმნიშვნელო ვარიაციებით: ტიმოთეს სამშობლოდ აქ დასახელებულია არა ანტიოქიის ოლქი, არამედ კესარიის; პატრიარქ თეოდორიტეს ტიმოთე აფრთხილებს არა უშუალოდ, არამედ მოციქულების პირით; მას რაშიდის ჯარისკაცები შეიპყრობენ არა დიდ ხუთშაბათს, არამედ პარასკევს; დასასრულ, მაქარი არას ამბობს პირდაპირ, რომ თეოდორიტემ განკურნა ხალიფას შვილი, თუმცა ტიმოთეს იქ „სასწაულთმოქმედება“ შეიძლება ამ მომენტსაც გულისხმობდეს.

სხვა ცნობები ტიმოთეს შესახებ ჩვენ არ მოგვეპოვება; ლიტურდიკულ წიგნებშიც კი არაფერია მის შესახებ, არც მთლიანი „განგება“, არც უბრალო „ხსენება“ მისი, მიუხედავად იმისა, რომ „ცხოვრება“ განკუთვნილი იყო „სვინაქსარულ საკითხავად“ ღვთისმსახურებისას. მართალია, „ცხოვრების“ ქართულ ნუსხებში შემონახულია ორი თარიღი მისი „ხსენებისა“: 28 იანვარი და 21 თებერვალი¹, მაგრამ ეს გაორება თავისთავად უჩვენებს, რომ თავდაპირველად აღნიშნული „ხსენება“ არ ემთხვევოდა არც ერთს ამ რიცხვს. დადება ამ ხსენებისა ნაჩვენებ რიცხვებში მომხდარა შემდეგ, როდესაც ეს „ხსენება“ დაიწყებდას მიეცა; ამ შემთხვევაში ზოგმა ის 21 თებერვალს მიაკუთვნა, რადგანაც ამ დღეს დადებულია „ხსენება“ მეორე ტიმოთესი, სიმვოლელისა, მცირე აზიის ოლიმპზე (გარდაიცვალა IX საუკუნის დამდეგს), სხვებმა—28 იანვარს, პირველ ყოვლისა იმიტომ, რომ ერთი „სასწაული“ ჩვენი ტიმოთესი შესრულებულია იანვარში (8 სასწ.), მეორედ იმიტომ, რომ 28 იანვარს დადებულია „ხსენება“ სირიის სხვა მოღვაწეებისაც, როგორც, მაგალითად, ეფრემ ასურის და პალადი მუღდაბნოელისა სირიის ანტიოქიის მახლობლად (IV საუკ.).

V. ცნობები თხზულების ქართული თარგმანისა და ნუსხების შესახებ

სიტყვები—„რამეთუ მარტივად და ლიტონად ეპოვეთ აღწერილად ცხოვრებად მისი სარკინოზულითა წერილითა და მოსწრაფე ვიქმნენით ბერძულსა ენასა თარგმანებად მისსა“,—ეჭვს არ სტოვებენ იმაში, რომ ამ თხზულების ქართულ მთარგმნელს ხელთა ჰქონდა არა არაბული დედანი, რომელშიაც, იგულისხმება, ასეთს სიტყვებს ადგილი არ ექნებოდა, არამედ ბერძნული მისი თარგმანი. როდის და ვის მიერაა ეს თხზულება ქართულად თარგმნილი?

отд. 3, стр. 118). საინტერესოა ვიცოდეთ, ხომ არ გვაქვს ამ შემთხვევაში ჩვენ არაბული დედანი ტიმოთეს თუ მთელი „ცხოვრების“ არა, მისი მეორე ნაწილისა ძანინც, რომელსაც ქართულ თარგმანშიც აქვს საგანგებო, სინეურით წარწერილი, სათაური: „სასწაულნი წმიდისა ტიმოთესნი“? თუმცა, რასაკვირველია, შეიძლება აქ სხვა რომელიმე ტიმოთე იგულისხმებოდეს.

¹ სამწუხაროდ, ადრინდელი ნუსხები „ცხოვრებისა“ არ აღნიშნავენ მისი ხსენების დღეს; ერთს, ყველაზე ძველს ნუსხაში, თვე და რიცხვი ამოფხეკილია, მეორეში „ცხოვრების“ დასაწყისთან ერთად რიცხვის ჩვენებაც დაკარგულია.

ექვმიუტანელი და უცილობელი პასუხი ამ საკითხზე ჩვენ არ მოგვეპოვება. დღესდღეობით ცნობილი ხელნაწერები მისი XII საუკუნეზე უძველესი არცერთი არაა და არც რაიმე ცნობას შეიცავს მთარგმნელის შესახებ. მაგრამ, თუ მხედველობაში მივიღებთ თარგმანის ლექსიკურსა და სტილისტიკურ მხარეს, ვერავითარ შემთხვევაში იმას შეათე საუკუნეს ვერ გადმოვაცილებთ. მისთვის უცხოა ის ნორმები, რომელიც ახასიათებს მეთერთმეტე საუკუნეში დაწყებულს საგანმანათლებლო მოძრაობას ქართულ მწერლობაში, ის უფრო მეათე საუკუნის მეორე ნახევრის ძეგლებს ენათესავება.

ამ თხზულებას საქართველოში საკმაოდ დიდი პოპულარობა ჰქონია მოპოვებული, რასაც დღესდღეობით ცნობილი და არსებული ხელნაწერებიც ადასტურებს. ესენია:

I. ხელნაწერი იერუსალიმის საპატრიარქო ბიბლიოთეკისა № 3, ეტრატზე, XII საუკუნისა; ის აღწერილია პროფ. ვ. ბენეშევიჩის მიერ¹, რომელიც მას, თანახმად აკად. ნ. მარისა, შეათე საუკუნეს აკუთვნებს. მაგრამ საქმე ისაა, რომ, მისივე კვლევა-ძიებით, ეს ხელნაწერი და ხელნაწერი იმავე ბიბლიოთეკისა № 2, რომლიდან ნ. მარმა გრიგოლ ხანძთელის „ცხოვრება“ გამოსცა, ერთისადა-იმავე „თენის“ ნაწილი და ერთიდაიმავე ხელით გადაწერილი ყოფილან; ხელნაწერი № 2-ის შესახებ კი ნ. მარი ამბობს, რომ ის „едва ли древнее XII века“². შეუძლებელია, ერთი ნაწილი ხელნაწერისა ერთსადაიმავე პირს გადაეწერა X საუკუნეში, მეორე კი მეთორმეტეში. ჩვენს შეკითხვაზე ამის შესახებ აკად. ნ. მარმა თავაზიანად შეგვატყობინა (7.X.1912) შემდეგი: „если, действительно, правда, что №№ 2 и 3 части одной и той же рукописи, то я предпочел бы думать, что я ошибся, называя [для № 3] «десятым» век, а не «едва ли древнее XII века». ტიმოთეს „ცხოვრება“, რომელსაც ამ ხელნაწერში 21ა—93ბ ფურცლები უკავია, იწყება ისე, როგორც ჩვენს გამოცემაში, ხოლო ბოლოვდება ის სიტყვით „გარდაიხდების“, თუ ეს მართლად ბოლოა მისი.

II. ხელნაწერი ყოფილი „საეკლესიო მუზეუმისა“ № 682, in folio, გადაწერილი ნუსხა ხუცურით XIII საუკუნეში ბომბიციზე, ორ სვეტად, თვითელში 38 სტრიქონი³; ის დეფექტურია: აკლია თავი და ბოლო, აგრეთვე შუაში საკმაოდ ბევრი ფურცელი. მნიშვნელოვანი რაოდენობა ამ ხელნაწერის ფურცლებისა მოხვედრილა სხვადასხვა ხელნაწერებიდან გადარჩენილ ფურცელთა დასტაში, რომელსაც მუზეუმის კატალოგში უზის № 749⁴. ტიმოთეს „ცხოვრებიდან“ აქ მოხვედრილა ორი ფურცელი (163 და 172), რომელიც ჩვენ ვადმოვიტანეთ თავის ადგილას № 682-ში. ხელნაწერში, რომელიც ჩვენ თავის დროს ხელახლა გადავნიშნეთ, დღეს 252 ფურცელია, მისი შინაარსი ასეთია:

¹ Христианский Восток, т. I, вып. 1, стр. 65—68.

² Георгий Мерчул, Жизнь Григория Халдзатийского, стр. VII.

³ Ф. Жордания, Описание рукописей Тифл. Церк. Музея, II, 154—155.

⁴ ამის აღწერილობაში თ. ევრდანიამ ამბობს: Учение св. Тимотея Чудотворца (Описание II, 209); ალბათ სწლნი (=სასწაულნი) თ. ევრდანიამ წაიკითხა როგორც „სწაულანი“.

1. ლავსაიკონი (Λαυσαϊκόν) პალადი ელენებოლელისა (ფ. 1—61) მეურსის მოკლე რედაქციისა¹.

2. წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა კასიანე ჰრომისაჲ. თხრობაჲ წესა და განგებასა ეგვიპტისა და აღმოსავლეთისა მონასტერთა საკრებულოთა (ფ. 61—70. De institutis coenobiorum, Migne, PL. XLIX, 53 sqq).

3. მისივე წმიდისა მამისა ჩუენისა კასიანე ჰრომისაჲ მიწერილი ლეონტის მიმართ მოქალაქობისათჳს წმიდათა მამათა სკიტთასა (ფ. 70—79. Collationes, Migne—PL. XLIX, 477 sqq).

4. ნეტარისა თეოდორიტე ეპისკოპოსისა კჯრის ქალაქისაჲ. ღმრთის-მოყუარებითი თხრობაჲ გინა თუ მოლუაწეთა მოქალაქობაჲ (ფ. 79—155)².

5. მისივე ნეტარისა თეოდორიტეს სიტყუაჲ საღმრთოჲსა სიყუარულისათჳს (ფ. 155—162).

6. ცხოვებაჲ ღირსისა ტიმოთე საკრველთ-მოქმედისაჲ (ფ. 163—209).

7. ცხოვებაჲ და მოქალაქობაჲ წმიდისა მამისა ჩუენისა თეოდორესი, რომელი პირველად მოლუაწებითა განბრწყინდა დიდსა შინა ლავრასა წმიდისა საბაჲსსა და მერმე მთავარებისკოპოზ იქმნა ქალაქსა ედესელთასა: აღწერილიჲ ბასილის მიერ დის-წულსა მისისა და ემესელ ეპისკოპოზისა (ფ. 209—245)³.

8. ცხოვებაჲ და მოქალაქობაჲ და ღუაწლი წმიდისა მამისა ჩუენისა ათინოგენი მღვდელმონაწამისაჲ (ფ. 245—252)⁴.

III. ხელნაწერი „ქართელთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების“ მუზეუმისა № 382, მეცამეტე საუკუნისა, in folio, ეტრატზე; გადაწერილია ორ სვეტად და შეიცავს წლის სხვადასხვა დღის წმიდათა „ცხოვრებას“. ბოლოში არის ტიმოთეს „ცხოვრებაც“, მხოლოდ მე-18 სასწაულიდან, სხვა ყველაფერი დაკარგულია.

¹ К. Кекелидзе, Эпизод из начальной истории египетского монашества стр. 9; прим. 1 (Труды Киевской д. Академии, февраль 1911 г.).

² ეს არის ე. წ. Θεοφιλης ἱστοριᾶς თეოდორიტე კვირელისა, რომელსაც ქართულ მწერლობაში ეწოდება „ფილოთეონ ისორია“; ამ სახელწოდების შესახებ აქ ვკითხულობთ: „ამას წიგნსა ეწოდების ფილოთეონ ისტორიაჲ. რომელ არს ღმრთის-მოყუარებითი თხრობაჲ. რამეთუ ვითარ იგი კლემქსსა და დიოლოლონსა იგივე ბერძული სახელი უწოდიან ქართულადც. ეგრეთვე ამისათჳს უსაკუთრეს არს წოდებად ფილოთეონ ისტორიაჲ. რომელი ესე თუთ აღმწერელისა ამისისა თეოდორიტესა-გან სახელდებულ არს ამისდა... ამის მიერ აღწერილისა ამის ფილოთეონ ისტორიაჲსა მოსურნე იყო წმიდაჲ და ღმერთშემოსილი ბერი ჩუენი ანტონი. და მისითა ბრძანებითა და ლოცვითა ითარგმნა ესე“. (ფ. 79—80).

³ Помяловский И., Житие Феодора, архиепископа Эдесского, Петерб. 1892 г.

⁴ სტატიები 7 და 8 თ. ყორდანიას კატალოგში, სტამბის დაუდევრობის თუ კორექტორის უუურადღებობის გამო. შეადგენენ ხელნაწერის № 684 დაბოლოებას (Описание II, стр. 159—160 E, Ж, З, И). ასო 3-ს ქვეშ ყორდანია აღნიშნავს, როგორც განსაკუთრებულ სტატიას, „мученическую смерть от паря персов Иоанна; вет. начальных и последних лхстов; жизнеописание обстоятельное, увлекательное и неизвестное церковной истории“ (II, 160). ნამდვილად აქ ჩვენ საქმე გვაქვს თეოდორე ედესელის „ცხოვრებიდან“ ამოღებულ ცალკეულ ფურცლებთან, რომლებზედაც მოთხრობილია გაქრისტიანება ბაბილონის ხალიფის მავის, აღრამელქის მემკვიდრისა, რომელსაც ნათლისღებაში ეწოდა იოანე. მაშასადამე, არაფერი ახალი და უცნობი ჰაგიოგრაფიული თხზულება აქ არ მოგვეპოვება.

IV. ხელნაწერი გელათის მონასტრისა № 1 (ჩვენი, ჯერ გამოუქვეყნებელი აღწერილობით), 43×28, ტექსტი 29×16, ორ სვეტად, თვითეულზე 33 სტრიქონი, ქაღალდზე, 583 ფურცელი; გადაწერილია აფხაზეთის კათალიკოსის ევდემონ I (1543—1578) დროს. შეიცავს თებერვლისა და აგვისტოს თვის წმიდათა ცხოვრებას; 96a—165b ფურცლებზე მოთავსებულია ტიმოთეს „ცხოვრებაც“.

V. ხელნაწერი ყოფილი „საეკლესიო მუზეუმისა“ № 105, გადაწერილია „უდაბნოსა გარესჯისასა, მონასტერსა წმიდისა იოანე ნათლისმცემლისასა“ 1697 წელს¹. შეიცავს: 1) კლიმაქს იოანე სინელისას (ფ. 1—204), 2) ტიმოთეს „ცხოვრებას“ (ფ. 205—287) და 3) სვიმეონ შავმთელის მესვეტის „ცხოვრებას“ (ფ. 287—413)².

VI. ხელნაწერი ე. ს. თაყაიშვილისა, მხედრული ხელით გადაწერილი XVIII საუკუნის ნახევარში³. ამ ხელნაწერში მეორე ადგილას ვითხოვლობთ: „თთულსა იანვარსა კ^ს ცხოვრება წმიდისა და საკურველთა მოქმედისა ტიმოთისი“. აქ ნამდვილად „ცხოვრება“ კი არაა, არამედ მოკლე ექსცერპტები მისგან (სულ 2¹/₂ ფურცელზე in 8), შენიშვნების სახით გადამწერისათვის. ის ასე იწყება: „ტიმოთე ანტიოქელი. პირველად თავად ქრისტიანეთა უწოდა მკვდრთა ანტიოქიისათა: იმისი შემსხმელი არსთა ქმნულებიდან იწყებს, რომელნიმე ამისთჳს იწყებენ ქებასა“. შემდეგ მოჰყვება სათაურები 1, 4, 8, 9, 11, 17, 19, 20, 22, 24, 25, 16, 15 სასწაულებისა. აქ ერთი შენიშვნაა: „უდაბნოში რომ ვიყავი წელსა ქრისტესით ჩლოვ, აგვისტოს, ერთად შეკრებილი წიგნებიდან ამოვწერე“. ამის მიხედვით შეგვიძლია ვიფიქროთ, რომ საქმე გვაქვს ხელნაწერის № 105 ექსცერპტებთან, ვინაიდან, როგორც ვთქვით, ეს ხელნაწერი გადაწერილია დავით გარეჯის უდაბნოში.

აი: ყველა დღესდღეობით ცნობილი ნუსხა ტიმოთეს „ცხოვრებისა“. ამათგან ჩვენი გამოცემის საფუძვლად დადებულია საეკლ. მუზ. №№ 682=A და 105=B ნუსხები; გელათის ნუსხა (C) ჩვენ მიერ ნაწილობრივად გამოყენებული, შედარებულია საკუთარი სახელები და ზოგიერთი ცალკეული ადგილები. სხვა ნუსხები მხედველობაში არაა მიღებული, იერუსალიმის იმიტომ, რომ ჩვენთვის ხელმიუწვდომელი იყო, წერა-კითხვის ნუსხა-დღეფექტობის გამო, თაყაიშვილის კი—ზემონაჩვენები მიზეზის გამო.

ის სიტყვები, წინადადებანი და აბზაცები, რომელნიც [ ]-ში არიან მოქცეულნი, ნუსხა A-ს აკლია ან დღეფექტობის [A-ში დაკარგულია 41, 1—43, 2, 53, 25—58, 17, 63, 10—65, 27, 73, 20—75, 9], ანდა გადმომწერის დაუდევრობის გამო, ისინი შეესებოდა B ნუსხიდან.

¹ Ф. Ж о р д а н и я, Описание рукописей Тифлис. Церковного Музея I, 121—122.

² თ. ჟორდანიას აღწერილობით შეიძლება იფიქროს ვინმემ, რომ მთელი „ეს წიგნი (მაშასადამე, ტიმოთეს „ცხოვრებაც“) გადათარგმნილია წმ. ექვთიმეს მიერ ბრძანებითა მამისა მისისა იოანე ივერისა“ (I, 122); მაგრამ ეს შენიშვნა გადამწერისა ეკუთვნის არა „მთელ წიგნს“, არამედ მხოლოდ იოანე სინელის კლიმაქსს.

³ მისი აღწერა იხ. „ძველ საქართველოში“, ტ. II, განყ. 3, გვ. 35—46.

VI. ტექსტის დახასიათება

ვინაიდან ძველი, რომელიც ექუთენის უძველესი ქართული მწერლობის უკანასკნელ პერიოდს, შემონახულია შედარებით მოგვიანო დროის ნუსხებით, ჩვენ მოვერიდეთ ტექსტის არქაიზაციას ძველი, კლასიკური ნორმების მიხედვით. მიუხედავად ამისა, გამოცემაში დატულია ის მცირერიცხოვანი არქაული გარდ-მონაშთები, რომელთაც ვხვდებით ნუსხებში, სახელდობრ:

I. მორფოლოგიური: ა) სახელობითს ბრუნვაში B იძლევა კლასიკურ წაკითხვას „მეუფე“ (87, 16; 99, 36; 112, 33), ნაწილაკი დე A-ში C-თია მოცე-მული—„უქუნისამღ“ (142, 7, 34; ბ) ნამყო უსრულში ე ი-ს მაგიერ: შემო-ვილოდეთ, უწყოდეთ, ვიქცეოდეთ (113, 31), ვევედრებოდეთ (113, 8, 33), მიმო-ვილოდეთ, ვიქცეოდეთ (97, 28-29), მოველოდე; გ) ნამყო უსრული მოცე-მულია უბოლოკიდურხმოვნოდ: ეხედვედ (110, 1), მასწავებდ და განამტკი-ცებდ და განაქარებდ მწუხარებათა ჩემთა (110, 2-3), ვგალობდ (135, 16); დ) შე-მასმენელში, რომელსაც დამატება მხოლოობითს რიცხვში აქვს, ში გვ-ს მაგიერ: შემეწყალენ ჩუენ (129, 21).

II. სინტაქსური: მასდარის შემდეგ არსებითი სახელის დასმა ა) სა-ხელობითს ბრუნვაში: წარკუთად თავი (104, 26), ბ) მიცემითში: ძლევად ძლიე-რებასა (104, 30).

III. ფონეტიკური: ოვ უ-ს მაგიერ; ეს არქაიზმი დატულია მხოლოდ სიტყვაში „ოვფალი“ და მისგან ნაწარმოებებში.

არასწორი ფორმები, რომელიც გამოცემაში უარყოფილია:

I. ფონეტიკური: ა) შესუსტების გამო ი-ს ძ-დ ქცევა სიტყვაში „საი-დუმლო“ (A-ში სისტემატურად), ბ) ხშირი შემთხვევა სიტყვის ბოლოში ა-ს ძ-თი შეცვლისა, გ) სისტემატური შეცვლა ე-სი C-თი უ-სთან ერთად, დ) კ ბ-ს მაგიერ სიტყვაში „გულისხმა“ და მისგან ნაწარმოებნი, ე) B-ში ს ჯ, ჩ-ს წინ სიტყვებში: სამსჯავროდსა (76, 37), უსჯულოებისა (127, 26), მაგრამ ყოველთვის „შჯულიერი“, „გამოსჩნდე“ (134, 38), ვ) ორსავე ნუსხაში ყოველთვის იძლმი „იერუსალში“-ს ნაცვლად.

II. მორფოლოგიური: ა) ნათესაობითში ძ-ს გაქრობა: ზეგარდამოსა (51, 4), ბ) მიცემითში ძ: მტერისადათა (102, 3), წინაშე ყოველთადასა (108, 22), გ) მოქმედებითში გაქრობა ძ-სა: შენთათა (96, 3), დ) შემასმენელში ძ-ს გაჩენა, მზად იყო (102, 22), ე) A სისტემატურად სწერს: „თაყუანის სცა“ „თაყუანი სცა“-ს მაგიერ.

ზოგიერთი დამახასიათებელი დიალექტიზმი:

I. ფონეტიკური: 1) ხმოვანთა გამყოფი ბგერის შესახებ ნუსხებს გარკვეული წესი არ გააჩნია, ხან იცავენ მას, ხან არა, წარმოიდგინეთ—ერთსადაიმავე სიტყვაშიცკი; 2) ესევე უნდა ვთქვათ შემდეგი ბგერების შესახებ: ა) ი და ე: სახიდ-სახედ, აგარიანთა-აგარეანთა; ბ) უ და ო: მყუარ-მყუეარ-მყოარ-მოვარ. 3) A ნუსხა ფ-ს წინაშე უპირატესობას აძლევს ყოველთვის ბ-ს, მაგალითად: განცფრდა-განცზრდა; მ-ს წინაშე ნ-ს: ჰანზავი (98, 4; 121, 4), 4) სიტყვა „საწუთოჲ“ და მისგან წარმოებულნი A-ში იწერება რ-თი: „საწუთრო“, აგრეთვე „ურთიერთარს“.

II. მორფოლოგიური: მღე B-ში ყოველთვის უერთდება მიმართებითი ბრუნვის სრულ ფორმას: ჳევამღე, რვამღე, A-ში კი არასრულს.

ლექსიკა თხზულებისა

როგორც ზემოთ იყო აღნიშნული, ენა თხზულებისა მსუბუქი და თავისუფალია; მაგრამ, როგორც კლასიკური ხანის ძეგლი, ის შეიცავს მრავალს ისეთ სიტყვას, რომელიც ჩვეულებრივი მკითხველისათვის ყოველთვის გასაგები არაა. ამიტომ საჭიროდ დავინახეთ გამოცემას დაეურთოთ ლექსიკონი ასეთი სიტყვებისა (იხ. ტექსტის ბოლოს).

I. Научное значение памятника

Издаваемый памятник представляет собою жизнеописание Тимофея Столпника, сирийского подвижника VIII века. Памятник—в высшей степени любопытный, достойный внимания интересующихся судьбами сирийского или „восточного“ диоцеза.

С изданием этого памятника мы знакомимся с одним новым, неизвестным до сих пор в истории деятелем, игравшим крупную роль в политической и церковно-религиозной жизни сирийцев VIII века.

В издаваемом тексте наука приобретает новый агиографический памятник, интересный, между прочим, и по происхождению своему. Как увидим ниже, сочинение это первоначально появилось на арабском языке, следовательно, перед нами—новый, до сих пор неизвестный, памятник арабско-христианской письменности, которая, будучи пока малоизученною, начинает привлекать, в особенности за последнее время, серьезное внимание в ориенталистической науке.

В памятнике представлена яркая картина сирийского подвижничества VIII века. Здесь мы знакомимся с различными проявлениями его, как, напр., столпничество, киновитство, воскизм и др. История сирийского подвижничества представляет собою в науке область темную и малоразработанную¹. Это в особенности нужно сказать относительно периода, наступившего после тридцатых годов VII столетия, т. е. со времени арабского нашествия. Не оставлены в нем без внимания и другие стороны церковно-общественной жизни сирийцев, терпевших под игом иноверной арабско-мусульманской государственности. Отсюда—несомненное научное значение нашего памятника, являющегося, при скудости подобных источников, специальным, можно сказать, историческим очерком Антиохийской патриархии времен халифа Харун-ар-Рашида.

Правда, в Житии много чудесного,—две части его посвящены описанию „знамений“ Тимофея,—но это не умаляет его научного значения,—не менее ведь чудесного и легендарного в Житии препод. Симеона Столпника (VI в.), но это не помешало известному К. Кгумба-

¹ Об этом см. в диссертации Анатолия—„Исторический очерк сирийского монашества до половины VI в.“, стр. I—V, Киев 1911 г.

სხეგუ признать за ним культурно-исторический интерес¹; в этой чудесной оболочке сокрыты здоровые зерна историко-бытовой правды и реальных переживаний.

Судя по одному выражению памятника— „потщились перевести на греческий язык“, грузинский перевод сделан с греческого, а не с арабского его подлинника. Когда и кем переведено сочинение на грузинский язык? Для ответа на этот вопрос определенных и бесспорных данных у нас нет. Известные нам списки его едва ли древнее XII века и никаких сведений о переводчике не дают. Но, судя по лексической и стилистической стороне, нет никакой возможности отнести его к эпохе позднее X века; оно совершенно чуждо тех норм, которые характеризуют начавшееся с XI века обновленческое движение в грузинской литературе соответствующего жанра.

Произведение является одним из лучших памятников для изучения древнего литературного грузинского языка; при чтении его пред нами открывается легкий, свободный, классический язык, по местам достигающий наивысшего художественного оформления. Занимательность фабулы, драматическая трактовка сюжета, художественные образы, красивые метафоры и преинтереснейшие картины природы делали его предметом увлекательного чтения в древней Грузии, о чем, между прочим, свидетельствует обилие его списков.

II. Краткий обзор содержания памятника

Родиною Тимофея была Антиохия, называемая в Житии нередко и „градом Божиим“, т. е. Феополем; собственно он происходил не из самой Антиохии, а из ближайшей к ней деревни Кахустан или Кахуста. Благочестивые и богобоязненные его родители кроме него имели еще двух сыновей и одну дочь; Тимофей был самый младший в семье. Лишившись родителей в младенчестве, Тимофей воспитывался под призором сестры у кормилицы. Когда ему исполнилось семь лет, братья отправили его в стадо овец, но так как он не в состоянии был, по малолетству, выполнять должным образом возложенные на него обязанности, старший брат раз сильно избил его. Следствием этого было то, что Тимофей исчез из родной деревни неизвестно куда. Братья и сестра всполошились, они кинулись искать его, но напрасно, поэтому ими овладело безутешное горе. В особенности убивалась сестра: она искала его по горам, лесам и ущельям, призывая на помощь даже бездушную природу. Каждый день она выходила на распутие и спрашивала прохожих о своем брате. По ее совету братья, чтобы найти уте-

¹ Geschichte der Byzantinischen Litteratur, Auf. 2, S. 145.

шение в горе и духовное облегчение, установили праздники; на эти праздники они приглашали священников, монахов, а также и простой народ и угощали их. Старания их оставались тщетными: никаких известий ни от кого они не получали про исчезнувшего брата. Между тем Тимофей из родной деревни удалился в отдаленнейшее село и остановился в одной благочестивой семье, где его приняли, как родного сына. В селе том была школа и при ней искусный учитель, которому и отдали Тимофея на обучение и воспитание. Тимофей превосходил всех своих товарищей не только в прилежании, но и в благочестии. В часы, свободные от школьных занятий, он уединялся в одну пещеру, где вместе с двумя школьными товарищами он изливал душу в молитве и богомыслии. Когда он подрос и пришел в возраст, воспитатель его, обладавший достаточным состоянием при единственной дочери, предложил ему жениться на последней. Не желая связывать себя брачными узами, но не решаясь огорчить своего благодетеля прямым отказом, Тимофей отпросился у него во Святую Землю, имея скрытое намерение не возвращаться оттуда. Воспитатели с трудом на это согласились и, отпуская его, дали ему спутников, с которыми он должен был вернуться назад. Прибыв в Иерусалим великим постом, они поклонились здесь св. гробу, лобному месту, сиону и всем окрестным святыням, а потом вышли в отдаленнейшие пустыни, побывали в Вифлееме, на Иордане и других местах, а потом, к празднику входа господня, вернулись в Иерусалим, где они пробыли всю страстную седмицу, причем в светлую ночь были свидетелями чудесного получения огня¹. После пасхи паломники, по обыкновению, расходились по домам; последовали за другими и Тимофей и его спутники. Когда они немного отошли от Иерусалима, Тимофей, пользуясь многочисленностью паломников, замешался в толпе и отстал от спутников своих. Последние это во время не заметили, когда же они обнаружили отсутствие его, было уже поздно; Тимофей успел выйти в пустыню, где поражен был жизнью подвижников. Он пришел к одному старцу и просил его облечь его в схи́му; тот исполнил его просьбу не сразу, а после продолжительного искуса. После двадцатисемилетнего пребывания в этой пустыне, Тимофей отправился на свою родину. Дорогой он добрался до одного монастыря; узнав, что в нем обитают марониты, он решил остановиться на время у них, чтобы под предлогом изучения зодчества, составлявшего главное их занятие, привести всех их к правой вере. Он так и поступил; за короткое время он успел и ремесло изучить, и еретиков

¹ Об обряде получения «св. огня» см. проф. А. Дмитриевского «Богослужение страстной и пасхальной седмиц во святом Иерусалиме IX—X вв», стр. 406, Казань 1894 г.

обратить. Пустившись в дальнейший путь, он достиг селения, в котором он был воспитан; здесь он поступил в один монастырь и стал предаваться усиленным подвигам. Спустя некоторое время, против воли своей, он отправился в Антиохию в качестве спутника одного старца, по просьбе сего последнего, и попал в родную свою деревню. Как раз в это время братья его справляли праздник в честь св. великомученика Георгия. Увидев странников, они попросили у них остаться на время и принять участие в торжестве. Тимофей понял свое положение и потому, желая остаться неузнанным, решился уйти, но усиленные просьбы братьев вынудили его уступить им. Сестра его, увидев незнакомых странников, по обыкновению, припала к ногам их и, обливаясь горячими слезами, стала рассказывать им о своей горе. Тимофей прибег к обычному в церкви христианской явлению, гаданию по книгам священного писания, разогнул евангелие¹ и сказал плачущей сестре, что брат ее жив и что завтра он ей скажет все относительно него. Тимофей много крепился, но здесь повторилось нечто в роде свидания Иосифа с братьями в Египте,—он не выдержал и на другой день открылся своим... Вняв просьбе родных и односельчан своих, Тимофей остался в родной деревне; он поселился в келии, которую выстроили ему братья. Вскоре среди поселян пошли распри и нестроения, так что Тимофей решился бросить их и удалиться в другую страну. Узнав об этом, сельчане упросили Тимофея остаться и обещались исправиться; Тимофей в конце концов оставил свое намерение, только, избегая мирской суеты, потребовал, чтобы ему выстроили жилище вдали от деревни. Действительно, в одном ущелии, где находился храм великомученика Георгия, ему выстроили высокий столп, на который возвели его при торжественной обстановке, в присутствии громадного стечения простого народа, священников и монахов. С этих пор начинается столпническая жизнь его, продолжавшаяся до самой смерти его. Вскоре около его столпа закипела монастырская жизнь, ибо желающих спастись под его руководством нашлось много. В числе пришедших к нему оказались и те два мужа, которые сроднились с ним духовно еще в детстве, когда они учились вместе в школе. Он сделал их настоятелями образовавшегося около его столпа монастыря и не прерывал с ними духовной связи, установившейся еще в школе. Одного из них он пережил, причем похоронил его с подобающей честью в при

---

¹ О гадании по священным книгам см. проф. М. Сперанского: „Из истории отреченных книг. Гадания по Псалтири“, стр. 14—27, 1899 г. В. М. Истрия— „К вопросу о гадательных Псалтирях“ в „Летописи Историко-филологического общества при Новорос. Универс. IX; Византийское отдел. VI, стр. 153—202.

•სუტვნი სემოი პატრიარქი¹. ვზოიქი ნა სოლქ, ტიმოფეი სტალ რაზბრა-
სუვათ ლუქი სუოი ბლაცხესი დალეკო ჯა პრედელაში ანტიოქიი; ვესთ
ო დივნი, ანგელოპოდბნი ჯიზნი დ ჩუდესაქი რაზნესლასქი პოვსუდუ.
კ ნემუ ბრახალასქი ჯა სოვეთ, პოძოძუთი დ უთესენიქი ნე თოლქო იქ
ანტიოქიი დ როდნი ეგო დერევნი კახუსთი, ნო დ იქ დრუგისქი მესქ, კაკ თო:
ს გორ ჭერნი დ კარკულქი, ს პრედმესქია ანტიოქიი-დაფნი, სელა ბაზატუნა,
გოროდოქ—ხალკიდონა, ემესსი, ილიპოქია დ დეჟე იქ პერსიი. ბრახალასქი
ვერუქიქი მირიანე, სუაქენიქი, მონახი, ეპისკოპი, პატრიარქი ანტი-
ოქიისქი დ ნევერუქიქი-აგარენე. ვსე ნაოძილქი უ ეგო დოვლეთვონენი
სუოისქი ნუჯი დ პოტრებნოსქი, ნიკოგო ენე ბოვერგალ დ ნიკომუ ნე ჯარ-
კრუვალ კ სებე დოსუტაქი. პოსლე პროდოქტილქი სოქანიქი ნა სოლქე,
ვ გლუბოქი სტაროსტი, ენე მირნო პოქილ, ვვერივ პოპეჩენიქი ბოგა პრედ-
სმერტუ სუოისქი უქენიქი.

III. ეპოქა ტიმოფეა ანტიოქიისქი

ხოქა ვ სოქინენი მუ ნე ნაოძილქი ქრონოლოგისქისქი დანნიქი, ნო ვსე
ჟე იმეესქი ვოძოქონოსქი ბრედელქი, პო კრეიქნი მერე, თოთ პერიოდქი პოძ-
ვიქნიქისქი ჯიზნი ტიმოფეაქი, კოქორი სოვპადე ს პრებუვანიქი ეგო
ნა სოლქე. ვ გლავე XI პოვესტოვონიქი ა „ზნაენიქი“ ილი ჩუდესაქი ტიმო-
ფეაქი მუ ჩიტაქი სლედუქიქი. ტაკ კაკ მოლვა ბო სუათოსტი დ პოძვიგაქი ტი-
მოფეაქი რაზნესლასქი პოვსუდუ, თო ეგო ჯაქოთელ ვიდექი, მებუ პროქი, პა-
ტრიარქ ანტიოქიისქი ფეოდორიტ. ენე იქილასქი კ ნემუ ვ პუქნი ბობსტა-
პოვქე, „ნა კოლესნიქაქი დ კონიქა, ვ სულქისქი ბლაცხენიქი, ს ბოლქიშვი
უკრახენიქი დ ბლაცხენიქი“. ტიმოფეი ბოსლასქი ბიმ ნე დოვოლენ, ტაკ კაკ
ნაოძილქი, კოქო ვსე ბოქი „ჭუჯო აპოსტოლქი სინა“; კ თომუ ჟე ემუ ბოლქი
ვიდენიქი, კოქო პატრიარქ ფეოდორიტ, პოქოქი ს ვიდუ ნა ეფიოპა, იქგნან
ბოლქი სოქი სუათოლქი, ბლაცხენიქი სიქანიქი. ვვიდუ ბოქი, პრი
პროქანიქი ს პატრიარქოქი, ტიმოფეი პროსილ ეგო პერემენიქი ბოქა ჯიზნი.
ნა ბოქი პატრიარქ, ნაპუგანნიქი ბოქიშვი ტიმოფეოქი ვიდენიქი, სრუდუ სო-
გლასილასქი, ნო სრუდუ ჟე დ ჯაბოლ სუოე სოვო დ სტალ ვესტი პრეჟიქიქი
ჯაზორიქი ჯიზნი. პოვთომუ ტიმოფეი პრივალ ეგო ველიქიქი პოსტოქი დ სკა-
ლალ, კოქო ვ ნაკაქანიქი ჯა ნეპოსლუქანიქი დ ნე დოსტოქიქი ჯიზნი, ენე
ვ სკოროქი ვრემენი, იმენიქი ვ ველიქიქი ქვერგ, სვერქენ ბუდელ ს პრესტოლქი
დ პოძვერქენიქი მნოგისქი ბედსტვიქიქი. პატრიარქ ნე ბოქრელქი ვნიმანიქი
ნა ბოქი პრედსკაქანიქი დ ვ ველიქიქი ქვერგ სტალ დეჟე გლუმიქიქი ნად
პრეპოდბნიქი.

¹ ვ ბოქოქი დუქოვნიქი ბლიქოსტი კ ნემუ ბოლქი ტაკჟე დო პოძვიქნიქი: ბიქი *პა-
ტრიარქისქი* მონასტერი, დ დრუგოქი—*ალეკსანდრიისქი*. მუ ნე ვიქილქი, გდო პაოძილასქი
პაპნიქისქი მონასტერი, კოქო კასეტესქი ალექსანდრიისქი, თო ჯდესქი იმეესქი ვ ვიდუ ალექსანდრი-
ისქი, ლეჟაქანიქი ნა სევერე ბოქი ანტიოქიი, უ კრეიქნი სევერნიქი ჯალვიქი სრედიქი-
სქი მორე.

Но в то время, когда он до начала литургии, готовился войти в церковь и приступить к освящению мира, вдруг нагрянули воины, присланные из Вавилона халифом Аароном, по прозванию Раситом, пред которым патриарх был оговорен в разных неблагоприятных поступках; они заковали его в тяжелые цепи и отправились назад, захватив его с собою. Патриарх вспомнил Тимофея; возлагая все свои надежды на него только, он подкупил воинов и добился от них разрешения повидаться дорогой с Тимофеем. Тимофей ему предсказал, что его осудят на смерть, от которой Бог избавит его чудесно, сказал, что через него совершены будут чудеса и знамения, за что он достигнет больших почестей, и просил все свое влияние употребить на улучшение участи христиан. В напутствие он дал ему елея и сказал, что этим он будет исцелять больных. Когда воины доставили Феодорита халифу, он осудил его на смерть через усечение мечом. Три палача сменили друг друга и никто из них не мог нанести ему удара; какой то светоносный старец, стоявший рядом с патриархом и видимый только палачами, не давал им дотронуться до патриарха, у одного из них даже высохла рука. Видя все это и решивши, что здесь колдовство, халиф велел ввергнуть его в темницу. Об этом происшествии узнала царица, жена халифа; по внушению свыше, она поняла, что все это совершилось не без божественного вмешательства, потому попросила мужа своего подарить ей жизнь патриарха. Халиф уважил просьбу своей жены и не только освободил патриарха из темницы, но возвел его даже в звание одного из своих придворных. Спустя несколько времени, заболел тяжело единственный сын халифа; усилия халдейских и персидских врачей оказались тщетными. Тогда царица вспомнила Феодорита и, воскресив в памяти мужа чудесное спасение его от грозившей ему смерти, уговорила его обратиться к нему. Явившись к халифу, патриарх сказал, что он силою божьею и молитвами Тимофея исцелит сына его; сказав это, он помазал отрока три раза елеем, который дал ему Тимофей, и ребенок моментально выздоровел. Это чудо, в связи с другим — исцелением тем же елеем сухой руки вышеназванного палача поразило и удивило всех, в том числе и халифа, и расположило многих в пользу принятия веры Христовой. Обрадованный халиф осыпал патриарха всевозможными почестями и обещал ему даже половину царства своего, если только он попросит у него. Но патриарх, помня заповедь Тимофея, отказался от всех подарков и почестей; взамен он выговорил у халифа три существенные льготы для христиан. Затем он стал проситься на свою кафедру; халиф не только выполнил его просьбу, но, отпуская, сказал ему, чтобы он каждый год писал ему о нуждах своих и своих пасомых. Феодорит отбыл в Антиохию; дорогой он счел своим долгом повидаться с Тимофеем, а потом вступил в свой

„столичный город, будучи встречен своими пасомыми в высшей степени торжественно.

Вот две исторические личности, при помощи которых мы можем распутать интересующую нас хронологическую проблему, — халиф Багдадский Аарон Расит, или Харун-ар-Рашид, и антиохийский патриарх Феодорит. Харун-ар-Рашид царствовал от 170 гиджры (3 июля 786 г. — 21 июня 787 г.) до 193 (ум. 24 марта 809 г.¹), что же касается Феодорита, то патриарх Александрийский Евтихий (ум. 940 г.) в своих *Анналах* (р. 410—411) говорит о нем следующее: „в восьмом году халифатства ар-Рашида был назначен Феодорит патриархом антиохийским. Он патриаршил 17 лет и умер“². Итак, по Евтихию, Феодорит был патриархом антиохийским с 795 года по 812 год; следовательно, событие, о котором рассказывается в издаваемом памятнике, могло иметь место с 795 по 809 год. Но есть данные, собранные Le-Quien'ом³, говорящие за то, что Феодорит сделался патриархом значительно раньше 795 года; известно, по крайней мере, что в 787 году, когда созван был VII вселенский собор, он уже занимал антиохийскую кафедру. *Иппатий*, автор Жития Тарасия Константинопольского, говорит: „и вот прибыли (на VII собор) святейший Тарасий, патриарх Константинопольский, и вместе с ним наместники патриаршие, коими были: от Адриана, папы Римского, главный пресвитер Римский Петр и другой Петриннок; от Полициана, патриарха александрийского, священноиннок Фома; от *Феодорита антиохийского* и Илии Иерусалимского — священноиннок Иоанн“⁴. То же самое говорится в греческом *Минологии* под 11 октября, когда положена память святых отцов VII вселенского собора. *Феодор Студит* в 194 письме, во 2-ой книге, к Иоанну Грамматiku приводит сперва акты „Антиохийского собора при патриархе Феодорите“ об иконопочитании, а затем — формулу второго Никейского собора⁵; отсюда видно, что антиохийский собор происходил раньше VII вселенского собора, значит, Феодорит был патриархом еще до 787 года. Таким образом, сведение Евтихия о том, что Феодорит занял антиохийский престол в восьмом году халифа Харун-ар-Рашида, безусловно недостоверно. Нужно сознаться, что это не единственный случай, когда Евтихий грешит против исторической правды; это подчеркивает и продолжатель его, *Яхья Антиохийский*, когда говорит: „и намеревался я исправить Евтихия и прибавить к ней те сведения, о

¹ Müller—Der Islam, t. I, S. 497. St. Lane-Poolo — The mohammadan dynasties... стр. 12.

² Le-Quien—Oriens christianus, t. II, col. 746.

³ Oriens christianus, II, 746—747.

⁴ „Четья-Миней Димитрия Ростовского“, Февраль, стр. 444—445. Москва 1905 г.

⁵ Migne, PG. t. 99, col. 1592 ABC.

которых он умолчал и не ясно сказал, и изменить в ней те, которые он перепутал и с достоверностью не мог разведать и поэтому изложил несогласно с истиною"¹. В особенности это нужно сказать относительно антиохийского патриархата: сведения его об александрийской и иерусалимской патриархии полнее и подробнее сведений о патриархии антиохийской; повидимому, особых сочинений об этой последней у него не было². Остается придерживаться принятой в науке хронологии, по которой Феодорит управлял Антиохийским престолом с 777 по 794 год³; отсюда, рассказанный в сочинении случай нужно отнести к годам от 786 до 794.

Нет ли противоречий между данными сочинения и историками времен Харун-ар-Рашида? Можно, как будто, указать два таких противоречия. Прежде всего, относительно сына халифа, исцеленного Феодоритом, в сочинении сказано, что „он был *единственный и единородный* сын его“, между тем известно, что у ар-Рашида было несколько сыновей, так, напр., Абдаллах (Эл-Мамун), Мохамед (Эл-Эмин), Кассим, Ал-Мутасим и др. Дело в том, что выражение „единственный и единородный“ не нужно понимать буквально; хотя у Рашида и было несколько сыновей, но все они происходили от невольниц и наложниц, только один, Мохамед (Эл-Эмин), родился от законной жены, принцессы Зубейды. Нет сомнения, что этого Мохамеда, родившегося не просто от законной, но и в высшей степени любимой жены, Рашид любил больше всех сыновей. И действительно, как известно, из любви к Зубейде, сильно повлиявшей на него, ар-Рашид наследником своим оставил не Абдаллаха, родившегося от невольницы персиянки, а Мохамеда, хотя он был на два месяца моложе первого (родился в конце 170 гиджры, — 786—787 г.)⁴. Так как от законной и притом любимой жены у Рашида других сыновей не было, то он и мог считать Мохамеда „единственным и единородным“ сыном. Таким образом, под „царицею“ нашего сочинения разумеется жена ар-Рашида Зубейда, а под „единственным и единородным“ сыном, которого исцелил патриарх Феодорит, — Мохамед, правивший халифатом после отца своего под именем Эл-Эмина. (809—813 г.).

Другое мнимое противоречие между данными сочинения и историками Харун-ар-Рашида, это — взгляд на церковную политику последнего. По сообщению арабских историков, до 191 гиджры (17 ноября

¹ Бар. В. Розен — *Васялий Болгаробойца*, стр. 016, С.-Петербург. 1883 г.

² Н. А. Модников — „Палестина от завоевания ее арабами до крестовых походов по арабским источникам“ в Палестине. Сборн., т. XVII, вып. II, кн. 2, стр. 1401.

³ Сергий — *Полный месяцеслов Востока*, II, стр. 687, Влад. 1901 г.

⁴ Müller — *Der Islam*, I, 498—499.

806 г.—5 ноября 807 г.) положение христиан в халифате было вполне удовлетворительно и никаких преследований от Рашида они не испытывали¹. В издаваемом памятнике дело представлено несколько иначе. Тимофей в беседе с патриархом Феодоритом, еще до захвата его в плен, так характеризует отношения между христианами и агарянами: „избегай злоумышлений и лести врагов не только невидимых, но и видимых, каковыми являются вселившиеся в наших дворах агаряне, причиною попушения и надменности которых сделались грехи наши, иначе никогда бы не обладали нами они и цари их, которые покорили народ наш, чужды нашей веры и *всегда с яростью и гневом восстанут на нас*“. Характерна с этой точки зрения просьба патриарха Феодорита к Харуну после исцеления сына его; отказавшись от всяких почестей и подарков, он выпрашивает у халифа для христиан того, чего у них не было и в чем они нуждались: „да прикажет величество ваше, 1) чтобы по всем областям владычества вашего, где только живут христиане, разосланы были письма в утешение и облегчение их и в знак благопризрения вашего; 2) чтобы священники и монахи освобождены были от всяких податей и совершенно облегчены от подобного бремени; 3) чтобы церкви ограждены были от всяких притеснений и убытков“. Настоящая просьба имела место гораздо раньше 806 года. Что Харун-ар-Рашид не относился к христианам индифферентно, но что он их преследовал, как христиан, об этом нами достаточно сказано в „Житии Иоанна, католикоса Урхайского“² и здесь повторяться не станем. Правда, в нашем памятнике есть и такое место, которое прямо говорит, что агаряне очень даже благосклонно относились к христианам. Раз агарянское войско направилось в греческие страны; спустя двадцать слишком дней, оно достигло земли их и остановилось лагерем на одном поле (это, очевидно, один из обычных набегов на пограничные византийские владения). Здесь же оказался столп, на котором жил некий святой муж. Ночью военачальник услышал со столпа пение двух певцов; когда, после розысков, выяснилось, что другой певец был преподобный Тимофей, что казалось невероятным, эмир сказал этому святому мужу: „если я узнаю, что это он (Тимофей) был действительно, я буду верить твоим словам, и ты будешь в моих глазах человеком святым и честным; буду оказывать уважение и благодворить всем монахам, которых я и до сих пор уважал, от податей милостиво освобождал и которым бремя облегчал“. Но это происходило „в то время, когда появилась эта светлая утренняя заря,—святой чудотворец Тимо-

¹ К. Кекелидзе — „Житие и подвиги Иоанна, католикоса Урхайского“, Хр. Вост., т. II, вып. 3, стр. 305.

² Хр. Вост., т. II, вып. 3, стр. 305—306.

фей“, т. е.—когда он начал жизнь на столпе, а жизнь на столпе он начал гораздо раньше воцарения Харун-ар-Рашида; до Рашида же, при халифах Ал-Махдие (775—785) и Ал-Мансуре (754—775), по Ибн-ан-Накашу, положение христиан было весьма для них благоприятным¹.

Итак, противоречий между данными нашего памятника и действительным положением вещей при Харун-ар-Рашиде не замечается. Правда, история не сохранила нам в точности описываемого в издаваемом памятнике факта, но все же можно указать в ней кое что в его подтверждение.

Григорий Бар-Эбрей Абу-л-Фарадж в своей „Сирийской хронике“ рассказывает, что «Georgium, jacobitarum patriarcham, Theodoretum Gracorum, ac Jacobum Nestorianorum in carcerem esse conjunctos jussu califae Bagdadensis, variorum criminum accusatos, quos Cyprianus, Nisibis Nestorianorum episcopus, dimitti impetravit, quum Jsae medici litteras quibus vitam califae in manu sua esse jactabat, ut munera a christianis pro suorum antistitum liberatione extorquerat, eidem califae bona fisco addidisse, ac patriarchas libertate donasse, nono postquam in eo inclusi fuerant anno»². Приводя настоящее свидетельство писателя XIII в., естественно спросить: не стоит ли оно в какой либо связи, хотя бы в смысле единства источников, с сообщением нашего памятника об обвинении патр. Феодорита, заключении его в темницу и освобождении из нее?

В рассказе об исцелении патр. Феодоритом царского сына слышен отзыв исторически засвидетельствованного факта, что в мусульманском государстве времен Харун-ар-Рашида и даже при дворе его христиане занимали влиятельное положение в качестве, между прочим, врачей. В медицине еще сохраняла свое значение школа, основанная при Сасанидах в Джундейшапуре; представитель этой школы Гавриил, сын Бохт-Ишу, несколько раз упоминается у Табари, как врач и приближенный Харун-ар-Рашида³, отравленного будто бы им по совету Эл-Эмина⁴. Правда, Гавриил принадлежал к несторианскому лагерю, всегда старавшемуся заслонить при дворе мелькитов, но в царствование Харуна был период, когда расположение халифа перешло к последним. В этом отношении знаменателен рассказ, передаваемый Евтихием в его Анналах (р. 409—410) и очень напоминающий по мотиву сообщение нашего памятника. Брат Рашида, правитель Египта, Абдула „подарил ему девушку из Египта. Она была красива и прекрасна, и Рашид очень полюбил ее. Она тяжело заболела, врачи стали лечить ее, но никакое лечение не принесло ей пользы“. Рашид, по совету дру-

¹ Медников — Палестина, т. II, кн. 1, стр. 743—747.

² Le-Quier — Oriens christianus, t. II, col. 747.

³ В. Бартольд — Карл Великий и Харун ар-Рашид, Хр. Вост., т. I, стр. 92.

⁴ Müller — Der Islam, t. I, S. 480, 497, Anmer. 1.

гих, послал в Египет Абдуле приказание прислать из Египта врачей. „Тогда Абдула призвал Балатиана, мелькитского патриарха александрийского, который был искусным врачом, сообщил ему об этой девушке и о ее болезни и отправил его к ар-Рашиду, причем Балатиан взял с собою жестких египетских бубликов и соленных рыбок“; когда девушка поела их, выздоровела. „Ар-Рашид подарил патриарху Балатиану большую сумму денег и написал ему указ о возвращении ему всех находившихся в руках яковитов церквей, ими взятых и захваченных. И возвратился патриарх Балатиан в Египет и взял назад от яковитов многия церкви“¹. Итак, данные нашего памятника из времени жизни Тимофея на столпе вполне согласны с эпохой халифа Харун-ар-Рашида. Если начало столпничества Тимофея отнесем приблизительно к 780—786 годам, то можно будет указать приблизительно же время рождения его. Дело в том, что, когда он начал подвиги на столпе, ему примерно было 50 лет по следующему расчету: семи лет он бежал из родительского дома; двадцати лет приблизительно (когда пришел в брачный возраст) бежал в Иерусалим; 27 лет подвизался в тамошних монастырях, три года, без сомнения, употребил на переход из Иерусалима на родину, если иметь в виду, что он останавливался на продолжительное время в двух монастырях: маронитском и в том селе, где воспитывался (20+27+3); значит, родился Тимофей приблизительно в тридцатых годах VIII века, а скончался в самом конце его или начале IX столетия.

IV. Оригинальный язык сочинения и греческий его перевод. Сведения о Тимофее из других источников

В конце издаваемого сочинения, пред отделом, содержащим в себе повествование о „знамениях“ или чудесах преподобного Тимофея, мы читаем: „Сочинение его мы нашли написанным просто и несложно сарацинскими письменами и потщились перевести его на греческий язык“. Отсюда мы узнаем, что издаваемое сочинение первоначально появилось на арабском языке, а с арабского переведено на греческий. Судя по тому, что агиограф Тимофея называет *новым* чудотворцем, можно думать, что сочинение это появилось вскорости после смерти его, значит—не позже первой четверти IX века. Автор сочинения, как видно из его работы, хорошо осведомлен в церковной литературе вообще, в частности—в агиографической: он знаком, между прочим, с произведениями двух великих сирийских столпников предшествовавшей эпохи—Симеона Алабского и Симеона Дивногорца; свой труд он излагает по

¹ Медников—Палестина... стр. 278—279.

шаблону Житий последних: сперва дает общие биографические сведения о преподобном, а потом говорит отдельно о чудесах его, разбивая свой рассказ на отдельные главы. Основательно знаком он и с свящ. писанием, из которого он очень удачно и кстати приводит цитаты для подкрепления и обрисовки своей мысли. Мало того, основные моменты жизни Тимофея конструированы у него на основе библейских эпизодов; так, напр., родители Тимофея занимаются земледелием по образцу Адама первозданного; бегство Тимофея из родной деревни, воспитание на чужбине и возвращение на родину для утешения своего народа он сравнивает с обстоятельствами жизни Моисея. В рыдании сестры Тимофея по поводу исчезновения его слышно оплакивание Иаковом погибели любимого сына Иосифа. Открытие Тимофея своим родным воспроизводит в точности такую же сцену между Иосифом и его братьями. Некоторыми чертами своей жизни Тимофей равен, даже превосходит, Иосифа, Давида, Самсона, Иова и Даниила. Мгновенный переход его из Антиохии на Синай и обратно сравнивается с чудесным перенесением Аввакума из Палестины в Вавилон к Даниилу, находившемуся во рву львином и т. д. Агиограф знаком, кроме св. писания, и с философиею, знаком с свойством магнита, имеет понятие о морских сиренах¹, — словом показывает свою осведомленность, выражаясь принятым в агиографической письменности термином, и во „внешней“, мирской мудрости. Все это трудно мирится с вышеприведенным замечанием переводчика сочинения на греческий язык, что он нашел его написанным по арабски „просто и несложно“, возникает вопрос: не метафразировал ли греческий переводчик написанный „просто и несложно“ арабский подлинник? Но дело в том, что сам переводчик так характеризует свою работу: „мы потщились перевести его (житие) на греческий язык не вычурными и разукрашенными словами, которыми не постигается ни одна истина, но простыми, какия дал нам бог, виновник всякого добра. Ибо, если бы даже и желали этого, у нас, невежд и неучей, и не было соответствующей силы слова; посему, дабы не надоедать слушателям, мы предпочли длинные и распространенные повествования изложить кратко“. Как видим, такая характеристика еще меньше мирится с литературными качествами издаваемого памятника, чтобы можно было качества эти отнести на долю метафраста-переводчика; поэтому вернее будет слова „просто и несложно“ считать обычный, пущенной ad majorem Vitae gloriam, репликой и весь памятник, со всеми его достоинствами и недостатками, признать произведением араба-агиографа.

¹ Очевидно, из Физиолога, см. проф. Н. Марр, *Физиолог*, ТР. VI, 20, 83.

Вышеприведенная характеристика греческого перевода сочинения является для нас ценной для установления *terminus ad quem* этого перевода. Застывшая во время иконоборческих движений литературная производительность Византии с половины IX века воспрянула с особой силой; вместе с свободой иконопочитания начался и новый расцвет литературы. Благодаря духу времени, народилась целая плеяда риторов, которые форму и внешность ставили на первом плане. Появляются, между прочим, риторические Жития святых, в которых три-четыре фактических данных окутываются в беспросветную пелену риторического краскоречия с девизом: *multa, sed nihil*¹. Все это, хотя и модно, но безусловно утомительно. В замечании греческого переводчика нашего памятника, что он сделал свой перевод „не вычурными и разукрашенными словами, которыми не постигается ни одна истина, но простыми“, и что „дабы не надоедать слушателям, он предпочел длинные и распространенные повествования излагать кратко“, — мы склонны видеть протест против тогдашнего направления в агиографической письменности, своего рода сатиру на это направление. Судя по этому протесту, перевод этот мог появиться не раньше половины IX века, вернее всего — к концу его, когда указанное риторическое направление достигло своего кульминационного пункта. Но это был протест против литературного тона, господствовавшего и при дворе, и в общественных аудиториях, и в церквях; это был вызов современности, тем более оскорбительный, что он был брошен человеком, который, по его же собственному признанию, будучи „невеждой и неучем“, даже „не имел соответствующей силы слова“. Не здесь ли кроется объяснение, почему на греческом языке не осталось не только памятника, в целом ли виде или в извлечениях, но даже кратких упоминаний о Тимофее? Не наложила ли оскорбленная таким вызовом современность свои руки на это произведение и не изъяла ли его из обращения вскорости же после появления его на греческом языке? Ведь в IX—X веках это было так обычно: стоило известному произведению не понравиться почему либо какой нибудь партии или важной персоне, не то что целой эпохе, как оно подвергалось безплощадному автодафэ. Вспомним хотя бы, какую участь готовил импер. Василий Болгаробойца агиографическим произведениям Симеона Метафраста², или же судьбу написанного сицилийским архиепископом Григорием Асвестом Жития патриарха Ме-

¹ X. М. Лопарев — *Житие Евдокима*, Известия русского Археолог. Института в Константинополе, т. XIII, стр. 161—162, 184.

² К. Кекелидзе — Симеон Метафраст по грузинским источникам (Труды Тифлисской Академии за февраль 1910 г., оттиск, стр. 13, 18).

фодия!¹ Как бы то ни было, на греческом языке пока ничего о Тимофее не известно; единственное, известное в науке, свидетельство о нем идет из арабских источников.

В июньской книге журнала „Труды киевской духовной Академии“ за 1874 год известный востоковед, *Порфирий Успенский*, обнародовал „список повременных патриархов антиохийских“, составленный около 1767 года священником Михаилом Бреком. Последний так начинает свой список: „да будет ведомо, что я, смиренный иерей Михаил Брек, постоянно желая иметь достоверную историю патриархов, архиереев и царей и описывая церковныя истории, нашел одну из книг святейшего патриарха антиохийского Макария, в которой увидел имена и дела блаженнейших патриархов великого града божия Антиохии, и переписал их здесь, дабы всякий читающий помянул меня пред господом в надежде воздаяния“. Список патриарха Макария, скопированный Михаилом, доведен до 110 патриарха антиохийского Иоанна, или до конца XI века²; значит, патриарху Макарию (1648—1672) принадлежат следующие, имеющиеся в этом списке, сведения о Феодорите, восемьдесят пятом по счету патриархе Антиохии: „А в осьмое лето халифатства Рашида в Багдате стал патриархом антиохийским Феодорит во дни преподного Тимофея, того, что из Кесарийской слободы Камохосты (по араб. Kiahista). Сей Тимофей через послов своих возбранял этому патриарху ездить на великолесной колеснице, которую везли шесть лошадей, грозя ему, что, если он не перестанет так величаться, то халиф (Рашид) прогневается на него и пошлет схватить его в великий пяток и накажет. Но патриарх не послушал увещаний сего преподобного, и вот Рашид схватил его в великий пяток. На пути в Багдат патриарх прошел в виду преподобного Тимофея и просил молитв его. Когда же он прибыл в этот город и предстал пред Рашидом, тогда сей халиф приказал умертвить его. Но в этот самый час явился там преподобный Тимофей и, чудотворя, освободил патриарха и возвратил его на кафедру его, раскаявшегося в тщеславии своем. Феодорит патриаршиа 17-лет и скончался. Житие его помещается в жизнеописании преподобного Тимофея“. Как видим, у патриарха Макария еще было

¹ Х. Лопарев — *Византийские Жития святых, VIII—IX в.* Византийский Временник, т. XVIII (1911 г.), отд. I, стр. 6—7.

² Список патр. Макария согласен с Евтихием и, пожалуй, на нем основан; разница между ними следующая: Евтихий для Феофана (76-го патриарха по Макарию) или Фомы указывает 20 лет патриаршествования, а Макарий 18; Евтихий не знает 77, 78 и 79 патриархов Макария, именно — Стефана IV, Георгия и Феофилакта II.

в руках Житие Тимофея¹, если только не думать, что сведение это он заимствовал не из Жития непосредственно, а от тех лиц, которых он считает своими источниками, напр., от Саада, сына Яхьи Антиохийского, или препод. Никона Дивногорца. Принадлежит ли это сведение патриарху Макарию или кому либо другому, важно, что оно взято из Жития Тимофея с небольшими вариациями, как, напр., — родию Тимофея вместо Антиохийской области названа Кесарийская слобода; патриарха Феодорита Тимофей усовещает не непосредственно, а через послов; Феодорита воины Рашида схватывают не в великий четверг, а в пятък; наконец, Макарий не говорит об исцелении Феодоритом царского сына.

Других сведений о Тимофее мы не имеем. Не сохранилось ничего о нем даже в богослужебных книгах не только в смысле особой службы ему, но даже простой „памяти“ его, несмотря на то, что памятник предназначен был для синаксарного чтения за богослужением.

---

¹ В одном рукописном арабском сборнике, приобретенном Русским Археологическим Институтом в Константинополе в 1910 году и содержащем в себе несколько статей христианского содержания, имеются, между прочим, „Чудеса Тимофея“ (Визант. Времен., т. XVIII, отд. 3, стр. 118). Было бы интересно знать, не имеем ли в данном случае дело с арабским подлинником если не всего Жития нашего Тимофея, то, по крайней мере, того отдела, который и в грузинском переводе носит особое, писанное кивоварью, заглавие: სასწაულნი წმიდისა ტიმოთესნი—*чудеса святого Тимофея!*

1. დიდისა და განთქუმულისა საკრველებათა შინა ტიმოთეს მა-
მული იყო სახელის-დებითა საღმრთოთა პატივ-ცემული დიდი ქა-
5 ლაქი ანტიოქიად: ამის უკუე საკრველისა და უაღრეს სხუათა ქა-
ლაქთა ქებათა მიერ სამღრთოთა წერილთა შინა წამებულისა ქალა-
ქისა-თჳს, სხუანი სხუასა რომელსამე, ვითარცა შემძლებელ იყენენ
შესხმათა მისთა სიმაღლესა. წარმოიტყოდენ: რომელნიმე სიკეთესა
ადგილისასა. და რომელნიმე ჰაერთა შეზაგებულებასა: სხუანი სიმ-
10 რაველესა წყალთასა. და სხუანი სიკეთესა ნაშენებთასა. და სიმაღ-
ლესა ზღუდეთასა:-

ხოლო ვიეთნიმე, სხუათა მათ ღმრთივ-შუენიერთა სიკეთეთა
თანა. უფროჲსლა ამათ მიერ ბრწყინვალედ შემკობილად გამოაჩინე-
ბენ: რამეთუ ვინაჲთგან უმაღლეს იქმნენს გონებითა, უმაღლესნიცა
15 და უბრწყინვალესნი სახენი შესხმისანი მოიპოვენს: ვინაჲ არა ადგი-
ლისა-გან, არამედ მკვდრთა-გან შეასხმენ ადგილსა. და ღმრთის
ქალაქად სახელს-დებენ: და პირველად თავად ქრისტეანეთა უწოდენ
მკვდ|რთა ანტიოქიისათა: რამეთუ ესე უსაკუთრეს არს ღმრთისა. B 205b
და სხუათა მათ ქებათა უპატიოსნეს: რამეთუ ამან ხოლო მკვდრთა
20 თჳსთა ღირსებითა. ჯეროანი ესე და პატიოსანი წოდებაჲ დაიმკვდრა
პირველითგან. და ქეშმარიტად სამართლად: რამეთუ მკვდრთა-
მიერი ქებაჲ უაღრეს არს ფრიად: ვიდრეღა უსულოთა საქმეთა-მიერი:
რამეთუ რომელნი უსულოთა საქმეთა მიერ შესთხზვენ ქებასა. ანუ
ამის-თჳს იქმან. რამეთუ ვინაჲთგან არა არს მათ შორის მომგებელი
25 სათნოებისაჲ, ხილულთა მათ მიმართ საქმეთა მიისწრაფდიან. რომ-
მელთა იგი საკრველებისა დიდებაჲ ხოლო დამბადებელისაჲ არს
მიზნჳ: და ესრეთ უცნაურად განიჩემებდიან საქმეთა მათ საკრვე-
ლებასა და აღსწერდიან მათ-თჳს შექსხმასა: ანუ თუ უმეცარ იყენიან C 97a
უსულოთა მათ საქმეთა აგებულებასა და ბუნებასა. და ხილულთა
30 საჩინოესა პატიოსნებისა მამართ მიივლტოდნიან: და რომელთამე,
ვითარცა პირველთა და უაღრესთა, შეიტკობდნიან. და სხუათა
მათ. ვითარცა უქმართა, უგულვებელს-ჰყოფდიან: რომელთა უგუნუ-
რებაჲ ცხად არს წინაშე მეცნიერთასა. და რომელთა კეთილად უწყიან
ფილოსოფოსობაჲ: რამეთუ დამბადებელმან მან სიტყუამან, „ყოვე- დაბ. 1, 31
35 ლივე კეთილად დაჰბადა. და ფრიად კეთილად“. და შემსგავსებულად

- გამოუტყუმელისა მის სიბრძნისა თვისისა: რომელთა იგი ბუნებასა გუ-
 B 206^ა ლის-ხმა|-ჰყოფენ. რომელთა აქუნდეს წულილადი მეცნიერებაჲ: ვი-
 ნაჲცა არა ბუნებითა ფერთა და სახელთა-გან ჯერ-არს მოღებაჲ
 შესწმისაჲ, არამედ სათნოებისა-გან: და უფროსლა ჩუენ-თჳს, რო-
 მელთა ესე არა ბუნებითა საქმეთა-გან. არამედ ნებისითა მოღუა- 5.
 წებათა მოგუეცემის გვრგვნი:.
- ხოლო მე უფროს ყოვლისა აღვიესები საკვრელებითა არა
 ადგილისა-თჳს ხოლო. არამედ: საღმრთოთა მათცა კაცთა სიშრავ-
 ლისა-თჳს. რომელნი იგი მათ შინა გამობრწყინდეს: და ესე არა 10.
 ხოლო თუ რომელნი იგი პირველითგან წიგნთა შინა აღიწერნეს.
 მადლისა მიერ საღმრთოჲსა. მომთხრობელთა მიერ სიტყუათა: გინა
 თუ უწყებათა მიერ საცნაურ ქმნილთა. და სასმენელად მრავალთა
 მიწევენულთა და შესწავებულთა: არამედ რომლისა-თჳს ესე აწ სიტ-
 ყუასა ეგულემის უწყებად:.
2. ხოლო ვიტყვ ახალსა ამას და საკვრელო-მოქმედსა ტიმოთეს. 15
 რომლისა მშობელი იყენეს ღმრთის-მსახურნი და ქრისტეს-მოყუა-
 რენი: და სათნოებითა უფროს ვიდრელა სიმდიდრითა შემკულნი. ვი-
 მთ 7, 16 თარცა „ნაყოფისა-გან საცნაურ იქმნენეს“. სიტყუასა-ებრ წმიდისა სახა-
 რებისა: ხოლო ველოვნებად აქუნდა საქმე ქუეყანისაჲ. მსგავსად ადამქ
 C 97^ბ პირველქმნულისა შემდგომად ურჩებისა: დაბასა შინა. რომელსა კა- 20.
 ხუსტან უწოდენ მკვდრნი ქუეყანისანი:.
- B 206^ბ იქმოდეს უკუე ქუეყანასა. და ნაყოფთა მისთა-გან|არა პირველთა
 ხოლო ნაყოფთა შესწირვიდეს ღმრთისა. არამედ გლახაკთაცა კმა ეყო-
 ფოდეს: და ესრეთ რაჲ ერთნება იყენეს ცხორებასა ამას. ერთნებაჲე
 იქმნენეს განშორებასაცა. რამეთუ მამად მისი მი-რაჲ-იცვალა სოფლით. 25.
 სიკუდილიცა დედისაჲ შეუდგა. და ფრიად ჩჳლი დაშთა ტიმოთე.
 დაჭუებული ყოვლისაჲე სიყუარულისა-გან და ფუფუნებისა მშობელ-
 თაჲსა:.
- ესენი უკუე ესრეთ კეთილად ცხონდებოდეს საწუთოსა ამას. და
 სახედ კეთილისა და ღირსად დაუვიწყებელისა წსენებისა მოყუა- 30.
 რეთა სათნოებისათა მოქალაქობაჲ თჳსი დაუტყვეს. და ღმრთისა
 მივიდეს:.
3. ხოლო დაშთეს ამათ-გან სამნი ყრმანი. ასულისა ერთისა თანა
 რომელნი იგი არა უცხო იყენეს სათნოების-გან მშობელთა მათთაჲსა
 არცა წინააღმდგომ ქცევისა მათისა: არამედ შედგომილ კუალსა 35.
 მათსა. და წესიერებისა მათისა მობაძაჲ: ხოლო ტიმოთე ვინაჲთგან
 სიჩჩოსაჲე თჳსსა დააკლდა სძისა-გან დედისა თჳსისა: წიალთა შინა.
 დისა თჳსისათა მაწოვნებელთა მიერ იზარდებოდა. და ესრეთ აღორ-
 ძნდა და აღიზარდა მადლისა მიერ უფროს ვიდრელა სძისა: ხოლო.

იქმნა რაჲ შუდის წლის თვისსა მიერ ძმისა ბაკსა ცხოვართასა წარი-
ვლინა: რათა განსდევნიდეს მფრინველთა ეამსა შობისასა:.] B 207*

ხოლო იგი სიჩჩოჲსა-თჳს ჰასაკისა თვისსა. ვერ შემძლებელ იყო A 163*
ჯეროვნად აღსრულებად მსახურებისა თვისსა. ამის-თჳს იგუემა იგი
5 ძმისა მიერ თვისსა უხუცესისა:

4. ხოლო მან სივლტოლაჲ იჳუმი. და წარვიდა იგი სხუასა და-
ბასა ფედ განშორებულსა თვისსა-გან|დაბისა. მარჯუენისა საღმრთო- C 98*
და ზეგარდამო წინამძღურობითა და მიემთხუა იგი კაცთა ვიეთმე
მორწმუნეთა და ქრისტეს მოყუარეთა: და შეწყწარებულ იქმნა მათ
10 მიერ წადიერად ვითარცა საყუარელი და სულიერი შვილი: ::

ვინაჲცა მოძღუარსა მიეცა მათ მიერ და გულს-მოდგინედ განი-
სწავლა წურთითა საღმრთოთა წერილთაჲთა. რამეთუ დაბასა მას
შინა იყო სამოძღუროჲ სწავლათაჲ. და მოძღუარი ჯელოვანი. და
თავსა მეცნიერებისასა მიწვეწული. და მპირსნედ მასწავლელი.
15 ტრფიალებითა სწავლისაჲთა მისდა მიმავლთაჲ. ამას უკუე მისცეს
ქრისტეს-მოყუარეთა მათ მზარდულთა წურთად და სწავლად და გუ-
ლის-ხმის-ყოფად საღმრთოთა წერილთა: ::

ხოლო იგი ვინაჲთგან საღმრთოჲსა მადლისა მიერ ქურად რჩეუ-
ლად განჩინებულ იყო. თჳსი ბრწყინვალეზაჲ უხუებით მიჰქინა მის
20 ზედა და მორჩად კეთილად გამოაჩინა იგი პირველითგან. რომლისა-
თჳს არა განცხრომად და სიმღერად. არამედ საღმრთოთა სწავლათა
შექცეულ არნ ყოვლადვე. და განშადებულთა მათ კეთილთა სასოე-
ბითა ეტყინებინ და მათდა მიმართ|მიისწრაფინ. რომელთა-თჳს მო- B 207*

25 რამეთუ იყო იგი სულითა განათლებულ. და გონებითა განბრწყინვე-
ბულ. და მახულ გულის-ხმის-ყოფითა და საქმისა მიმართ მოსწრაფე და
კეთილად აღმასრულებელ. რამეთუ მოხუცებულთა მიესწორებოდა.
ხოლო მოჰასაკეთა წარემატებოდა წესიერებითა. და რათა მოკლედ
ვთქუა. ვითარმედ ძეგლი რაჲმე სულიერი. იყო იგი ხატ და საუნჯე
30 მალალთა მათ სათნოებათა: ::

ხოლო ეამთა ვითარცა სიბრძნის-მეტყუელებს სოლომონ. ჯე-
როვნად განჰყოფდა და კეთილად განაწესებდა. და თითოეულისა ეამისა
მოქცეეასა შემსგავსებულსა მოლუაწებასა წინა უყოფდა. რამეთუ C 98*
ოდესმე სწავლასა და წურთასა შეკუართულ არნ: ხოლო ოდესმე ლო-
35 ცვასა და ვედრებასა [შემსკუალულ არნ]: და რომელი სხუათა გარე-
წარად შეერაცხის. უმეტესი მოლუაწებაჲ აჩუენის მას ზედა. და ყოვე-
ლადვე და ყოველსა შინა. განგებულებისა მიერ საღმრთოჲსა გან-
მტკიცებოდა. და ჰასაკითა და საღმრთოჲთა სიბრძნითა აღორძინდე-

4 თჳსი თჳსცა B.—7 თჳსისა დაბისა-გნ B.—მარჯუენისა] მადლისა-გან B.—
8 ვიეთმე] მართლ B.—12 სღთითა B.—13 კელოანი B.—14 მეცნიერებისა
B.—მპირსნედ B.—15 ტრფიალთა AB.—21 თჳსცა B.—29 ვითარცა B.—იყო
იგი < A.—

- A 163^b ბოლა და წარებატებოლა. განძლიერებული სულითა. ვითარცა გუაჟ-
წყებენ საღმრთონი ბრძანებანი, რომლისა მიერ მსგავსებად თვსად
სხუანიცა მოიზინდა. სათნოებად [და] საღმრთოდ სურვილად. და
საეკრველი არა რაა არს. რამეთუ რკინაა ბუნებით მალნიტისა მიერ:
ხოლო კეთილნი სათნოებისა მიერ მოიზიდვიან და პატროსანი პა- 5
ტიოსანსა შეესაკუთრების:-
- B 208^a 5. რამეთუ ორნი ვინმე მოყუასთა მისთავანი მოშურნე ექმნენს
სათნოებათა მისთა და მარადის მის თანა იქცეოდეს. და ეამსა ლო-
ცვისასა მის თანა ილოცვიდეს. ხოლო იგი არა მრავალთა თანა: არა-
მედ თვსავან. შესწირავნ ღმრთისა ლოცვასა და გალობასა: რამეთუ 10
იყო მახლობლად დაბისა მის ქუაბი: სადა იგი მივიდის ორთა მათ
ყრმათა თანა: და განწყებულსა ლოცვასა ჟამთასა სამარადისოდ შე-
სწირავნ ღმრთისა. და მიერ რაა მოიქცის კულად სწავლად და წურ-
თად მოსწირაფე არნ: და ვითარ მრავალგზის ჰყოფდა ამას, შეუძლე-
ბელ იყო დაფარუა მის თანამყოფთა მათ მოსწავლეთა-გან. რომელნი 15
იგი მარადის ხედიდეს ქუაბად წარსლვასა მათსა. დაღათუ სახე იგი
ლოცვისაა უცნაურ იყო მათ-გან. ვინაჲცა განიზრახეს. რათა აუწყ-
ყონ მათ-თვს მოძლუარსა თვსსა. და მათ-გან უცნაურსა მას ვითარცა
უჯეროსა უთხრობდეს. ვითარმედ განცხრომად და სიმღერად წარ- 20
ლენ იგინი ქუაბსა მას: ~ ~ ~
- C 99^a მათ ფარულად, ვიდრე ქუაბადმდე. და გარეშე მდგომარე ნაბრალისა
რაჲსაგანმე. იჭკრობდა და ისმენდა მათსა. და იხილნა ყრმანი იგი
რამეთუ ილოცვიდეს. ხოლო ტიმოთე მათ თანა მდგომარე იყო. და
ტელნი ზეცად განეპყრნეს. და ცრემლით და სულთქუმით ევედრებოდა 25
ღმერთსა და იტყოდა: „ოჯალო დამბადებელო ყოველთაო. ლოც-
ვაეჩუენი შეისმინე. ქრისტეს-მოყუარისა ერისა შენისა-თვს და მოიგ-
სენე წმიდაჲ კათოლიკე ეკლესიაჲ შენი რომელი მოიგე პატროსნითა
სისხლითა შენითა: დაჰქსნენ ყოველნი წვალებანი მწვალებელთანი.
მოეც ერთობაჲ მართლმადიდებელთა. შეზღუდენ იგინი ზეგარდამოგთა 30
შეწყენითა. და ანგელოზთა წესითა გალობად და დიდებად ყოვლად-
წმიდისა და უხრწნელისა სახელისა შენისა. დაიკვენ მორწმუნენი
მეფენი ჩუენნი. და მტერთა მიმართ ძლევაჲ მიანიჭე მათ. გულის-
ხმის-ყოფაჲ და მშუღობაჲ შენი მოჰმადლე სოფელსა. მოანიჭე ნაყოფთა
უხუებაჲ და იეფობაჲ. რათა განძლენ გლახაქნი და მარადის მადლო- 35
ბისა დიდებასა შესწირვიდენ შენდა. კაცთ-მოყუარისა ღმრთისა. მამისა
ძისა და სულისა წმიდისა ამინ:“
- იხილა რაა ესე მოძლუარმან მან ესრეთ ღმობიერად მლოცველი
ხოლო ყრმათა მათ ზეცად მიმართ ეწლაპყრობით მდგომარეთაჲ
- A 164^a ესმა|რაა რამეთუ თქუეს. ვითარმედ „ამინ იყავნ“. განჰკრთა გონე- 40
ბითა. და დაუკვრდა ფრიად. და მიიქცა სახიდ თვსად. და აბრალებდა
თავსა თვსსა და იტყოდა. „ევაგმე უბადრუქსა ამას და ცოდვილსა. რა-

მეთუ სიბერედ მიწვენული უდებებით და მცონარებით მდებარე ვარ. და არა რაჲ კეთილი მიქმნიეს: ხოლო ამით ესევითარსა ამას უყამოსა ჰასაკსა შინა. ესევითარი ქცევად მოუგის. გარნა ვჰკონებ. ვითარმედ უკუეთუმცა არა ზეგარდამოსა შეწვენისა მადლი მოელო | B 209^a
 5 ყრმასა ამას არამცა შემძლებელ იყო. ესევითარსა დასაბამსა სათნოებისასა ჩუენებად. და ქეშმარიტად მრწამს. ვითარმედ იქმნას იგი დიდ. და საუნჯე მადლთა და სათნოებათა: ~ ~ :

და ამას რაჲ განიზრახვიდა სამოდლუროდ თუსად აღვიდა: მოვი- C 99^b
 დეს უკუე ყრმანიცა იგი. და არა რაჲ ებრაალა მათ. არამედ უმეტე-
 10 სითა მოწლებითა შეიტკობდა ტიმოთეს. და სიყუარულით განიცდიდა. რამეთუ დასაბამისა-გან ყოფადთა მათ აღსასრულსა გულისხმა-ჰყოფდა:·

6. ხოლო ტიმოთე აღორძნდა ჰასაკითა და წარემატა მეცნიერებითა თანამოჰასაკეთა თუსთა. და უფროდსად წარემატა სათნოე-
 15 ბათა მიერ. და მათ მიერ მოიკრძალა თავი თუსი. და შეიზღუდა ყოვლით კერძო. და უძლეველად გამოჩნდა ბრძოლათა მიმართ. და ზედამოსლვათა და კუეთებათა მტერისათა. რომელი იგი ყოვლითავე ღონითა უკეთურთა მათ სიყვარაგეთა თუსთაჲთა არა დასცხრებოდა წყობად მისსა. რომლითა იგი აქუს ჩეულებჲა უჯეროთა და ბილწთა
 20 საქმეთა მიერ მარადის ბრძოლად ქაბუკთა:· ~ ~ ~

ესრეთ რაჲ ყოველნივე ბანაკნი თუსნი აღძრნა მისსა მიმართ. ყოვლით-ურთ ძლეულ და უძლურ გამოჩნდა მის მიერ და რაჲთურთით ვერ უძლო მომედგრებად სიფრთხილისა მისისა. და ესრეთ რაჲ განგდებულად და ოტებულად ხედვიდა მის-გან კუეთებათა თუსთა. და
 25 შესავალთა არაწმიდებისა მისისათა დაკშულ. ვერ თავს-იდებდა მძნვარე იგი | მტერი კაცთა ნათესავისაჲ. რამეთუ უჯეროდ შეერა- B 209^b
 ცხა მას. უკუეთუ ესევითარისა ყრმისა მიერ ძლეულ და სირცხველულ იპოოს. და კუალად დასაბამისა-გან, ლუაწლთა მისთაჲსა, არა მცირედსა სახესა მიიღებდა უკანაჲსკენელ წარმატებისა მისისასა დიდად:·

30 ვინაჲცა განიპებოდა გული მისი. და მძნვარედ ელმოდა და განიგური-მებოდა. ამის-თუსცა რაჲ ყო უკეთურმან მან და მრავალღონემან სიბოროტითა. რამეთუ ესრეთ ჯელ-ყო შეჰყრობჲა შეუჰყრობელისა მის. და ენება განუქსნელთა საკრველთა მიერ საწუთროჲსა ამის ცხორებისაჲთა. | შეკრავა მისი. რომელნი იგი რეცა მომზაებულ
 35 იყვნეს | სიყვარავისა მისისა:· ~ ~ ~ A 164^b
 C 100^a

7. ესე განიზრახა და მოძლუარი იგი მისი შემწედ იქუმი. რომელი იგი განაზრახებდა მას და მომდოვრებასა მისსა ჰკონებდა. ამის-თუსცა დღესა ერთსა მოუწოდა. და სიტკობებით და მყუდროებით. ჰმოგუნიდა მას და ეტყოდა:· „შვილო ჩემო ტიმოთე. არა უმეცარ ხარ

5 ვერმცა B. — 18 მისთაჲთა B. — 23 სიფრთხილისა | სიფიცხლისა A. — და] ხოლო B. — 25 დაკშულთა B. — 29 ~ დიდად წარმატებისა მისისასა B. — 33 საწუთოჲსა B. — 37 მომდოვრებასა B. —

- შენ. რამეთუ უცხოა ხარ. და უცხოესა ქუეყანისაჲ. და არცა მშობელნი გისხენ და არცა ნათესაენი. და ეგრეთვე არცა ვინ მე მივის. გარნა ასული ესე ჩემი მხოლოდ-შობილი. რომელი იგი მრავალგზის გიხილავს. და სიმდიდრე და მონაგებთა სიმრავლე ფრიალი მაქუს ვითარცა ხედავ. და ეგრეთვე წიგნი. რომელნი კნინლა და უზეშთავს 5
- B 210^b არიან რიცხვსა. რომელნი იგი მოსწრაფებთა | ჩემთა მოვიგენ: ამას უკუე ასულსა ჩემსა შენ მიგცემ მეუღლედ. და თანაშემწედ. რომელსა იგი თუ ვითარი შუენიერებაჲ და სიკეთე და გონიერებაჲ აქუს არა უმეტარ ხარ შენ. ვინაფთჲან ჩუენ თანა აღზრდილ ხარ და თანამეპურის-მტე ჩუენი ყოფილ ხარ. და ამას რაჲ შეგაუღლო. ყოველთა 10
- მონაგებთა ჩემთა მკადრად და გელმწიფედ დაგადგინო შენ. და განსასვენებელ შენდა იყოს ყოველივე სიმდიდრე ჩემი. რომელნი იგი შემძლებელ არიან ყოველსავე საკმარსა ჩუენსა უხუებით აღსრულებად. აწ უკუე ესრეთ მიითუალე განზრახვაჲ ჩემი კეთილი. ვითარცა ღმრთისა მიერ წინამსწარ განგებული საცხოვრებელად 15
- შენდა: ~ ~ ~
- ესე რაჲ სიტყუანი მოისმინნა ტიმოთე. და სივერაგე იგი მტერისაჲ გულის-ხმა-ყო. აგრძნა ქეშმარიტებით. ვითარმედ „მის მიერთა ღონის-ძიებითა აღძრული იტყვს ჩემდა მომართ. ესევეითართა ამით ზრახვათა მასწავლელი ესე ჩემი. ვითარცა იგი პირველ გუე- 20
- C 100^b ლისა მიერ ეზრახა ევას. და სიკუდილი მოატყუა პირველქმულსა მამასა ჩუენსა:“ ამას და ესევეითარსა რაჲ იგონებდა გულსა შინა თვსა. მიუგო გულის-სიტყუასა თვსა და ჰრქუა. „მეზრახე მე უკუეთუ გნებავს“. და თქუა. „რამე სარგებელი იყოს ჩემდა ქორწილისა მიერ და ხრწნილებისა. რომელი იგი შემდგომად გარდასლვისა მოეცა 25
- კაცთა. რომელი ესე უხრწნილისა მის სასძლოესა-თვს სურვიელ ვარ. B 210^b რამეთუ ქეშმარიტად საწყალობელ ვარ. და უბადრუკ | უკუეთუ განხრწნაღთა მონაგებთა. და წარმავალთა გემოთა მიერ ვიძლიო. და გონიერებაჲ სულისაჲ. და უკუდავებაჲ მისი განვსცე. და წინაღმდგომ 30
- მთ 6, 24. სიტყუათა სახარებისათა გამოვჩნდე. ვინაფთჲან ესრეთ იტყვს
- A 165^a ოკუალი: ვითარმედ „ვერვის ძალ-უც ორთა | ოკუალთა მონებაჲ: და ერთისა მის შეყუარებაჲ. მეორისა შეურაცხებაჲ იქმნების“. რამეთუ ქორწინებაჲ წარსწყმედს თავის-უფლებასა და აზნაურებასა და სამარადისოსა ტყუეობასა და მონებასა მოატყუებს მომგებელსა 35
- მისსა:

ხოლო სიმდიდრისა დაქირვებაჲ და ზღვევაჲ საჩინო არს, რამეთუ რომელთა არა კეთილად იქუმიონ იგი. წარმწყმედელ მათდა იქმნების და დამაქცეველ. ხოლო მრავალთა წიგნთა. ერთი სიტყვაჲ

საუფლოდ მრავალწილად უარეს არს. ვითარ იგი არს ესე ვითარ-
მედ „რომელსა უკუარდეს მამაჲ თჳსი გინა დედაჲ თჳსი“. და რათა მთ 10, 37
მოკლედ ვთქუა. ყოველივე მონაგები და სოფელი და თჳსნი. „არა არს
იგი ჩემდა ღირს“. და კუალად ვითარმედ „რომელმან არა აღიღოს მთ 10, 38
5 ჯუარი თჳსი და შემომიღგეს მე არა არს იგი ჩემდა ღირს:“ ~

ხოლო ამათ ყოველთა რომელთა კაცი ესე აღგუთქუაჲს. არა
რად არს საწადელ არცა სასურველ: რამეთუ წარმავალ არიან. # სულო
ჩემო, და არა ხოლო თუ სასურველ. არამედ არცაღა თუ სასმენიელ
ღმრთის-მოყუარეთა სასმენელთა მიერ. ვინაჲცა | ესე ყოველი მო- B 211^ა
10 სურნეთა | მათა დაუტევე. რამეთუ აღთქუმაჲ მიზეზი მწუხარებათაჲ C 101^ა
საწადელ ყოველადვე არა არს. აწ უკუე ესე ყოველი მოძღურისა
შენისა თანა სიხარულით დაუტევე. და მიერ ივლტოდე და წარვიდ-
სადაცა იგი ოჯფალი წარგიძღუეს: ~

8. ესე ყოველი განიზრახა გონებასა შინა თჳსსა და სასწავლოდთ
15 განვიდა. და პირი მისი ქუეყნად ხედიდა. და მერმე ზემოკსენებულსა
მას ქუაბსა მივიდა. და გელნი და გონებაჲ თჳსი სიმაღლედ აღამაღლნა.
ილოცვიდა და იტყოდა: „ოჯფალო იესოჲ ქრისტე რომელი ეგე ხარ
მამაჲ ობოლთაჲ და ზედამდგომელი ქურითაჲ. ნუ მიძემე მე გელთა
წარმწყმედელთა ჩემთასა. და ნუ მიტევებ მე საბრკეთა მტერისათა
20 შთავრდომად. არამედ ამიერ რად წარვივლტოდი. იერუსალიმად
წარმიძღუე და წმიდათა მათ აღგიღლთა მოხილვად ღირს მყავ. სადა
იგი ჩუენ ცოდვილთა-თჳს ცხოველს-ყოფელნი იგი ვნებანი თავს-
ისხენ“.

9. და ესრეთ განგრძობილად რად ლოცვაჲ თჳსი აღასრულა.
25 ღმრთის-მსახურთა მათ მზარდულთა მიმართ თჳსთა მოიქცა და
პრქუა მათ: ვითარმედ „გჰმადლოზ ღმერთსა თქუენ-თჳს და ვიევე-
დრები. რათა კეთილის-ყოფისა ჩემისა წილ ბრწყინვალენი მოსაგე-
ბელნი მოგანიქნეს თქუენ. ქველის-მოქმედთა ჩემთა: აწ უკუე ესეცა
ქველის-მოქმედებაჲ აჩუენეთ ჩემ ზედა უფროჲს | ყოველთა ქველის- B 211^ბ
30 მოქმედებათა. და მიტევეთ მე წარსლვად იერუსალიმად გევედრები.
რამეთუ მწურვალე სურვილი აღძრულ არს ჩემ შორის. თაყვანის-
ცემისა-თჳს წმიდათა მათ აღგიღლთაჲსა. რომელთა | შინა ოჯფალმან A 165^ბ
ჩუენმან იესოჲ ქრისტემან ცხოველს-ყოფელნი ვნებანი თავს-ისხნა“:.

10. ესე რად თქუა მწუხარებითა [უზომოდთა] აღიესნეს ღირსნი
35 იგი მზარდულნი მისნი. და ვერ მოითმენდეს განშორებასა მისსა და
ეტყოდეს ვითარმედ „შეუძლებელ არს განშორებაჲ შენი | ჩუენ-გან. C 101^ბ
რომელი ესოდენთა წელთა ჩუენ შორის აღიზარდე. და შეილ ჩუენდა
საყუარელ იწოდე“: ხოლო ტიმოთე პრქუა მათ. ვითარმედ ქეშმა-

1 უვარეს A. — 6 ყლთაგ B. — 7 არიან არს B. — 20 იძლინდ
AB. — 25 მოიქცა B. — 26 ვითარმედ B. — 30 და B. — იძლინდ AB. —
34 აღიესნეს შეპყრობილ იქმნეს. — 35 მისსა და | მისსა არამედ B. — 38 ვითარ-
მედ B. —

რიტად ჯერ-არს მორჩილებად თქუენი. ვითარცა სულიერთა შშობელთა ჩემთაჲ, რომელთა ეგე უარესი სიყუარული აჩუენეთ ჩემ ზედა. უფროჲს ჯორციელთა შშობელთაჲსა, გარნა რაჲმე ვყო, რამეთუ მამისა მის ზეცათაჲსა უფროჲს შეყუარებად ვისისამე არა ჯელმეწიფების. და გინა თუ მორჩილებად ანუ სმენად, და თქუენცა უკუე მორჩილებად მისი აღიორჩიეთ. და მის მიერ სასყიდელსა მოელოდეთ. რომელი იგი მისცემს საზრდელსა მზარდულთა და ცხორებასა წარუვალსა მიჰმადლებს უხუებით:“ ~ ~ ~

11. ხოლო ვინამთგან კეთილად ცილობისა მისისა-გან იძლინეს, და სმენაჲ არა ენება, სხუაჲ ღონე მოიპოვოს. რათამცა სასურველსა მას მათსა არა სრულიად დააკლდეს. არამედ სასოგებითა ხილვისა მისი-
B 212^a სად|თა. ეამ რაოდენმე აღჯრ ასხნესმცა სურვილსა მათსა, და ესრეთ მოიმტკიცებდეს მას, რათა კუალად მსწრაფლ ყოს მათდავე მოქცევაჲ [მისი], და ეტყოდეს. ვითარმედ „შენ თანა გუნებავს წარმოსლვად მსახურთა გინა მეგობართა ჩუენთაჲ. რათა ერთბამად წარხზდეთ წმიდათა მათ ადგილთა და სურვილით თაყუანი სცეთ მათ. და მუნ მყოფთა მათ წმიდათა მამათა ამბორს უყოთ და ლოცვითა მათითა შეზღუდვილნი კუალად ჩუენდავე მოიქცეთ მოსწრაფედ. და კეთილ არს რათა თანამავალ გექმნენ ჩუენ მიერ წარმოვლინებულნი იგი და თანამოღუაწე ვიდრეცა ხზოდოი“:-

ესე რაჲ ესმა ტიმოთეს, სიხარულით ერჩდა ბრძანებასა მათსა, რამეთუ განიზრახა. ვითარმედ „წარვიდე მათ თანა, რაჲემს ეგულეზოდის სახედ თჳსად მოქცევაჲ, დაეშეთ მე მათ-გან, და ვიდრეცა მენე-
C 102^a ბოს წარვიდე“. და ესე ყოველი მადლისა|მიერ საღმრთოჲსა კეთილად განიზრახა და გულის-ხმა-ყო:•

12. ვინამთგან უკუე იერუსალიმად მიიწინეს, და ყოველნი იგი წმიდანი ადგილნი მოკლნეს და თაყუანი სცეს წმიდასა საფლავსა და თხემისა ადგილსა და დედასა ეკლესიათასა სიონსა, და ყოველთა მათ გარემოჲს-მყოფთა წმიდათა, მერმე გულმან უთქუა უშორესთაცა წმიდათა მოხილვად, და უდაბნოჲსა მოქალაქეთა და წმიდათა კაცთაჲ.
და ვინამთგან ყოველნი იგი ადგილნი კეთილად მოკლნეს, და მოილოც-
B 212^b ნეს წმიდაჲ ბეთლემში, და იორდანე, და სხუანი იგი მონასტერნი, და
A 166^a |განშორებულთა საყოფელნი, და სიტყუათა და ლოცვათა, მათთა ეზიარნეს, და ყოველი სურვილი აღასრულეს: და დღესასწაულსა ბზობისასა ქალაქადვე აღვიდეს წმიდად და დღესასწაული ესე წმიდაჲ იდღესასწაულეს:• და მერმე ოჯღისა ენებანი, რომელთა მიერ ვნებათაგან განვთავისუფლდით და უვნებლობად მოვიდეთ, და მერმე ღამე იგი ბრწყინვალე, რომელსა შინა შეუხებელი იგი ნათელი სახილველად კაცთა განგებულებით იხილვების, და ზეალისგან საღმრ-

4 ვისამე B.— 6 მიერსა B.— 8 უხუებით<B.— 13. ~ რა მსწრაფლ ყოს კუალად მათდავე B.— 16 თაყუანის სცეთ A.— 21 ბრძანებასა| ზრახებასა B.— 22-23 ~ და ეგულეზოდის რაჲ B.— 23 სახიდ B.— 27. თაყუანის სცეს A.—

თოჲ იგი და ნათელგარდაფენილი დღე აღდგომისაჲ ბრწყინვალედ აღიდეს: ~ ~

და მერმე კაცად-კაცადი მოყუასა თჳსსა აწუეედა წარსლვად სახედ თჳსად. და იწყეს რაჲ ყოველთა სლვად და თჳთოეული წარვი-
 5 დოდან თჳსად საყოფლად. შეუდგა უკუე ტიმოთეცა მოყუასთა თჳსთა. და ვითარ იგი მივიდოდეს. განეშორა მათ-გან ფარულად. და იჯმნა ყოვლისა მსოფლიოჲსა საქმისა-გან. და მოყუასთა. და მეცნიერთა. და უდაბნოდ განვიდა: ხოლო თანამაჲლთა მათ მისთა ყოველსა ადგილსა ძიება ყვეს მის-თჳს. და ვითარ ვერ პოვეს. ჰგონებდეს ვითარმედ წინა-
 10 მავალთა მათ თანა სახედ თჳსად წარვიდა: და ვითარ ყოველსა მას გზასა ეძიებდეს ტიმოთეს და იკითხვიდეს. ხოლო ვინაჲთგან | არა- C 102⁶
 ვინ იყო რომელმანმცა უთხრა მათ მის-თჳს თუ რაჲ იქმნა: [ვინაჲ] მკმუნვარებისა და წუხილისა მოციქულ იქმნენს იგინი | ტიმოთეს B 213⁶
 წარწყმედისა-თჳს: ~

15 13. ხოლო საკვრველი ტიმოთე უდაბნოდ განვიდა და მუნ მყოფნი მოლუაწენი იხილნა. რომელნი იგი კორცითა უტორცოთა მოქალაქო-
 ბასა ჰბაძვიდეს: და ცხორებისა მათისა ტრფიად იქნა. და ჰნატრიდა ბრწყინვალესა მას და ანგელოზებრსა მოლუაწებასა მათსა: და მათ
 20 თანა აღრაძხვად თჳსსა ევედრებოდა ღმერთსა. და მსგავსად ძალისა თჳსისა მიბაძვად მათდა ილუწიდა: მაშინ გამოცდილსა ვისმე ბერსა და საღმრთოთა მადლთა ღირსქმნულსა და წინაჲსწარცნობითა გან-
 25 ლეღვებულსა მიემთხუა. და ფერკთა მისთა თანა დაფარდა და მჭურვალედ ამბორს უყოფდა და ეტყოდა: „შემიწყნარე მე წმიდაო მამაო. ღელვათა-გან ამის სოფლისათა შენდა მოლტოლვილი ვითარცა ნავი
 ღელვაგუემული:“

ხოლო კაცი იგი ღმრთისაჲ ხედვიდა მადლსა მას საღმრთოსა რომელი აგრილობდა მას და ჰრქუა. „კეთილად მოხუედ ჩუენდა
 * შეილო ტიმოთე“. და მიყო კელი თჳსი და აღადგინა იგი ქუეყანით და მერმე მიექცა მოწაფესა თჳსსა და ეტყოდა. ვითარმედ „ქეშმარიტად
 30 ქური რჩეული არს ყრმაჲ ესე. რამეთუ ვიხილე მადლი საღმრთოჲ. რომელმან თჳსი|სა ბრწყინვალეებისა წიაღნი განჰმარტნა. და შეიტკბო A 166⁶
 ყრმაჲ ესე:“ ხოლო მოწაფესა მას ესმა რაჲ ესე. შეწუხნა და თჳსაგან განიზრახვიდა და იტყოდა ვითარმედ „ვინ არს ესე. რომელი ესევი-
 35 თარსა წამებასა ღირს-იქმნა. გარნა თუ სიწარფოებით და სიმარტი- B 213⁶
 ვით რაჲმე თქუა ბერმან მის-თჳს | სიტყუაჲ ესე:“ ხოლო პატიოსანი
 იგი ბერთა შორის. საღმრთოჲსა მადლისა-გან უწყებული. არა უმეცარ იყო გულის-ზრახვათა მათ მოწაფისათა. და ინება უწყებად მისსა თქუ-
 მულთა მათ ქეშმარიტებასა. და საღმრთოჲსა მადლისა უცვალეებლო-
 ბასა. და რათა განსწაელოს იგი. არა გარეშისა სა|ხისა. არამედ შინა- C 103⁶

- განსა სულისა სიკეთესა მიხედვად. და აზნაურებასა მისსა განცდად. რომელთა მიერ ქეშმარიტებით საკვრველ იქმნების და შეიმკვების კაცი: ამის-თჳსცა კუალად ჰრქუა ტიმოთეს: „კეთილად მოხუედ ჩუენ-და შეილო. განისუენე და ასწავენ მოწაფესა ჩემსა სიტყუანი სარგებ-ლისანი:“ ხოლო მან ჰრქუა. „შემინდღე პატიოსანო მამაო უღირსსა 5 ამას და უსწავლელსა. რომელი საღმრთოთა სიტყუათა შენთა სურვილითა კანდიერ ვიქმენ შემოსლვად შენ წინაშე. და შემთხუევად უბიწოთა კუალთა შენთა. მე უკუე მოქენე ვარ სმენად სიტყუათა შენთა ცხორებისათა და გევედრები ნუშეცა ჯუებულ ვიქმნები მათ გან წყურჩიელი ესე:“ და კუალად შეუერდა ფერჯთა მოხუცებულისათა: ხოლო 10 მან მერმეცა აკურთხა და აღადგინა იგი. და მორჩილებისა აღსრულებამა უბრძანა: ხოლო ყრმამ იგი ბრძანებასა ბერისასა დაემორჩილა უნებლიათ. და მრავლითა შიშითა და მოწიწებითა. სიმდაბლით და გულს-ხმის-ყოფით იწყო სიტყუად მოწაფისა მისისა და იტყოდა ჩემდა უკუე არა ჯერ-იყო პატიოსანო და ღირსო მამაო 15 სიტყუად [წინაშე] სიწმიდისა შენისა სარგებელისა-თჳს სულისა. და
- B 214^a არცა თუ პასუხისაცა ერთისა | თქუმად. ვინათგან მეცნიერ ვარ უსწავლულობისა და უგუნურებისა ჩემისა. არამედ ვინათგან საშინელ არს ესევეითარისა მამისა ბრძანებათა წინააღდგომად: თუთ მისთავე სიტყუათა სასოგებითა ვიწყო სიტყუად: 20
- სწავლამ ტიმოთესი 14. „ჯერ-არს ჩუენდა და თანამდებ. რათა გუაქუნდეს სიყუარული უზაკუველი განთჳსებულადცა და ზოგებითა რომელი იგი უპატიოსნეს არს და მშობელ ყოველთა სათნოებათა. და თჳნიერ მისსა შეუძლებელ არს საკუთარყოფად ღმრთისაჲ: ხოლო რაჲმს ვიტყოდით თანა-
- C 103^b გ|უაც რათა ქეშმარიტებით ვიტყოდით: და არა ვტყოდით. რამეთუ 25 ქრისტე არს ქეშმარიტებაჲ. ხოლო ტყუელი ეშმაკი მტერი ქეშმარიტებისაჲ. და რათა ქირთა შინა მოვიგოთ მოთმინებაჲ და ძკრის-
- A 167^a ხილვათა შინა მადლობაჲ | და ამით განწმედად საცნობელნი: თუალნი რათა სიწმიდით ხედვიდენ. ხოლო ენამ რათა არა იტყოდის ამოცებასა. არამედ რათა მარადის საღმრთოთა გლობათა გლობდეს: 30 ხოლო სასმენელნი რათა შჯულსა ოჯელისასა ისმენდენ და არა ზარხვათა უჯეროთა: ხოლო გონება და გულის-ზარხვა ჩუენდა სამარადისო იყავნ ვსენებაჲ სიკუდილისაჲ და საშჯელისა მის საშინელისაჲ. რათა ვიქმნნეთ ფრთხილ. ძმათ-მოყუარე. მოწყალე. ტკბილ სახითა. სიწმიდის მოყუარე. განკითხვისა და გულის-ხმის-ყოფისა ტრფიალ. 35 ენებათა სიმწიხით მარტებელ. და რათა მოკლედ ვთქუა: ვიქმნნეთ
- B 214^b ჩუენ კეთილად მცველ ყოველთავე საცნობელთა სულისა|და გორცთა ჩუენთასა: რათა შეუძლოთ განრომამ ცეცხლისა მის-გან გეჭენისა. და

14 თვისა A. — 17 პასუხისა B. — 21 სწავლამ ტიმოთესი < A. — ჩემ-
და A. — 28 ამით | ამით თანა B. — საცნობელნი | და A. — 34 რათა | და ვითარ-
ცა B. —

- მკვდრ ვიქმნნეთ სასუფეველსა: და რათა უწყოდით. ვითარმედ ჩუენ ვართ უფალ კეთილის-ყოფად თავთა თჳსთა და კეთილის ნებაჲ და განზრახებაჲ უმჯობესისაჲ მოუტევიეს ჩუენ-თჳს ოჯფალსა. რათა უწყოდით რაჲ იგი გვღირს ქმნად და რომლისა-გან სიელტოლად.
- 5 და ჯერ-არს რათა კეთილი ესე ნებაჲ სარგებელად სულისა ჩუენისა ვიქმაროთ. და არა შემწედ ვნებათა. და შეგინებად გულის-თქუ-მათა მიერ. და გემოთა განმხრწნელთა სულისათა. ვითარცა შეემთხვა გემოთ-მოყუარესა მას მნესა. რომელი წერილ არს წმინდასა შინა სახარებასა. რომელი იგი იქმნა სახე და ხატ ცხოვრებისა ჩუენისა: რამეთუ
- 10 კაცად-კაცადი ჩუენი განმგე არს და მნე სულისა თჳსისაჲ. რათა მისკემდეგ მას საჯმარსა ეამსა თჳსსა: ხოლო საჯმარი სულისაჲ ესე არს. რათა მოუწყლველად დაიცვას იგი ზედამოსლვისა ვნებათასა. და მოგებითა სათნოებათათა უკუდავებისა მიმართ წარუძღლეს მას: ხოლო უკუეთუ სამნერად იგი ჩუენი შეურაცხ ვყოთ. და ეამი იგი მეუ-
- 15 ფისა ჩუენისა მოსლვისაჲ უღებ ვყოთ. მეყსეულად ორად განკუეთისა ჩუენისა განჩინებაჲ გამოვალს: ხოლო უკუეთუ ვვაკრობდეთ კეთილად ტალანტსა [მას] ჩუენდა მოცემულსა ღმრთისა მიერ და არა უქმად დაუტეოთ იგი. ღირს ვიქმნნეთ უმალღესისაცა მნეობისა. და სმენად ქმისა მის საწადელისა. „კეთილ მონაო სახიერო და სარწმუნო მთ 25, 21
- 20 ნოო|მკირედსა ზედა სარწმუნო იქმენ. მრავალსა ზედა დაგადგინო შენ. შევედ სიხარულსა ოჯფლისა შენისასა:“ B 215^a

15. ესე ყოველი რაჲ წარმოთქუა ტიმოთე და ესმა ბერსა მას წმიდასა. განკჯრდა და თქუა. „ფრიად მხიარულ ვარ შეილო ტიმოთე. სიტყუათა ამით ზედა მადლისათა. რომელნი სულმან წმიდამან აღმო-
- 25 თქუნა|პირით შენით. რამეთუ არა შესაძლებელ იყო ამათი წარმო- თქუმაჲ. არა თუმცა ზეგარდამოსა სიბრძნესა მოეცა შენდა ძალი და გულის-ხმის-ყოფად თქუებულთაჲ ამით, და წყაროდ სიტყუსაჲ. და კემშარიტად აღვიარებ ვითარმედ. დიდად სარგებელ მეყო და ვჰმად- ლობ ღმერთსა მიზეზსა ყოვლისა კეთილისასა:“ და ვითარცა და-
- 30 ასრულნა ბერმან სიტყუანი ესე. კუალად შეუვრდა ტიმოთე მოხუცე- ბულსა მას და ჰრქუა:

- „შემიწყენარე მამაო. რომელი ესე სურვილით და სარწმუნოებით მოსრულ ვარ. და სრულ მყავ მე წესითა მონაზონებისაჲთა. რამეთუ მოწაფე ხარ მისი და მორჩილი ბრძანებათა მისთაჲ. რომელმან იგი
- 35 თქუა. ვითარმედ „რომელი მოვიდეს ჩემდა არა განვადო გარე“. და კუალად. და ვითარმედ „რომელმან გამოიყვანოს პატიოსანი უპა- ტიოვსა-გან. ვითარცა პირი ჩემი იყოს:“ იერ. 15, 19

ესე და მსგავსი ამისი რაჲ|მრავალი თქუა ტიმოთე ცრემლთა ცხელთა დათხევითა და შევერდომითა: შეიწყენარა კაცმან მან ღმრთი-

1 და<B.— 2 კეთილი B. — 3 ჩუენ-თჳს] ჩნდა B. — 4 ქმნად] თქუმად A. — სიელტოლად B. — 17 ჩნსა B. — 23 თქუა] + ვითარმედ B. — 35 ვითარ- მედ<B.— 35 და<B.—

სამან ვედრებამ მისი, და აღკუეცა იგი. რამეთუ არა ჯერ-იჩინა უგუ-
ლებელს-ყოფამ მისი, რომელი იგი ერთგულებით მოუქდებოდა
ქრისტესა: და უღელსა მისსა აღებდა ისწრაფდა: არამედ მეყსიუ-
ლად წმიდად სქემაჲ შეჰმოსა მას წმიდამან მან მოხუცებულმან: და
მერმე ასწავა მას წესი მონაზონებისაჲ და ცხორებამ წმიდათა მამა-
თაჲ, და მარხვისა და ლოცვისა და მღვდარებისა წესი განუწყესა წე-
სიერი და ზომიერი. და მერმე ყოველნი სათნოებანი მოაველნა მას
და წყობამ უხილაეთა მტერთაჲ ასწავა. და ლუაწლთა მიმართ სა-
ღმრთოთა აღლესა და ძალითი-ძალად ამალღებდა გონებამ მისი აღ-
კურა: 5.
10

16. ხოლო ტიმოთეს ვინაჲთგან ზეგარდამოჲ მადლი აქუნდა
თანაშემწედ. არა მომედგრა. არცა დაიჯნა. არცა რაჲ სიცონილი
შეემთხუა ყოვლადე მოთმინებასა შინა და შრომასა და წყობასა მტერთა
უხილაეთასა. არამედ ვითარცა ანდამატმან ბრძოლასა მას შინა უხი-
ლაეთა მტერთასა. სული თჳსი მოუწყვლელად დაჰმარბა. რამეთუ სა-
ღმრთოჲსა ტრფიალებისა ცეცხლმან მტკიცე და შეურყეველ ყო სანა-
ტრელი იგი: და მალალთა მათ მოლუაწებათა შინა ოცდა შუდისა
წლისა ეამნი აღასრულნა. და ძეულთაცა წარჰკდა სათნოებითა და
უმრავლესთა მიერ საკვრველ იქმნა: 15.

მაშინ მოუტდა მას სურვილი თჳსადე სოფლად მოქცევისაჲ. და
თჳსად მამულად წარსლვისაჲ. და მუნ მყოფთა მათ მონასტერთა და-
მკვდრებისაჲ: და ესე არა სხუთ სადაჲთმე, არამედ მადლისა მიერ სა-
ღმრთოჲსა მოუტდა გონებასა მისსა. რომელი იგი ყოველსავე კეთი-
ლად განაგებს. ვითარცა წინაჲსწარმეცნიერი ყოფადთაჲ: რამეთუ
ეგულებოდა მათ კერძოთა განათლებისა მოქენეთა თჳსისა ბრწყინ-
ვალეებისა შარავანდელთა მოფენაჲ ყოფადისა მის ტიმოთეს საკვრ-
ველთ-მოქმედებისა მიერ. და ვითარცა ოდესმე მოსე უცხოთა ქუეყა-
ნასა განსწავლა. და მერმე მოუწოდა და წინამძღურად და საკვრველთ-
მოქმედად გამოაჩინა. ეგრეთვე ქმნა აქაცა ქველის-მოქმედმან და ცხო-
რების-მოცემელმან ღმერთმან. რამეთუ იხილა ქრისტეანეთა ერი
აგარეანთა მიერ შეიწრებული: და სათნო იყო ნუგეშინის-ცემაჲ მათი
სასწაულთა მათ და ნიშთა მიერ. რომელთა ეგულებოდა მის მიერ
აღსრულებამ. და ამას თანა დისაცა მისისა ტირილისა და ცრემლთა
დაცხრომამ: 20.
25.

17. არამედ ნუ უკუე და თქუას ვინმე გულის-ხმის-ყოფელთა-
განმან ვითარმედ და ვითარ ესოდენტა ეამთა შეექმეც ტიმოთეს თხრო-
ბათა საშუებელსა და ძმათა მისთა სათნოებამ, უქსენებელ ჰყავ და
დაივიწყე. და მემცა უცონილად ვქმენ ესე. უკუეთუმცა წესი სიტყუსაჲ
30.

6 ლც'საჲ A.— 15 მტერთასა| ძალთასა B.— 25 მოქენეთა AB— 26 მო-
ფენად B.— 31 აგარეანთა B.— 33 ანას| ამის B.— 37 ჰყავ| ჰყავ B.— 38 უცონე-
ლად A.—

შემინდობდა. არამედ არცა თუ არს ეამი აქა გოდებათა მათ და
 ცრემლთა დისათა და ძმათა მისთა. და თვსთა მწუხარებისა და
 ქლვილისა წარმოთქუმად. არამედ ესევეითართა თხრობათა-თვს
 ჯეროვანი ეამი მელოდენ: ხოლო ჩუენ პირველსავე სიტყუასა მოვიქ-
 5 ცეთ. ვინაჲ იგი განვედით:

18. რამეთუ ვიტყოდეთ. ვითარმედ მოუჭდა ტიმოთეს გონებასა
 თვსსა წარსლვად თვსად ქუეყანად: ხოლო ვინაჲთგან არა კეთილ არს
 არცა უცთომელ აღრე-აღრე გულის-სიტყუათა შედგომად და არცა
 უბრალო წმიდათა მათ|ადგილთა დატევებად თვნიერ საღმრთოჲსა B 216⁶
 10 გამოცხადებისა: მარხვასა და ლოცვასა მისცა თავი თვისი. რამეთუ
 ვინაჲთგან კეშმარიტებად და არაქეშმარიტებად საქმეთად ძნელ არს
 თვნიერ ღმრთისა გულის-სიტყუათა მიერ ხოლო პოვნად; არა ჭუებულ
 იქმნა ამის-განცა. არამედ ზეით-გარდამო გულსავესებად მოიღო და
 იჯმნა ყოველთა-გან. და იწყო სლვად გზასა თვსსა:·
19. და ვითარ იგი მოვიდოდა მიემთ|ხვა იგი მწვალებელთა C 105⁶
 ვიეთმე მონასტერსა და ჰკითხა მუნ მყოფთა მათ თუ რაჲ არს სარწ-
 მუნოებად მათი. და ცნა რამეთუ მარონიტელთა წვალებითა ბორგ-
 დეს. რომელნი იგი ორთა ბუნებათა და ერთსა ნებასა იტყუან ქრის-
 ტესსა. და ფრიად შეწუხნა ღირსი იგი წარწყმედისა მათისა-თვს. და
 20 იურვოდა და ზრუნვიდა და ელმოდა მათ-თვს გული მისი. და ეძებდა
 ღონესა სარგებლისა მათისასა. რამეთუ ჰბაძვიდა იგი მეუფესა თვსსა
 „რომელსა ჰნებაეს ყოველთა ცხოვრებაჲ და მეცნიერებასა კეშმარი- 1 ტიმ. 2.
 ტებისასა მოსლვად:·“

- პირველად უკუე ენება მართალსა სარწმუნოებასა მოყვანებაჲ
 25 მათი|და მერმელა წარსლვად თვსად სოფლად: და განიზრახვიდა თუ A 168⁶
 ვითარ არწმუნოს მათ რამეთუ ფიცხელ იყვნეს და მოუტკეველ:· მაშინ
 საღმრთოჲსა მიერ მადლისა ესევეითარი ღონე მოიპოვა. რამეთუ გუ-
 ლის-ხმა-ყო და განიცადა ვითარმედ ხუროებისა ჳლოვნებაჲ აქუნდა
 მათ: და ესევეითარი სიბრძნე მოიპოვა რამეთუ ევედრა მათ რათა
 30 ასწაონ მას ჳლოვნებაჲ იგი და ამის მიერ ორთა საქმეთა ფრიად
 ჯეროვანთა მოღუაწე იქმნა. ერთად რათა|ჳლოვნებაჲ იგი ის- B 217⁶
 წაოს. რომელი იგი არა უჭმარ არს არამედ ფრიადცა საჭმარ მო-
 ნაზონთა-თვს. და მერმე რათა სულნი მათნი მეცნიერებითა კეშმარი-
 ტისა მის ხუროთ-მოძღურისა სიტყუსა დამბადებელისაჲთა გამოქან-
 35 დაქნეს და განანათლნეს:· რამეთუ ძნიად შესაწყყნარებელ არს სიტ-
 ყუად კეშმარიტებისაჲ სულთა მიერ ურჩთა და მაცილობელთა. რომელნი
 იგი სიგრიძითა ეამთაჲთა დაკორდებულ იყვნინან უმეცრებითა და

1 არცაღა B.— 3 ქუილისა B.— 13 ზეგარდამო B.— 19 შეწუხდა A.—
 24 პირველად უკუე ენება] რამეთუ პირველად ენება B.— 29 რამეთუ] და B.—
 30 ორთა საქმეთა] ორთავე მათ B.— 31 ჯეროვანთა B.— ერთად] პირველად B.—
 34 სიტყუთა B.—

განპოხებულ სიბოროტითა. რამეთუ ესევეითართა მათ-თჳს ეამისაცა სიგრძე საჭმარ არს და სიტყუათაცა სიმრავლე. და მოლუაწებაჲ ჯეროვანი და ფრიადი:·

- C 106^a ამის-თჳსცა ევედრა მათ ჳელოვნებისა მის-თჳს. |ხოლო იგინი ერჩდეს მას სიხარულით. საქმედ უკუე აქუნდა ღირსსა მას სწავლაჲ 5 მათ სარწმუნოებისა-თჳს. ხოლო გარეწარად სწავლაჲ ჳელოვნებისაჲ მის: ვინაჲცა საღმრთოჲსა მადლისა მოლუაწებითა შემდგომად მცი-რედისა ეამისა ორთავე მათ სრულებაჲ მოილო. რამეთუ მათ მართლმადიდებლობაჲ ასწავა. ხოლო თჳთ ხუროვნობაჲ ისწავა. და თჳნიერ რაოდენთამე ბერთაჲსა რომელნი იგი განცუნეს სარგებლისა- 10 გან სწავლათა მისთაჲსა უკეთურებითა გონებისაჲთა. და სიფიცხითა სიბოროტისა მათისაჲთა. სხუანი ყოველნი მოაქცინა. ხოლო იგინი დაშთეს თჳსსავე ამას უკეთურებასა ჳედა. რამეთუ ვითარცა B 217^b თქუმულ არს ბოროტისა ჩუეულებისა სიყუარული ძნიად|საკურნებელ არს. რამეთუ მეორედ ბუნებად ეწოდების მას:· 15

ამათ უკუე ბოროტთა ბერთა მიერ მრავალნი გინებანი და შეურაცხებანი მოითმინნა ნეტარმან ტიმოთე. არამედ ყოველივე სიმჯნით თავს-იდვა. ხოლო რომელნი იგი ცხოვნდეს მის მიერ. აღიდებდეს ღმერთსა და ჰმადლობდეს. და ვითარცა მაცხოვარსა მათსა ესრეთ ზედვიდეს ღირსსა მას: ~ 20

20. ესრეთ რაჲ სიმჯნით და კეთილად ილუაწა ქეშმარიტებისა-თჳს ნეტარმან ტიმოთე და უკეთური იგი წვალებაჲ განაქიქა. ხოლო მართლმადიდებლობაჲ დაამტკიცა: თჳსად მამულად წარვიდა. და ადგილისა მის მახლობელად სადა იგი აღზრდილ იყო. რომელი ჳემო მოვიკსენეთ: მონასტერსა ერთსა შევიდა. და ასპარეზსა შინა მისსა 25 თავი თჳსი დააწესა. და ვითარმცა ახლად ეწყო მოლუაწებად ესრეთ ცხონდებოდა. და უმეტრვალესად რბიოდა:· რამეთუ რაჲ და ნუ უკუე და ადგილმან შეცვალა ქცევად მისი. ნუ იყოფინ: არამედ უძლიერესნი ღუაწლნი მოაპოვნა და უმაღლესსა მოქალაქობასა ჳელ-ყო. და მორჩილებისა მტურვალედ|მუშაკად გამოჩნდა. ვითარცა გაუწყოს სი- 30 ტყუამან ამან. რომლისაჲ გუეგულების თქუმად:·

21. რამეთუ ინება ვინმე მონასტრისა მის ბერთაგანმან. საჭმრისა რაჲსა-თჳსმე სათანადოჲსა წარსლვაჲ ღმრთისა ქალაქსა: და ევედრა ტიმოთეს რათა იტჯრთოს სიბერე მისი და წარჰყვეს მას:· ხოლო მას დაღაცათუ ფრიად ეწყინებოდა ხილვაჲ შფოთთა ქალაქისათაჲ და 35

- B 218^a უღარეს ყოველთასა უყუარდა|დაყუდებდა:· არამედ გარდარეულითა მით მორჩილებითა მისითა. არცა ერთი წინააღდგომად თავს-იდვა. არამედ მეყსეულად ერჩდა და მის თანა ანტიოქიად წარემართა:· და ვითარცა მყოვარქამ ვიდოდეს. ვითარ იგი არა უნდა უნებლიაჲთ თჳსსა

დაბასა მიიწია: და ენება ტიმოთეს უკუეთუმცა ვითარ შესაძლებელ იყო თანაწარსლვად. არამედ შეუძლებელ იყო განგებულებისა ღმრთისა წინააღდგომად. რამეთუ ენება ღმერთსა სასანთლესა ზედა დადგამად სანთლისაჲ. და ბრწყინვალეებითა მისითა განათლებად მრავალთად. და 5 მოყვანებაჲ ქეშმარიტებად: რომლისა-თჳს მცირედ ჟამ დავიდუმო აწ. ხოლო უკუანასკნელ ბრწყინვალედ მივიტხზა: რამეთუ აწ ჯერ-არს რათა ძმათა-თჳს ტიმოთესა მოვიტსენო. ვითარცა იგი ზემო აღვი-თქვთ. ვითარ წესი სიტყჳსა ეძიებს:·

22. რაჟამს იგი არვისა-გან ცხოვართასა ივლტოდა ტიმოთე. 10 და წარვიდა დაბასა მას სადაცა აღიზარდა. ყოველთა ადგილთა მი-მოვიდოდეს და ეძიებდეს მას ძმანი მისნი და ვერ ჰპოებდეს: რამეთუ ღმერთმან დაფარა მსახური და მონად თჳსი. და არა შეუნდობდა მათ ჰოვნად: რათა თავის-უფლებით აღიზარდოს სათნობათა შინა. და მერმე პურად ცხორებისად მიენიჭოს თჳსთა და უცხოთა ვითარცა 15 პირველ იოსებ ძმათა თჳსთა. ხილულისა პურისა სიყმილსა განმა-ქარვებელად: და ვითარ იგი ვერ ჰპოებდეს თითოეული მათი თი|თო G 107^a სახედ ჰგოდებდა: რამეთუ უხუცესი ძმად იტყოდა. „ვადმე უბადრუკსა B 218^b ამას რომელი ესე მამისა წილ შერაცხილ ვიყავ ძმისა ჩემისა. ვითარ ვიქმენ ესრეთ მძვნვარე და მღევარ მისსა. და წინააღმდგომ მცნებისა 20 მშობელთა ჩემთადას:·“ ხოლო მეორე ძმად მისი იტყოდა. „ვადმე სასურველო და საწადელო ჩემო. ვადმე ძმაო ჩემო. და თანამოჰასა-კეო ჩემო:·“

- ხოლო დისა მისისა გოდებათა და დღითი-დღედთა ტყებათა ვის ძალ-უც წარმოთქუმაჲ: რამეთუ ვითარცა განცოფებული და განცუფ- 25 რებული მიმოვიდოდა. და მათა და ბორცუთა და ჭევენებსა შინა ეძი-ებდა საყუარელსა მას ძმისა თჳსსა და იტყოდა: „ვადმე საწყალობელსა ამას და დაკლებულსა ამას საყუარლისა მის ძმისა ჩემისა-გან: თქუენცა უკუე უსულონო დაბადებულნო ღმრთისანო ჩემ თანა გოდებდით. რო- 30 მელი ესე უცხო ვიქმენ სასურველისა ძმისაგან. და საწყალობელ და უბადრუკ. ამის-თჳსცა ბოროტად ვგოდებ და განცოფდები ჰირისა ამის-თჳს ჩემ ზედა მოწყენულისა. და თუ რაჲ ვყო არა უწყვი: რამეთუ რომელსა იგი შრომით და რუდუნებით ვზრდიდი. და მამისა წილ და დედისა ნუგეშინის-მცემელად ჩემდა ვეცევი: რომელი იგი უჯანოზან სიკუდილმან წარიტაცნა. და მე უბადრუკსა ამას უნუგეშინისცემოდ 35 გლოვად დამიტყვა. აჰა ესერა უძრესი მათი მოიწია ჩემ ზედა გლო-ვად და მწუხარებაჲ მისისა მის-თჳს წარწყმედისა და განშორებისა:· ვადმე ვადმე რომელმან-მე | უწყალომან მვეცმან წარიტაცა იგი B 219^a და განძარა: ანუ რომელთა უცხოთა კელთა მიერ შეპყრობილ იქმნა. და შეკრული წარიყვანა უცნაურსა ქუეყანასა. ანუ ვითარ 40 ქუეყანამან განაღო პირი თჳსი და წიაღთა თჳსთა შეიწყნარა. იგი არა უწყვი:·“

და ესრეთ უმეტესთა ეამთა ზინ იგი თანაწარსავალსა გზათასა.

C 107^b და გოდებით ჰკითხნენ მოგზაურ|თა: „შ მოარწმუნენო, მოწყალე იქმნენით ჩემ ზედა საწყალობელსა ამას. რომელსა წარმიწყმდა საყუარელი ძმაჲ. და მაუწყეთ მე. უკუეთუ სადა გიხილავს იგი. რათა ვცნა თქუენ მიერ ცხოვრებაჲ მისი გინა თუ სიკუდილი. ქუენიერმან ამან და მტი- 5 რალმან. გვედრები:“

და რომელნიმე ტკივნეულ იქმნიან მის თანა და ჰრქვან: „ცხოვრებისა და სიკუდილისა მფლობელსა ღმერთსა ესევდი. და მადლობისა იობ. 1, 21 სიტყუათა შესწირვედი მსგავსად იობისა. ვითარმედ „ოჯფალმან მომცა და ოჯფალმანვე მიმიღო. იყავნ სახელი ოჯფლისაჲ კურთხეულ:“ 10 და ესევეითართა ნუგეშინის-ცემისა სიტყუათა ზედა დაუტევიან იგი და წარვიდიან: ხოლო სხუათა კუალად ესრეთ ჰრქვან: „ნუგეშინის-ეც თავსა შენსა და გულის-ხმა-ყავ განგებულებათა ღმრთისათა სიმძლვე. და ვითარ იგი წერილ არს იოსების-თჳს მოიქსნენ. რომელი იგი მოკლვისა-განცა განერა და საკრველთა-გან განიქსნა. და ზეშთა სასოე- 15 ბისა. საყდართა სამეფოთა დაჯდა. და დიდი იგი მწუხარებაჲ მამათ-მთავრისაჲ სიხარულად შეცვალა. ამისსა ვედრებად ნუ დასცხრები.

B 219^b რომელმან იგი ყოველივე არარაჲსა-გან არსებად მოიყვანა. რომელმან იგი უმჯობესი უწყის. და ძმისაცა შენისა შენდა მონიქებად შემძლებელ არს. და ჯერ-არს რათა კეთილითა სასოებითა დაჰქსნა 20 სიმძიმე მწუხარებათაჲ. და გარდარეულსა მაგას გლოვასა განეშორო:“

ესე რაჲ და სხუაჲ ესევეითარი ესმის მას. მცირედ რაჲმე ნუგეშინის-ეცის და ჰმადლობნ ღმერთსა. და მისსა მიმართ ხოლო ესაგნ. რომელი იგი ნუგეშინის-სცემს მოსაეთა მისთა. და არა ეუებულ ჰყოფს 25 ღირსთა მისთა:.

ამისსა შემდგომად განზრახვასა კეთილსა იზიარნა ძმანი თჳსნი. რათა უცხოთ-მოყუარებაჲ შეიტკბონ: პირველად რათა უცხოთა მსახურებისა-თჳს. და მის-მიერისა მის სიხარულისა და მოსალოდებელისა მის-თჳს სასყიდლისა ურვისა მის სიმძიმე აღიხებუქონ: და მეორედ 30

C 108^a რათა ნუ უკუე!და ჰამბავი რაჲმე სასურველი წარსრულისა მის-თჳს ეუწყოს: ამის-თჳსცა წმიდათაცა ღღესასწაულნი განაწესნენ და ბრწყინვალედ ღღესასწაულობდეს ესენებასა მათსა: რომელთა შინა შემოკრბიან კრებული ფრიადი მღღელთა და მონაზონთა და ერისა მრავლისაჲ: 35

23. დაემთხვა უკუე ღღესასწაული წმიდისა გიორგისი მას ეამსა შინა. ოდეს იგი ტიმოთე მოხუცებულსა მას თანა დაბასა თჳსსა მიიწია ვითარ ზემო ვთქუთ: ხოლო ძმანი მისნი გარეშე დაბისა მის დასწყუედდეს ზროხასა და ცხოვარსა განსასტუმრებელად ერისა: რამეთუ

B 220^a დიდისა მის მთავარმოწამისა|ესენებასა ბრწყინვალედ ღღესასწაუ- 40 ლობდეს. ვინაჲცა არა დაეფარა მოსლვაჲ მათი: ხოლო ტიმოთე ვითარცა აგრძნა ვითარმედ მისი არს დაბაჲ იგი. უშორესადრე ენება

თანაწარსლვად მისი: და მოხუცებულსა მას ჰლოცვიდა. და სიმრავლესა მიზეზ-ჰყოფდა ერისასა: და ვითარცა განეშორნეს მიერ იხილნეს იგი ძმათა მისთა. და მყის ერთი მათგანი მიჩრბიოდა და ვევედრებოდა მათ რათა მივიდნენ და მათ თანა იდღესასწაულონ: ხოლო მათ ჰრქუეს ვი-
 5 თარმელ „ვერ ძალ-გაკ მსახურებისა ჩუენისა დატევებად და თქუენ თანა დღესასწაულობად. და ვევედრებით ღმრთის-მოყუარებასა თქუენსა რათა შეგვიდლოთ:“ და ვითარ იგი არა ერჩიდეს უმეტეს იძულებად მათი ვერ უძლო. ამის-თუსცა მარტოჲ მიიქცა ძმათა თუსთა თანა: ხოლო უხუცესსა ძმასა ვითარცა ესმა რამეთუ არა ერჩიდეს მისლვად.
 10 მიჩრბიოდა იგიცა და აიძულებდა მათ და ეტყოდა: „ვევედრები ღმრთის-მსახურებასა თქუენსა რათა მოაქციოთ ჩუენდა და მცირედ განისუენოთ და იდღესასწაულოთ და კუალად თუსსავე გზასა წარხვდეთ“. და აყენებდა მათ წარსლვად:-

ესე რად იხილეს ღირსთა მათ და ირწმუნეს ვედრებანი მისნი.
 15 იძლინეს იძულებისა მისისა-გან: და უნდა თუ არა დაემორჩილნეს და ვიდლოდეს ძლით: და ვითარცა სამწუხროთა ლოცვათა შესწირვიდეს. B 108^a
 მათ თანა გალობდეს იგინიცა და მერმე დასხდეს განსუენებად. მრავლითა პატივითა სახლსა შინა ძმათა თუსთასა:-

24. ხოლო დამან მისმან ვითარცა იხილნა|იგინი და რამეთუ B 220^b
 20 წუთლა აქუნდა გულსა შინ თუსსა ცეცხლი ძმისა თუსისა სიყუარულისაჲ: და ვსენებითა მისითა შეიწუებოდა და წყურიელ იყო სმენად რაისმე მის-თუს: ვერდარა შეუძლო დათმენად. არამედ კრძალულებითა წესიერიითა სირცხვლი განიშორა. და მოვიდა და შეუვრდა ფერკთა მათთა და ცრემლით ეტყოდა: „ვევედრები ღირსებასა თქუენსა, მამანო წმი-
 25 დანო. ისმინეთ განსაცდელი ჩემი. და ღირს მყავთ ნუგეშინის-ცემასა უბადრუკი ესე:“ და იგინი ჰკითხვიდეს. ვითარმედ „და რად არს მიზეზნი გლოვისა შენისაჲ“. ხოლო მან ჰრქუა: „ძმად წარავწყმიდე საყუარელი. ფრიად ჩხლი ჰასაკითა. და თუ რად შეემთხვა არა უწყით: და განყოფისა და განშორებისა მისისა-თუს განვევდები და განვილვეი.
 30 და მსურს რათა მესმას რამე თქუენ-გან სიტყუად ნუგეშინის-ცემისაჲ: შეიწყალენით უკუე ცრემლნი ჩემნი და სულთქუმანი ჩემნი. და ნუ დაიციონებთ თხრობად ჩემდა უკუეთუ უწყით ცხორებად მისი გინა თუ სიკუდილი“. და მათ ჰრქუეს ვითარმედ „არა რად უწყით ძმისა შენისა-თუს. და არცა მეცნიერ ვართ. რამეთუ უცხონი ვართ
 35 და იერუსალიმით მოსრულნი: და უკუეთუ სიჩროებასა შინა წარწყმდა. ვითარ უკუე იქმნა მუნ წარსლვად მისი უცხოებად. ვინაჲცა არცა რად სხუად პასუხი უწყით რომელი ეგე ეძიებ მის-თუს. ამის-თუსცა შეგვდგენ ჩუენ. და ნუ მიგუტდი პასუხსა უცნაურთა საქმეთა-თუს“. ხოლო მას არა უნდა დარწმუნებაჲ: არამედ ფიცითაცა საში-
 40 ნელითა იკადრა შეკრვად მათი. რათა არა|დაუფარონ მას უკუეთუ B 221^a
 რად უწყიან ძმისა მისისა-თუს. და ცრემლით და გოდებით თხრობად აიძულებდა:-

C 109^a 25. ხოლო ტიმოთეს დალაცათუ ელმოდეს ნაწლები მისნი. და ვითარცა არა ელმოდეს. ვინათგან კაცი იყო იგიცა. და შჯულითა ბუნებისათა შეკრული: არამედ ითმენდა ახოვნად. რამეთუ სა- ლმრთოთ სურვილი ვორციელსა მას სურვილსა სძლედა და დაძვარ- ვიდა: და ვითარცა იგი თქუმულ არს იოსების-თჳს. რამეთუ ითმენდა 5 დგეს რაჲ წინაშე მისსა ძმანი მისნი. ეგრეთვე აქა იხილვებოდა და ფრიად უაღრეს: გარნა ფიცისა მის-თჳს საზარელისა ეკლიმე- ბოდა და უღონობასა მოეცეა. და არა უწყოდა რაჲმცა ყო: ხოლო ესტევითარი სიმაჯუე მოიგონა. დალაცათუ ვერცა ესრეთ ძალ-ედვა სივლტოლაჲ: რამეთუ სხუად იყო განგებულ ზეგარდამოხსა სიბრძ- 10 ნისა მიერ ფრიად უაღრესი. ამის-თჳსცა ჰრქუა მას: „უწყოდე ჰ დედაკაცო. რამეთუ წმიდათა წიგნთა განღებად კეთილად უწყი. და რაჲ იგი შემთხუელ იყოს ძმისა შენისად. იგავით შეტყუებად:“ ესე რაჲ თქუა წმიდაჲ საზარებაჲ ჯელად მიილო და განყო. და ვი- თარ აღმოიკითხა ჰრქუა მას. „გულსავესებით უწყოდე რამეთუ ძმა 15 შენი არა მომკუდარ არს. არამედ ცოცხალ არს. და ვითარ ვჰგონებ იხილოცა] იგი პირის-პირ“. ხოლო მან ჰრქუა ვითარმედ „და სადა A 169^a B 221^b არს ანუ ოდეს ვიხილო. ჰ წმიდაო მამაო. შესძინე[ესეცა და მითხარ ყოველი ქემმარიტებით:“ ხოლო საკრველი ტიმოთე ეტყოდა ვითარ- მედ „ხეალე გაუწყო ესეცა“. რამეთუ ეგულვებოდა მას ფარულად სი- 20 ვლტოლაჲ:

26. ხოლო დამან მისმან ღამე იგი უძილოდ გარდავლო და იურ- ვოდა იგი და ზრუნვიდა ძმისა თჳსისა-თჳს. რამეთუ გულის-ხმის- ყოფად რაჲმე წულილადი შევიდა გულსა მისსა. გინა თუ უხილავი და საღმრთოთ სიწმიდისა-თჳს მისისა რომელი იგი ღმრთისა მიერ მო- 25 ვალს ღირსთა ზედა და უბიწოთა. გინა თუ ბუნებითი. რომელი იგი იქმნების გულითადისა მის სისხლისა აღდუ[ღებითა და თჳსისა ძმისა. და სისხლისა. სიყუარულად აღადგენს: რამეთუ ზედაჲს-ზედა ეტყუნ იგი ძმათა თჳსთა და ნათესავთა. ვითარმედ „ვითარ ჰგონებთ თქუენ 30 კაბუქისა მის-თჳს მონაზონისა. რამეთუ საწადელ არს სიტყუად მისი და უბნობად და სწავლად. და უცნაური რაჲმე სინათლე შემო- მადგების ტიმოთეს-გან ძმისა ჩემისა. და შეეხების გულსა ჩემსა: ხოლო იგინი ეტყოდეს. ვითარმედ „დასცხერ და ნუ განმიახლებ ჩუენ ძუელსა მას გლოვასა: და ესრეთ მწუხრი იგი ყოველი ვითარცა ერთი საჭუ- მილავი გარდავლო უძილოდ:“ 35

ხოლო ვინათგან მგალობელნი აღდგეს ცისკრისა გალობად. და დიდების-მეტყუელებად ღმრთისა: ყოველთა წინამეტყუელად და თა- ვად მგალობელთა აქუნდა ტიმოთე: რამეთუ ტკბილ იყო გალობად მისი და შეუნიერ კმაჲ და ჯელოვან მეტყუელებად მისი. და რო-

მელთაჲცა ესმოდა სიხარულითა აღაესებდა. გარნა|დასა ხოლო მისსა B 222^ა
დაუპყრობელსა გლოვასა მოჰყენდა: ვინაჲცა ენება ძმათა. რათამცა
დააცხრევს იგი და ეტყოდეს. „დასცხერჲ ჳ დედაკაცო გოდებათა მა-
გათ-გან უზომოთა და შეიკდიმე სიმრავლისა ამის-გან. რამეთუ არს.
5 რომელი ეგე შეგემთხუა. უცხოჲ და უწესოჲ, და დაუცადებელი ტი-
რილი. რამეთუ სხუჲა ჟამი საჯმარ არს შენდა საგლოველად და არა
ესე:“

ხოლო მის რაჲთურთით დაცადებჲა ვერ ძალ-ედვა. და აღტქუ-
მულისა მის აღსრულებასა ეძიებდა. ვინაჲცა შემდგომად გლობისა
10 წარავლინნა ძმანი თჳსნი ვედრებად ტიმოთესსა: რომელნი იგი მოვი-
დეს და ცრემლითა მჭურვალითა და ფიცითა საშინელითა აფუცებ-
დეს მას. და აღტქუმულისა მის უწყებასა ითხოვდეს:.

27. ხოლო მან განიზრახა თავსა შორის თჳსსა და გულის-ხმა-ყო.
ვითარმედ ჰეშმარიტად განგებულებჲა სამე|არს ღმრთისაჲ საქმე ესე: C 110^ა
15 ვინაჲცა ვერ|უძლე განროჲმად ჳელთა მათა-გან. ესრეთ იძლია ფი- A 169^ა
ცისა მის-განცა რომლითა აფუცებდეს. და იძულებულ იქმნა ბუნები-
საგანცა და ჰრქუა მათ: „დასცხერით გოდებისა-გან და გამოწულილ-
ვისა. რამეთუ მე ვარ ტიმოთე. [ძმად თქუენი] და მოვედით და მივს-
ცეთ დიდებჲა ღმერთსა კაცთ-მოყუარესა. რომელი ყოველსავე კეთი-
20 ლად განაგებს:“ ხოლო იგინი განჰკრთეს სიტყუასა მას ზედა მისსა
მოუგონებელისა მის-თჳს სიხარულისა და ვითარცა მოეგნეს გონე-
ბასა. შეესეულად კაცად|კაცადი მათი მოეხზნეს ქედსა მისსა. და პირსა. B 222^ბ
და ჳელთა. და ფერჯთა. და ამბორს უყოფდეს. და შეიტკობდეს. და
რასა არა იქმოდეს ანუ რასა არა იტყოდეს. ვითარმედ „ჳ საყუარელო.

25 ვითარ ესოდენთა ამათ ჟამთა განგულიენ ჩუენ გლოვითა და მწუხნ-
არებითა და ცხარებჲა უმწარესი სიკუდილისაჲ დასა შენსა დაუტყვე.
და არცა აწ გენება საცნაურ ყოფჲა თავისა შენისაჲ: არა თუმცა
განგებულებასა ღმრთისასა ჯერ-ეჩინა დაჯსნაჲ მწუხარებისა და გლო-
ვისა ჩუენისაჲ. და მაცხოვრად სულთა ჩუენთა გამოჩინებჲა შენი:“
30 და მერმე ჰკითხვიდეს თუ სადა ანუ ვიეთ მიერ აღიზარდა და თუ
რად შეემთხუა სიგრძესა მას შინა ესეოდენისა მის ჟამისასა. გინა თუ
ვითარ იქმნა მოქცევაჲ მისი უწყებად ევედრებოდეს: ხოლო იგი
უთხრობდა თუ ვითარ აღიზარდა ანუ ვითარ განისწავლა. გინა თუ
ვითარ იერუსალიმს წარვიდა. ანუ თუ კუალად ვითარ მოიქცა. და
35 ეტყოდა ვითარმედ „განგებულებითა ღმრთისაჲთა იქმნა შეკრებჲა
ჩუენი და ჯერ-არს რათა ვჰმადლობდეთ ღმერთსა:“

4 სიმრავლესა A. — რამეთუ] რაჲ A. — 8-9 ხოლო.. ეძიებდა] ხოლო
მას ენება ნუგეზინის ცემაჲ. არამედ ვერ ძალ-ედვა მცირედსაჲცა ჟამსა დღესას-
წაულისა მის აღსრულებჲა რათამცა არა იგლოვდა B. — 12 აღტქუმულისა] საქ-
მისა B. — ითხოვდეს< B. — 18 და მოვედით < B. — 20 მისსა] + და B. —
25 გლოითა B. — 34 იძ'ლიმს AB. —

28. ესე ყოველი რაჲ ესმა მის-გან. გალობათა მადლობისათა შესწირვიდეს ქველის-მოქმედისა ღმრთისა და ბრწყინვალე დღესასწაული აღასრულეს და ხელისაგან კუალად შემდგომი დღესასწაულისაჲ და ესრეთ საქმით სრულ-ყვეს წესი იგი მადლობისაჲ მრავალთა ზროხათა და ცხოვართა დაწყუედითა. და ყოველნი იგი შემოკრებულნი კეთილად ისტუმრნეს. და მათ თანა იხარებდეს და ეტყოდეს. ვითარმედ „მხიარულ იყვენით ჩუენ თანა და გიხაროდენ. ჰ საღმრთონო კრებულნო. და ერნო ძორწუმენო: [რამეთუ] ძმაჲ ესე ჩუენი მკუდრად შერაცხილ იყო ჩუენ მიერ და განცოცხლდა. და წარწყმედულად საგონებელ იყო ჩუენ მიერ და ბრწყინვალედ იპოვა:“

ამათ ესევეითართა ვმათა მიერ ჰმადლობდეს ღმერთსა და აღიდებდეს. და ვინაჲთგან სიხარულითა და მხიარულებითა აღიესნეს. ყოვლისა მის სიმრავლისა თანა მათ თანა დადგომად. ვეედრებოდეს ძმასა თუსსა. და ეტყოდეს ვითარმედ „კმა არს შენდა გარდასრულისა მისცა ჟამისა|განშორებამა და განწირვამა ჩუენი ესოდენთა წელთა სიგრძესა. და გლოვითა და მწუხარებითა განლევამა ჩუენი: ამიერითგან დაადგერ ჩუენ თანა და აღგიზენოთ შენ დასაყუედელი ვითარცა ჯერ-გიჩნდეს და მას შინა შეეყენე. და ყოველივე მსახურებამა [შენი] ჩუენ მიერ აღესრულებოდენ:“

29. ხოლო ტიმოთე იხილა რაჲ ესოდენისა სიმრავლისა ვედრებამა. და მდდელთა და მოწესეთა შევრდომამა. არა ინება შეწუხებამა ძმათა თუსთამა. არამედ უბრძანა მათ შენებამა და ვითარცა მსწრაფლ აღესრულა საქმე იგი. შეაყენა თავი თუსი. და პირველთა ღუაწლთა და მოღუაწებათა კელ-ყო: და მარხვითა და ლოცვითა და მღვძარებითა და სხუათა მათ სათნოებათა მიერ უბორცოთა ცხორებასა ჰპაძვიდა. და მათდა მიმართ ხედვითა ბრწყინვალედ წარემატებო|და და ფრთოვან იქნებოდა:•

ესევეითართა რაჲ მოღუაწებათა შინა იყოფებოდა და საღმრთოთა მადლთა მიერ განაბრწყინებდა სულსა თუსსა: და არა ღმრთისა ხოლო სიყუარულითა ოდენ ეტყინებოდა. არამედ მოყუსისაჲათაცა. რამეთუ ამათ ორთა წმიდათა მცნებათა ძუელი და ახალი შჯული დამოკიდებულ არიან: რამეთუ არა ჯერ|-იჩინა შარავანდელთა მადლისათა და ფარვამა და განათლებისა მოქენეთა ბნელსა შინა დატევებად: არამედ უფროდსლა სათნო იყო საანთლისა სასანთლესა ზედა დადგამა. და ტალანტისა განმრავლებამა უმეტეს: რამეთუ სათნო და საყუარელ ღმრთისა იგი არს რომლითა გლახაკთა კელის-აპყრობამა იქმნებოდის. ვითარცა იგი სახიერი ყოველთავე სწყალობს და ფუფუნებს. რომელი ესე კეთილად უწყოდა ტიმოთე. ამის-თუსცა მკუდრთა მათ მის დაბისათა და გარემო ყოველით-კერძო მომავალთა მოძღუარ კეთი-

- ლისა ექმნებოდა: და საღმრთოთა მათ მოძღურებანთა მისთა მიერ. და განმანათლებელთა სწავლათა. გონიერ იქმნნეს ყოველნი და განისწავლნენ და იყო ხილვად დაბისად მის არა ვითარცა დაბისად: და არცა მკვდრთა მისთა ვითარცა ერის-კაცთად არამედ ვითარცა მონაზონთად.
- 5 რამეთუ გონიერებაჲ და მოლუაწებაჲ კეთილად შეეტიტებო. და მათითა მით შრომითა და აღსრულებითა განშუენდებოდეს: სინანულისა მიმართ სურვიელ იყვნეს: მარხვისა და ლოცვისა შეკუპართულ და სათნო ღმრთისა საქმეთა მიერ კეთილთა და რათამცა ქველის-მოქმედებითა და კეთილის-ყოფითა გლახაკათათა მოწყალებად და სახიერ **B 224^ა**
- 10 ყვეს ოჯფალი:·
30. ესენი უკუე ესრეთ რაჲ წარემართებოდეს და განბრწყინდებოდეს სათნოებათა შინა. ღუმნა-მე-ა მომპოვნებელი იგი ბოროტისაჲ და მამად შური|საჲ. ნუ იყოფინ. არამედ ყოველსავე ღონესა **A 170^ბ** ეძიებდა და შორის შემოვიდა მთესვარი იგი ლუარძლისაჲ და მართვთა ვიეთმე შური და ჯდომად შთაუთესა და მცირედლა და ძმა-
 15 თაჲცა მისთა შეატოკინინ რამეჲ:· რამეთუ რომელნიმე ზუაობად და რომელნიმე შურად აღქურნა ყოვლად-ბოროტმან ეშმაკმან: და ესრეთ თუსთა სათნოებათა [მიერ] ურთი-ერთას მკდომად აღადგინნა. რამეთუ ენება მცირისა ნაბერწყალისა მიერ ღიდისა საკუმილისა აღტყინებად
 20 არაწმიდასა მას და თუ|სთა მიერ აზნობდა დაწყებასა ბრძოლისასა. **C 111^ბ** რათა შეაშფოთოს წმიდაჲ იგი:·
- ხოლო წმიდამან მან კაცმან მეშფოთეთა მათ მშჯდობისა მოგებაჲ უბრძანა. და მოსწრაფეთა მათ სიმდაბლისა და მყუდროებისაჲ: არამედ ვინაჲთგან ცილობისა მიმართ მიდრეკილად იხილნა იგინი. და
 25 ამბოხებისა მოყუარედ და ურჩად სწავლათა მისთა. ადგილისა მის-გან წარსლვად განიზრახა. რამეთუ ერჩდა იგი ოჯფალსა. რომელი იტყუს: ვითარმედ „უკუეთუ თუალი შენი დაგაბრკოლებდეს შენ. აღმოიღე მთ 5, 29 იგი და განაგდე შენ-გან“. და შემდგომი:·
- ხოლო თუ ვითარ შეენდო მას ამის საქმისა ჯელყოფად. რათამცა
 30 თანაწარსადინელსა სწავლათა მისთა ცხოველს-ყოფელთასა დანერგულნი დაუტევნა. და სხუად კერ|ძო წარვიდა: არა გარეშე საღმრ- **B 224^ბ** თოჲსა განგებისა იქმნა საქმე ესე. არცა ცუდად და ამაოდ:· რამეთუ ენება ღმერთისა რათა წინამძღუარ ანგელოზებრივისა მოქალაქობისა მრავალთაჲსა გამოაჩინოს ტიმოთე. და [რათა] არა ერის-კაცთა ხოლო
 35 აქუნდეს იგი მაცხოვრად. არამედ რათა მონაზონთაჲცა და მარტოდ მყოფთა წინამძღუარ და მასწავლელ იქმნეს. და სულთა მათთა მოლუაწებაჲ ერწმუნოს:·

8 სათნოჲ ღმრთისაჲ B.—16 შეატოკინინა A.— რამეთუ <B.— ზუაობად| წყობად B.— 19 ღიდისა საკუმილისა A.— აღტყინებად| აღტეხა B.— 22 მეშფოთეთა A.— 32 არცა| არა A.— 33 ანგელოზებრისა B.—

31. ამას რად უკუე საქმესა გელ-ყო. აგრძენს ძმათა მისთა და მდაბიურთა და ყოველივე ცილობად და ქლომად დაუტევეს. და ყოველივე მეყსა შინა შემეუსრელითა გულითა ტირილით შენდობასა ითხოვდეს მათ მიერ კმნულთა მათ-თჳს გარდასრულთა ცთომათა და ყოველისა მის მიზეზსა მტერსა მიაჩემებდეს და იტყოდეს. ვითარმედ უკრძალველობითა ჩუენითა შთაეკვნით ზაქუვით შეთხზულთა მათ საბრკეთთა მტერისათა“. და მერმე გოდებისა [და ტირილისა] ემაე დაუტევეს და თქუეს: ვითარმედ „ჲ დაქირებებად ესე და ზღვევაე და უნუგეშინისცემოე განსაცდელი. უკუეთუ გუეგულების განმანათლებელთა მოძღურებათა შენთა-გან დაკლებად და სასოწარკუეთილებითა დანთქმაე:“

ესევეითარნი რად საწყალობელნი ემანი აღმოთქუნეს ცრემლით ევედრებოდეს წმიდასა მას. რათა კაცთ-მოყუარებისა ღმრთისა მსგავსებითა არა დაუტევენს იგინი ოქრად. არამედ რათა მის მიერ და-ნერგულნი იგი ახალნერგნი სწავლათა თჳსთა წყლითა განაპოხნეს:“

32. ხოლო საკვრველსა მას და ჰეშმარიტად მონასა ღმრთისასა ტიმოთეს მსწრაფლი იგი მოქცევაე მათი დაუკვრდა. და მრავალთა მათ ვედრებათა მათთა მიერ იძულებულ იქმნა. და მოდრკა წყალობად. და მიერჩდა ნებასა მათსა. რათა არა წარვიდეს. გარნა ესე ხოლო ითხოვა მათ-გან. რათა განშორებულადრე დაბისა მის-გან შეუმზადონ საყოფელი შოთათა-თჳს და ამბოხებათა ერისათა: ~

ხოლო მათ ჰრქუეს ვითარმედ „ვინაჲთვან მახლობელად ჩუენსა გეწყინების ყოფად სიყუარულითა დაყუდებისაჲთა. გუაქუს ჩუენ ადგილი მარჯუე მუდროე და უვალი განშორებულად დაბისა-გან: ევესა მას შინა სადა იგი დიდისა მოწამისა გიორგის ტაძარი შენ არს: მუნ უკუე ჯერ-არს აღშენებაე სენაკისა შენისაჲ: და ყოველივე მსახურებაე შენი ჩუენ ზედა იყავნ. ხოლო შენ საწადელისა მის შენისა დაყუდებისა ნაყოფითა იშუებდი ვითარცა გთნდეს:“

ესრეთ ღირსმან მან კეთილი იგი ნებაე მათი მითუალა. და ღირსი მრავალთა საუნჯეთა და სიმღიდრეთაე და უბრკანი მორჩილებად თჳსი ნაცვალად მისაგებელად მიაგო მათ. და უბრკანა რათა ადგილსა მას სუეტი მალალი აღუშენონ. და შემდგომად მცირედისა ბრძანებაე მისი საქმით აღასრულეს. და ვითარცა სრულ იქმნა შენებაე სუეტისაე მის. ყოველი კრებული გარემოთა მათ სოფელთა და დაბათაე შემოკრბა. მღღელთა თანა და მოწესეთა. და ესრეთ გალობითა და ლოკვითა აღი-

C 112^b ევანეს მას ზედა ტიმოთე: რომელსა ზედა ილუაწა ვიდრე სიბერემდემ.!

B 225^b და მიუწოდომელნი შრომანი და მოთმინებანი აჩუენნა: ~

ხოლო სიმრავლემან მან მორწმუნეთამან ლოკვაე მისი უბიწოე ვითარცა საღმრთოე საქურველი მიიღეს. და სავესენი სიხარულითა სახედ თჳსად წარვიდეს და ჰმადლობდეს ღმერთსა:“

33. ხოლო ნეტარმან მან მალალი იგი და ანგელოზებრივი ცხო-
რება და ზეცისა მოქალაქობა და აღიღო და ძალითი-ძალად აღსლვითა.
და მჭურვალედ მოლუაწებითა თავსა სათნოებათასა მიიწია და განსა-
კრთომელთა სასწაულთა აღსრულებასა ღირს იქმნა რამეთუ რომელი
5 იგი მსახურთა თვისთა შრომისა სასყიდელსა მიმნიჭებელი არს ღმერთი:
ვინაჲთგან დედის მუცლით-გან გამოიჩნა ესე ქურად რჩეულად. არა
ინება თვისისა მის მოლუაწისა მადლთა და საკრველებათა მისთა-გან
დაკლებად. არამედ უფროდსა მის მიერ საკრველყოფად. და ამად-
ლებად სახელისა მისისა წმინდისაჲ ჯერ-იჩინა:
- 10 ამისთსცა წყაროდ დაუწყუებელი მადლთა საღმრთოთაჲ აღ- A 171^ა
მოეცენა ტიმოთეს მიერ. არამედ საკრველებათა მისთა სიტყუად
ეამისად გუელოდენ. რათა თვისსა ეამსა ბრწყინვალედ წარმოვთქუათ
და ცხად ვყოთ სიმაღლე და დიდებულებად მათი: ხოლო აწ შემდ-
გომი იგი სიტყუად პირველთქუმულთაჲ მათ ჯერ-არს აღწერად:
- 15 რამეთუ ვითარცა აღვიდა სუეტსა ზედა დიდი იგი მოლუაწე
ღმრთის-მსახურებისაჲ მეორედ სუეტად ნათლისად გამოაჩინა თავი
თვისი. უმტკიცეს უსულოდსა მის მდგომარე და სულთიერი იგი ბუ-
ნებით უსულოსა მას ერეოდა დგომითა და მოთმინებითა და სიმტკი-
ცითა და შეურყვევლობითა წყობასა შინა და კუეთებასა სულთა უკე- B 226^ა
20 თურთასა. რომელნი იგი დასცნა და იოტნა სივერაგით-ურთ მათით:
და მსგავსად მთიებისა ბრწყინვალისა შარავანდელნი თვისნი ყოვლით- C 113^ა
კერძო მიჰფინნა და ყოველნი განანათლნა. და ხილვად თვისად ყო-
ველთა მოუწოდა რომელი იგი საზარელ და საშინელ იყო ეშმაკთა:
ხოლო მისდა შევედრებულთა და მისდა მომავალთა მორწმუნეთა სა-
ფარველი მტკიცე და შესავედრებელი და ნავთ-საყუდელი მყუდროჲ:
25 ტკბილ სიტყუთა და საკრველ საკრველთ-მოქმედებითა. და ყოველ-
თაჲე სათნოებათა მიმართ მხედველ: ამის-თსცა მრავალთა მის მიერ
დაუტკევს შუებაჲ სოფლისაჲ. და მონაზონებისა ცხორებაჲ შეიტკებეს
და მახლობელად წმიდისა მის უდაბნოსა ზედა იწროებით ცხორებაჲ
30 აღირჩიეს და უფროდს ბრწყინვალეთა ტაძართასა ტალავართა შინა
უნდოთა დამკვდრებაჲ უსანატრელეს შეჰრაცხეს: და განუცხნელთა
მათ სიყუარულისა საკრველთა მიერ შეკრულთა. და ვითარცა სი-
რინოსისა ვმისა მიერ. სიტკობებითა სწავლათა მისთაჲთა მოწყულულთა.
არღარა: თავს-იღვეს განშორებაჲ მისი. არამედ საღმრთოთა მათ სი-
35 ტყუათა მისთა-გან იზარდებოდეს. და ახოვნად ლუაწლთა მიმართ
აღიქურვოდეს: რამეთუ ვითარცა წყაროდ დაუწყუებელი საღმრთოთა
მათ წყაროთა მოძღურებისა თვისისათა. უშურველად აღმოუცენებდა
ყოველთა სანატრელი იგი, და ღმერთ-შემოსილი კაცი. გინა თუ

- ვითარცა საუნჯე საესე ნიქთა მიერ პატიოსანთა და კეთილთა და
 B 226^a საწადელთა. და არა სიტყუათა ხოლო მიერ ტკბილთა. და სწავლათა
 შეენიერთა მოინადირებდა. სათნოების მოყუარეთა სულთა: არამედ
 მადლითაცა კურნებათაჲთა და სასწაულთა სიმადლითა ყოველთა
 ნათესავთა განაკურებდა. და ხილვად თჳსად მოიყვანებდა მორწმუნეთა
 ცა და ურწმუნოთა. რამეთუ რომელთამე ჳორცთა ვნებასა [გან-
 5-
 ჰქურნებდა. და სხუთა სულთა საღმობასა განაშორებდა. და რათა
 C 113^b მოკლედ ვთქუა: | არავინ იყო რომელიმეცა ღირს იქმნა ხილვისა მისსა.
 და არა მეყსეულადმეცა საესე ყოვლითა ნუგეშინის-ცემითა მიიქცა
 სახიდ თჳსად: რამეთუ ბრმათა აღუხილვიდა. და განრღუეულთა
 10-
 განჰქურნებდა. და ურწმუნოთა მოაქცევდა. ხოლო მორწმუნეთა გა-
 ნამტკიცებდა: და დაქსნილთა მოსწრაფე ჰყოფდა. ხოლო მოსწრაფეთა
 განამჳნობდა. და ყოველთავე სათნოებად მოიზიდვიდა და სავენებელთა-
 გან განაშორებდა:.
34. ხოლო ვინაჲთგან ქადაგებამე სათნოებისაჲ ტრფილთა
 15-
 მისთა მოიზიდავს: არცა ყრმათა მათ პირველმოქსენებულთაჲ ჳერ-
 იყო თანაწარსლავამე: რომელნი იგი ვიდრე სამოძღუროსლა იყო ტი-
 მოთე და შეესაკუთრნეს, და მოშურნე ექმნნეს უმანკოსა მას ცხორე-
 ბასა მისსა და სათნოებასა: და ზიარ სწავლისა და წურთილებისა მი-
 სისა იქმნნეს: რამეთუ მსგავსად კეთილისა ქუეყანისა მარჯუე იყვნეს
 20-
 შეწყყარებამდ თესლსა სიტყუსასა და აღორძინებამდ ნაყოფსა სათნოე-
 B 227^a ბათასა: რამეთუ ვინაჲთგან ჰამბავი საკრველებათა მისთაჲ ყოვლით-
 კერძო განისმა. და სათნოებანი და მოქალაქობამე მისი ყოველთა
 მოიზიდვიდა: საკრველთა მათცა მოყუასთა. ყოველთავე სოფლისა
 საქმეთა-გან იჯმნეს: და ღმრთიე-წოდებულნი თავით თჳსით ტიმო-
 25-
 თესსა მოვიდეს. და შეუდგეს მოძღურებასა და სასწაულსა მისსა: და
 არა ეამ რავდენმე მოირწყნეს, წყალთა მათ-გან სულიერთა აღმო-
 დინარეთა პირით მისით: არამედ ყოველსავე ცხორებასა მათსა მორ-
 ჩილებასა შინა მისსა მოთმინე იქმნნეს: და წინამძღურობასა ძმათა და
 მონასტრისასა მის მიერ ღირს იქმნეს: ესენი უკუე ესრით საჭიროსა
 30-
 მას ჳორცთა ზრუნეასა და საურავსა ზრუნვიდეს. ხოლო იგი სულთასა
 და ძალითი-ძალად ამალღებასა განკრძალულ იყო: და მალალთა მათ.
 C 114^a ხედვათა მიერ იშუებდა: და წყაროჲსა მის-გან უკუდავებისა აღმოი-
 სებდა სასწაულთა და საკრველებათა უფსკრულსა: და უმაღლეს და
 უმაღლეს აღემატებოდა. და საღმრთოთა ჩუენებათა და გამოცხადე-
 35-
 ბათა მიერ განათლდებოდა. რამეთუ ლოცვისა და ხედვისა დაცადებამე
 სწავლისა-გან ხოლო და სარგებელისა ძმათაჲსა იქმნებოდა: ხოლო
 სარგებელისა მის მათ მიერ ქმნილისა სიტკბოებამე დაცადებასა ყოვე-
 ლადვე არა თავს-იდებდა:.

35. და ესე მცირედი თქმულ არს მოსაქსენებელად ცხორებისა
 40-
 მისისა შემსგავსებულად უძღურებისა ჩუენისა: რამეთუ ბრწყინვალისა
 მის ცხორებისა მისისა შემსგავსებული სიტყუანი უაღრეს არიან.

- ძალისა ჩუენისა და მიუწოდომელ ჩუენ მიერ: და თუ რავდენნი ბრძოლანი B 227^ა
 და ძღვევანი აჩუენა მტერთა მიმართ უხილაეთა: და თუ ვითარ კად-
 ნიერებაჲ მოიგო ღმრთისა მიმართ, რომელსა იგი საკვრველებათა
 ხოლო მისთა-გან აქუს გამოცხადებაჲ გონიერთა-თჳს, ხოლო სიტყვთ
 5 უწყებაჲ მისი შეუძლებელ არს: გარნა წუთლა მელოდენ სიტყუაჲ.
 მათის მის უწყებისაჲ. და თჳსსა ეამსა ყოველივე მიგითხრათ: ხოლო
 აწ მტირედლა შეესძინოთ თხრობასა ამას. და მერმე დავაცადოთ
 სიტყუაჲ ჩუენი:·
- რამეთუ ესრეთ განაბრწყინვა სათნოებათა მიერ მოქალაქობაჲ
 10 თჳსი ვიდრეღა პირველთა მათცა წმიდათა განთქუმულთა წარჰქდა
 და დაფარნა. რამეთუ სიწმიდესა მას მისსა თანა მალალსა და გულის-
 სიტყუათა-განცა მიუხაზლებელსა. კინ. არს და უნდოჲ სიწმიდის-
 მოყუარისა მის იოსების-თჳს თქუმული უწყებაჲ: რომლისა მიერ იქმნა
 სამკვდრებელ ღმრთისაჲ. რომელმან გამოიჩინა ესე სიჩროდთ-გან
 15 ქურად უბიწოდ და სამკვდრებელად მადლთა მათ თჳსთა მიუწოდო-
 მელთა:·
- ხოლო კუალად განკითხვაჲ და გულის-ხმის-ყოფაჲ უხილაეთა
 და ხილულთა საქმეთაჲ. და ცხადთა და დაფარულთაჲ ვინ მოიგო
 ესრეთ:· და მარცხენით და მარჯუენით მრავალფერთა მათ კუეთება|თაჲ C 114^ა
 20 ვინ ცნა ესრეთ ზედამიწვეენით და უცთომელად:· რომელი არა უხი-
 ლაეთა შეატყუებდა. და მომავალთა სცნობდა. ვითარცა დანიელ: არა-
 მედ ვითარცა მხილველი და მოქმედი. ესრეთ განუმარტებდა ყოფადთა
 მათ საქმეთა აღსრულებასა:· და კუალად სიმკნესა მისსა თანა. რაჲ
 იყო სიმკნე იგი სამფხონისი: რომელი არა ხილულთა უცხოთესლთა
 25 წყობასა ერეოდა: არამედ უჩინოთა მათ|და უხილაეთა უცხოთესლთა B 228^ა
 ბანაკებსა მარადის მოსრვიდა და იოტებდა:· ეგრეთვე ბუნებისა
 უგულბელს-ყოფითა. და შრომათა მოთმინებითა. იობს წარემატა.
 რამერუ არა მტირედსა ეამსა არამედ მრავალსა. და ყოველსავე ცხო-
 რებასა თჳსსა. ჯუარცმულ იყო მოღუაწებითა:· რამეთუ აურაცხელ
 30 იყო მოღუაწებათა მიმართ სურვილი მისი: და ფრიად უაღრეს მათსა.
 რომელთა იგი ყოველივე ღონის-ძიებაჲ აჩუენან აღსრულებისა-თჳს
 გულის-თქუმათასა. და შემშქუალვისა-თჳს საწადელთა გემოთაჲსა:·
 რომელთაჲ უკუეთუ თითოეულად ვინებოთ წარმოთქუმაჲ. დამაკლდეს
 ჩუენ ეამი მითხრობად სათნოებათა მისთა: რომელნი იგი საიდუმლოდ
 35 აღესრულებოდეს მის მიერ. და მხოლოჲსა ხოლო ღმრთისა საცნაუ-
 რად: ამის-თჳსცა ადგილესეცთ საქმესა ამას. და ვითარცა შეუძლებელსა
 თანა წარკვძდეთ: და სიტკბოებისა მიმართ საკვრველებათა მისთაჲსა A 172^ა
 წიალ-ვვდეთ:· რამეთუ ბრწყინვალე იგი ცხორებაჲ მისი და მალალი
 მოქალაქობაჲ. რომელი ვიდრე დიდად სიბერემდე აღასრულა.
 40 ჩუენ-განცა მიუწოდომელ არს და გამოუთქუმელ და სხუათა მიერცა:

36. რამეთუ მარტივად და ლიტონად ვპოვეთ აღწერილად ცხორებად მისი სარკინოზულითა წერილითა. და მოსწრაფე ვიქმნენით ბერძულსა ენასა თარგმანებად მისსა არა მძლავრებითა და შემეკობითა სიტყუათადათა. რომელთა მიერ არცა ერთი იპოების ქეშმარიტებად. არამედ ლიტონად. ვითარცა ოჯალმან შომცა სიტყუად. რომელი იგი 5
 B 228° არს ყოველთა [კეთილთა] მიზეზი|. რამეთუ ჩუენ არცა თუ გუაქუნდა
 C 115^a ძალი სიტყუისაჲ შემსგავსებული. დალაცათუ ფრიად გუენება. რომელი ესე უსწავლელ ვართ და უმეცარ: ხოლო განგრობილთა და განფენილთა თხრობათა შემოკლებულად აღწერად ვიჩიეთ. რათა არა საწყინო იქმნეს მსმენელთა. და ამის ყოვლისა-თჳს ვადიდებდეთ მამასა და ძესა და წმიდასა სულსა სამგუამოვნებით [და ერთარსებით] დიდებულსა ყოვლად-წმიდასა სამებასა ღმერთსა ჩუენსა, რომლისაჲ არს დიდებაჲ აწ და მარადის და საუკუნეთა მათ დაუსრულებელთა უკუნითი უკუნისამდე ამინ:.

სასწაულნი ტიმოთისნი

15

თ ა ე ბ ა

კაცი ვინმე იყო აგარეანთაგანი. ტუუექმნულ ვნებითა სიძესადათა. და უძრგისი ესე იყო. რამეთუ არა თჳსსა დაბასა. არამედ სხუასა რომელსამე მახლობელსა მონასტრისასა აქუნდა ჩუეულებად არაწმიდებისაჲ მის: იხილა რაჲ ესე წმიდამან ტიმოთე. სხუათა მრავალთა 20
 თანა ხილვად მისსა მოსრული გულის-ხმა-ყო მადლისა მიერ საღმრთოჲსა არაწმიდებაჲ იგი კაცისაჲ მის და მოუწოდა მას. და ამცნებდა განყენებად არაწმიდებისა მის-გან. ხოლო იგი ფუცვიდა და უარ-ჰყოფდა. და იტყოდა. ვითარმედ „უბრალო ვარ მე ესევეთარისა საქმისა-გან:“ ხოლო წმიდამან მიუგო და ჰრქუა მას. ვითარმედ 25
 „ჩუენდა უმჯობესისა და ქეშმარიტისა სწავლაჲ მცნებად შენდა და სწავლად სამართალ არს: ხოლო შენ უკუეთუ არა გუერჩიდე იხილო დიდებაჲ მისი. რომელი იგი დაფარულთა საიდუმლოთა გამოუცხადებს მორჩილთა თჳსთა:“ ხოლო მან არცა სწავლანი მისნი მიითუალნა. არცა შინებათა მისთა|-გან შეძრწუნდა. რამეთუ ურწმუნო 30
 B 229^a იყო: და კჳლად რამეთუ ესე[ვითარი] ვნებაჲ კანდიერ ჰყოფს და დამთერალ და განცოფებულ სულსა მის მიერ წარტყუნულსა. და ყოველნივე ვნებანი სულიერნი ესრეთ არიან. რაკამს ეუფლნენ და

1 ვოეთ B. — 3 თარგმანებასა A. — 10 ამის < B. — 20 ესე < B. — 25 საქმისა-გან] ბრალისა-გან B. — 27 უკუეთუ<B. — არა]+თუ B. — 32 წარტყუნულსა] წარწყმედულსა A. —

- წარტყუნენონ კაცი:• გარნა კრძალ|ვითა წმიდისაჲთა მიერთებან A 172^b
 არლარა ეგრეთ განცხადებულად წარჰვლინ გზასა მას. არცა ნათელსა
 შინა დღისასა. რამეთუ მახლობელად წმიდისა მის წარ|ივლებოდა C 115^b
 გზაჲ იგი. არამედ საქმეთა მათ ბნელისათა. ბნელსა შინა უკუნსა ინება
 5 აღსრულებად. ნაშობმან მან წყუღიადისამან:• ვინაცუა მწუხრსა ერთსა
 უკუნსა აღიკაზმა ცხენი თჳსი. და ამჳედრდა მას ზედა და ვიდოდა
 გზასა მას. და ვიდრე არლა მიწევენულ იყო დაბასა მას. სადა იგი
 იყო ბილწი იგი და არაწმიდაჲ დედაკაცი. მეყსეულად ძალი რამეჲ
 ანგელოზებრივი ეჩუენა მას. ხილვითა ელვართა. და სცა მას და
 10 ცხენსა მისსა:• ხოლო წმიდამან აგრძნა მადლისა მიერ საღმრთოჲსა.
 რაჲ იგი იქმნა. და უბრძანა მოწაფეთა თჳსთა. ვითარმედ „წარვედით
 წინაშე ჩუენსა ჳევსა ამას და საწყალობელი იგი აგარეანი: რომელსა
 მრავალგზის ვამცენით განშორებად ბოროტისა-გან და არა გუერჩნა.
 ჰპოოთ იგი დაცემული. რამეთუ ანგელოზმან ოჯღელისამან სცა მას:
 15 და მოიყვანეთ იგი აქა:•“
 ხოლო ძმანი იგი წარვიდეს. და ვითარცა მიეახლნეს. უწოდეს
 მას სახელით. და არა იყო სმენაჲ არცა ჳმეჲ. და არ|ცა ცხენსა მისსა B 229^a
 თანა ძალი მოძრავობისაჲ:• ხოლო ძმანი იგი უღონო იქმნეს და არა
 უწყოდეს რაჲმცა ქმნეს. მაშინ მიიქცეს წმიდისაჲე და აუწყეს მას
 20 განსაცდელი იგი:•ხოლო მან მოილო წყალი ჳელითა თჳსითა და აკურ-
 თხა იგი და მისცა მათ და უბრძანა. რათა აპკურონ მის-გან ცხენსა
 მისსა. და მას ზედა აღსუან და მოიყვანონ მისსა. ხოლო მათ ყვეს
 ეგრეთ ვითარცა უბრძანა მათ:• და ჰკურებითა მით წყლისაჲთა.
 ცხენი იგი პირველსაჲე ძალსა თჳსსა მოვიდა: ხოლო კაცი იგი და-
 25 ცემული. განჳმელი. და ყოვლისა გრძნობისა-გან დაკლებული. აღსუეს
 მას ზედა და მოიყვანეს მისსა ძლით. იხილა რაჲ იგი წმიდამან მან.
 უბრძანა დადებამ მისი ქუეყანასა ზედა. და მოილო წყალი და გა-
 მოსახა ნიში ჯუარისა ცხოველმყოფელისაჲ და ილოცა მას ზედა.
 და მერმე უბრძანა დასხმამ მისი მას ზედა. და ვითარცა იქ|მნა ესე C 116^a
 30 და დაცემულსა მას წყალი იგი შეეხო. მეყსეულად განცხოველდეს
 საცნობელნი მისნი და იწყო სმენად და ზრახვად. და რომელი იგი
 უსულოდ საგონებელ იყო მტკიცედ ზრახვიდა და იტყოდა. „შემიწყ-
 ალჲ [მე] მონაო ღმრთისაო. საწყალობელი ესე და უბადრუკი და
 ყოვლისა შენდობისა უღირსი. ჰე წმიდაო მამაო. შემიწყალე ძკრუ-
 35 ჳენებულად:• ეცოდჲ ცად მიმართ და წინაშე შენსა. რამეთუ უსჯულ-
 ლობებამ ჩემი ტყუელითა დაჳფარე. ვითარცა|უგუჳურმან და უგულის- A 173^a
 ხმომან და ცოდმან. რომელი იგი დაფართულთა მხედველსა გამოეც-
 ხადა შენდა:•“ და მერმე წარმოთქუა. ვითარ იგი ღამე წარემართა
 და ვიდრე ჳე|ვამდე მივიდა და ვითარ იგი მეყსა შინა ძალი საღმრ- B 230^a

3 წარივლინებოდა B. — 4 ინება| განიზრასა B. — 8 მეყსეულად| მეყსა
 შინა B. — 19 ანგელოზებრი B. — 13 ჩემბა A. — 19 ყვეს B. — მას<B. — 23 ეგ-
 რე B. — 25 დაკლებული+და A. — 36 ტყუილითა B. — 39 აჳვადმდე B. —

თოჲ სუეტისა მის დამართებით გამოუბრწყინდა და მოწყლა იგი სასიკუდინიდ და უსულოდ. და უძრავად დასცა იგი ქუეყანასა ზედა:-

ხოლო წმიდამან ჰრქუა მას. ვითარმედ „აჰა ესერა ცოცხალ იქმენ. ნულარა სცოდავ. რათა არა უძკრესი [რამე] გეყოს შენ:-“ და იგი იტყოდა. ვითარმედ „ნუ იყოფინ ჩემდა ამიერთგან გარდასლვამ მცნებისა შენისაჲ. სანატრელო და წმიდაო მამაო“. და წარვიდა და აღიდებდა ღმერთსა და წმიდასა მას მსახურსა მისსა ჰქადაგებდა:-

არამედ უცხოთესლთა და აგარეანთა მიმართ. თუ ვითარი იყო სიტყუთ მასწავლელი და საკვრეულებათა მიერ განმაკრთობელი: რა- თამცა განეშორნეს ბოროტსა. მრავალთა-გან ერთი ესე ზოლო გვთქუამს:- ხოლო მოწაფეთა-თჲს და მორწმუნეთა თუ ვითარ მოღუაწე და მზრუნველ იყო. და რამეთუ არა უდებ ჰყოფნ მათ. არამედ ჰმო- ძლურინ და ასწავებნ. და ამხილებნ. და შეპრისხავნ. წინამდებარემან სიტყუამან საცნაურ ყოს:-

15.

ბ

- მოვიდა ოდესმე წმიდისა მის ხალკიდოვსა ეპისკოპოსი: რათამცა C 116^b იხილა იგი და კურთხევამ მისი მოილო. და ვითარცა შექმთხუნეს ურთი-ერთას: და საღმრთოთა სიტყუათა მიერ მრავალემ განიშუეს. და აღსასრული სიტყუსაჲ სახედ თჲსა წარსლვასა აწუევედა ეპისკო- პოსსა:- ერთსა ძმათაგანსა ფარულად მოუწოდა ეპისკოპოსმან და 20 ჰკითხვიდა მას ვითარმედ „ვინაჲ აქუს ძმათა საცმარი ქორცთაჲ. ანუ B 230^b თუ რაჲ არს|შემოსაველი მონასტრისაჲ“. და ვითარ იგი უთხრა ძმა- მან მან. ვითარმედ „არარაჲ ესევეითარი აქუს მეუფეო:“ მოიქცა წმი- დისა და ჰრქუა მას: „ვევედრები სიწმიდესა შენსა მამაო წარმოავ- ლინენ ჩემ თანა ორნი მოწაფეთა შენთაგანნი. რათა სამეუფოვსა მის-გან 25 და ზოგადისა ნიქისა საღმრთოვსა. რომელი საზრდელად და საცმრად ქორცთა ჩუენთა მოეცემის: მოართუან ძმათა ამათ და შვილთა შენთა:- ჰრქუა მას დიდმა ტიმოთე. „ჰკმა არს ჩუენ გლახაკთა-თჲს ხილ- ვადცა შენი. და გვედრებით რათა ლოცვა ჰყო ჩუენ-თჲს. რომლისა იგი ფრიად მოქენე ვართ და უმეტეს და უფროვს საჭიროვსა მის 30 ქორცთა საცმრისა. ვინაჲთგან ესევეითარითა საზრდელითა გამოი- A 173^b ზარდების სული. და უადრეს საზრდელთა მათ|ქორციელთა რომელნი ზრდიან ქორცთა. ამის მიერ გამოგუზარდენ ჩუენ. რათა უნა- კლულოდ ვეგნეთ მარადის:- ხოლო სხუათა მათ საცმართა-თჲს არა- მთ 6, 34 რაჲ საბრძანებელ არს ჩუენდა ზრუნვაჲ: რამეთუ იტყუს ოუფალი „ნუ მთ 6, 32 ზრუნავთ ხელისა-თჲს“. და კულად. „ვითარმედ იცის მამან თქუენმან ზეცათამან რაჲ იგი საცმარ არს თქუენდა:-“ და ეპისკოპოსი კულადცა

ვედრებოდა და ეტყოდა. ვითარმედ ჩუენდა ჯერ-არს ძალისა-ებრ
 მსახურებაჲ და შეწყვენაჲ შენი. დღაცათუ შენდა არაჲ საჲმარ არს: და
 შენდა ჯერ-არს სმენაჲ და მორჩილებაჲ ჩუენი ძმათა ამათ-თჳს. რათა
 არა ზრუნვიდნენ“. ძლით უკუე ერჩიდა ნეტარი იგი. და ვითარცა
 5 იჯმნეს და მშუდობაჲ დაუტევეს ურთი-ერთას. უბრძანა წმიდამან.
 რათა ორნიძმანი წარჰყენენ თანა:—

C 117*

დაცივთარცა საეპისკოპოსოდ მიიწინეს. მისცა მათ წმიდამან
 ეპისკოპოსმან ოქროჲ და ვეცხლი არამკირედი და საზრდელი თჳთო-
 სახე საჲმრად გროცთა მათთა. და მათ მოიღეს ყოველივე იგი და
 10 უკმოიქცეს მონასტრად. და ვითარცა მოვიდეს ერთმან მათგანმან ძლე-
 ულმან ფერითა ოქროჲსაჲთა. იპარა ოქროჲსა მის-გან და ეგრეთვე
 მეორემან ვეცხლისა მის-გან დამალა რაოდენიმე:—

B 221*

ხოლო ვინაჲთგან მონასტრად მიიწინეს. შიშმან შეიპყრნა
 იგინი. ნუ უკუე ცნას წმიდამან. რაჲ იგი ქმნეს მათ დაფარულად. და
 15 ნაცვალად კურთხევისა წყევებაჲ მოიღონ. ესე განიზრახეს. და თჳთო-
 ეულმან მათმან დადგა თჳსსავე ადგილსა. რომელი იგი ეპარა. და
 მართუეს ყოველივე წმიდასა [მას]:— ხოლო იგი დაღაცათუ გრო-
 ცითა არა იყო მათ თანა. არამედ სულითა მათ თანა ვიდოდა და
 ხედვიდა რასა იგი იქმოდეს:— დადგა ოქროჲ იგი და ვეცხლი წი-
 20 ნაშე მათსა და ჰრქუა. „შვილნო ჩემნო. არცა ერთი ზიარებაჲ არს
 ნათლისაჲ ბნელისა მიმართ. არცა სათნოებისაჲ უკეთურებისა მიმართ:—
 რამეთუ არაჲინ არს ტრფიალი უნიეთოთა მათ კეთილთაჲ. რომელსა
 ერთგზის ნიეთიერნი ესე შეურაცხ ექმნენ და კულად ტრფილეებითა
 მათითა წარითყუენონ. უკუეთუმცა ესევეითარმან მან შეუძლო უხრწ-
 25 ნელთა მათ და უხილაეთა კეთილთა მიმთხუეებად. ვითარცა იტყჳს
 ოჲფალი. ვითარმედ „ვერვის ძალ-უც ორთა ოჲფალთა მონებად“. მთ 6, 24.

და შემდგომი:— აწ უკუე განიშორეთ თქუენ-გან ყოველივე მზაკუარი
 გულის-თქუემაჲ. და ვეცხლის-მოყუარებისა დამონებული ტყუეობაჲ|: B 231*

და სარწმუნო იქმნენით უნდოთა ამათ ზედა. რათა ფრიადთა მათ
 30 უხრწნელებათა ღირს იქმნენთ:— და მერმე მოიღო ოქროჲ იგი. რო-
 მელი მოეპარა ძმასა მას. ეპა საკვრველი თჳთ-შებრ იგი. და ეგრე- A 174*

თვე ვეცხლი იგი რი|ცხსა მის-ებრ. რომელი მიეღო მეორესა მას. და C 117*
 მისცა [იგი] მათ და ჰრქუა: „რომლითა იგი ვიძლეოდით და [გინა თუ]
 გჳკმდეს. ჯერ-არს რათა ვითხოვდით. და ეგრეთ მოვიდებდეთ შეილნო.
 35 საჩინოდ და ცხადად და უბრალოდ: და არა იღუმალ და პარკით“:—
 ხოლო იგინი ლმობიერ იქმნნეს. და კეთილად მოქალაქობდეს: და
 მიერითგან არღარა იძლინეს წარმწყმედელისა მის-გან სენისა ვეცხ-
 ლის-მოყუარებისა: და არცა რას იქმოდეს თჳნიერ ნებისა და განზ-
 რახებისა წმიდისა მის. რამეთუ ესრეთ ასწავებდა მათ და ჰმოდღურიდა:—

3 მორჩილებაჲ < B. — 13 მოვიდეს; მოიწინეს A ხუმოდან ჩაწერილია. —
 19 იქმოდეს + და A. — 24 ეგვეითარმან B. —

სხუანი ორნი მოწაფეთა მისთაგანნი წარივლინნეს ქრისტეს-მო-
ყუარისა ვისმე ქუეყანის-მოქმედისა მიმართ იფქლისა-თჳს. და ვითარცა
მიიწინეს სახელ კაცისა მის. ებრძანა მათ პატივით დასხდომად და
განსუენებად. და მერმე უბრძანა მუელლესა თჳსსა დაგებად მათდა
ტრაპეზი. და განვიდა იგი საჯლით საჯმრისა-თჳს სათანადოდას: 5

ხოლო დედაკაცი მან [მან] დაუგო მათ ტაბლად. და როდენივე
საზრდელი. და წარემართა მოღებად პურისა და ნეშტისა საჯმრისა.
ხოლო მონაზონნი იგი არცა პურთა მათ ელოდეს. არცა სახლის-
უფალსა მას ქუეყანის-მოქმედსა. არამედ თჳნიერ მადლობისა და
B 232^a ლოცვისა. მეყსეულად იწყეს ჰამად. რომელი იგი ეგო წინაშე მათ|სა, 10
მოვიდა უკუე დედაკაცი იგი. და მოიხუნა პურნი იგი. და იხილნა
იგინი ესრეთ უწყსოდ მკამელად და ჰრქუა მათ. „ჰ პატიოსანო მამ-
ანო. რადასათჳს იქმთ შეუმსგავსებელსა მოქალაქობისა და წესისა
თქუენისასა: რამეთუ არა ჯერ-იყო თქუენი პირუტყუთა მიმსგავსებაჲ.
რომელნი იგი პირმეტყუელნი ხართ და შემკობილნი წესითა ანგე- 15
ლოზთაჲთა და თჳნიერ ლოცვისა და კურთხევისა ჰამად. არამედ
პირველად მადლობისა შეწირვაჲ მისსა. რომელი იგი მოსცემს მშვიერთა
საზრდელსა. და ჩუენ რათამცა ლოცვითა და კურთხევითა [თქუენითა]
C 118^a განგუამტკიცენით და გუასწავით ეგრეთვე ყო|ფად. სახისა მის თქუე- 20
ნისა:“

ამას რაჲ ეტყოდა გონიერი იგი დედაკაცი გონიერად და სიმშ-
დით. მხილებისა წყლულებითა მოწყლულნი უგულისხმოებასავე ზედა
მათსა ეგნეს და არცა შენდობაჲ ითხოვეს. არამედ სიტყუაჲ იგი
შეურაცხ ყვეს და მოიქცეს მონასტრადვე:

და მეყსეულად მოძღუარმან მათმან მოუწოდა მათ. და რისხვით 25
A 174^b ამხილებდა მათ და ეტყო|და: „ესრეთ აღუთქუთა ღმერთსა. ჰ უგუ-
ნურნო. ოდეს იგი მიიღებდით ანგელოზებრივსა სქემასა. რათა უწყე-
სოდ და უჯეროდ იქცეოდით წინაშე ერის-კაცთასა და აგინებდით
შესამოსელთა თქუენთა. რათა მგელთა. ვითარცა ცხოვართა. გაჩუე-
ნებდეს: ხოლო მე უბადრუქსა ამას მრავალთა ცრემლთა მომატყუე- 30
ბელ მექმნებოდით“.

ხოლო მათ ესმა რაჲ ესე. ცრემლით და გოდებით ქუეყანასა ზედა
დაცვეს. და ცდომისა თჳსისა შენდობასა ითხოვეს. და აღუთქუ-
B 232^b მიდეს. |რათა არღარა ოდეს აჩუენონ ესევეთარი უგუნური გონებაჲ:
ხოლო მამამან [მან] კეთილმან და ტკბილმან მისცა მათ შენდობაჲ. და 35
შეიწირა სინანული მათი. [და] სიტყუთა სწავლისაჲთა განაკრძალნა
იგინი და საშინელისა მის სამშჯავროდას მოკსენებითა ღმობიერ ყენა

იგინი: სიტყვით უკუე ესრეთ სწავლიდა მოწაფეთა თჳსთა. ხოლო საქ-
 მით უღებ ჰყოფდა. ნუ იყოფინ: ანუ არა უფროჲს ზრუნვიდა სულ-
 თასა. ვიდრე [და] ჯორცთასა. ანუ ვერ შემძლებელ იყოა მოშურნე იგი
 ღმრთისაჲ. და უწყალად მსაჯელი ცოდვისაჲ ზედამოსლევასა მას
 5 ბოროტთასა დაყენებად. ჰჳ ქეშმარიტად. არამელ ვითარცა იგი
 ბრძენნი მკურნალნი სნეულთა მიმართ იქმან. და ოდესმე სიმშვდით.
 და ოდესმე სიფიცხით საღმობასა მას სნეულთასა ჰკურნებენ. ეგრეთ-
 ვე ესე სამგზის სანატრელი მამაჲ იქმოდა: | რამეთუ ახალთა და C 118^b
 უმეცართა სიმშვდით და ტკბილად ასწავებენ. და წარმტებულთა და
 10 მოლუაწეთა განამწნობენ. ხოლო შეურაცხის-მყოფელთა და ურჩთა
 სწავლნი სიფიცხით და ამხილებენ თუალხუხად. რამეთუ ყოვლისავე
 უჯეროჲსა საქმისა მამხილებელ იყო და მკურნალი ჳელოვანი. ვი-
 თარცა წინამდებარემან ამან სიტყუამან საცნაურ ყოს: ~ ~ ~

დ

ქაბუკი ვინმე მონაზონი საქმრისა რაჲსა-თჳსმე წარვიდა მორწ-
 15 მუნისა ვისმე ქუეყანის-მოქმედისა და შეწყნარებულ იქმნა მის მიერ
 პატივით. რამეთუ ქრისტეს-მოყუარე იყო კაცი იგი. და ვითარცა
 იწყეს სერობად. განმხრწნელმან კეთილისამან და მოშურნემან კაცთა
 ნათესავისამან | ვერ თავს-იღვა ხილვად სულიერისა მის ტაბლისაჲ. B 233^a
 არცა სიწმიდით შუებაჲ მკამელთაჲ მათ: არამელ ეჳა მისი იგი სი-
 20 ბოროტე. რამეთუ სამკედურად ცოდვისა იქუშია იგი. ვინაჲთგან მო-
 ნაზონი იგი მზაკუარებითა მისითა წარიტყუენა და მყის წარწყმედაჲ
 ეგულეზობდა მისი და განხრწნაჲ. და ქუესკნელთა ჯოჯოხეთისათა
 შთაჲდაჲ. დაუკუეთუმ|ცა არა მადლსა ღმრთისასა. რომელი მკვდრ A 175^a
 იყო წმიდისა ტიმოთეს თანა. მოეხილა მოწაფესა მისსა ზედა. და
 25 ბოროტი იგი დაეწნა. საუკუნეთამცა სატანჯველთა მიცემულ იყო
 საწყალობელი იგი:~

რამეთუ იყო ქუეყანის-მოქმედისა მის ასული შეენიერ. რომელი
 იგი იხილა რაჲ მონაზონმან მან. იწყლა სიკეთითა მისითა. და წამ-
 უყენა მას საქმედ უჯეროჲსა. და ვითარცა არს ნათესავი დედათაჲ
 30 მცთომი და აღრემისადრეკელი. თანა ეჳამა უბადრუკი იგი თუალყო-
 ფითა ბილწებისაჲთა. და ესრეთ წარჰმართნა იგინი მაცთურმან საქ-
 მედ ბოროტისა. გარნა. ვითარცა ვთქუთ. შეწევნითა ღმრთისაჲთა
 აღსრულებად ბოროტისა ვერ უძლეს. რამეთუ დაჰწნა იგი მადლ-
 მან წმიდისამან: რამეთუ ვითარცა შექრბეს უბადრუკნი იგინი. C 119^a
 35 მეყსეულად ისმა ვითარცა ჳმაჲ წმიდისაჲ მის სახედ ქუხილისა. რო-

7 საღმობასა მათსა B. — 11 თუალხუხად A. — 12 კელოანი B. —
 19—20 სიბოროტე < A. — 24 მოწაფისა მისისა B. — 27 შეენიერი B. —
 29 საქმე B. — 35 ისმინა A. —

მელმან დასტეხნა სასმენელთა მათთა და ეტყოდა: „ვამ შენდა საწყალობელო. ტყუექმნულო ეშმაკისაო:“ ესევეთარი რამ ჯამდ ისმა.

B 233^b ზარმან შეიპყრნა ორნივე და შეძრწუნდეს: და განეშორნეს ურთი-
B 233^b ერთას:- ხოლო მონაზონი იგი აღივსო შიშითა და სირცხულითა და კდებული მიიქცა მონასტრადვე. გარნა ჩუენებად წმიდისა [მის] 5
ვერ უძლო:-

ხოლო საღმრთომან მოშურნემან მან ცნა რამ მოსლვად მოწა-
ფისად განადო სარკუმელი თვისი. და მოუწოდა მას. და მკსინვართთა
სიტვთა ეტყოდა მას რისხვით: „შ განხრწნილო გონებითა. და ღირსო
გოდებათაო. ვინცა არა მიგცა შენ ვაებად. რომელი ესევეთართთა 10
ამით წესითა ესრეთ მოკიცხულ იქმენ. და განხრწნილ და წარტაცე-
ბულ წარწყმედილისა მიერ. და საცინელ და საკდემელ ეშმაკთა. ვი-
თარ წარიტყუენე ხედვისა მიერ უაღვროვსა და უსირცხვლოვსა და
არა მოიწყალ მხილველი სჯინდისისა-გან. ანუ ვითარ უგულვებლს-

პყავ სული შენი და მოჰკალ საძაგელისა და ბილწისა გულის-თქუმისა 15
მიერ. და არარავსა და კინისა გემოვსა და იძლიე. და წარსწყმიდე
და იქმენ მორჩილ ეშმაკთა. და ურჩ და წინააღმდეგმ მცნებათა სა-
ხარებისათა:- ესე იყო უტყუველი იგი აღთქუმად შენი: რომელი
აღუთქუ ღმერთსა. შეიმოსდი რამ წმიდასა მას და ანგელოზებრივსა
სქემსა. წარვედ ამიერ და განეშორე ასპარეზსა ამას მოლუაწეთასა. 20
განეშორე ამიერ და შეერთე მწყობრსა მსგავსთა შენთა მეღვართასა.

A 175^b რათა არა | ძლეულებითა შენითა. ექმნა სახე სიჩუენისა და მოშიშებისა
მოლუაწეთა. რამეთუ „განხრწნიან წესთა კეთილთა ზრახვანი ბო-
1 კორ, 15,33 როტნი:“ ~ ~

C 119^b ესევეთარნი რამ მხილებანი ესმნეს ძმასა მას კაცისა მის-გან 25
ღმრთისა. იწყლა გონებად მისი. და სულთ-ითქუნა სიღრმით გული-

B 234^a სადთ. და გოდებითა | მწართა ჰგოდებდა თავსა თვისსა. და გორვიდა
ქუეყანასა ზედა და იტყოდა: „შემინდვე შ მამაო ღმერთშემოსილო.
სასოწარკვეთისა [ამას]. შემინდვე უბადრუკსა ამას. და მოქენესა
კურნებისა შენისასა. დამახ წაჰალი სინანულისა. და დააყენე სენი 30
ესე წრტიალი. პირველ შეხებამდე სატკივართა მათ ასოთა სულისათა.
და პირველ შთავრდომადმდე ჩემდა სასოწარკვეთილებად. განმკურნე
განრლეული ესე სულითა. ვითარცა ბრძანებს სჯული საღმრთო.“
და ეგრეთვე სიმრავლე იგი ძმათად ევედრებოდა:-

იხილა რამ ესე წმიდამან მან. და სახიერმან მამამან. და წესმან 35
და კანონმან სინანულისამან და ესმნეს გოდებანი და სულთქუმანი
ბისნი და ევედრებად იგი ძმათად: მოდრკა წყალობად წყალობის-მოყ-
უარე იგი სული მისი და შემსგავსებულნი სიტყუანი ნუგეშინის-ცე-

. 2 ეშმაკისაო] მაცთურისაო B. — 8 ესმა A. — 3—4 ურთიერთარს A. —
5 მუნახტრადვე A. — 8 მას<B. — 17 და] ხოლო A. — 18 უტყუელი B. — 19 ან-
გელოზებრსა B. —

- მისანი. და მის ეამისა მომზავებელნი უბრძანა მას. რომელმან იგი კეთილად უწყოდა ყოველისავე საქმისა ეამი და თუ ოდეს ჯერ-არს სიმშუდღე და გინა სიფიცხე. და მტკიენისა და ტკბილისა წაშლისა და-
 5 თურსა ზედა დადვა. და თქუა ვითარმედ „ადვილ არს აღდგომამა. უკუეთუ ოდენ ვინებოთ“. და ესრეთ ასწავა და ამხილა. და ნუგე-
 შინის-სცა. და წესი და კანონი განუჩინა და გონიერ ყო იგი:-
 ხოლო მან ეამ რავედენმე ისმინა მისი და ერჩდა მას. და მერმე
 კუალად თვისსავე ნათხევარსა მიექცა. რამეთუ მტკირედი რაჲ ნაბერწ-
 10 ყალი პოოს ცეცხლსა მას გულის-თქუმათასა აღმაგზებელმან. მტკირედ- C 120*
 მტკირედ ბერვითა მისითა. დიდსა საჭუმელსა ალატყინებს და ესე B 234*
 აქუს ჩუელებად მომპოვნებელსა მას ბოროლთასა და მტერსა ქეშმა-
 რიტებისასა მათ შორის. რომელთა არა ილუაწონ ფრიადითა გამო-
 წულიღებითა და სიფრთხილითა აღმოფხურად ძირთა მათ ვნებისათა.
 15 მიმდემისა სინანულისა მიერ. და აღსარებისა:-
 ესრეთვე უკუე შეემთხვა ამასცა. რამეთუ ურჩ ექმნა მამულთა
 მცნებათა და ზრახვასა და აღრევასა ერის-კაცთასა და თანაქცევასა
 დედათასა მიექცა რამეთუ არა ჰქონდა მას საფუძველი შინისა
 ღმრთისაჲ:-
 20 [ხოლო კეთილმან მან მწყემსმან იხილა რაჲ. რამეთუ მზა იყო
 შესაქმელად მვეტთა: ესევეითარი ღონე იძია ცხორებისა მისისაჲ. და
 ესრეთ დაჰყარა იგი მვეტსა მას სულთა მომსრველსა. რომელსა იგი
 ფრიადი მოლუაწებაჲ ეგმარებოდა. და დიდი შრომამაჲ. გარნა მძიმე
 იგი და ძნიალ წარსამართებელი საქმე ადვილად შესაძლებელ იქმნა
 25 წმიდისა მის მიერ: რომელმან იგი კეთილად იძია ცხორებაჲ მისი.
 თანაშეწევნითა მადლისაჲთა და სიტყუსა მისისა აღსრულებითა:-
 პირველად უკუე მოუწოდა კაცმან მან ღმრთისამან ძმასა მას. და ას-
 წავეზნ და შეპრჩულავნ და ევედრებინ. და ამხილებნ და ჰმოძლუ-
 რინ. ხოლო ვინამთგან თვისსავე სიმედგრესა ზედა ეგო. და არა ერჩდა
 30 ტკბილთა მათ მცნებათა მისთა: მერმე მოუწოდა და ჰრქუა მას: „აჰა
 ესერა ესოდენი ეამი წარავჯადეთ სწავლასა შინა შენსა. და ვერ შე-
 უძლეთ სიფიცხესა გონებისა შენისსა მოდრეკად. და უწესობებისა შენსა
 წესიერ ყოფად: ამიერთგან უმჯობეს არს შენდა. რათა შემგავსე-
 ბული ქცევისა და ცხორებისა შენისა სწავლაჲ დაითმინო; საწუთოსა B 235*
 35 ამას და არა საუკუნოდ დაიასაჯო: ხოლო ვინამთგან ცხორებასა
 შინა ჩემსა ვერ მოვიომენ ქირთა შინა ულხინებელთა ხილვასა; შენსა. C 120*
 არარას განვაჩინებ შენ-თუს: ხოლო შემდგომად აღსრულებისა ჩემისა.
 იყავნ. ყოველი გუამი შენი განრღუეულ და ყოველნი ასონი შენნი
 რომელთა მიერ წარიპარა გონებაჲ შენი. დაიქსნას მათ-თუს განმზა-

2. უწყოდნა A. — 3 მტკიენისა B. — 8 რაოდენმე B. — 9 ნათხევსა A. —
 16 ესრეთ B. — ამათცა A. —

დებულიცა იგი სატანჯველი. და ესრეთ ცხონდეს სული შენი. უნებ-
ლიეთ და ვითარ იგი არა გინდეს: და განერე. მეძაჳთა-თჳს და არა-
წმიდათა განმზადებულსა მას მწარესა და უწყალოსა დაშჯასა. და
საშინელსა განჩინებასა: -“

- ესე უკვე შემდგომად სიკუდილისა თჳსისა მოწვენადი ტანჯვაჲ 5
ამისთჳს ჯერ-იჩინა წმიდამან მან. და ჰეშმარიტად დიდმან ნების-
მყოფელმან ღმრთისამან: ერთად რამეთუ ვინაჲთგან გარდარეული
სიყუარული აქუნდა მოყუასისაჲ. ვერ თავს-იდებდა საწყალობელსა მას
ხილვასა მისსა ვითარცა თავადმან ბრძანა განუჩინებდა რაჲ ზემო-
კერძო: და მეორედ რათა მისცეს მას ჟამი და მიზეზი და დროჲ 10
სინანულისაჲ: და კუალად რათა არა რომელთამე ვითარცა წყაროჲ
დაუწყუედელი აღმოუცენებდეს კურნებასა. ხოლო იგი განილეოდის
ძვრთა შინა და მან არა მიხედნეს და არცა შეიწყალოს: რომელი
ესე შეუძლებელ იყო წყალობის-მოყუარისა მის სულისა მისისა-გან.
და შეწყალებაჲ იგი ჯორცთაჲ. კურნებასა სულისა მისისა ფრხად ავ- 15
ნებდა: და დააკლებდა: და რომელი იგი უმჯობეს იყო წინაჲთვე ეუწყა
მალალსა მას სათნოებითა. ვითარცა იგი თჳსიცა სიკუდილი პირველ
B 235^b მისისა სიკუდილისა გულის-ხმა-ყო: | და კუალად რათა საკრველებად
დიდად დაუტეოს იგი შემდგომად სიკუდილისა თჳსისა და უცხოდ
დასაფლველად: რამეთუ ვითარცა იგი სხუათა ჯორციელთა სენთა 20
კურნებაჲ აღმოუცენა ჟამსა მას. ეგრეთვე ამას სულიერი და ფრხად
უაღრესი ჯორცთაჲ: რამეთუ ვითარცა ჯორცთა-გან განვიდა წმი-
დაჲ იგი. მეყსეულად მასვე ჟამსა წყალობაჲ იგი შეეხო კაცსა მას.
და იყო საკრველი და შესაძრწუნებელი მხილველთაჲ და საზარელი
ფრხად: თუ ვითარ მყისსა შინა განირღუა. და დაყროლდა გუამი მისი. 25
C 121^a და დააკლდა საცნობელ|თა-გან და სიმრთელისა: რომელი იგი ვნე-
ბულსა მას ექმნა მიზეზ სიწმიდისა. ხოლო სხუათა შინისა და ზა-
რისა. და ყოველთავე ერთბამად საქებელ და სადიდებელ ღმრთისა:
თჳსთა უკვე მოწაფეთა თუ ვითარი მოღუაწე იყო და მზრუნ-
ველბ და კეთილად მეძიებელი ცხორებისა მათისაჲ: ანუ თუ რომელნი 30
იგი დაადგრიან ცოდვასა შინა და ურჩებასა. მწურთელი და სახიერი
მკურნალი სულთა მათთაჲ. კეთილად საცნაურ ყო აწლა წარმოთქუ-
მულმან ამან სიტყუამან: . ხოლო ჯერ-არს სხუათა-თჳსცა უცხოთა. და
შორიელთა უწყებაჲ. რამეთუ იგივე შური აქუნდა მათ-თჳსცა. და
ეგრეთვე ასწავებნ. და ჰკურნებნ სულთა და ჯორცთა, მათთა: . 35

2

- დაბასა შინა, რომელსა ბაზატუნ ეწოდების, კაცი ვინმე იყო
მდიდარი. და ბრწყინვალე მონაგებიითა. და ესუა მას მეუღლე შჯუ-
ლიერი: . ესე კაცი გარდაჰქდა შჯულსა ქორწინებისასა. და იმრუშა
B 236^a სხვსა ვისმე დედაკაცისა თანა და ესუა მის-გან ძე: | და კუალად შეს-

- ძინა ძკრი ძკრსა ზედა, და არაწმიდაჲ იგი დაამკვდრა შჯულეირისა მის მეუღლისა თვისისა თანა, ხოლო მან არა თავს-იდგა მეძვისა მის თანა მკვდრობაჲ. არამედ აუწყა წმიდასა მას: ხოლო ცნა რაჲ ესე კაცმან მან ღმრთისამან კანონითა ფიცხლითა განაქანონა კაცი იგი:
- 5 ხოლო იგი თვტუა თავით თვისით, და სხუათა მიერცა ევედრა წმიდასა მას, ვედრებითა და წიგნებითა მრავლითა, და აღუთქუა მას შენანებაჲ საქმისა მის-თჳს: ხოლო ჳეშმარიტმან მან მოშურნემან ღმრთის-მსახურებისამან, არა თავს-იდგა სმენად ტყუილითი იგი აღ-
 თქუმაჲ მისი არამედ ასწაებდა მას სიტკბოებით და ჳრქუა, ვითარ- A 176^ა
- 10 მედ: „[შ] კაცო, მოიქსენე საშინელი იგი სამშჯავკროჲ და ცეცხლი იგი გეჳენისაჲ და მატლი დაუძინებელი, და წარვედ სახედ შენდა, და განვადე მიერ მეძავი იგი [და] მიეც მას რასა იგი ბრძანებს შჯული სარწმუნოებისაჲ, რამეთუ უმჯობეს არს შენდა: რათა შჯულეირი ესე დაჳირეგებაჲ შეგემთხვას, უფროჲს ვიდრელა თანაწარუგალი C 121^ბ
- 15 იგი, და შეუნდობელი და უწყალოჲ განჩინებაჲ მოიწიოს შენ ზედა, და მიერე მიეც თავი შენი სინანულსა რათა მოწყალე გექმნეს ღმერთი, და მეგრელა ღირს იქმნე შენდობასა:.
- ხოლო იგი არა ერჩდა განშორებად უკეთურისა მის-გან ნებისა თვისისა, არამედ რეცა გესლისა მის წამოთხვეაჲ იჩემა სინანულისა
- 20 მიერ, ხოლო შინაგან მრავალღონისა მის გუელისა გულარძნილთა განზრახვათა მიერ შეჳკრობილ იყო და რათა ესეცა ვთქუა, ბოროტისა მის თანაშემწისა მინდობითა, რომელ არს სიმდიდრე-ქუტხა- B 236^ბ
- რეს და უბოროტეს იქმნა უსჯულოებისა მიმართ: ვინაჲცა მღდელთ-მოდღუარსა ანტიოქიისასა მოუქდა, და ყოველივე ღონე ვედრებისაჲ
- 25 აღძრა მისსა მიმართ, რამეთუ ჳყვეს მის თანა შვემედ მეგობარნი და მლიქნელნი არამცირედნი, რომელთაგანნი რომელნიმე ზაკუვით ჳთა-რვიდეს ბრალსა მას: და რომელნიმე, ვითარცა შეცოდებულსა, შენ-დობასა აწუეედეს: და კჳალად სხუანი განაზრახებდეს, ვითარმედ პატროსნებისა-თჳს, და შერაცხილებისა, ღირს არს იგი შენდობასა,
- 30 უკუანაჲსკნელ ერჩდა მათ მღდელთ-მოდღუარი და მიწერა წმიდისა მის წიგნი რომელსა წერილ იყო სახე ესევეთარი, ვითარმედ „სი-ტკბოებით და წყალობით თანაგუაჲც მხილებაჲ დაჳსნალისა ამის ნათე-სავისა ჩუენისაჲ, და სწავლაჲ, პატროსანო მამაო, რათა ოდესმე შეუნდობდეთ უძღურთა გონებითა, და ოდესმე ვსწავლიდეთ წყა-
 35 ლობით, რამეთუ ძლიერთაჲ ძლიერად ჳგრ-არს განკითხებაჲ, ხოლო უძღურთა შენდობაჲცა რაოდენი რაჲმე ეგებოდის, და შეჳგვანდის, რათა არა სიმძიმითა შერისხვისაჲთა ცთომათა-თჳს და სიმძაფრითა კანონთა და განკითხვათაჲთა, სასოწარკჳუეთილ იქმნენ შეცთომილნი: აწ უკჳე ამათ მიზეზთა-თჳს, ღმობიერ იქმნა სიგლაზაკე ჩუენი, და
 40 მრავალთა პატროსანთა და საჩინოთა კაცთა, და წინამძღურობასა

ღირს ქმნულთა ვედრებაჲ მივითუალე კაცისა ამის-თჳს და ვერჩღი
 C 122^a თხოვასა მათსა: და წიგნისა | ამის ჩუენისა მიერ ვევედრებით სიწ-
 B 237^a მიდესა | შენსა. რათა შეუნდო და აღუსუბუქო კანონი შენი: და შემს-
 A 176^b გაესებული წამალი და | სდვა წყლულებდასა მისსა. რათა ლოცვითა შე-
 ნითა განმტკიცებულსა მოწყალე ექმნას ღმერთი. და შეუნდვენეს შე- 5
 ცოდებანი მისნი: -“

შეიწყნარა რაჲ წმიდამან წიგნი ესე მწყემსთ-მთავრისაჲ. და
 გულის-ხმა-ყო ძალი წერილისა მას შინა. დაუკვრდა და თქუა: „ეჰა რა-
 ბამლა არიან ღონენი მტერისანი. და ვიდრემდის არა დასცხრა სივე-
 რაგეთა თჳსთა განფენად:“ და მოხედნა კაცსა მას. რომლისა-თჳს 10
 მიეწერა წიგნი იგი და ჰრქუა მას. ვითარმედ „ჰ კაცო. დაღაცათუ
 აქა მზაკუევარებით და სიმანქანით მეობნი და მოხუაიშნენი ალაღინენ.
 და შეწვენასა კაცთასა მიენდვე. და გნებაეს განრომაჲ ბრალისა მის-
 გან. რომლითა შეპყრობილ ხარ. ვინმე გამოგჩინდეს შენ მუნ. თჳსითა
 შუამდგომლობითა მცნელად კირთა მათ-გან და ურვათა. რომელთა 15
 არა აქუს ნუგეშინის-ცემად. სადა იგი საქმენი ბნელისანი ცხად იქმნე-
 ვბრ 4, 31 ბიან. სადა იგი „ყოველნივე შიშუელ და ქედღადრეკილ იკვენენ“ სადა
 1 კორ 3, 13 იგი „თუთოეულისა საქმენი ცეცხლითა გამოიცადებინ“ და ამას ყოვე-
 ლადვე და ყოველთა-თჳს ბრწყინვალედ ჰქადაგებენ წმიდანი წერილნი
 და მარადის ასწავებენ: ხოლო აწ ჩუენდა რაჲ იგი ჯერ-არს ქმნად. 20
 წინააღმდეგომ და მვდომ არს გონებისა ჩუენისა. გარნა შეუძლებელ
 არს მღდელთ-მთავრისა ბრძანებათა ურჩებაჲ. დაღაცათუ ურჩებაჲ
 მძიმე არს საღმრთოთა შჯულთა შეურაცხოფილთა უგულვებელს ყო-
 ფთა: გარნა ყოველსავე ზედა მიცემ შენ. და დედაკაცსა მას. დრ | ოსა
 B 237^b შვდთა ღღეთასა. რათა განიზრახოთ უმჯობესი: აწ უკუე წარვედ 25
 სახედ შენდა და შეიწყალე თავი შენი და განიშორე სიბნელე თუალთა-
 გან სულისა შენისათა და განაგე | ცხორებაჲ ვითარცა ქრისტეანემან და
 მერმე მოვედ და მაუწყე ნებაჲ შენი. და დასასრული განზრახვისა
 C 122^b შენისაჲ. და ესრეთ ღირს | იქმნე საწადელისა შენისა მიმთხუევაღ: -“
 ესრეთ წარვიდა კაცი იგი სახედ თჳსად: ხოლო სახისა განგებაჲ 30
 არა იზრუნა ყოვლადვე. და ვითარცა აღესრულნეს შვდნი იგი ღღენი
 დროჲსანი. კუალად მოვიდა წმიდისა მის. და კუალად მასვე ითხოვდა
 და შეუცვალებელი იგი ნებაჲ თჳსი საანჯნო ყო და დაამტკიცა.
 ხოლო წმიდამან და ღმერთშემოსილმან მამამან. იხილა რაჲ მოუღ-
 რეკელი იგი გონებაჲ მისი. ჰრქუა მას ვითარმედ „შვილო ბრძანე- 35
 ბისა-ებრ წყემსთ-მთავრისა ჩუენ-გან შენდობილ იყავნ: ხოლო ღმერთ-
 მან მხოლოდმან. ვითარცა სათნო არს წინაშე მისსა. ეგრეთ განიგუ-
 ლენ შურის-გებაჲ შჯულისა თჳსისაჲ. რომელმან იგი მრავალსახედ
 უწყის სწავლაჲ ჩუენი. და წყალობაჲ და ქსნაჲ ბოროტთა-გან. და

ველთა-გან მტერისათა მოტაცებაჲ. და ესე ადრე ყოს გამოუთქმე- A 177^ა
ლითა მით განგებულებითა თვისითა: -“

და ვითარ იგი ამათ სიტყუათა ეტყოდა: აჰა ესერა ერთი ვინმე
მსახურთა მისთაგანი მოვიდა. და მეძვისა მის დედაკაცისა სიკუდილი
5 აუწყა მას. ეჰა საკრველი განგებაჲ ღმრთისაჲ. ეჰა მსწრაფლი იგი
შურის-გებაჲ მისი: [უფროჲსლა ეჰა კაცთ-მოყუარებაჲ მისი.] რამეთუ
კაცთ-მოყუარებაჲ არს სიკუდილი მათ-თჳს: რომელნი მოუქცეველად
დამტკიცებულ იყვნენ ცოდვასა ზედა. რამეთუ რაოდენცა აღმატე- B 238^ა
ბოდის ცოდვაჲ. ეგოდენცა უღრმესსა ქუეყანელსა. და უმწარესთა
10 სატანჯულელთა ჯოჯოხეთისათა მოატყუებს მოქმედთა მისთა: -

ესე რაჲ დიდებული სასწაული იქმნა. განჰკრთეს ყოველნი და
დაუკვრდა. ხოლო წმიდაჲ იგი ჰმადლობდა ღმერთსა. რომელმან
სათნო იყო სახიერებითა თვისითა ვსნაჲ კაცისაჲ მის და არა შეუნდო
კაცსა ქრისტიანესა წარწყმედაჲ საქმითა მით ბილწებისაჲთა: - და
15 ესრეთ რაჲ დაშრტა კაცისა მის უჯეროჲ იგი ცილობაჲ. და წინა-
აღდგომაჲ. საკრველებაჲ საკრველებასა მიუდგა: - რამეთუ იყო ძე C 123^ა
მისი შეუნიერებითა სიკაბუკისაჲთა განშუენებული. რომელი იგი
სულმან არაწმიდამან შეიპყრა და დევნული მის მიერ მეყსეულად
წმინდისა მის წინაშე მოიწია. და საწყალობელად პერეოდა. და ეა-
20 ლალებდა. და ქუეშე სუეტსა მას წმიდისასა ქუეყანასა ზედა გორ-
ვიდა და ვმობდა. ვითარმედ „შემიწყალე საწყალობელი ესე. წმიდაო
ღმრთისაო.“

ესე ესრეთ რაჲ გუემული იხილა მამამან მისმან. განკვრდა იგი
და განტყდა და განკვბრდა: და დაიკრებოდეს ნაწლავნი მისნი. და
25 შეიმრღუა ცნობაჲ მისი. და სად ჯერ-არს თქუმაღ. თუ რასა იგი
იტყოდა. ანუ რასა იგი იქმოდა. ხედვიდა რაჲ საყუარელსა მას და
სასურველსა ძესა თვისსა. გარეშე სასოებისა ესევეითართა მწარითა
ბოროტითა მეყსა შინა შეპყრობილად. რამეთუ იტყოდა იგი გოდე-
ბითა მწარითა ვითარმედ „მე უგუნური ესე და ცოფი. უსჯულოე-
30 ბათა ჩემთა-თჳს. რომელნი ესე ექმნენ. სამართლად ვიგუემები
მწარითა გუემითა. არამედ შემიწყალე სახიერისა ღმრთისა მონაო. B 238^ა
და დაჯსენ მოულოდებელი ესე განსაცდელი ჩუენი. და მწარე მწუ-
ხარებაჲ. და მოგუმაღლე ჩუენ შეცოდებულთა ამათ. და დაშჯილთა
გონებითა და უღირსთა ველი წყალობისაჲ და ეჰამი სინანულისაჲ: -“

35 მაშან წმიდამან მან განჰმარტა ზეცად. მიმართ ველნი თჳსნი და
თქუა: „როჲელი ეგე სწავლი და კუალად განჰკურნებ. ძვრუესენე-
ბელო ქრისტე ღმერთო. განკურნე მონაჲ ესე შენი გუემისა ამის-გან
არაწმიდისა სულისა. რამეთუ ჩუენ თანაგუაც დადაცათუ ვცოდოთ.
რათა კუალად მოვიქცეთ შენდა. და უფროჲსლა ყოვლადღე მცო- A 177^ბ

დავთ და განგარისხებთ შენ. არამედ შენ სახიერო ჩუელებისა-ებრ. სახიერებათა შენთაჲსა ნუ მოგუაგებ ბოროტთა მათ საქმეთა ჩუენთა მოსაგებელსა:“

C 123^b ესე რაჲ თქუა დასწერა ყრმასა მას სასწაული ჯუარისაჲ. და განიოტა მის-გან ეშმაკი იგი. და ფრიად ასწავა მამასა მისსა. და მისცა მას მცნებაჲ და კანონი სინანულისაჲ. და ძისა თანა განკურნებულისა და გონიერისა სახედ თჳსა წარავლინნა იგინი. და აღიდებდეს და ჰმადლობდეს ღმერთსა:-

ესე უკუე გაუწყეთ თქუენ კაცისა-თჳს ცთომილისა: ხოლო აწ მნებავს რათა გაუწყო კაცისა-თჳს ღმრთის-მოყუარისა, და წინააღმდგომად ზემოვსენებულისა ამის ცხორებულისა საქმეთა შინა და სათნოებათა:-

3

იყო ვინმე კაცი ანტიოქელი. ღმრთის-მსახური და მოშიში ოჯღლისაჲ: და აქუნდა მას ცხორებაჲ ბრწყინვალე სათნოებათა მიერ B 239^a და საღმრთოთა მცნებათა განშუენებული. ამას უკუე ეგულებოდა 15. რაჲ განსვლაჲ ეორკთა-გან. მასმებრ დღესა და ეამსა. ვითარცა აქუნდა ჩუელებაჲ წმიდასა მას. ასწავებდა მოწაფეთა თჳსთა. ცხორებისა-თჳს სულთა მათთაჲსა. და ყოველნი იგი ისმენდეს განმანათლებელთა მათ სწავლათა მისთა და მოძღურებათა. მიიტაცა იგი ხილვად ჩუენებათა. და ვითარცა ეამი მრავალი წარქდა ჩუენებასა 20. მას შინა. კუალად მოეგო თავსა თჳსსა განკურნებისა მის-გან. და იყო პირი მისი ბრწყინვალე და სავსე სიხარულითა: ხოლო ძმანი იგი დაკვეს ქუეყანასა ზედა და ევედრებოდეს მას უწყებად რაჲ იგი ღმერთმან გამოუცხადა საიდუმლოჲ. და ვითარ მრავალჯამ დაედრიკენს თავნი მათნი ქუეყანად [და დაესხნეს შუბლნი მათნი მიწასა 25. ზედა]. ძლით დაარწმუნეს წმიდასა თხრობად ჩუენებისა მის-თჳს. რამეთუ სძულდა მას კაცობრივი დიდებაჲ. და არა ენება თხრობაჲ სხუათა. რომელ იგი მხოლომან იხილა. და ჰრქუა მათ. ვითარმედ „ჩემდა არა ჯერ-არს საიდუმლოთა ღმრთისათა მათდა უწყებაჲ. რომელთა სახე მსგავს იყოს ძალთა და ღორთა. ვითარცა წერილ C 124^a არს წმიდასა სახარებასა შინა. ხოლო რომელთა გული იყოს მსგავს 30. ქუეყანასა კეთილსა და სარწმუნეობით [და სურვილით შეიწყნარებდენ. არა სიცონილ არს დიდებისა და მადლობისა ღმრთისა [და] მიზეზთა საქმეთა მათ-გან დაფარება:“ და მერმე თქუა. ვითარმედ „მან ვინმე მეგობარმან ჩუენმან შეისუენა: და აჰა ესერა წმიდანი ანგელოზნი. 35. ბრწყინვალითა გალობითა და შესხმითა წინაძღომით ლამპრებითა და პატრივითა მხიარულსა აღიყვანებენ ზეცად: და აჰა ესერა სულნელე-

- ბითა აღივსო ყოველივე:• ხოლო საქმეთა მისთა|კეთილთა ვითარცა A 178^a
 ძლუნ|სა ბრწყინვალესა წინაშე მისსა. მეუფისა მიმართ ზეცათაჲსა B 239^b
 უსხეულონი იგი ძალნი აღიყვანებენ შესაწირავად. და საუკუნეთა მათ
 შინა სავანეთა მართალთა თანა მის თანავე დაამკვდრებენ:•“ ხოლო
 5 მათ ესმა რაჲ საწადელი იგი თხრობაჲ [მისი] და დაფარულთა მათ
 საუნჯეთა. და ბრწყინვალეთა მოღუაწებათა ღირსი მოსაგებელი.
 აღივსნეს სიხარულითა. და ჰმადლობდეს ღმერთსა. და დღე იგი და
 ეამი დაისწავეს. და ცნეს რამეთუ მისმებრ ეამსა შეისუენა საკვრ-
 ველმან მან კაცმან: ვითარცა უთხრა მათ წმიდამან, და მისცეს დი-
 10 დებამ ღმერთსა. მადიდებელსა წმიდათა მისთასა:•
 ხოლო მე სხუადცა წარმოგითხრა საქმე სახარულევანი სასწა-
 ულთა მისთაჲ მათუწყებელი ღმრთივ-განბრძნობილისა მის სიბრძნისა
 მისისაჲ და ღმრთისა მიმართ კადნიერებისაჲ: და რამეთუ არა ხოლო
 თუ წინაჲსწარცნობისა ოდენ და წინაჲსწარმეტყუელებისა მადლი
 15 აქუნდა არამედ შურიცა მოტყინარე. და კადნიერებაჲ საღმრთოჲ
 ფრიადი. და განკითხვაჲ დაფარულთაჲ:•

✠

- რამეთუ იყო [ვინმე დედაკაცი]. ძმის ცოლი მისი. და ესუა მას
 ყრმაჲ ჩჩლი. და შურითა ეშმაკისაჲთა საგონებელ იყო ყმრისა მის-
 თუს. თუ სიძვისა-გან უვის იგი:• იქმნა უკუე მათ დღეთა შინა დღესა-
 20 სწაული. და ყოველნი იგი მკვდრნი დაბისანი. მამანი და დედანი
 მონასტერსა მას წმიდისასა შემოკრბეს. და ვითარცა ილოკეს ეკ-
 ლესიასა შინა. და აღასრულეს წმიდაჲ ეამის-წირვაჲ. განვიდეს ყო-
 ველნი წინაშე სუეტსა მას კაცისა მის ღმრთისაჲსა სმენად წმიდისა
 მის სწავლისა მი|სისა. და მოღებად ლოკვისა მისისა. მაშინ წინაშე C 124^b
 25 ყოველთასა გარდამოიხილა წმიდამან მან ზეგა|რდამო, იხილა სძალი B 240^a
 თუსი. რომელსა ჰყუა ყრმაჲ იგი წილთა თუსთა. და ჰრქუა მას. ვი-
 თარმედ „აღმომეც ყრმაჲ ეგე აქა“. ხოლო მას ეგონა ვითარმედ
 კურთხევისა და ლოკვისა მონიჭებად ითხოვს. და მეყსეულად აღგ-
 უარა ყრმაჲ იგი: ხოლო მან მიიქუა კელთა თუსთა. და აღიპყრა წი-
 30 ნაშე ღმრთისა. და აღიხილნა თუალნი თუსნი ზეცად და თქუა:
 „მხოლოო. რომელმან უწყნი დაფარულნი კაცთანი და საიდუმლოდ
 კმნილთა საქმეთა არა უმეცარ ხარ: უფალო ღმერთო ჩუენო იესუ
 ქრისტე. ისმინე ჩემი უღირისა ამის. და აღუწყე ყოველთა სასწაულისა
 მიერ საკვრველისა. ყრმისა ამის-თუს და დედისა მისისა ბრალეულ
 35 კმნილისა. და უკუეთუ არა შვილი არს [მისი] კეშმარტი. არამედ
 სიძვით შობილი. ვითარცა ვიეთნიმე ჰგონებენ ნუმცა მიწვენულ არს

- სულიერი ქუეყანად გან-რად-უტეონ კელთა ჩემთა: ხოლო უკუეთუ თავის-უფალ არს დედა მისი ყოვლისა ბრალისა-გან ნუმცა რად შეემთხუევა მას საძნაური“. და ესე თქუა. და სტყორცა ყრმა იგი ზეგარდამო ვითარცა ქვაჲ. და იყო ხილვად საშინელი. და შესაძრ- 5
- A 178^b დართა შინა მჯდომარე. [ესრეთ შთამოვიდოდა ყრმა იგი: ხოლო დედა მისი იტყებდა და აღუტეებდა კმასა, ცად მიმართ. რამეთუ ჰგონებდა შვილისა თვისისა საყუარელისა სიკუდილსა. არამედ ეჭა ყოვლად-ძლიერი იგი მარჯუენად შენი ქრისტე მეუფეო. რომელი ყო- 10
- ველთა დაბადებულთა განაგებს და ჰმართებს: ჰ საკვრეელი: რამეთუ უხილავითა ძალითა დაცული. შთამოვიდა ყრმა იგი უენებელად. და 10
- B 240^b ვითარცა ქუეყანისა მახლობელად მოვიდა. თვისთა ფერქთა ზედა დადგა და მიერმე დედისა მიმართ თვისისა მხიარულებით და ღიმილით წარემართა:.
- C 125^a ესე უკუე უცხოჲ სასწაული იხილეს რად ერთა მათ სიხარულითა 15
- ადიგნენს და რომელი იგი აღიდებს მაღიდებულთა თვისთა ღმერთი მისსა დიდებდა შეწირეს. ხოლო მტერსა მოშურნესა ჰრცხუნენა და განქიქნა. რამეთუ სივერაგისა მისისა წინააღმდეგომი შეემთხვა. და მისთანავე სირცხულელს იქმნნეს მის მიერ აღძრულნი იგი შემასმე- 20
- ნელნი მისნი. და ცილის-მწამებელნი. და მოიქცეს. და თვისისა უკე- თურებისა-თს და ცოდვისა შენდობასა ითხოვდეს წმიდისა-გან:.
- ესე უკუე სახედ კანდიერებისა მისისა ღმრთისა მიმართ და მაუწყებლად წარმოვქეთ. ხოლო ჩუენ სხუადცა შეესძინოთ ამას ზედა. არა უნაკლულეენისი ამისი საკვრეელებითა:.

U

მათ ეამთა შინა იქმნა გულავად დიდი და განგრძელდა გულავად 25

იგი მრავალქამ. რამეთუ ვიდრე რვამდე იანვარისა არა გარდამოქდა წკმაჲ ქუეყანასა ზედა. და დიდად მწუხარე იყენეს მკვდრნი ანტიო- ქიისანი მიმოვრებისა მის-თს უწკროებისა: რამეთუ არა ხოლო თუ თესვასა დააკლდეს. არამედ რამეთუ მწუანეცა წარკდა ქუეყანისა-გან და წარიწირა ცხოვრებაჲ კაცთა და საცხოვართაჲ. ვინაცა მარადის 30

ვედრებასა და ლიტანიასა შესწირვიდეს ღმრთისა მიმართ მკვდრნი ქუეყანისანი და ყოველსავე ღონესა ეძიებდეს მოწყალე-ყოფად ღმრთისა. ხოლო ვინათგან ვერ შეუძლეს მოდრეკად სახიერებისა მისისაჲ. რამეთუ წუთლა საკმარ იყო კაცთა უსჯულოებისა რისხვისა მიერ ღმრთისა აღკრ-სხმაჲ: და კულად ტიმოთესდა დაუნჯებდა: 35.

1 გან-რად-უტეო კელთა-გან ჩემთა B. — 3 შემთხუევა B. — და ესე რად თქუ სტყორცა B. — 7 აღუტეობდა A. — 10 ჰმართებს + და B. — 11 დაცუ-ლი A. — 18 მისისა] თვისისა B. — 25 ეამთა] დღეთა B. — გულავად < B. — 26 ვიდრე < B. — რვადმდე B. — 28 დაყვენებისა A. — 31 მიმართ < B. —

- განსაცდელისა მის დაჯსნაჲ რამეთუ მის მიერ განეგრა ღმერთსა სა- B 241^ა
სოებისა კეთილისა მინიჭებად მათდა. ვინაჲცა უქუანაჲსკენელ გულის-
ხმის-ყოფად მოვიდეს. და უღირსად საჯნეს თხოვისა მის თავნი მათნი
და თქუეს. ვითარმედ „უქუეთუ ნების-ყოფელმან ვინმე ღმრთისამან
5 არა ილოცოს ჩუენ-თჳს. ამაო არს შრომაჲ ჩუენი“. და მეცხეულად
ყოველი იგი სიმრავლე გარემოთა მათ სოფელთა და დაბათაჲ ერთად
შემოკრბეს და წმიდისა მის კაცისა მიისწრაფეს. და წინაშე სუეტსა C 125^ბ
მისსა დაცვეს სიმრავლე მამათა და ღელათაჲ. ჩჩულთა მათ თანა. და
ტირილითა და გოდებითა ფრიალითა ევეღრებოდეს მას. და ცრემ- A 179^ა
10 ლითა დაალტობდეს ქუეყანასა და იტყოდეს: „შეიწყალე მონაო
ღმრთისაო ერი განწირული და ლოცვითა შენითა დააცხრევე რისხვაჲ
ღმრთისაჲ და მოწყალე ყავ იგი ჩუენ ზელა. რამეთუ დაღაცათუ
ჩუენ შევსცოდეთ და განუღებით მცნებათა მისთა. და არა ვართ
ღირს შენდობიხა: არამედ ჩჩულთა ამათ-თჳს და საცხოვართა ღმო-
15 ბიერ იქმენ და მოღრიკე სახიერებად სახიერი იგი ძკრუქსენებელი
მეუფეჲ. უწყით წმიდაო ღმრთისაო რამეთუ მსწრაფლ შეისმენს იგი
თხოვათა შენთა და ნუ დაჰხმავ წყალობასა შენსა. არამედ შეიწყალენ
ჩჩულნი [ესე]. და ნუ თანაწარჰკლები გოდებასა ჩუენსა და ტირილსა
მათსა“. და ვითარცა ესე თქუეს დაყარნეს ჩჩულნი მათნი წინაშე
20 წმიდისა მის სუეტისა. და მცირედ განეშორნეს:
ხოლო კაცმან ღმრთისამან იხილა რაჲ სიმრავლე იგი და ესმა
გოდებაჲ მათი და ძუძუჲს-მწოვარნი დათხეულნი წინაშე მისსა. შე-
წუხნა ფრიალ და მოუწოდა ერსა მას და ეტყოდა მათ სიმდაბლით: B 241^ბ
„შეიღნო და ძმანო ჩემნო. ვინ ვარ მე უბადრუკი ესე და ცოდვილი.
25 რომელსა მაწუევეთ ესევეითარისა საქმისა გელ-ყოფად. და ვინ უწყის
ნუ უქუე და არა თავს-იღვას სახიერებამან მისმან ესევეითარი კადნიე-
რებაჲ და რისხვად თქუენდა აღიძრას ჩემ ძლით. რომელსა არა
მაქუს კადნიერებაჲ ესევეითარისა ვედრებისა შეწირვად:“ ~ რამეთუ
ესრეთ ენება წმიდასა მას. რათამცა არა საცნაურ იქმნა საქმე მისი
30 წინაშე ესოდენისა სიმრავლისა. რამეთუ უფროჲს ყოველთა სათ-
ნოებათასა თავად აქუნდა სიმდაბლე: ხოლო ერი იგი არა თავს-იღებ-
დეს. არამედ მრავლითა გოდებითა და ტირილითა აწყინებდეს მას.
რამეთუ გულსავსებით უწყოდეს. ვითარმედ უეკველად რაჲცა ით-
ხოვოს ღმრთისაგან აღუსრულოს იგი მსახურსა მას და ერთგულსა C 126^ა
35 მონასა მისსა:
მაშინ ჰრქუა მათ წმიდამან „ვინაჲთგან არა უმეტარ ვარ
კაცთ-მოყუარებასა მისსა. დაუტეო უქმართა სიტყუათა ცილობაჲ და
მეცა შევჰართო თქუენ თანა თავი ჩემი. ვინაჲთგან მეცა ვითარცა
ერთსა თქუენგანსა მრავალგზის განმირისხებიეს ღმერთი. და მოვე-
40 დით და ერთბამად ვევეღრნეთ სახიერებასა მისსა:“

- ესე თქუა და უბრძანა. რათა ყოველთა ერთბამად ჳელნი მათნი ზეცად მიმართ აღიპყრინეს. და თავადმან მოიდრიკნა მუჳლნი და ილოცვიდა და ესრეთ იტყოდა: „შ ძკრუჳსენებელო ქრისტე ღმერთო ჩუენო. მოიხილე ჩუენ ზედა წყალობით. რომელნი ესე ვევედრებთით სახიერებათა შენსა. ეცოდეთ. უსჯულო ვიქმნენით. და ყოველთავე სიცრუეითა აღვიესენით წინაშე შენსა. არამედ ნუ მიმცემ ჩუენ. შვილთა და მონათა შენთა. განსახრწნელად სიკუდილსა უტამოსა.“
- B 242^a არამედ ყოვლად-ძლიერითა მკლავითა შენითა განახუენ გარდამო-
A 179^b საქანელნი ცათანი“. და უბრძანე ღრუბელთა მსახურებად საჳმრისა შესაქ 7, 11 ჩუენისა. და განჳმელნი ესე ველნი დაათრვენ წჳმითა:“ 10
- და ესრეთ დაღონებული რაჲ ცრემლით ევედრებოდა ღმერთსა. და იყო ლოცუვაჲ პირსა შინა მისსა. ხოლო გონებაჲ მისი ზეცად მიმართ აქუნდა აღპყრობილად. განკვრეებაჲ დაეცა. [და] ეჳა საქმე საშინელი რამეთუ ხედვიდა იგი ჳელსა მომავალსა ჳეცით. რომელი შეეხო ბეჳათა მისთა და ჳმაჲ რომელი ეტყოდა: „აღდეგ მუჳაკო ე-
თილისა მის ვენაჳისაო. რამეთუ შეისმნეს ლოცუვანი შენნი ერისა ამის-თჳს და აჳა ესერა სამეუფოთა საყდართა-გან გარდამოჳვედ დამტკიცებად შენდა ლოცვისა შენისა შესმენასა. რამეთუ რაჲ იგი ითხოვე. აჳა ესერა აღესრულოს:“ 15
- მაშინ აღდგა იგი ქუეყანით და მიხედნა დასაჯალით და იხილა
C 126^b ღრუბელი. ვითარცა ქანები კაცისაჲ. ზედა სუეტსა მისსა ჳეცით მომავალი. და ვითარ იგი ყოველნი ხედვიდეს. მეყსეულად განეფინა. და ეჳა საღმრთოჲ ჳელმწიფებაჲ. რამეთუ მასევე ეამსა აღიესოცაჲ ღრუბლითა და იქმნეს ელვანი და ქუხილნი. და გარდამოჳდა წჳმაჲ მძაფრი. და აღაესო ყოველი ქუეყანაჲ: ხოლო წმიდამან უბრძანა
25 გლობითა და ლიტანიითა შესლუაჲ ეკლესიად ყოველსა მას სიმრავლესა. და მღღელთა ამცნო დაწყებაჲ ეამის-წირვისაჲ. და ვითარცა წმიდაჲ ეამის-წირვაჲ აღასრულეს და ეზიარნეს წმიდათა საიდუმლოთა. გამოვიდეს ეკლესიით და იხილეს დიდებაჲ ღმრთისაჲ. რამეთუ არღარა იყო ქუეყანაჲ განჳმელი. არამედ მწყურნებ და აღვსებულ
30 წყლითა და ჳვენები ყოვლით-კერძო გარდამოადინებდა ღუაართა: მადლი და დიდებაჲ შეწირეს ღმრთისა. და გულის-ხმა-ყვეს ძალი მართლისა მის ლოცვისაჲ. ხოლო წმიდამან უბრძანა. რათა დღე იგი. რომელსა შინა საკვრეველებაჲ იგი იქმნა. დღესასწაულად დააწესონ. რომელიცა იქმნა და ყოველთა მოქცევათა წელიწადისათა
35 ბრწყინვალედ დღესასწაულობდეს. და ყოველნი იგი დაბანი და სოფელნი შემოკრბიან და გლობითა და შესხმითა სულიერითა მადლი შეწირიან ღმრთისა და სიხარულისა დღესასწაული აღასრულიან გლახაკთა და უცხოთა გამოზრდითა და მოწლედ სტუმრობითა: ამისა

1 ერთბამად < B. — 6 სიცრუითა B. — 7 შენთა < B. — 8—გარდამო საქანელნი A. — 16 შესმენს B. — 19 ითხოვე B. —

შემდგომად განჯდა ჰამბაეი მისი ყოველსა სოფელსა და იხილევბოდა საქმე საკრველი. რამეთუ მორწმუნენი განბრწყინდებოდეს და ურწმუნონი მოიქცეოდეს. და ყოველნი ერთობით ჰმადლობდეს ღმერთსა და აღიდებდეს ძალთა მათ და სასწაულთა. რომელნი მის მიერ იქმნებოდეს. რომელნიცა გაუწყნეთ შემდგომითი-შემდგომად. ვითარცა ოჯფალმან ძალი მომცეს:-

თ

- განჯდა რაჲ ჰამბაეი მისი ყოველსა|მას სამთავროსა ანტიო- C 127^ა
ქიისასა. არა ხოლო თუ მორწმუნენი მოვი|დოდეს თაყუანის-ცემად A 180^ა
წმიდისა მის და მოკითხეად. არამედ ურწმუნონიცა და აგარეანნი:-
- 10 და რამეთუ იყო კაცი აგარეანთაგანი უკეთური და თავჯედი. რომელი გინებითა და კლემითა და შეურაცხებითა ჰკუეშნ ქრისტეანეთა. და ჰყუედრინ და მაცთურად და შეცდომილად უწყეს:- ამას ესმნეს საკრველებანი იგი წმიდისა ტიმოთესნი. და თქუა. ვითარმედ „წარვიდე მე თვთ. და თუალითა ჩემითა ვიხილო და ყურითა ჩემითა ვის- 15 მინო. და გულის-ხმა-ვეყო საქმე ქრისტეანეთაჲ და სარწმუნოებაჲ მათი. და ანუ თუ ჰქეშმარიტ არიანა საკრველებანი|იგი რომელნი ესმნეს სას- B 243^ბ
მენელთა ჩემთა. ანუ თუ არა ხილვითა თულათაჲთა დაჲვამტიკო:-“ მოვიდა უკუე მონასტრად და იხილა წმიდაჲ იგი. და სახისა-გან და წესისა სიტყუათა მისთა ბრწყინვალეთა გულის-ხმა-ყო სიმრავლე 20 მადლთა მისთაჲ. და დაუკვრდა დიდებულებაჲ იგი ნიქთა საღმრ-თოთაჲ და განიზრახვიდა გულსა შინა თვსსა და იტყოდა: ვითარმედ „ქეშმარიტად ფრიად ავშენდი წმიდისა ამის კაცისა ხილვითა. და გონიერებითა და მოძღურებითა. არამედ [შინდა] უკუეთუმცა რაჲ იყო ღონე. რათამცა საკრველებისა რაჲსმე მიერ თულაით-ხილულისა 25 დავიმტიკიე სარწმუნოებაჲ ჩემი:- და შეუძლებელ არს ამიერ წარს-ლვაჲ ჩემი ვიდრე არა მივემთხოო რომელსა ესე ვეძიებ:-“ ამას რაჲ განიზრახვიდა. გულის-ხმა-ყო წმიდამან მადლისა მიერ საღმრთოჲსა გულის-ზრახვაჲ კაცისა მის და ევედრა ღმერთსა რათა უჩუენოს მას სასწაული რაჲმე ცხორებისაჲ. და გამოუცხადოს ჰქეშმარიტებაჲ 30 ქრისტეანობისაჲ. ვითარ იგი უწყის და სათნო უჩნს:- დაყო უკუე კაცმან მან დლე იგი წინაშე წმიდისა მის და ვითარცა შემწუხრდა. დაწვა განსვენებად. და ვითარცა მიერულა აჰა ესერა ესმა ჰმად ვითარცა არწივისა ძლიერად-|მფრინვალისაჲ. და განაღძა იგი სას- C 127^ბ
ტიკმან მან ოხრამან ფრთეთა მისთამან:- და ვითარცა განიღძა. 35 აღიხილნა და იხილა არწივი იგი მახლობელად სარკუმელსა მას წმიდისასა. სუეტსა ზედა მდგომარე. საზარელი ხილვითა. და სახითა. და სიმდიდრითა. და შემადრწუნებელ მხილველთა მისთაჲ და განჰკრთა

- საღმრთოებსა მის-თჳს ძლიერებისა და განცჳფრდა კაცი იგი და ენება
- B 243^b რათამცა ემა |—უყო წმიდასა მას. გარნა ვერ უძლო რამეთუ შეჳყ-
რობილ იყო ემაჲ მისი. და ესე მრავალგზის ინება. არამედ ვერ ძალ-
ელდა რამეთურითთ ერთისაცა სიტყუსა აღმოთქუმაჲ:-
- ამისსა შემდგომად არწივი იგი საჩუქულით შევიდა სუეტად. 5
- A 180^b და მი-რამემ-ალიტაცა და გამოვიდა და წარვიდა: და მასვე ეამსა
განიგნნეს საკრველნი ენისა მისისანი: და იწყო ემობად და იტყოდა.
„წმიდაო ტიმოთე შემიწყალე მე. და ისმინე საწყალობელისაჲ ამის
რამეთუ მძნეარედ შეძრწუნებულ ვარ. და ძრწოლასა შეუპყრიე მე“.
- და ვითარ იგი არაჲ მიუგო წმიდამან. უმეტეს და უფროჲს ლალა- 10
დებდა: მაშინ გამოვიდეს ძმანი თჳსთა სენაკთა-გან [და ჰრქუეს მას
რათა დადუმნეს და დასცხრეს ლალადებისაგან] და ეტყოდეს. „ნუ უკუე
წმიდაჲ მამაჲ ჩუენი ილოცავს და არა ჰნებაჲს ზრახვად შენი. რამეთუ
არა ჯერ-უჩინს რათამცა დააცადა ზრახვად ღმრთისაჲ. და ერჩდამცა
ზრახვასა კაცისასა:“ მიუგო კაცმან მან და ჰრქუა: „მოვიტომინო უკუე 15
მეცა. ვიდრემდის მოიტალოს კაცმან მან ღმრთისამან:“ და აღდგა
ღამე ყოველ და ილოცვიდა და ტიროდა. ხოლო ვითარცა ცისკრისა
ეამი მოიწია. აჰა ესერა კუალად არწივი იგი მოიწია. ვითარცა პირ-
ველ. და გამოჰკრთებოდეს ბრწყინვალეზანი ფრთეთა მისთა-გან. ვი-
თარცა ნაბერწყალნი ცეცხლისანი ელვარენი. ფრიალ საშინელნი. 20
ხოლო კაცმან მან ზარისა მის-გან განცჳფრებულმან. ვერ უძლო
C 128^b აღებაჲ პირისა თჳსისა. ვითარცა იგი პირველ. ხოლო არწივი იგი
კუალად შევიდა სუეტსა მას. და რაჲ იგი აღელო. კუალად აგო მუნეე
B 244^a და წარვიდა: და ესე რაჲ იქმნა. კუალად მოეცა კაცსა მას თჳსივე |
მეტყველებდა და ემაჲ. და ემა-უყო წმიდასა მას. და არა ჰგონებდა. 25
უკუეთუ მოსცეს ჰასუხი. ხოლო წმიდამან ჰრქუა მას. ვითარმედ
„რასა ჰქმობ ჩემდა მომართ. ჰ კაცო. ანუ რაჲ გნებაჲს:“ მიუგო
კაცმან მან. ვითარმედ „ხილვად საშინელი და ზარისა-აღსახდელი ვი-
ხილე მწუხრსა ამას:“ და ჰრქუა მას წმიდამან. „რაჲ იხილე ანუ
რაჲ არს ჩუენებაჲ იგი შენი. და ხილვად“.
- [ხოლო მან ჰრქუა]: „ვიხილე მე კაცო ღმრთისაო უცხოჲ რამეჲ
ფრინველი. შესადრწუნებელი აგებულებითა, ჰაეროვნებითა და სი-
მწკსითა. რამეთუ სილილითა უფროჲს იყო იგი მამაკაცისა ჰასა-
კისა: ხოლო შეუენიერებითა და სიკეთითა ესოდენ ჰაეროვან იყო. 35
ვიდრელა ვერვინ შემძლებელ არს გამოთქუამად. თუ რაბამი იყო.
რომლისა ფრთეთა-გან შანთნი ეარსკულავთანი გამოჰკრთებოდეს,
რომელთა იგი მარგალიტოვნებაჲ და ელვად და უფროჲს ჰბუნებისა
ჰაეროვნებაჲ სძლევდა ძალსა საცნობელთასა: რომლისა მიერ ესო-
დენ ზარგანვილ ვიქმენ უბადრუკი ესე. ვიდრელა არა დაშთა ჩემ

თანა არცა კმად არცა სიტყუად. ხოლო თუ რად წარიღო შენ-გან არა უწყი ანუ თუ კუალად რად მოიღო და წარვიდა არა უწყი: ხოლო ესე უწყი. რამეთუ ყოველი [ესე] მწუხრი ტირილით გარდამივლია წოდებასა შინა შენსა და ვმობასა და ვიდრე აქამომდე არა ისმინე ჩემი 5 არცა პასუხსა ღირს მყავ:“

- ჰრქუა მას დიდმან მონამან ღმრთისამან: „ვიინათგან გამოუთქუმელთა მათ დაფარულთა. საიდუმლოთა თუსთა გამოცხადებამ A 181^a
შენდა სათნო იყო ყოველად-ძლიერმან ღმერთმან და საცნაურნი იგი თუალნი შენნი განქანათლნა. ვჰმადლობთ დიდად-შუენიერსა მას სა- B 244^b
10 ხელსა მისსა. რამეთუ გიხილა შენ ურწმუნოდ განჯორციელებასა C 128^b
მხოლოდ-შობილისა ძისა მისისა. რომელი იგი თავს-იღვა ჩუენისა ცხორებისა-თჳს და რამეთუ მოყუარენი მისნი ქრისტეანენი გძულდეს. ამისთჳცა ინება ყოვლისავე იკჳსა აღმოფხურად გულისა-გან შენისა. და ხილვისა ამის მიერ მეცნიერებასა. ქეჰმარიტებისასა მოსლვად
15 კაცთ-მოყუარემან ღმერთმან. ამისთჳს ღირს გყო შენ ხილვად ხილვისა ამის საწადელისა: რამეთუ სიტკბობითა სავესე არს თხრობად ესე ამის გამოცხადებისაჲ. და უკუეთუ ვიწყით თხრობად [შენდა] ძალსა მისსა: ფრიადითა სიხარულითა აღიესოს სული შენი: რამეთუ იყო ვინმე მეუდაბნოე: კაცი მაღალი და აღმატებული მოლუაწებითა
20 და ბრწყინვალებითა მოქალაქობისა მისისაჲთა თავსა სათნოებათასა მიწვენული და უფროჲს მრავალთაჲსა აღმალღებული. რომელმან ყოველივე მსოფლიოდ საქმე. ვითარცა სიზმარი და აჩრდილი. ესრეთ დაუტევა. და მთასა ერთსა მიიწია. და ზეშთა ბუნებისა მოლუაწებათა ეტრფიალა. და დაყუდებისა ცხორებამა შეიტკბო. და ჟამთა
25 მრავალთა მოლუაწებითა და ბრძოლითა მტერთა უხილავთაჲთა. და ძლევეითა მათითა საჭირვოთა მათ და სათანადოთა საჰმართა ბუნებისათა ზეშთა ექმნა. ესე იგი არს. სახლსა. სამოსელსა. და საზრდელსა. რომელნი ესე სრულიად დაივიწყნა: და ნაცვალად სამოსლისა ნებითა ღმრთისაჲთა მოეცნეს მას თმანი დამფარველად სი-
30 შიშულისა მისისა: ხოლო საზრდელისა წილ საზრდელი უნიე|თომ B 245^a
მოეცემოდა მას ანგელოზისა-გან. და სხუანი მრავალნი საქმენი არიან დიდისა მის კაცისანი სახარულეგანნი და ღირსნი ვსენებისანი. რომელთა თუთოველად ვერ წარმოვიტყუთ აწ. რამეთუ განთჳსებულად ჯერ-არს აღწერად [მათი]:“
35 ამას უკუე კაცსა ღმრთისასა ეგულებოდა რად მიცვალებამ|და C 129^a
წარსლვად ამიერ საუკუნოდ ცხორებად. და მუნათა მათ მიმართ ფუფუნებისა სავანეთა. ითხოვა ღმრთისა-გან რათა მივიწივნეთ მისსა. მე. და ორნი სხუანი შეყენებულნი: ხოლო ღმერთმან. რომელმან იგი

- ყვის ნებაჲ მოშიშთა მისთაჲ. არა უგულებელს ყო თხოვაჲ მისი. არამედ მეყსეულად ანგელოზი თჳსი წარმოავლინა. რათა აღგზატანეს და მიგუყვანნეს მისსა. მე. და ორნი იგი შეყენებულნი. რომელნი ზემო ვაჟსენენ. რამეთუ ანგელოზი იყო ღმრთისაჲ. რომელი იგი სახითა არწივისაჲთა იხილე. და რაგამს იგი ჰქმობ|დი ჩუენდა მომართ და არარაჲ მიგიგე. მას გამსა წმიდისა მის კაცისა თანა ვიყვენით და აწლა გამსა ამას მოვიწიე აქა. და მესმა ჳმად შენი. მივმობდი რაჲ. და მეყსეულად მოგიგე: აჲ უკუე დასცხერ შეილო ყუედრებისა-გან და კლემისა ქრისტეანეთაჲსა და გულის-ხმა-ყად თუ რაბამი არს ძალი მეუფისა ჩუენისა ქრისტესი. და თუ ვითარ პატივს-ცემს მოყუარეთა მისთა. რომელთა იგი შეურაცხებაჲ და გინებაჲ მრავალგზის თავს-იდვა შენ-გან წყალობისა-თჳს შენისა. რამეთუ სახიერ არს. და მოქცე-ვისა შენისა-თჳს დრო-სცემდა. ვინაჲცა ერჩიდი მას. და დაუტევე პირ-ველი იგი უგუნურებაჲ და უმჯობესისა მიმართ შეიცვალე:“ ესე რაჲ
- B 245^b ესმა|იქმან იგი კეთილად მორწმუნე და თქუა. „მრწამს და აღვიარებ და შევიტებობ მართლმადიდებლობასა და ქრისტეანეთა სარწმუნოე-ბასა და თაყუანის ვსცემ და პატივს-ვსცემ:“
- ესრეთ უკუე სასწაულისა მის-გან განკარგებული და სიტყუათა-გან წმიდისათა განმხიარულებული ჳმითა მალლითა-ადიდებდა ღმერთსა ყოვლისავე-თჳს. რაოდენი იგი ესმა და იხილა. და მერმე სახიდ თჳსად წარივლინა და ევედრა იგი წმიდასა მას, რათა უთხოოს მას წყა-ლობაჲ ღმრთისა-გან:.
- არამედ უწყი. ვითარმედ სიტკბობითა ამის თხრობისაჲთა გან-ვიხარეთ. ვინაჲთგან საესეცა არს|მხიარულებითა. ხოლო მე არა უდებ ვიქმნე მითხრობად თქუენდა შემდგომსა მასცა საკარველებასა. უადრესსა ამისსა. და უფროჲს განსაკრთომელსა. და სულთა ღმრთის-მოყუარეთა. საღმრთოთა მით შუებითა. და სიტკბობითა დამატკ-ბობელსა:.

D

რამეთუ შემდგომად ამისსა უბრძანა მოწაფეთა თჳსთა. რათა შვდ ღლე არავინ აწყინებდეს მას და არცა ვინ მივიდეს მისსა: და იტყოდა. ვითარმედ „დაყუდებით მნებაჲს ამათ ღლეთა აღსრულებაჲ და დაღაცათუ ვინ ხილვად ჩემდა გინა უბნობად მოვიდეს. ნუ შეუნ-დობთ მოსლვად ჩემდა:“ ხოლო უწინარეს ამისსა. პირველ ორისა თთჳსა მოსწრაფეთა ვინმე მონაზონთაგანი მოვიდა წმიდისა მის. მი-ღებად ლოცვისა მისისა და წარსლვად იერუსალიმს. რომელი იგი მივიდა დიდთა მათცა ჳემოხსენებულთა შეყენებულთა თანა. აღექ-

სანდრიელისასა და პაპისკელისსა, და ლოცვაჲ მათი თანაშემწედ მიიღო. და წარვიდა იერუსალიმს|და მოილოცნა წმიდანი იგი და B 246^a თაყუანის-საცემელნი ადგილნი. რომელთა შინა ოჯახალი ჩუენი იესოჲ ქრისტე ჯორციელად გამოჩნდა: და წმიდათა მათ ადგილთა სიწ-

5 მიდით რაჲ თაყუანი სცა. უდაბნოდ განვიდი და რომელინი იგი მას A 182^a ჟამსა შინა ბრწყინვიდეს წმიდანი მამანი: და ანგელოზთა ცხორებითა ცხონდებოდეს, ლოცვითა რაჲ და სწავლითა მათითა განმტკიცნა. მთასა სინასა წარემართა და მი-რაჲ-იწია მუნ და წმიდაჲ იგი ტა-

10 ძარი მოსე წინაჲსწარმეტყუელისაჲ მოილოცა რომელი იგი მუნ შენ არს. სადა იგი სახე ქალწულისაჲ მაყლოვნით გამო აუწყა მას ღმერთ-

15 უსიტყუელ იქმნა. და ვერცა მიახლებად მათდა უძლო. უერცა კითხ-
ვად. რამეთუ განკვრებამან და ზარმან შეიპყრა იგი: ~ ~

ხოლო დადგა იგი წინაშე ბქეთა ტაძრისათა. ამათგანსა უკუე-
ალექსანდრიელსა ებრძანა შეწირვად უსისხლოჲსა მსხუერპლისაჲ. და
ვითარცა სრულ იქმნა წმიდაჲ ჟამის-წირვად და ეზიარნეს იგინი წმი-

20 ვდათა მით საიდუმლოთა ოჯელისა ჩუენისა იესოჲ ქრისტესთა. გამო-
ვიდეს მიერ და წარვიდეს: ხოლო იგი გამოწულილვითრე განიცდიდა
და ეცა ხატისა და პირისა მათისა-გან. ვითარმედ იგინი არიან რო-
მელნი ოდესმე მოილოცნა: ხოლო მიახლებად მათდა ანუ კითხვად
რაჲსამე ვერ უძლო. ვინაჲცა განკვრდა და შიშითა და საკვრელე-

25 ბითა შეპყრობილ იქმნა|და თანა მწუხარებითაცა: საკვრელეებითა B 246^b
ამისთჳს, რამეთუ ესრეთ მწრაფლი მოსლვად მათი დაუკვრდა. ხოლო
შიშითა ამისთჳს, რამეთუ არა ღირს იქმნა შემთხუევეასა და ზრახვასა
მათსა. და განიზრახვიდა გულსა შინა თჳსსა და იტყოდა: უკუეთუ
ნანდვლვე ესე იგინი არიან. ნიშებშემოსილნი მამანი. და მამულისა და

30 ქუეყანისა ჩუენისა საფუძველნი და სამკაულნი. და ესენი აქა მოს-
რულ არიან, რომელთა მიმართ ყოველნი მიივლტოდეს. მაშა უქვეე-
ლად დიდი რაჲმე ბოროტი მოწვეწულ არს ქუეყანასა ჩუენსა. ანუ
თუ მოწვეწვად არს. და უკუეთუ არაჲ მოწვეწულ არს. ვითარ დაუ-
ტეობიან ამათ თჳსნი საყოფელნი. და სულთა მათ მათდა შევედრე-

35 ბულთა ზრუნვად და მოლუაწებაჲ. და აქა მოწვეწულ არიან: “

ამას და ესევითარსა იგონებდა და იურგოდა და ტიროდა მწა-
რედ. და ვითარ იგი ესრეთ მწუხარე იყო. დაადგრა მუნვე და დი-
ძინა. მაშინ|ეჩუენა მას საღმრთოჲ ჩუენებაჲ. რომელი უბრძანებდა C 130^b
მუნვე ტაძარ|სა მას შინა დადგომასა უკუეთუ ჰნებავს ცნობაჲ სა- A 182^b

1 ალექსანდრიელისა და პაპისკელისა. B. — 2 იმ^oლიმს AB. — 5 თაყუ-
ანის A. — 11 შინა<B. — 13 განკვრდეს C. — 19 იგი A. — 20 საიდუმლოთა A—
31 მაშა<B.—

ძიებლისაჲ მის. ხოლო იგი აღდგა და აღასრულა ლოცვაჲ ჩუენე-
ბისა-ებრ და დაადგრა მუნვე:

- და ხვალისაგან კუალად მოვიდეს წმიდანი იგი ჩუენულებისა-ებრ
ჟამსა მესამესა. და აღასრულეს წმიდაჲ ჟამის-წირვაჲ. ხოლო პაპის-
კელი იყო შემწირველი საიდუმლოთაჲ. და ვითარცა აღასრულეს 5
შეწირვაჲ იგი უსისხლოჲსა მსხუერპლისაჲ. განვიდეს ტაძრით. ხოლო
მონაზონი იგი ეგრეთვე უტყუად დაადგრა. რამეთუ არცა მიახლებად
B 247^a მათდა ჯელ-წიფა არცა სიტყუად. ვინაჲცა ფრიად შეწუხნა ამას ზედა
და ფიცით მოიმტკიცა თავი თვისი. რათა არა განეშოროს მიერ აღგი-
ლით ვიდრე არა ცნას ამის-თვის საღმრთოჲ განგებულებაჲ: ~ 10
- ხოლო მესამესა დღესა კუალად მოვიდეს საკვრველნი იგი კაცნი
და მას დღესა აღასრულა შეწირვაჲ მსხუერპლისაჲ დიდმან ტიმოთე.
და შემდგომად ზიარებისა მოიკითხეს და ამბორს უყუეს სიწმიდით
წმიდასა მას ტაძარსა და იჯმნეს. და განვიდეს და წარვიდეს მიერ
მიუახლებელნი და არა შეუწდეს მონაზონსა მას არცა მიახლებად 15
არცა სიტყუად: ხოლო იგი სასოწარკვეთილ იქმნა და ფრიად ურ-
ვეულ. ვინაჲცა სულ-ითქემიდა და ესრეთ იტყოდა თავსა შორის თვისსა.
ვითარმედ „რამედ არს ხილვაჲ ესე საშინელი. და უაღრესი კაცობ-
რივთა გულის-სიტყუათაჲ“. და შევიდა წმიდასა მას ტაძარსა შინა
და დაუარდა მიწასა ზედა. და ცრემლით და გოდებით ღალადებდა 20
და ესრეთ იტყოდა. „გამომიქხადე მე. ჰ ოფვალო ღმერთო ჩემო
შემოქმედო და დამბადებლო ყოველთა დამბადებულთაო. რომელმან
გამოუთუქმელითა სიმდაბლითა შენითა თავს-ილვე ჩუენებად წმიდასა
C 131^a ამას აღგილსა მსახურისა შენისა მოსესსა: რომელი ეგე უხილავ ხარ
და შეუხებელ ბუნებით. არამედ კაცთ-მოყუარებისა-თვის იხილვე. და 25
აღიღე იგი. და შეუენიერებითა პირისა შენისაჲთა და ბრწყინვალეებითა
განანათლე პირი მისი. და ღმრთივ-წერილნი იგი ფიცარნი ქელთ-
უსხენ და შუგლის-მდებელად გამოაჩინე: [და] შენ აწცა კაცთ-მოყ-
უარეო [ოფვალო] შეისმინე ჩემი. ცოდვილისა ამის და უღირსისაჲ.
და გამომიქხადე მე ღმრთის-მოყუარენი ესე და შეუხებელნი კაცნი. 30
- B 247^b რომელთა ხატნი მსგავს არიან|კაცთა მათ. რომელნი საცნაურ არიან
წინაშე შენსა. გინა თუ იგინი არიან და გინა თუ არა. რამეთუ ვერ
ძალ-მიც დაშტკიცებად ძალსა ამის სახილავისასა. რამეთუ მალალი
ძალი შეუდგს. და საღმრთოჲ საიდუმლოჲ: „ესე რაჲ ილოცა. გან-
A 183^a ბრწყინდა საღმრთოჲთა მადლითა და ესმა|ქმნა. რომელი ეტყოდა. 35
ვითარმედ „მიიქეც სოფლად შენდა. და მივედ მათდა და სცნა. გინა
თუ იგინი არიან გინა თუ არა. რომელნი იგი იხილენ“. ხოლო იგი
არა უღებ იქმნა. არამედ ამბორს უყო წმიდასა მას აღგილსა. და
იჯმნა ყოველთა მამათა-გან და ლოცვაჲ მათი საგზლად წარიტანა. და
მეყსეულად თვსად მამულად აღვიდა. და ვითარცა მიიწია მუნ. პირ- 40

ველად აღექსანდრიელისსა მივიდა. და ლოცვაჲ ითხოვა და შემს-
გავსებულნი მოკითხვაჲ. და თაყუანის-ცემიად მიუძღუნა. და მერმე
ენება რაჲ კითხვაჲ. უსწრო წმიდამან მან კაცმან და მხიარულითა
პირითა ჰრქუა მას. „რაჲ გნებავს კითხვად ჩემდა შევილო. ნუ უკუე
5 რაჲ იგი [მთასა სინასა] იხილვა. წარვედ პაპისკელისასა. და მან
გითხრას შენ ხილვისა მის-თჳს“. ხოლო იგი განჰკრთა სიტყუასა
მას ზედა მისსა, და დავარდა ქუეყანასა ზედა და თაყუანი სცა მას
და წარვიდა ზემოქსენებულისა მის მამისა. და ვითარცა მიიწია მისსა.
მეყსეულად ჰრქუა მას ბერმან: „კეთილად მოხუედ. ზ შევილო. ვითარ
10 არს მამაჲ აღექსანდრიელთა მონასტრისაჲ. რომლისა მიერ ჩუნდა
მოიწიე“. და მან განკურვებულმან კითხვისა მის-თჳს ჰრქუა მას. C 131⁴
„კეთილად წმიდაო მამაო“. და აღიდებდა ღმერთსა მოქმედსა საკ-
რველებათასა:..

და კულად ჰრქუა საღმრთომან მან კაცმან. „და ჩემდა რაჲსა
15 წარმოგავლინა და არა გაუწყა შენ ხილვი|სა მის-თჳს მთისა სინისა. B 248
გარნა ვინაჲთგან მადლთა საღმრთოთა დაუწყუედელი წყაროჲ ტი-
მოთესდა მინიკებულ არს სიმრაველისა-თჳს სათნოებათა მისთაჲსა.
ვითარცა შემძლებელმან. მან მიგიტხრას ძალი სახილავეისა მის რო-
მელი [იგი] ჩუენიცა მოძღუარი არს და წინამძღუარი. და ლოცვითა
20 მისითა ღირს ვიქმნენით ესევეითარსა მას მგზავრობასა. აჲ უკუე
წარვედ მისსა და ღირს იქმნე სმენად საშინელსა უწყებასა:..“ ხოლო
მონაზონსა მას ესმა რაჲ ესე გულის-ხმა-ყო. ვითარმედ ქემშარიტად
იგინი იყვენეს. რომელნი იხილნა სინას. ვითარცა საცნაურ იქმნების
უწყებისა-გან და მოსწავეებისა სიტყუათა მათთაჲსა. და არღარაჲ არს
25 ნაკლულეჲან. გარნა მიზეზი მუნ წარსლვისაჲ. და კულად ესრეთ
მსწრაფლ მოქცევისაჲ მიერ. ვინაჲთგან ცნობაჲ ამისი არა მცირედ[სა]
სარგებელსა მოატყუებს მსმენელთა სიტკბობისა მისისათა. და ამას
რაჲ იგონებდა ბერი იგი. მოიწია წმიდისა ტიმოთესსა. და ვიდრე
არღა მოწევეულ იყო მონასტერსა მისსა. ეუწყა წმიდასა მას მოსლვაჲ
30 მისი. და|უბრძანა მოწაფეთა თჳსთა. ვითარმედ „მივედით და განუ- A 183⁶
ხუენით კარნი. და ჩუნდა მოსრული მონაზონი შემოიყვანეთ და
კეთილად ისტუმრეთ. და განუსუენეთ. [და ჩემდა მოიყვანეთ]. რამეთუ
ფრიადი შრომაჲ დაუთმენია ჩუნ-თჳს:..“ ~

ესე რაჲ ყვეს. სიტყუათა-თჳს წმიდისათა უფროჲს სურვიელ
35 იყო ბერი იგი ვიდრე საჭირვოჲსა ვორცთა საზრდელისა. და ისწრაფდა
ხილვად წმიდისა მის. და მივიდა წინაშე მისსა. და დავარდა და
თაყუანი სცა|და ითხოვა ლ|ოცვაჲ მისი და ჰრქუა. „ვჰმადლობ კაცთ-
მოყუარესა ღმერთსა. რომელმან ღირს მყო ხილვად სიწმიდისა შე-
C 132⁶
B 248⁶

ნისა. და აღავსო წადილი ჩემი მოღებითა ლოცვისა შენისაჲთა და სმენითა სიტყუათა შენთაჲთა:—“ მიუგო წმიდამან და ჰრქუა მას. „რახსათჳს თავს-იდევე ესოდენი ესე შრომაჲ ჩუენისა სოგლაზაკისა-თჳს. და რახსათჳს არა გითხრეს პირველ ჩემსა პატიოსანთა მათ შეყენებულთა სახე იგი ჩუენისა მუნ მისლვისაჲ. რომლისა ცნობად წყურიელი მოხუედ ჩემდა. კაცისა უღირისისა და ცოდვილისა. რომელი არა ღირს ვარ წამებასა ზემოქსენებულთა მათ მამათასა. გარნა ვინაჲთგან ესრეთ ინება ღმერთმან. რათა გეუწყოს ჩუენ მიერ საკჳრველებჲაჲ განგებულებათა მისთაჲ. ვითარცა იგი პირველთქუმულსა მას ტაძარსა შინა ზეგარდამოჲსა საღმრთოჲსა ვმისა მიერ აღგითქუა. ილოცე რაჲ. 10 რათა ჩუენდავე მოიქცე. და გეუწყოს ჩუენ მიერ ხილვისა მის-თჳს ჩუენისა. აჲა ესერა მე გითხრა შენ საშინელისა მის-თჳს უწყებისა და ღმრთისა საღიდებელისა: ~ ~

იყო უკუე შავსა მთასა კაცი წმიდაჲ და ღიდი მოღუაწე. რომელსა შრომითა ფრიადითა და მოღუაწებითა ბრწყინვალითა აღეს- 15 რულა ყოველივე ცხორებაჲ მისი. და დასასრულსა შრომათასა. და აღსასრულსა ცხორებისასა მიწვეულ იყო. რომელ არს სიკუდილი: [ხოლო] საღმრთოჲთა ბრძანებითა და ანგელოზისა მოსლვითა შეეკერბით მის თანა. რათა არა ხოლო სული ნეტარისაჲ მის წარვიდეს პატივით უკუდავებად. და ჯორცნი მისნი დაშთენ გარეშე საღმრთოჲსა 20 მოღუაწებისა. არამედ რათა ორკერძოვე პატივ-სცეს ყოველთა ღმერთმან. ერთსა მას ანგელოზთა მიერ. და მეორესა კაცთა მიერ: ხოლო ვინაჲთგან ხილვასა მისსა და ლოცვასა მისსა მოღებად მყოვერკემ ღირს ვიქმენით. და საღმრთოთა მათ სიტყუათა და სწავლათა მისთა მიერ განვიმუთ. ვიწყეთ მის თანავე გალობად რაჲ იგი ჯერ-არს 25 C 132^b A 184^a შესუენებულთა|ზედა გალობად. და დასასრულსა|თანა გალობისასა სულიცა მის ნეტარისაჲ ჯორცთა-გან განვიდა. და ვითარცა ყოველივე წესი დაფლვისაჲ აღვასრულეთ. ნაწილნი იგი მისნი წმიდანი მიწასა შინა დაფუარენით. და ჯორცთა მისთა აგებულებაჲ. რომელი მოეცა მიწასა. მიწამანვე მიიღო: ხოლო სული ზეცას სამარადისომან 30 ცხორებამან საუკუნეთა მათ სავანეთა შეიწყნარა: ხოლო ჩუენ ზედა საღმრთოჲ რაჲმე და საწადელი სურვილი მოვიდა იერუსალიმს და სინას წარსლვისაჲ. რათა ვიხილნეთ წმიდანი იგი აღვილნი. და მათ შინა დამკვდრებულნი წმიდანი მამანი. და ერთბამად და ზოგად ზრახვა-ვყავთ. და განეაჩინეთ. ვითარმედ კაცთა-გან მიუწდომელი და 35 შეუძლებელი აღვილ არს და სუბუქ წინაშე ღმრთისა. და მოვიღრიკენით მუჭლნი ჩუენნი ლოცვად წინაშე ოჯფლისა და ვთქუთ: „ოჯფლო იესოჲ ქრისტე ძეო და სიტყუაო ღმრთისაო. ნუ უგულებელს-ჰყოფ

- თხოვასა ამას ჩუენ უღირსთა ამით მონათა შენთასა. რომელთა მრავ-
 ლითა გულს-მოდგინებითა და სურვილითა გუწადის ხილვად წმიდათა
 მათ ადგრლთა. არამედ ისმინე ჩუენი სახიერებისა [შენისა] მვედრე-
 ბელთაჲ ამით: [და] ვითარითა სახითა გენებაეს. მუნ წარსლუაჲ ჩუენი B 249^b
- 5 სათხო იყავ. [და] თხოვაჲ ჩუენი წყალობით აღგვსრულე ყოვლად-
 ძლიერო: „ლოცვაჲ უკუე ჩუენი ესე იყო. ხოლო ღმერთსა ვინაჲთგან
 ყოველივე ძალ-უც. და რასა არა მიჰმადლღებს მათ. რომელთა ყოვლითა
 გულითა ევედრებთან მას: მოიხილა ვედრებასა ჩუენსა ზედა. და აღ-
 გვტქუა აღსრულებაჲ თხოვისა ჩუენისაჲ. და ვითარ იგი ჯერ-იყო
- 10 მუნ წარსლუაჲ გუაუწყუა: პირველად უკუე კაცად-კაცადი სენაკად
 თვსად მიიყვანა ანგელოზისა მიერ. და მერმე გვბრძანა. რათა ვამცნოთ
 მოწაფეთა ჩუენთა და შვდ დღე რაჲთურთით არცა მათ ყონ ჩუენ-
 თვს ძიებაჲ. არცა სხუათა უტეონ წყინებაჲ ჩუენი: რომელთა ვარქუთ:
 ვითარმედ „დაყუღებაჲ გუნებაეს:“ ხოლო მიერითგან რაჲ|ვტქუა. ეჲა C 133^a
- 15 ქრისტე მეუფეო. ანუ ვითარ არა დამიკვრდეს მტკიცე იგი და ყოვ-
 ლად-ძლიერი წამის-ყოფაჲ შენი. რამეთუ ყოვლად-ძლიერმან ღმერთმან.
 რომელმან ყოველნი დაბადებულნი წამის-ყოფით დაჰბადნა. და ყო-
 ველთა მკვდრთა ქუეყანისათა ჰხედაეს და ჰმართებს. და ესოდენ შო-
 რად და განშორებულად. მკვდრთა უხილავად მახლობელ არს. და
- 20 თანამკვდრ. და ველთა თვსითა უპყრიან ყოველნი. რომელმან იგი
 ერთსა წამსა შინა სათხო იჩინა ამბაკომ წინაჲსწარმეტყუელისაჲ მის-
 ლვად დანიელისსა. რომელმან იგი შორის ბაბილონისა და პალეს-
 ტინისა სიშორენი წარვლნა|და. მღვმესა შინა ლომთასა მლოცველსა A 184^b
- 25 ანგელოზისა მიერ ესე|ვითარივე ძალი და მოსწრაფებაჲ აჲა აჩუენა. B 250^a
 და მთასა მას წმიდასა შემკობნა ჩუენ. და სამ დღე. ვითარცა გუ-
 ხედვედი. სინას დაეყავთ. და მუნ მყოფთა მათ წმიდათა ადგილთა.
 და ღირსთა განშორებულთა მიმოვიდოდეთ. და მოვიხილევდით. ხოლო
 ოთხსა დღესა წმიდასა ქალაქსა იერუსალიმს ვიქცეოდეთ. და მუნ
- 30 მყოფთა მათ წმიდათა ადგილთა და მონასტერთა. და მარტოდ-
 მყოფთა. და განშორებულთა მოვიხილევდით. ხოლო ვითარცა შემ-
 წუხრდა დღე იგი მეშვდე მსწრაფლითა აღტაცებითა აღვიტაცენით.
 და თუთოული თვსთა სენაკთა ვიპოვენით: ~ ~
- აჲა ესერა გამოგეცხადა ნიშებშემოსილი ესე საკვრველებაჲ. და
- 35 საიდუმლოდ იპყარ საქმე ესე. და ყოვლად-ძლიერისა მის და მიუწლო-
 მელისა მის საღმრთოჲსა ძლიერებისა. მარადის დიდებასა და მად-
 ლობასა შესწირევდი: წარვედ უკუე მშვდობით წარმატებული [და]
 საღმრთოჲთა მადლითა დაცული: „ხოლო მან თაყუანი სცა და იჯმნა
 წმიდისა-გან. და წარვიდა. და იხარებდა და აღიდებდა საკვრველთ-

11 გუებრძანა B. — 12 დღედღე B. — 14 ვტქუათ A. — 16 რამეთუ]
 და A. — 29 იცლმს AB. — 38 თაყუანის A. —

C 133^b მოქმედსა|ღმერთსა მხოლოსა. ხოლო დაფარვად და ღუმილი ვერ უძლო. ამისთვისცა ყოველსა ადგილსა ქადაგებდა. რამეთუ ვისმცა ესმა ესე-
ვითარი საკრველებად. და შეუძლომცა ღუმილი: • ~ ~ ~

იბ

ხოლო ვინაფთვან დაუპყრობელი ჰამბავი განჯდა მის-თვის. და
განფინა. და მრავალთა სასმენელნი აღავსნა და ყოვლით-კერძო 5
მიიწია. სიტკობებისა მის-გან იძულებულნი ყოველნივე ხილვად წმი-

B 250^b დისა მის მოვიდოდეს. და ვითარმცა ღმერთსა იხილვი|დეს. ესრეთ
საწადელ უჩნდა ხილვად და შემთხუეეად მისი:•

ამითვე უკუე სურვილითა შეპყრობილ იქმნა პატრიარქიცა ან-
ტიოქიისაჲ თეოდორიტე. და ხილვად წმიდისა მის განიზრახა:• არა- 10
მედ ამას ადგილსა საქანელი სიტყუსაჲ დაეიპყრათ და შემდგომისა
ამის საკრველებისა დასაბამი დაეაწესოთ თავითვან: რომელსა შინა
ფრიადნი საკრველებანი დაუნჯებულ არიან. რომლისა მიერ არა
ხოლო ანტიოქელთა შორისა იქმნენს საკრველებანი. არამედ სპარს-
თაცა შორის და ბაბილოვნელთა ღმერთშემოსილისა და სამგზის სა- 15
ნატრელისა ტიმოთეს მიერ:•

აიძულა უკუე. ვითარცა ვთქუთ. ჰამბავმან ტიმოთეს სასწაულთა-
მან წინამძღუარსაცა ანტიოქიისასა ხილვად მისსა მოსლვად: რომელი
A 185^a იგი მოვიდა|ეტლებითა და ჰუნებითა. და სამოსელთა ბრწყინვალე-
ბითა და ფრიადითა აკაზმულობითა. და წარჩინებულებითა. რომელი 20
იგი უცხო იყო სამოციქულოესა წესისა-გან:• ესე რად ესრეთ იხილა
დიდმან მან მონამან ღმრთისამან ფრიად შეწუხნა. რამეთუ საწუთ-
როესა ამის დიდებისა-გან ძღუულად იხილა მწყემსმ-მთავარი იგი. და
შეეშინა:• ნუ უკუე ქეშმარიტისა მის და საღმრთოესა დიდებისა-გან
დაეცეს. და მოციქულთა კრებულისა-გან განვარდეს. და თუ ვითარ 25

C 134^a შერაცხილ არს საქმე მისი წინაშე|ღმრთისა წადიერ იქმნა ცნობად.
და გინა თუ ვითარცა საყდრის-მოდგამ არს მოციქულთა. აღრიცხ-

B 251^a უღმე არსა ზეცათა შინა მწყობრსაცა|თანა მათსა. ანუ თუ წინა-უქმო
საქმისა ამის შემთხუეეად არს:• ამას რად იგონებდა და განიზრახ-
ვიდა. განკრეებაჲ დაეცა. და ჩუენებაჲ იხილა. და ცნა განცხადე- 30
ბულად. ვითარმედ შესაძინელი და შეეებაჲ ზეცათა• სასუფეველისაჲ
წარუწყმედი. რომელნი ქუეყანისასა ზრახვიდენ. და ქუეყანისა საქ-
მეთა შემსკულალ იყვნენ:• ამას ზედა მოიწია პატრიარქი წინაშე
სუეტსა მას წმიდისასა და დადგა. და იხილნეს რად ურთი-ერთას.
და შემსგავსებული პატივი. და მოკითხვად მოუძღუანეს და მყოფარქამ 35
იზრახნეს. და ეამი იყო კაცად-კაცადისა სახედ თვსად წარსლებისაჲ.

1 შეუძლო A.— 4 ჰამბავი A.— 6—7 ყოველნივე ხილვად მისსა მოვიდოდეს
წმიდისა მის A.— 11 შემდგომად A.— 35 მუუვარ A, მუუვარ B.— 37 ეზრახნეს A.—
თვსა B.—

მიუგო პატრიარქმან ნეტარსა მას. „წმიდაო მამაო. ფრიად მხიარულ ვიქმენ დღეს ხილვისა შენისა-თჳს ქეშმარიტად. და მიუწოდომელად აღვივსე სიტკბობებითა სულიერითა სწავლათა შენთა-თჳს. და ნეტარ თუმცა არა განგეშორებოდე ყოვლადვე. გარნა ვინაფთგან ესე შეუძ-
 5 ლებელ არს. რამეთუ აჲა ესერა საეკლესიოთა საქმეთა ზრუნვად გუაიძულეზს ჩუენ წარსლედ. შჯულისა-თჳს სიყუარულისა გუაუწყე ჩუენ რადცა იგი წამმარ არს შენდა. რათა სიხარულით აღვასრულოთ ბრძანებად შენი:“

- ხოლო წმიდამან სულთ-ითქუნა და თქუა: „ღმერთმან. რომელსა
 10 ჰმსახურებ. შეიწირებ გულს-მოდგინებად შენი და სიყუარული. და თავ-
 სა თანა მოციქულთასა რომლისა საყდარი გერწმუნა. ზიარ გყავენ.
 წმიდაო და პატოსანო მეუფეო: არამედ რომელი ესე აწ მომიჯდა
 გონებასა თხოვად სიწმიდისა-გან შენისა: უპატოსნენს არს ყოველთა
 საეშართა და საქირვო. და შენდობასა ვითხოვ სიტყუათა ამათ-თჳს. B 251^h
- 15 რომელთა მეგულეზის თქუმად. რამეთუ არა ჩემისა კანდიერებისა-გან
 ვიტყვ. არამედ. საღმრთოთასა გამოცხადებისა. რამეთუ ვიხილეთ რად
 სიწმიდე შენი უღირსებისა ჩუენისა ხილვად მომავალი მრავლითა სა-
 20 ოცრებითა და დიდებითა. ვევედრე ღმერთსა უწყებად ჩემდა. თუ ვი-
 თარ სათნო უჩნს მის-თჳს სახიერებასა მისსა, და უკუეთუ არის რად
 საბრალბელ შენდა ესევეითარისა მის ბრწყინვალეებისა-თჳს. და დი-
 დებისა. ანუ თუ იქმნების რად მათ მიერ საუკუნეთა მათ [გამო-
 უთქუმელთა] კეთილთა-გან და ამას რად ვიგონებდი. მეყსეულად მე-
 ჩუენა მე გუნდი წმიდათა მოციქულთად. დიდებითა და პატივითა
 25 გვრგვზსანი. შემოსილნი ბრწყინვალეებითა. და სამოსლითა ნათლი-
 სადთა. და დაუცხრომელად უგალობდეს ღმერთსა კმითა სახარულევა-
 ნითა: ხოლო შენ განდევნილ იყავ მათ-გან. ეჲა საწყალობელსა ამას.
 და სახითა მსგავსი ჰინდოვსა. შავ. და უშუერ. და ამის პირისა-თჳს
 ფრიად მწუხარე ვარ. ჰ მეუფეო. აწ უკუე ირწმუნე განზრახვად ჩემი
 30 უნდოვსა ამის და ცოდვილისად. და სამოციქულო ქცევად მოიპოვე
 და საერისკაცოჲ ესე ზუაობად და ბრწყინვალეებად ამაოდ დაუტევე და
 ზომიერითა ქცევითა იქცეოდე სიმდაბლით. რომლითა გამოაჩინა გან-
 ყოფილებად ჩუენი მაცხოვარმან წარმართთა-გან და თქუა. ვითარმად
 „რომელნი იგი ჰგონებდ მთავრად წარმართთა უფლებად მათ ზედა. მთ 20, 25-26
 |ხოლო თქვენდა არა ეგრეთ იყოს. არამედ რომელსა უნდეს თქუენ B 252^h
- 35 შორის დიდ ყოფად. იყავენ იგი ყოველთა უკუანაძკენელ:“ ესრეთ
 გუასწავებს თავადი იგი მეუფე ჩუენი და შემდგომად მათსა: და ყო-
 ველნივე საღმრთონი კანონნი. ამათ უკუე შეუდგე შენცა გევედრები და
 ექმენ ობოლთა ვითარცა მამად. და ქურციკთა ვითარცა მოლუაწე. ხოლო
 გლახაკთა ექმენ გამომზრდელ და ევლის-ამპყრობელ და მზრუნველ.

- და მწყემს კეთილ სამწყსოვსა მის. რომელი გერწმუნა მწყსად. და ყუა-
 C 135^a ვილო|ვანთა და წყალთა ზედა განსასუენებელთასა მწყსიდი და არვე-
 ობდი. რომელ არს სიმდაბლე და სწავლათა კეთილთა წყარონი
 დაუწყუედელინი. რომელთა ზედა განუსუენებდი და შეიყვანებდი და
 განიყვანებდი: და დაუპყრობელსა მას მძენვარებასა მგელთასა და
 ზედამოსლვასა წინააღმდეგობადე. და განჯადენ და წარიოტენ და კე-
 თილად ეკრძალე ძკრის-ზრახვასა და მზაკუევარებასა. არა ხოლო უხი-
 ლაჟთა მტერთასა. არამედ ხილულთასაცა. ესე იგი არს. რომელინი
 [ესე] დამკვდრებულ არიან ეხოთა შინა ჩუენთა ავარეანნი. რომელთა
 A 186^a |მიზუებისა და აღზუავეებისა მიზეზ იქმნნეს ცოდვანი ჩუენნი: უკუეთუ
 არა. ვერ სადამცა უფლებულ იყვნეს ჩუენ ზედა. და მეფენი იგი მათნი
 რომელთა უპყრიეს ქალაქი ჩუენი. და უცხო არიან სარწმუნოებისა
 ჩუენისა-გან და მარადის მრისხანებით. და გულის-წყრომით აღიძრვიან
 ჩუენ ზედა. უფროდს უკუეთუ გვხილენ ჩუენ დღეკეთილობასა შინა.
 B 252^a და|ცუდისა და ამოაფსა დიდებისა. და მსოფლიოვსა ბრწყინვალე-
 ბისა მღევიარ. და მოშურნე. და ამით შინა მკდომად მათდა. რომელინი
 იგი სხვთა არარაფთა იძლევიან ჩუენ მიერ. არამედ სიმდაბლითა და
 სიმშვდითა. და რათა წესიერად და მყუდროებით ვცხოვრდებოდით
 მათ თანა:.
- ესე არს სათხოველი ჩემი შენ-გან მეუფეო. და კეთილი ესე განზ- 20
 რახვამ სიგლახაკისა ჩემისად თუ შეიწყნარო. უალრეს არს ჩემ-თს
 ყოველთა ნიქთა და მოსაგებელთა. რათა გიხილო შენ წმიდითა მო-
 ციქულთა თანა დიდებასა მას შინა გამოუთქუმელსა. რომელი იგი
 ღმერთმან მიჩუენა მე. და რათა არა უნდოსა მას შეურაცხებასა შინა
 დაშთე. სადა იგი გიხილე მდგომარე: ~ 25.
- ესე რაჲ ესმა პატრიარქსა მას. მწუხარებითა და ურვითა აღივისო
 უტყუად და უქმოდ დაადგრა მყოფარქამ. რამეთუ გულის-ხმა-ჰყოფდა
 ზარსა მას თქუმისასა და შესადრწუნებელთა და წინადაუდგრომელთა
 სიტყუათა წმიდისათა. და მერმე ჰრქუა. „ქმშარიტად მამაო სასტი-
 კად შეადრწუნე სული ჩემი საშინელითა ამით სწავლითა შენითა. და 30
 C 135^b |ქელმის ჩემ-თს განმზადებულთა მათ-თს განსაცდელთა. გარნა შემ-
 წე მეყავ მე წინაშე ოჯელისა. ღმრთივ-შეწყნარებულთა მათ ლო-
 ცვათა შენთა მიერ. და აქა დღემდე ცდომათა ჩემთა-თს შენდობამ
 მითხოვე: ხოლო ამიერითგან. ვითარცა ჯერ-გინჩს და გნებავს. ეგ-
 რეთ განავგო ცხოვრებამ ჩემი:“ ესე თქუა და იჯმნა წმიდისა-გან. და 35
 წარვიდა ქალაქად. და მცირედემ დაინარხა აღთქუმამ თვისი: და კუა-
 B 253^a ლად პირველსავე ცხოვრებასა მიექცა. ცუდისა დიდებისა და გემოთა|
 მიერ ძლეული. და ქეშმარიტი იგი ბრწყინვალე. და საუკუნოჲ ცხო-

- რება უგულბელს და შეურაცხ-ყო. ვითარცა იტყვს: „ვითარმედ შეი- ინ 12, 43
 ყუარეს დიდებამა კაცთა უფროეს ვიდრე დიდებამა ღმრთისა:“
 ხლო მართალმან მან კაცმან რაჲ ყო. რომელი იგი მოწყულელ იყო
 საღმრთოთა ტრფიალებითა და განგურემულ ისრითა მით სიყუა-
 5 რულისა მისისაჲთა, რომელსა სწყუროდა ყოველთა ცხორებისა-თჳს
 და უფროს|და ესევეთარისა მახლობელად თჳსსა მყოფისა კაცისა- A 186^b
 თჳს. რომელსა დავეიწყენეს მცნებანი საღმრთონი. და მრავალთა მი-
 ზეზ შებრკოლებისა ექმნებოდა. [არარას სხუასა იქმოდა] გარნა რა-
 ოდენ იყო საყუარელ ღმრთისა. რამეთუ ყოვლითა ძალითა თჳსითა
 10 სამოციქულოთა მათ ბრძანებათა შემსკუალულ იყო და მსგავსად
 მისსა ებისტოლეთა მიერ ევედრებოდა. ჰლოცვიდა. ამცნებდა. ჰმო-
 ძღურიდა. და უთქუმიდა. რათა მერმეთა მათ სატანჯველთა-გან შე-
 ძრწუნდეს. და საუქუნეთა მათ კეთილთა არა დააქლდეს. ამათ და ესე-
 ვითართა სწავლათა მიერ ილუწიდა წმიდაჲ იგი. და ესრეთ ინება
 15 შჯულიერიყოფაჲ მისი. და შიშსა ღმრთისასა მოყუენებამ: ხლო ვი-
 ნაჲთგან იხილა. რამეთუ არარას ირგებს, არამედ სწავლათა მისთა
 შეურაცხ ჰყოფს. და რამეთუ სიტბილად და სიმორგილედ უწოდდა
 საღმრთოთა მათ სწავლათა მისთა და მცნებათა. მაშინ მიუღწერო მას
 ეამსა წმიდათა მარხვათასა და ჰრქუა. ვითარმედ „ჩუენ. ჰ მეუფეო.
 20 ესრეთ ჯერ-გზნდა. რათამცა ღმრთის-მოყუარებაჲ შენი! არა შექ- C 136^a
 ეუელ იყო ცუდთა და ამათა საქმეთა. რომელთა იგი ტრფილნი
 ამის საწუთრომსანი შე|თხზულ არიან და შეკუართულ განსუენებასა B 253^b
 და სიხარულსა: არამედ უფრომსლა რათამცა ამათ-გან განშორებითა
 გუნდსა თანა მოციქულთასა აღირაცხე. და დიდებისა[მცა] მათისა
 25 ზიარ იქმენ. ვინაჲცა ვითარცა კეთილთა განმზრახთა განგზრახეთ
 საღმრთოთა მათ და სამოციქულოთა ბრძანებათა. და კანონთა შე-
 ტკობამა. და აღსრულებამ: ხლო ვინაჲთგან ურჩ გუექმენ და სარ-
 გებელი სულისა შენისა და ყოვლისა კრებულისაჲ შეურაცხ ჰყავ სა-
 წუთრომსა ამის და ცუდისა დიდებისა შეყუარებითა. უწყებულ იყავ.
 30 ვითარმედ კემშარიტად ვერცა ამით განისუენო მრავალყამ. რამეთუ
 განიდევნო საყდრისა-გან და გამოუთქუმელთა კირთა მიეცე. და ესე
 არა შორს არს. არამედ კართა ზედა: და მოახლებულ არს განსაც-
 დელი და მოწვენულ. რამეთუ დიდსა და წმიდასა და დიდებულსა
 ხუთშაბათსა დღესა. რომელსა შინა აღესრულების შეწირვაჲ წმი-
 35 დათა საიდუმლოთაჲ. არა შეგინდოს შენ ეამამდე ეამის-წირვისა.
 გარნა თუ ვინ უწყის. ნუ უკუე კეთილისა რაჲსამე განზრახსა-თჳს
 მოწყალე გუექმნას ღმერთი. ხლო უკუეთუ სიტყუათა ამით ჩუენთა
 ურწმუნო იქმნა და მოუღრეკელად ეგო. საქმით სცნა კემშარიტებაჲ

1 უგულბელსყო და შეურაცხო. — ვა+და A. — 2 ვიდრე ვიდრელა-
 რა A. — 7 მრავლითა A. — 14 ენება B. — 20—21 შექცეულ შემსკუალულ B. —
 22 შეკუართულ შეკარლ B. — 35 შეგინდოს A. — 35 ეამამდე B. — 38 ექმნა B. —

- A 187^a უქუქულად: „ ხოლო პატრიაქმან, მსწრაფლი იგი განჩინებდა უგუნურებად და სიმარტივედ და უნდოდ და არარად შეჭრაცხა. და უდებ იქმნა და მომედგრა საქმედ კეთილისად: რამეთუ არა აღვილ არს უსევეთარისა კაცისა, რომელი ერთგვის შთაერდომილ იყოს საბრწყეთა
- B 254^a მტერისათა განრომად მრავალშეთხულთა მათ-გან მახეთი მისთა, რომელი იგი ფიცხელსა წყობასა აღადგინებს კაცთა მიმართ მალალთა და საჩინოთა და უფრომსლა უკუეთუ აქუნდეს წინამძღურობად სხუთაჲ, რამეთუ მარადის დედაქალაქსა და ციხის-ციხესა და გოდოლთა
- C 136^b იმსტრობს გამოღებად, და უკუეთუ ერთგვის შესავალი იპოოს, უადვილეს უჩნს სიკუდილი და წარწყმედაჲ, ვიდრე მიერ ადგილით განშორებდაჲ, ამისთჳცა დიდი ესე მწყემსი ვინაჲთგან ერთგვის იძლია მის მიერ და მახეთა მისთა შთაებდა, ვერლარა უძლო სივლტოლაჲ უდობობითა თჳსითა, დაღაცათუ საკვრეველ არს, გარნა იქმნების ესე, ვითარცა იგი არწივი, დაღაცათუ ძლიერ არს ფრინველთა შორის, არამედ მრავალგვის ერთითა რაჲ ხოლო ბრკელითა შთაგარდის მახესა მის მონადირეთასა, იქმნის იგი საკიცხელ, ვინაჲთგან სივლტოლად ვერლარა უძლის; ხოლო ჩუენ პირველსავე სიტყუასა მოვიდეთ, და განსაცდელთა მათ-თჳს მდღელთ-მოდღურისათა და წინაჲსწარმეტყუელებათა წმიდისათა შემდგომითი-შემდგომად გაუწყოთ:.
- მოიწია უკუე დიდი ზუთშაბათი, და არარაჲ შეემთხვა საძნაური პატრიაქსა, არამედ მზა იყო აღსრულებად ქამის-წირვისა და ჰრქუა წინაჲე მდგომელთა, ვითარმედ „სადა-მე არს აწ მონაზონისა მის ჩუენდა მომართ იგი ამაოჲ წინაჲსწარმეტყუელებაჲ, და სასტიკი იგი შინებაჲ, და ძკრთა მოწვევისა ქადაგებაჲ, აჰა ესერა განაღა არარაჲ ბოროტი მოწვეულ არს ჩუენ ზედა ფარვითა ღმრთისაჲთა გინა შესაწუხებელი, აწ უკუე რაჲ არა-მე ამაო იქმნაა მისი იგი მძუნ-ვარე განჩინებდაჲ ჩუენ-თჳს, და უჯეროჲ ბუობაჲ, ამიერიოთგან შევიმოსნეთ, და ვიწყოთ კურთხევად მიპრონისა ჩუეულებისა-ებრ, და ზღაპრობათა და სიციბლთა მისთა-თჳს ნურარაჲ გუვლიან:.
- ესე რაჲ თქუა, და არლარა დაესრულა სიტყუაჲ მისი, აღესრულა წმიდისა მის წინაჲსწარმეტყუელებაჲ: რამეთუ ეგულებოდა რაჲ შესლვაჲ ეკლესიად, აჰა ესერა მეყსეულად მოიწინეს მკედარნი წარმო-
- A 187^b ვლინებულნი ბაბილოვნით აპრონის მიერ, რომელი იგი კელმწიფებდა მას შინა, რომელსა ეწოდებოდა რასიტ, და შეკრეს იგი ჯაჰკუთა
- C 137^a მძიმითა და ბორკილითა, და აღიტაცეს რათა წარიყვანონ წინაჲე მისსა შეკრული, რამეთუ შესმენილ იყო ვითარცა თაჲყედი და ორგული და სხუთა მრავლითა უჯეროჲთა შესმენითა შესმენილი, და

5 მტერისათა B. — 6 მიმართ < B. — 9 იმსტრობს B. — იპოვოს B. —

22 მზაჲ A. — 29 კურთხევას A. — 30 მისთა B. — 31 მისი თჳსი B. —

- ეგულეზობა მას უხუაიშნოჲთა სიკუდილითა უჩინო ყოფაჲ მისი: და ვითარცა განვიდოდეს ქალაქით მგედარნი იგი. და მიჰყვანდა იგი შეკრული. და ისწრაფიდეს წარსლვად. მაშინლა გულის-ხმა-ყო პატრიარქმან ურჩებისა თვისსა შესაძინელი: რამეთუ რომელსა იგი სიტყუაჲ ვერ ასწავებს. გამოცდილებაჲ საქმისა ასწავებს. წმიდისა მის მიმართ მისლვაჲ სასოებად ცხოვრებისად მოიპოვა და მგედარნი იგი ქრთამითა მოდრიკნა. და წმიდისა მის მიიწია. და რომელნი ანუ ვითარნი გოდებანი და ტირილნი საწყალობელნი არა იგუშინა მისსა მიმართ და იტყოდა: „ეჲ საშუელი უღმობელობისაჲ და ჰ მოსაგებელი ურჩებისაჲ და თავგედობისაჲ ჰეშმარიტად ჰ წმიდაო მამაო“ სიკუდილი და ცხოვრებაჲ ჩემი ჯელთა შინა შენთა დაშთომილ არს“ აწ უკუე მოწყალე იქმენ ჩემ ზედა და მივსენ განსაცდელისა ამის-გან და ნუ მოივსენებ წმიდათა მათ მცნებათა შენთა გარდასლვასა. რომელთა იგი გარდავევდ მე უბადრუკი ესე: შეიწყალე ქურობაჲ კათოლიკე ეკლესიისა და ერისა შენისაჲ. რომელთა-თჳს მარადის ითხოვ წყალობასა და მეოხ ხარ. რამეთუ მე ჰეშმარიტად და სამართლად ღირსი ურჩებისა ჩემისაჲ შემემთხვა. და წმიდათა მცნებათა შენთა შეურაცხებისა-თჳს თუთ ვიქმენ მიზეზ განსაცდელთა ჩემთა. არამედ სიტკობებით და ძკრუქსენებელად ითხოვე ღმრთისა-გან. რომელი იგი მარადის ჰყოფს ნებასა მოშიშთა მისთასა. მწარეთა ამათ ბოროტთა შთავერდომილისა გამოვსნაჲ: ~ ~
- ესრეთ რაჲ იხილა იგი წმიდამან მან და წყალობის-მოყუარებმან კაცმან ღმრთისამან. სასოწარკუეთილი და დამდაბლებული. ჰრქუა მას: უკუეთუმცა პირველითგანევე გქონებოდა ესე შიში მეუფეო. | არამცა მოწყვეულ იყო შენ ზედა შიში. გარნა ყოველსავე ზედა განმძნდი და ნუ გეშინინ. რამეთუ წყალობაჲ და კაცთ-მოყუარებაჲ ღმრთისაჲ სძლევენ ცოდვათა სინანულად მოქცეულთასა. რომელი იგი გამოუთქუმელითა მით განგებულეებითა თვისითა გუწურთის. და კუალად გკლხინებს. ვსნად ჩუენდა უკუდაეთა მათ სატანჯველთა-გან: | რამეთუ ამა ესერა წარგიყვანებენ წინაშე ბაბილოვნისა ჯელმწიფისა. რომლისაჲ წარიდგინო და სიკუდილად დაისაჯო: არამედ ღმერთმან. რომელმან ივსნა სამი ყრმანი ბაბილონს. ანგელოზებრივისა ხატისა გამოჩინებითა. და ღმრთეებისა ჯელმწიფებითა. იგივე შეგეწიოს და გივსნას შენ. და იქმნენ შენ მიერ სასწაულნი და ნიშნი საკვრველნი და | საკვრველებათა მათ-თჳს დიდთა ჩიქთა და პატითა ღირს იქმნენ: ~ B 255^ა
- ხოლო ეკრძალე თავსა შენსა და ნუმცა რაჲ მოგაქუს ყოვლადევე და ნუცა წარიტყუნევი სავმართ-მოყუარებითა. არამედ მათ წილ სიტკობებაჲ ქრისტეანეთაჲ ითხოვე. და რაოდენცა ძალ-გედვას. თხოვად მისსა ნუ დააცადებ: ~ და ესე რაჲ ჰრქუა და დაამტკიცა ლოც-ვითა და სწავლითა თვისითა. ზეთი კანდელისა-გან წმიდათაჲსა

მისცა და ჰრქუა: ესე გექმნეს შენ შემწე ძალითა სულისა წმიდისა დათა კურნებისა-თჳს სნეულთაჲსა. ამიერთგან წარვედ მშვიდობით:“ ~ ~

და ესრეთ რაჲ ჰრქუა. მეყსეულად მვედართა მათ განჯსნეს იგი საკრველთა მათ-გან და წარემართნეს გზასა თჳსსა და წარვიდეს: და ყოველსა მას სლვასა თჳსსა ესრეთ შეუწუხებულად ავლინებდეს მას. გინა თუ სიტყუათა-გან წმიდისათა ლმობიერ იქმნეს. გინა თუ ლოცუითა მისითა ზეგარდამოდათა წამის-ყოფითა მოდრკეს მოწყალებად. ყოველსაჲვე ზედა ესრეთ შეუწუხებულად წინაშე კელმწიფისა წარადგინეს: ~ ~

- C 138^a ხოლო იგი დაჯდა საყდართა ზედა. და პირველსაჲვე სიტყუასა ზედა. უკუანასკნელი იგი განჩინებაჲ განაჩინა მის ზედა და თავისა მისისა წარკუეთად უბრძანა: კოლო მეგრძლემან წინაშე მისსა მსწრაფლ იყადა მახული. გარნა ხეთქნებად მისსა ვერ უძლო. ხოლო მან ჰკითხა მიზეზი. და თუ რაჲსათჳს დაეყენა წარკუეთად თავისა მისისა. და იგი იტყოდა. ვითარმედ „ნათლითა შემოსილი ვინმე კაცი. დამართებთი ჩემსა მდგომარე. მცოვანი თმითა და ბრწყინვალე ხატითა, არა შემინდობს მიმთხუევად კრმლისა:“ ხოლო მეფემან შიში დასწამა მვედარსა მას და უბრძანა განშორებაჲ მიერ და.სხუას მოყვანებაჲ: და ეგრეთვე მან. ვითარცა აღილო მახული. და დახარა კელი თჳსი. ჰრქუა მთავარსა მას: „მ ღილო კელმწიფებითა და ძლიერო. ორთა კაცთა ვხედავ წინაშე ჩემსა. რომელსა წარვჰკუთეთო თავი:“ ხოლო მვედარმან მან აზნო მრავალგზის მოქნეითა ორთავე წარკუეთად. და ვერ მიამთხუა. არამედ|აქა და იქი მიმოეტაცა მახული თჳსი ამოად: ხოლო კელმწიფე იგი განრისხნა მვედარისა მის-თჳს და მეყსეულად სხუასა უბრძანა წარკუეთად თავი პატრიარქისაჲ. რომელი იგი იყო უფროჲს მათსა ზუაჲ და კადნიერ და თავკედ. და სიმწენესა თჳსსა მინდობილ. ხოლო მან აღილო რაჲ მახული. და აღიზახა. რათამცა სინძაფრითა დიდითა უწყალოდ წარკუეთა თავი მისი და იცილობოდა კაცობრივითა ძალითა ძლევად ძლიერებასა საღმრთოსა. გარნა განცრუენა სასოებაჲ ბილწისა მის მტარეალისაჲ. რამეთუ ზეგარდამოდასა შეწევნისა-გან იძლია იგიცა. და დაეცა სიმადლე უღმრთოჲსა. რათა არა უმეტეს თავკედლობდეს. და არცა ამპარტავანი
- C 138^b იგი მარჯუენე მისი დაშთა უწურთელად. კადნიერებისა მისისა-თჳს. რამეთუ ზე აღიპყრა მიმოქცევადი იგი და მედრეკანი. ხოლო ქუე ვერლარა უძლო შთამოლებად. არამედ დაშთა იგი განშეშებული. და განწმელი. და მოუდრეკელი: რამეთუ კელმან ზეგარდამომან და მარჯუენემან საღმრთომან უქმ ყო და უსულო. და დაშთა იგი ჰაერთა შინა|

7 სიტყ-თ-გნ წდისათა| წმიდისა მის სიტყუათა-გან B. — 9 შეუწუხებულად| შეუხებულად A. — 12—13 თავსა მისსა A. — 14 მსწრაფლი B. — 25 ამაოდ<B. — 26 მეყსეულად| მყის B. — 29—30 იცილებოდა A, ეცილებოდა B. — 35 იგი<B. —

მახვლით-ურთ: ხოლო გელმწიფე იგი განჰკრთა და შეძრწუნდა და თქუა. ვითარმედ „ესე საქმე არა არს თვნიერ გრძნებისა“. და თუ რამეცა ყო არა უწყსოდა. ვინაჲთგან ესევეითარი აღსასრული წინა განეწყო ცილობასა მას მისსა და ზახებასა. ვინაჲცა ბრძანა პატრიარქისა

5 მის საპყრობილესა შეყენებამ. ხოლო თუთ აღდგა საყდრისა-გან და მსწრაფლ სამეფუოდ წარვიდა:

ხოლო სასწაული იგი საკვრველი მრავალთა სასმენელთა-გან მრავალთა შიშართ მიმოეფინებოდა. ვითარმედ მიიწია ყურთა დედოფლისათა. ხოლო მას ესმა რაჲ სმენამ იგი და ჰამბავი საშინელი.

10 ვინაჲთგან გონიერ იყო გონიერადცა გულის-ხმა-ყო და თქუა. ვითარმედ „ესე საქმე შეუძლებელ არს თვნიერ საღმრთოჲსა ძალისა და განგებისა“. და ნუ უკუე ზეგარადმოჲსა ძალისა-გან მოუტნა გონებასა მისსა ესევეითარისა ამის განზრახვისა ნათელი. რამეთუ ყოველივე ესე ღმრთისა მიერ განეგებოდა:

15 და ვითარცა მივიდა მისსა ქმარი მისი. მეყსეულად ითხოვა მის-გან. რათა უვნებელად მიჰმადლოს მას კაცი იგი. ხოლო იგი ერჩდა თხოვასა მისსა და მოუწოდა პატრიარქსა და ჰრქუა. ვითარმედ „ესე არს მიზეზი ცხორებისა შენისაჲ. აწ უკუე იყავ ვითარცა ერთი მეკარგეთა-განი. კეთილად-მცველ სამეფუოთა ეზოთაჲ: ხოლო მან დაყო მსა-

20 ზურებასა მას შინა ეამი|არამცირედი და სასოებასა და წყალობასა A 189^ა
ღმრთისასა მოელოდა: და მარადის ლოცვათა მათ წმიდისა ტიმო-
თესთა ხადინ შემწედ თჳსად. და ვიდრე არღა წარსულ იყო ეამი
მრავალი აჲ ესერა ძე გელმწიფისაჲ მის შთავარდა|სენსა ბოროტსა. C 139^ა
და ინატრიდა სიკუდილსა უფროჲს|ცხორებისასა: ხოლო მამამ მისი B 257^ა

25 ვინაჲთგან იგი ხოლო ესუა ძედ. და რამეთუ მხოლოდ-შობილი იყო მისი. და მისსა მიშართ ხოლო აქუნდა სასოებამ და ყნოსაჲ. და სი-
ხარული. გამოუთქუმელსა მწუხარებასა შთავარდა. და მეყსეულად შე-
მოკრიბნა ქალდეველთა და სპარსთა შორის წარჩინებულნი. და გამო-
ციდინი მკურნალნი და მკურნალთ-მთავარნი და სიციოცხლისა-თჳს

30 ძისა თჳსისა ყოველსავე ღონესა ეძიებდა: ხოლო ვინაჲთგან არცა ერთი რაჲ სარგებელიჲჰოვა მათ მიერ. წარეკუეთა საყუარელისა ძისა
თჳსისა ცხორებამ. ვინაჲცა მკურნალთა ძიებამ და კურნებისა სა-
სოებამ დაუტევა. და სიკუდილსა ძისა თჳსისასა მოელოდა. და და-
ფლვისა მისისა და სამარისა-თჳს იურვოდა. ხოლო ცოლსა მისსა

35 [წუთლად] სასწაული იგი პატრიარქისაჲ არა დაჰვიწყებოდა. არამედ
გონებასა თჳსსა აქუნდა ვსენებამ მისი. და ჰრქუა ქმარსა თჳსსა. ვი-
თარმედ „აჲ ესერა წარწყმდა სასოებამ ჩუენი. მკურნალთა-მიერი

8 ვითარმედ] ვიდრემდის B. — 12 უკუე+და A. — 15 ითხოვა B. — 19 მცვე-
ლი A. — 23 გელმწიფისაჲ] მეფისაჲ B. — 25 იგი ხოლო] ხოლო იგი A. — 28 ქალ-
დაველთა B. — 33 მოელოდა< A. 33—34 დაფლვასა მისსა A. — 34 იურვოდა]
ზრუნვიდა B. —

- კურნებისა-თჳს შეილისა ჩუენისა. და უნუგეშინისცემოსა და უხუაიშ-
ნოსა ბოროტსა მიეცენით. გარნა ესე ხოლო დაშთომილ არს. რამეთუ
არს ჩუენ შორის წინამძღუარი იგი ქრისტეანეთაჲ. რომლისა იგი
საკურველთ-მოქმედებაჲ კეთილად გახსოვს. და [თუ] ვითარ იგი ზეშთა
ბუნებისა მძღველ ექმნა სიკუდილისა არა დაგვწყებია. ვინ უწყის და 5.
ნუ უკუთ იგივე ძლიერებაჲ აჩუენოს კურნებისა-თჳს სასურველისა შეი-
ლისა ჩუენისა. და მისცეს მას ცხორებაჲ: აწ უკუთ მოუწოდე მას და
საქმისა ამის-თჳს ევედრე: და მას ვითარცა ესმა ესე. მეყსეულად ყო-
B 257^b ვლითა პატივითა ბრძანა მოწოდებაჲ პატრიაქისაჲ. და ჰკითხა მას
უკუთუთ არს რაჲ მის თანა ძალი რაჲმე დამჴსნელი განსაცდელისაჲ 10.
მის. და სასოწარკვეთილისა ძისა მისისა ცხორებისა მომატყუებე-
ლი: ხოლო პატრიაქმან ჰრქუა. ვითარმედ „მე. და აჰა ესერა-ძალითა
ღმრთისაჲთა და ლოცვითა მისითა. რომელი იგი გამოშირნდა მე და
C 139^b სიკუდილისა-გან მიჴსნა. საყუარელსა ძესა შენსა. მსწრაფლი კურ-
ნებაჲ მიჴანიკო. და პირველსავე სიმრთელესა თჳსსა მოიყვანო:“ 15.
ესე თქუა და ზეთისა მის-გან. რომელი წმიდასა ტიმოთეს მიეცა
მისდა. სახელითა წმიდისა და ერთარისისა სამებისაჲთა სამგზის სცხო
A 189^b ყრმასა მას. და ეჰა საღმრთოჲ ძლიერებაჲ. მეყსეულად სენი იგი ივლ-
ტოდა. და ძალი საცნობელთა მისთაჲ განცოცხლდა და იქმნა ვითარცა
იყო პირველ: 20.

ხოლო მიერთგან თუ ვითარი სიხარული მოიწია ჯელმწიფესა
მას ზედა ხედვიდა რაჲ ძისა თჳსისა ზეშთა სასოგებისა განკურნებასა.
გამოთქუმაჲ შეუძლებელ არს: და მერმე განიზრახა რათა ყოვლი-
თავე ნიჭითა და ქველის-საქმითა განამდიდროს მიზეზი იგი სიხარუ-
ლისა მისისაჲ. და აღიდებდა იგი შჯულსა ქრისტეანეთასა და იგი 25
ხოლო შერაცხილ იყო მათ შორის წმიდად. ესრეთ ლოცვითა წმი-
დისა ტიმოთესითა იდიდა ნათესავი ქრისტეანეთაჲ. და განთავი-
სუფლდეს იგინი შეურაცხებისა-გან და დევნულებისა:.

- ამისსა შემდგომად ბრწყინვალე და დიდებული პალატი შეჰმ-
ზადა მეფემან. და თუთ იგი თავადი. და ძე მისი. დიდებითა დიდითა 30.
დასხდეს საყდართა ზედა. და ვიდრე იგი ყოველნი მთავარნი დგესლა
წინაშე მეფისა: პატივითა და კრძალულებითა ფრიადითა მოიყვანეს
B 258^a პატრიაქი და ჯელმწიფისა მის წინაშე მახლობელად მისისა. ინაჭით
დასუეს:.

და მერმე ჰრქუა მეფემან დიდებულთა თჳსთა და წარჩინებულთა. 35.
„ჯერ-არს თქუენდა. რომელნი ეგე მორჩილ ხართ შარავანდელობისა
ჩუენისა. რათა დღეს ჩემ თანა იხარებდეთ. და მხიარულ იყვნეთ და
საღმრთოსა ამას კაცსა. კაცად-კაცადმან ძალისა-გებრ პატივ-სცეთ და
ანიჭოთ. რამეთუ ძე ესე ჩემი საყუარელი და სასურველი. ლოცვითა და
ჯელთ-დასქმითა მისითა განიკურნა. და ბოროტისა მის-გან სენისა გან- 40.

- თავისუფლდა და განცოცხლდა:“ და მერმე. ვითარცა მღვდელთ-მთავარსა. ყოვლისავე ნიქისა და სათხოველისა მინიჭებამ აღუთქუა: ხოლო მთავართა მათ და წარჩინებულთ|ა ბრძანებულისა მის აღსრუ- C 140^a
 ლებამ სასწაულად სიხარულისა შეერაცხა. და თვისსა გელმწიფისა
 5 მომადლებასა წადიერ იყენეს და მოსწრაფე. ამისთვისცა თვთოეულმან
 მან თვისით სახლით ნიქნი და საბოძვარნი ბრწყინვალენი მოიხუნეს.
 და წინაშე პატრიარქისა დასხნეს. რომელთა სიმრავლე აურაცხელად
 რიცხუად აღვიდა. ხოლო მან მცნებისა მის-თვს წმიდისა ტიმოთესსა
 და ვინაჲთგან მოძღურად მორჩილებისა სიმძიმე იგი და კიორი ურჩე-
 10 ბისა-თვს მოწვევული აქუნდა: რამეთუ რომლითა იგი ძვრხილულ
 იქმნა შეურაცხებისა-თვს მცნებისა. ამისსა დაცვად გულს-მოდგინედ
 განსწავლული კეთილად დამმარხველ იქმნა. რამეთუ ვითარცა დღე-
 კეთილობამ დაუშვირველი და უაღვროდ ურჩებასა ასწაევებს. ეგრეთვე
 კიორი და ძვრის-ხილვამ ღმობიერებასა და მორჩილებასა ჰოატყუებს: .
 15 ამის|თვისცა ხუაგი იგი საწმართა და საბოძვართამ ვითარცა არარამ B 258^b
 შეპრაცხა:|არამედ ყოველივე მოილო და წინაშე ძისა მის ველმწი- A 190^a
 ფისაჲსა დადვა და პრქუა. „თავს-იდევ ამისი მიღებამ. რომელი ესე
 ყოველთა სიხარულისა სასწაული არს. და რამეთუ ჩუენდა არა ჯერ-
 არს ესევეითართა საწმართა მოგებამ. რომელთადა ბრძანებულ არს
 20 რათა საქირვოსა ხოლო საწმარსა ჯორცთასა კმა ვიყოფდეთ: არამედ
 მპყრობელობასა თქუენსა შეუენის ამათ ესევეითართა მონაგებთა ქო-
 ნებამ: ხოლო ჩუენდა უფროჲს ყოვლისა [ესე] საწმარ არს. რათა ვი-
 პოოთ წინაშე თქუენსა წყალობამ. და ღირს ვიქმნეთ სიტკბოებასა
 თქუენსა. რომელნი ესე მორჩილნი ვართ შარავანდედობისა თქუენი-
 25 სანი და მარადის მლოცველნი:“ ხოლო ველმწიფემან მან ფრიად გა-
 ნიხარა სიტყუათა მათ-თვს მღვდელთ-მოძღურისათა. და უბრძანებდა
 რათა ითხოვოს რაჲცა ჯერ-უჩნს. და ესეცა შესძინა. ვითარმედ „და-
 ლაცათუ ზოგი სამეუფოჲსა ჩემისაჲ ითხოო. ფრიადითა სიხარულითა
 მიცგე იგი:“ ხოლო წმიდამან პატრიარქმან პრქუა მას. „ვინაჲთგან C 140^b
 30 ესევეითართა გარდარეულთა ნიქთა წინამიყოფ მონასა შენსა. და
 შემსგავსებულთა დიდებისა შენისათა სამსა სათხოველსა ვითხოვ დიდე-
 ბისა შენისა-გან. რომელთა მიერ გარდამატებული დიდებამ შექმატოს
 ღმერთმან სიმაღლესა ძლიერებისა შენისასა. და სიგრძე ცხოვრებისაჲ
 ეამთა შენთა: მ მალალო და წარჩინებულუ შარავანდედო“. ხოლო მან
 35 პრქუა: „კადნიერად ითხოვე. რაჲცა გნებაჲს:“ პრქუა მას პატრიარქმან
 „ბრძანენ ველმწიფემამან თქუენმან. რათა ყოველთა|სამთავროთა ს- B 259^a
 ბრძანებელისა თქუენისათა წიგნები ნუგეშინის-საცემელად და სალხინე-
 ბელად მათ შინა მყოფთა ქრისტიანეთა წარეცეს. საცნაურ მყოფელი

4 ველმწიფებისა A. — 8 ტიმოთესა B. — 20 საქიროსა B. — 31 შენისაჲ-
 თა B. — სათხოველსა B. — 32 გარდამატებული| გარდარეული B. — 35 ით-
 ხოვ B. — 38 წარსცეს B. —

სიტკბოებით მიხედვისა თქუენისაჲ;• ხოლო მღღელთა და მონაზონთა ყოვლითურთ ხარკისა-გან განთავისუფლებად. და ესევეთარისა სიმძიმისა სრულიადი შენდობაჲ;• ხოლო მესამედ ყოვლისავე ქირისა და ზღვევისა-გან განთავისუფლებად ეკლესიათაჲ. რამეთუ ამით სა-
თხოველთა აღსრულებითა. შ მალალო და წარჩინებულო კელმწიფეთა 5
შორის. ბევრწილად შეჰმატოს ღმერთმან დიდებაჲ და ძლიერებაჲ
შენი და გულს-მოდგინედ აღესრულებოდის ყოველთა მიერ ლოცვაჲ
და ვედრებაჲ ღმრთისაჲ დღეგრძელებით დაცვისა შენისა-თჳს. და
ყოველი სოფელი ჰქადაგებდეს ქველის-მოქმედებათა შენთა:• ~ ~

ხოლო მეფემან სიხარულით მიითულა თხოვაჲ მისი. და მასვე 10
ეამსა წარსცა. წიგნები ყოველთა სამთავროთა და საბრძანებელსა
მისსა. ვითარცა ჯერ-უჩნდა პატრიაქსა: და ესე რაჲ იქმნა. მეყსეუ-
ლად აღივსნეს სიხარულითა დიდითა ყოველნი ეკლესიანი და ყოველნი
A 190^ა ქრისტეს სამწყსონი. და აღიღებდეს და ჰმადლობდეს ყოვლად-
ძლიერსა ღმერთსა:• 15

ამისსა შემდგომად სხუაჲ სასწაული იქმნა. სარწმუნო მყოფელი
პირველთაჲ და კელმწიფისა მის კეთილის-ყოფად ქრისტეანეთა უმე-
C 141^ა ტესად მომდრეკელი. რამეთუ ღმერთი ყოველსავე წესიერად და კე-
თილად განაგებს მიუწოდმელთა მათ განკითხუათა თჳსთა უფსკრუ-
ლითა. რამეთუ ვითარ იგი ყოველთა მიერ იდიდებოდა. და პატიგ- 20
იციემებოდა პატრიაქი. და საკვრველ იყო წინაშე ყოველთასა. მოიყ-
B 259^ა ვანეს წინაშე მისსა. რომელსა იგი კელი განკმელი ედგა:• და თჳთ
კელმწიფე იგი ევედრებოდა განკურნებისა მისისა-თჳს [და ეტყოდა:
ვითარმედ „რომელი იგი კანდიერებისა მის-თჳს]. რომელი იკადრა
სიწმიდისა შენისა მიმართ და აღიპყრა მახვლი პატიოსნისა ქედისა 25
შენისა წარკუეთად. ვინაჲთგან ბრძანებითა ჩუენითა იიძულა. და ჯე-
როვნად გახკმა კელი მისი. გევედრები რათა განკურნო იგი ძკრ-
უტყენებელად:•“ ხოლო ღირსი იგი პატრიაქი ლოცვითა წმიდისა
ტიმოთესითა განძლიერდა. და სარწმუნოებითა განმტკიცნა და ჰრქუა
მას. ვითარმედ „ძალ-უც ღმერთსა ლოცვითა ტიმოთესითა განკურნე- 30
ბაჲ ამისი და მოგებად კელი მისი ვითარცა მეორე იგი:•“ და ვითარცა
ესე თქუა. წინაშე ყოველთასა მოილო ზეთისა მის-გან და ხადა სა-
ხელსა წმიდისა სამებისასა და ლოცვითა წმიდისაჲთა მოწყალებათა
მისთა ევედრა. და სცხო კელსა მისსა. და მეყსეულად განიკურნა. და
იქმნა ვითარცა ერთი იგი:• ხოლო საკვრველისა მის-თჳს სასწაულისა 35
ყოველთა დაუკვრდა და განჰკრთეს და ცხადად აღიდეს ქრისტეანო-
ბაჲ. და ჰნატრიდეს სჯულსა ქრისტეანეთასა. და არა თუმცა შიშისა-
თჳს დაყენებულ იყვნეს. კნინლა და ყოველნივე ქრისტეანე ვიდრე-
მემცა ქმნილ იყვნეს. და თჳთ კელმწიფე იგი განკვრდა და თქუა.

4 ზღვევისავე A — 4—5 სათხოველთა B. — 19 განაგებდა B. — მათ B. —
32 ყოველთაჲსა A. — ჰხადა C. — 38 იყვნეს] იქმნეს B. — 39 კელმწიფეთა B. —

ვითარმედ „დიდნი მადლნი მიუნიჭებიან ღმერთსა ქრისტიანეთადა, და პირველითგანვე აურაცხელსა სიტკბოებასა მიჰყენს მათ ზედა. და ამიერიტგან მეცა შევიყუარენ იგინი და კეთილსა უყოფედ მათ და პატივს ვსცემდე პატრიაქსა:“ ~ ~

5 ესე ყოველი რაჲ ღმერთმან ესრეთ კეთილად განაგო. და მიე- C 141^b
რიტგან|ევედრა კელმწიფესა მას პატრიაქი აღსლვად სამწყსოსა B 260^a
თჯსა და ეტყოდა ესოდენტა ეამთა უმწყემსოდ და ობლად დაშთო-
მისა მათისა-თჯს:

ხოლო მან მიუგო. ვითარმედ „წარვედ მშჯღობით მხიარული
10 ყოვლითა პატივითა და დიდებითა. და კელმწიფებისა ჩუენისა ბრძა-
ნებითა მთაერობდი სამწყსოთა შენთა ზედა და მწყსიდი. ვითარცა
სათნო არს შენდა. და ყოველთა წელიწადთა მოსწერდი ჩუენდა და
გუაუწყებდი ჩუენ რაჲცა იგი საკმარ არს შენდა:“

და ამისსა შემდგომად იჯჳნა კელმწიფისა მის-გან: და წარე-
15 მართა გზა|სა თჯსა სიხარულით: ხოლო მო-რაჲ-ვიდა თჯსად ქუე- A 191^a
ყანად. არა წარვიდა თჯსად ეკლესიად. არამედ მესესულად დიდისა
ტიმოთესსა მიისწრაფა. და ვითარცა მიიწია. ქუეყანასა ზედა და-
ვარდა. და თაყუანი სცა მას და ჰრქუა: „ვჳმადლობ ღმერთსა შენ
მიერ. ჰ წმიდაო მამიო. რომელმან ლოცვითა შენითა მიჯსნა მე

20 სიკუდილისა ამის-გან კორციელისა. და ვევედრებდი კაცთ-მოყუარებასა
მისსა. რათა სულიერისა მისგანცა სიკუდილისა მიჯსნას მე. მორჩი-
ლებისა მიერ მცნებათა შენთაჲსა. და რათა არღა მეკმაროს მე სხუაჲ
სწავლაჲ. რამეთუ არა მცირედ განსწავლულ ვარ მოწევენულთა ამათ
სწავლათა-გან და წურთათა ჩემთა. რომელნი იგი თავვედობამან და

25 ურჩებამან ჩემმან მომატყუნეს მე: აწ უწყი ჳეშმარიტად. თუ ვითარი
და რაბამი არს [სიწმიდე შენი. ანუ რაბამი არს] სწავლაჲ შენი
ჳეშმარიტ და უტყუველ. და ჳეშმარიტად დიდთა ნიჳთა სამღრთოთა
ღირს ვიჳმენ მე უღირსი ესე შენ|მიერ. და ჳეშთა სასოებისა საკრ- B 260^a
ველსა ამას შეცვალებასა საქმეთასა მივემთხვე. დიდსა და განსაკრ-
თომელსა: რამეთუ ვპოვენ მე მჳეკუნვარეთა მათ წილ სახარულე-

30 ვანნი. და სატკივართა მათ წილ უტკივარნი. და საგლოველთა მათ
წილ სახიერებითა ღმრთისაჲთა და ლოცვითა შენითა საშუებელნი
და სანატრელნი და|ნაცვალად სიკუდილისა ცხობებაჲ. და წარმა- C 142^a
ვალთა წილ წარუვალნი: და რომელმან სიტყუამან შეუძლოს გამო-
35 თქუემად ჳველის-საქმეთა ჩემ ზედა აღსრულებულთა: რომელნი იგი
ყოველნი შენ მიერ იჳმწნეს ჩემ ზედა. რამეთუ თანამავალ და განმა-
ძლიერებელ ჩემდა იჳმენ და მოჳმედ ნიშებისა. და რამეთუ ყოვლადვე

4 პატივსცემდე A, პატივ-ვსცემდე B. — 6—7 სამწყსოჲსა თჯსისა AB. —
13 არს| იყოს B. — 16 თჯსა ეკლესიასა B. — 18 თაყუანის A. — 20 და+და A. —
21 მიჯსნეს A. — 22 არღარა. B. — 28 ჳეშთა| ჳესთა B. — 30 ვპოვენ| ვპოვენ B. —
31 საგლოველთა B. — 36 იჳმწნეს A. —

ვხედვედ წმიდასა ხატსა შენსა. და ნუგეშინის-ცემითა აღივსებოდა სული ჩემი. და რამეთუ ყოვლადვე მასწავებდ და განამტკიცებდ და განაქარებდ მწუხარებათა ჩემთა:..“

- მიუგო წმიდამან და ჰრქუა მის. „სარწმუნოებაჲ შენი. მიუფუო. უნდოდა მათ ვედრებათა ჩუენთა თანაშემწე ეყო. და ესე ყოველი. 5 რომელი წარმოსთქუ. აღასრულა კაცთ-მოყუარებან ღმერთმან. რომელი იგი ცოდვათა ჩუენთა-თჳს არა დაჰქვაეს კარსა წყალობათა მისთასა. ამისთჳსცა ხატითა ჩემითა გიჩუენებდა საკრველებათა თჳსთა ძალსა. რამეთუ მრავალსახე არს სიმრავლე მადლთა მისთაჲ. და გამოუთქუმელ კაცთ-მოყუარებაჲ მისი: რამეთუ დაღაცათუ გუსწავ- 10 ლის ჩუენ ამას სოფელსა. არამედ წყალობით. რათა მუნათა მათ-გან სატანჯველთა გამოგჯჳსნენს. და საწუთროდთა ამით უზადრუქებითა განაგებს საუკუნეთა მათ ტანჯვათა-გან ჳსნასა. და ჩუენდა ჯერ-არს რათა საღმრთოჲსა სწავლისა მიერ უმჯობეს ვიქმნეთ. რათა არა საჯმარ იქმნეს უძრგისთა ტანჯჳთა განმართებაჲ სიმედგრისა ჩუენი- 15 საჲ. რაჲემს შემდგომად წურთისა მოუდრეკელ და უღმობელ ვიპოვ- 191 ნეთ. ამისთჳსცა ჯერ-არს რათა ვჰმადლობდეთ სახიერებათა მისთა კაცთ-მოყუარებით სწავლისა ჩუენისა-თჳს. და უნებელისა საძნაურისა მიერ მოგუტემს მიზეზსა ცხორებისასა. რათა შეეინანოთ:..“

- მიუგო პატრიარქმან და ჰრქუა მის. „ვესავ ლოცვათა შენთა. ვი- 20 თარმედ არა უგულებელს მყოს მე ღმერთმან ამიერთგან: არამედ ვითარცა სახარებასა შინა წერილ არს. „შესაძლებელ ქმნას ჳვათა 30 C 142 ამათ-გან აღდგინებდ შეილად აბრაჰამისსა“. და არალირსი ესე მო- მიყვანოს უმეტრებისა-გან მეცნიერებად და კეთილისა ცხორებისა მი- მართ წარმიძლუეს: რომლისა მიერ არლარა ვიპოვო უღირს სამო- 25 ციქულოჲსა საყდრისა: და ჯეროვნად მწყსითა სამწყსოთა მისთაჲთა ვპოო მადლი კეთილისა შის და სარწმუნოჲსა მწყემსისაჲ: და პირველთა მათ უჯეროთა საქმეთა-გან სრულიად განვეშორო შეწევნითა ლოც- ვათა შენთაჲთა“:..

- ესე რაჲ წართქუა. იჯმნა წმიდისა მის-გან. და ლოცვაჲ მისი 30 წმიდაჲ მიიღო. და საყდრისა მიმართ თჳსისა წარემართა: ხოლო შერაჲ-ვიდოდა ქალაქად. ვითარ გაუწყოთ თუ ვითარითა დიდებითა შეიყვანა იგი ერმან მან: რამეთუ ყოველნი მთავარნი ანტიოქიისანი B 261 განვიდოდეს მიგებებდ მისსა ერთა თანა და კრებულთა. და მო- ნათა და აზნაურთა: მდდელთა თანა და დიაკონთა. ვითარცა აწუევედა 35 მათ სამეუფოჲ იგი ბრძანებაჲ: მაშინ კრებული მორწმუნეთაჲ ფრიად განბრწყინდა და ეკლესიაჲ სიხარულითა აღიესო. და სავსებაჲ მისი დღითი-დღე აღორძნდებოდა: და ესრეთ ფსალმუნებითა და გალო-

8 თჳსთასა B. — 18 და] რათა B. — 21 არამედ] და B. — 22 ქმნას] იქმ-
ნეს A, იქმნას B. — 24 კეთილად B. — 25 ვიპოო A. — 31 და<B. — 35 თანა<B. —
36 მათ] მას B. —

ბითა და მადლობითა კეთილითა ქველის-მოქმედისა და მაცხოვრისა ღმრთისა დიდებასა შეწირვიდეს: ~ ~

და წმიდაჲ იგი პატრიაქი არღარა პირველისა მის ზუაობისა-
 ებრ ცხონდებოდა. არცა ეტლთა და ჰუნეთა ზედა ამჯედრებოდა. და
 5 გინი თუ ბრწყინვალეთა სამოსელთა შეიმოსდა. არამედ. წმიდათა
 მოციქულთა ცხობებისა ჰბაძვიდა. და ვითარცა ერთი მრავალთა-
 განი სიმდაბლით ცხოვრდებოდა და შემუსრვილებისა და უნდობისა
 მიერ დღითი-დღე წარმატებოდა და ამალდებოდა: მონათა განა-
 თავისუფლებდა: გლახაკთა სწყალობდა. და ქურივთა და ობოლთა
 10 მამად უწოდდეს მას ყოველნი. და ნაცვალად ცხენთა კარაულსა კმა
 იყოფდა:-

ესე უკუე სასწაული და უწყებამ განგძობილად წარმოთქუა
 სიტყუამან. ვითარცა გესმა: ხოლო აწ ჯერ-არს სხუათაცა სასწაულთა
 მისთა წარმოთქუამა. რამეთუ არიან ტკბილ და საწადელ. ვითარცა
 15 ესე რომელისაჲ აწ გუეგულუმის აღწერამ. რამეთუ არსცა სასურველ C 143^ა
 და საკვრველ: ~

იბ

კაცი ვინმე იყვნეს ანტიოქელნი. რომელნი წარემართნეს ან- A 192^ა
 ტიოქით წარსვლად დაბასა რომელსამე წმიდასა და დიდსა ხუთ-
 შაბათსა: წარჰვლიდეს რაჲ გზასა მას'უდაბნოჲსასა. რომელი წარჰვ- B 262^ა
 20 ლის დაფნსა ზედა. და ვითარ განჰვლიდეს მათათა მათ და ჳევთა. რო-
 მელნი არიან მუნ მალაღნი და ღირღუაროანნი და ჳეენი ღრმანი. აჰა
 ესერა მეყსეულად აღივსნეს სულითა სულნელებისაჲთა და ვერღარა
 ეძლო მიერ ადგილით წარსლვად მიუწოდომელისა მის-თჳს სულნელებისა.
 და მიჰრონისა. და გამოეძიებდეს. და უკვრდა. და იტყოდეს. ვითარ-
 25 მედ „ვინაჲ-მე არს საუნჯე ესე სულნელებისაჲ:“ და ვითარ იგი მი-
 მოიწულილვიდეს აქა და იქი. იხილეს დასავალით კერძო ადგილისა
 მის. თავსა ზედა მთისასა. ღრუბელი ნათლისაჲ ზრქელი ფრიალ. და
 ბრწყინვალე. რომლისა-გან გამოვიდოდა ვითარცა ორთქლი. და გუ-
 ლის-ხმა-ყვეს ვითარმედ მის-გან გამოვალს სული იგი სულნელებისაჲ.
 30 ვინაჲცა მირბიოდა ვინმე ერთი მათგანი და აღვიდა სამსტურობელსა
 მას. და განიცადა ღრუბელი იგი. და იხილა საკვრველებამა საშინელი
 და განსაკრთომელი: კაცი მონაზონი სახითა. მცოვანი თმითა. ეჰა
 საქმე დიდებული. ვითარცა საყდართა ზედა მჯდომარე ღრუბელსა
 მას შინა: და მით-ურთ აღმალდა ღრუბელი იგი და წარვიდა აღ-
 35 მოსავალით კერძო. და მჯდომარე იყო მას ზედა კაცი იგი ღმრთისაჲ:
 და ამას ხედვიდა კაცი იგი მოგზაური. ვიდრემდის მიეფარა თუალთა-გან

1 კეთილითა] კეთილად A. — 4 ზედა<B. — და<B. — 32 სახითა<A. —
 თმითა<A. — 33 ზედა] შინა A. — 35 მას] მის B.—

- მისთა და განცვრებულ იყო და განიზრახვიდა თუ რაჲმე არს უცხოჲ
ესე საკვრელებჲაჲ და თუ რაჲ ჰნებაჲს ყოფად სახილველსა აჲსა.
- B 262^b რამეთუ ვხედავ კაცსა ღრუბელსა ზედა მჯდომარესა|და მავალსა: და
ესრეთ. დგა იგი განკრთომილი და ტიროდა. რამეთუ ვერ ღირს იქმნა
- C 143^b ხილვასა მისსა და იტყოდა. ვითარმედ „ჰ დაპირვებაჲ ესე. და თუ 5
ვითარი კაცი თანა წარმგდა და ლოცვისა და კურთხევისა მისისა-გან
უცხოჲ დამიტევა“. და ვითარცა განკრძალულადრე მიხედა ადგილსა
მას, სადა იგი მდგომარე იყო ღრუბელი იგი ნათლისაჲ. და ამიერ
და იმიერ განიცადა და იხილა მუნ სხუჲაჲ კაცი უცხოჲ ხატითა და
საზარელი ხილვითა. და ფრიად საშინელი. ჯორციითა შიშველი. და 10
თჳსითა თმითა დაფარული. და თმათა მათ მიერ ვითარცა სპეტაკისა
სამოსლისა მიერ შემოსილი: თუალითა ხოლო. ვითარცა ველური
რაჲმე და განუცდელი:.
- ესე რაჲ იხილა კაცმან მან ანაზღაითისა მის ხილვისა მისისა-გან
განკვრვებულ იქმნა და შეშინებულ ფრიად. რამეთუ ჰგონებდა მას ვი- 15
თარცა ველურსა რასმე და მი|უახლებელსა ნადირსა: ხოლო ვინაჲთ-
გან გამოჩინებული იგი ადგილისა-გან წარვიდა. და უშინაგანესთა
უდაბნოთა მიმართ მივიდოდა. მაშინლა გულის-ხმა-ყო კაცმან მან.
ვითარმედ არცა ოცნება არს არცა ნადირი. ვინა სხუჲაჲ რაჲმე მიუახ-
ლებელი. და წინააღმდეგომი: არამედ უფროსდა კაცი მართალი. და 20
მეუდაბნოე და მძოვარი და ღირს ქმნული ზრახვად ღრუბლითა ამაღ-
ლებულისა მის კაცისა: ესე განიზრახა და შეშინდა ნუ უკუე მისსადა
ხილვასა დააკლდეს. და დასჭირდეს ლოცვაჲ მისი. და მწუხარებაჲ
- B 263^a მწუხარებასა ზედა დაერთოს. და ესრეთ ყოველი შიში|განიშორა. და
მისითა ცხოველს-ყოფელისა ჯუარისაჲთა განძლიერდა: და წმიდასა 25
მას კაცსა დევნა უყო. და ლაღადებდა. ვითარმედ „ნუშცა დავაკლდები
ლოცვისა შენსა ვითარცა საუნჯეთა პატროსანთა. ჰ წმიდაო მამაო.
რომლისა ღირს მყო ოჯალმან ჰოვნად:“ ხოლო ვინაჲთგან შინაკერ-
ძოთა უჯალთა შევიდოდა. და დადრგომად არა ერჩდა. და კაცსა მას
- C 144^a ვერლარა ეძლო მიწვენაჲ მისი. რამეთუ საღმრთოჲთა ძალითა უმა- 30
ლეს მისსა რბიოდა და ვითარ ულონო იქმნა. ფიცითა საშინელითა
შეკრა იგი. რამეთუ აფუცებდა მას და ეტყოდა. ვითარმედ „ძალსა
ოჯფლისა ჩუენისა იესოჲ ქრისტესსა. რომელი იგი არს მეუფე ყო-
ველთაჲ. და შემოქმედი. და თავს-იდვა ცოდვილთა მიახლებჲაჲ და
ზრახვჲაჲ და სინანულად მოყვანებჲა მათი. თავს-იდვე შენცა მიმსგავ- 35
სებჲაჲ მისი. და ღირს მყავ მე ცოდვილი ესე მოღებად ლოცვისა შე-
ნისა. და სმენად სიტყუათა შენთა:“ ~

1 განიზრახვიდა+და B. — 7 მიხედა] მიხედნა A. — 14 ანსღაითისა A.—
მისისა-გან] მისისათჳს B. — 19 ოცნება] უცხოზოჲ A. — 21 მძოარი B. —
26 კაცსა<B. — 28 ოჯფალმან] ლმერთმან B. — 30—31 უმაღლეს A. — 33 მე-
უფე A. —

- ხოლო იგი იძლია ფიცისა მის-გან. და ჰრქუა კაცსა მას. ვითარ-
მედ „აჲა ესერა გელი შენ. მოვედ ჩემდა. და იტყოდე. რაჲცა გნე-
ბავს:“ ხოლო მან მიახლებად მისი ვერ უძლო. არამედ დამართებით
მისსა დადგა ბრძანებითა მისითა და თაყუანი სცა და ჰრქუა. „ლოცვა
5 ყაე ჩემ-თჳს ცოდვილისა. წმიდაო მამაო. და ღირს მყაე მე ცნობად.
თუ ვინ ხარ შენ. ანუ თუ ვინ იყო იგი. რომელი ვიხილე ღრუბელსა
ზედა მჯდომარე და თუ რაჲ არს უცხოჲ ეგე ხილვად შენი: რამეთუ
მე ძრწოლასა შეუპყრე და განკრთომილ ვარ გონებითა:“ ხოლო
კაცმან ღმრთისამან ჰრქუა მას. ვითარმედ „მე კაცი ვარ ცოდვილი ერთი
10 მრავალთაგანი. და მგენ იყაე ქრისტეს|-მოყუარეო ძმაო. და ნუ გეწი- B 263^ა
ნინ ხატისა ამის ჩემისა-თჳს პირუტყუებრივისა:“ და იგი აფუცებდა
მას. ვითარმედ „გამომიცხადე მე ქცევად შენი და მოქალაქობად და
თუ ვითარ მოხუედ აჲა და ნუ დაჰფარავ საქმეთა მათ. რომელნი
ღმერთმან გამოაცხადნა:“ ხოლო მან მიუგო და ჰრქუა მას. „ვინაჲთ-
15 გან რომელი იგი ადიდებს|მადიდებელთა თჳსთა და გამოუცხადებს A 193^ა
მათ ღირსთა მისთა. საქებელად და სადიდებელად სახელისა თჳსისა
წმიდისა: არა ჯერ-არს ჩემდა დაფარვად საქმისა მის. რომელი მას
თავადსა ჰნებავს გამოცხადებად: ამისთჳსცა ყოველი საქმე ჩუენი პირ-
ველითგან მივითხრა:“ ~
- 20 მე უკუე ანტიოქელი ვარ ნათესავით და მკვდრობით: ხოლო
ვინაჲთგან ბრძოლასა სულთა უკეთურთასა. და სულისა განმხრწნელთა
ვნებათა კუეთებასა ვერ დაუთმე|და საუკუნეთა მათ სატანჯველთა შიში C 144^ბ
შეეხო ძლიერად გულსა ჩემსა, რომელნი იგი უწყალო არიან მათ-თჳს.
რომელთა არა ინებონ სივლტოლად ბოროტისა-გან და ქმნად კეთი-
25 ლისაჲ. და ამასვე სოფელსა განწმედაჲ თავთა თჳსთაჲ: ამას და
მსგავსსა ამისსა განვიზრახვედ გონებასა შინა ჩემსა. და დავამტკიცე
ვითარმედ შეუძლებელ არს და გინა თუ ძნიალ შესაძლებელ სოფელსა
შინა. და ერის-კაცთა შორის და საწუთროს ამბოხებათა შინა უბ-
30 რალომსა ცხოვრებისა მოგებაჲ: და შფოთთა-გან და ამბოხებათა
ქალაქისათა. და თჳსთა და მეგობართა-გან ერთბამად ვიჯემენ და წარ-
ვედ მათთა შავისა მთისათა. და მუნ ვიქცეოდე: და შემდგომად
მრავლისა ეამისა განქცედა სამოსელი ჩემი. და შიშველი დაეშთი და B 264^ა
ვევედრებოდე ღმერთსა რომელი იგი წამის-ყოფითა [თჳსითა] შეჰმოსს.
შროშანთა და ყუავილთა ველისათა. რომელთა იგი ჰაეროვნებაჲ და
35 სულნელებაჲ სძლევს პორფირსა სამეუფოსა. რომელთა იგი ფეროვ-
ნებაჲ და ბრწყინვალებაჲ არა საღებავთა მიერ მიეცემის არამედ
უშრომელად და ბუნებით. რათა რომლითაცა სახითა ჰნებავს. შემმო-
სოს მე და დაფაროს სიშიშულე კორცა ჩემთაჲ: ხოლო მან სახიერ-
მან შეისმინა გლახაკისაჲ ამის და მომცა მე სამოსელი ესე ბუნებითი.

4 თაყუანის AB. — 5 ჩემთჳს [ცდვილისა] ჩემ ცოდვილისათჳს B. —
18—19 პირველითგანი B. — 36 არამედ|+ამათ A. —

რომელ არიან თმანი ჩემნი. რომელთა ესე უზრუნველად და უჭირველად შეუმოსია უბადრუკი ესე გუამი ჩემი. და არაარა მაქუს ზარუნვაჲ. გინა საურაჲი ამის პირისა-თჳს: ხოლო კაცი იგი. რომელი ღრუბელსა ზედა მჯდომარე იხილე. იგი არს განთქმული იგი დიდი ტიმოთე. და ვინათგან დიდ არს დღე ესე ქრისტეანეთა შორის. რომელსა შინა შეიწირა ცოდვთა ჩუენთა-თჳს ოჯახლი ჩუენი იესოჲ ქრისტე. და მოსატევებელად ცოდვთა. და ცხოვრებად საუკუნოდ მისცა ჯორცი თჳსი ცხოველს-მყოფელი. და პატიოსანი სისხლი თჳსი.

- C 145^a და ყოველთა სულთა. | რომელნი ესვენ ღმერთსა და ჰნებაჲს საკუთარ-
 A 193^b ყოფიად მისი დიდი წადიერებაჲ აქუს დღეინდელსა ამას დღესა ზიარქ- 10
 ბად წმიდათა საიდუმლოთა. რამეთუ განმაცხოველებელთა ამათ საიდუმლოთა ზიარებათა ცხარებისა საუკუნოჲსა ზიარქ იქმნების სული იგი ღმრთის-მოკურაჲ. და ფრიადი წადიერებაჲ აქუს ზიარყოფად საუფლოჲსა მის ჯორცისა და სისხლისა. და უადრეს თქმულისა მის
 B 264^b ირემთა-თჳს: რაჲემს შემწუარსა წყურილითა სურინ წყაროთა მიმართ 15
 წმიდათა: და მეცა დღეს გულმან მითქუა ამათ წმიდათა საიდუმლოთა ზიარებისა-თჳს და ვევედრე ღმერთსა წადიერებისა ჩემისა აღსრულებად: ხოლო ღმერთმან. რომელმან ოდესმე ღრუბლითა მოციქულნი კიდეთა-გან ქუეყანისათა შემოკრიბნა. მორჩილ ექმნა ვედრებასა ჩემსა. და მომივლინა მე დიდი ტიმოთე ღრუბლითა. რომელსა ჰყვა უზრუნელი 20
 ჯორცი და სისხლი ოჯახლისა ჩუენისა იესოჲ ქრისტესი. რომელმან იგი ვითარცა მაზიარა საწადელსა მას ჩემსა და სასურველსა კუალად ღრუბლითა მით. რომელი იხილე. წარვიდა სახიდ თჳსად: “

ესე ყოველი რაჲ წართქუა წმიდამან მან კაცმან ღმრთისამან. და ყოლოცვაჲ. მეყსეულად ნათელი ღრუბლისაჲ მოეთინა მის ზედაცა 25
 და დაფარა იგი. და ეჰა წყალობათა შენთა უფესკრული ქრისტე ღმერთო და თუ რაბამთა საკვრველთ-მოქმედებათა აჩუენებ ურჩისა მის-თჳს კაცთა ნათესავისა. რომელნი იგი უზემთაჲს არიან ბუნებათა და ცნობათა. რამეთუ ესეცა აღტაცებულ იქმნა ღრუბლითა. და ამაღლებულ. და უჩინო იქმნა თუალთა მისთა-გან: 30

ხოლო კაცი იგი ანტიოქელი ხედვიდა და განკრთომილ იყო ძალთა მათ-თჳს საკვრველთა და მეყსეულად წარვიდა იგი მონასტერსა წმიდისა ტიმოთესსა: და ვითარცა იხილა კაცმან ღმრთისამან. ჰრქუა მას. ვითარმედ „ჰა ესერა შეილო. ღმერთმან გამოვიცხადნა შენ ესე-ვითარნი საშინელნი სასწაულნი. იხილე და ნუმცა ვისდა ვითქუამს ცხორებასა ჩემსა:“ ხოლო იგი ერჩდა ბრძანებასა მისსა. და მოილო 35
 C 145^b ლოცვაჲ მისი და წარვიდა და აღიდებდა | ღმერთსა. რომელი იგი აღიდებულ არს შორის წმიდათა მისთა:.

10—11 ზიარად A. — 11 საიდუმლოთა A. — 15 სურინ | სწყურინ A. —

17 წადიერებისა | წადილსა B. — 27 საკვრველთ მოქმედებათა | საკვრველებათა B. — 37 და < A. —

სხუადცა უკუე საკვრველთ-მოქმედებაჲ დიდებული წარმოგი- B 265^ა
თხრათ კაცისა ამის საკვრველისაჲ. რომელი ესე უცხო არს და უად-
რეს კაცთა ბუნებისა. ხოლო ღმრთისა წინაშე [ყოველივე] ადვილ
არს და შესაძლებელ:

იზ

- 5 ორნი ვინმე კაცნი წარვიდეს მთასა მას. რომელსა კარკულ ეწო-
დების. და ვილოდეს მას შინა. და შეჰკრებდეს გუნდასა: და ვითარ
იგი შევიდეს შინაკერძორე მთასა მას, მალნართა შორის ესმა მათ
კმაჲ გალობისაჲ: ხოლო თუ ვისი არს კმაჲ ესე ანუ საჰაით ისმის.
უმეტარ იყვნეს. და ვინაჲთგან შინაკერძორთა მათ ადგილთა: შევიდეს: A 194^ა
- 10 მიუდგეს კმასა მას გალობისასა და ჰოვეს კლდე. მსგავსი ქვაბისაჲ. A 194^ა
ადგილსა შინა უჩინოსა: და გულის-ხმა-ყვეს ვითარმედ კლდისა მის-
გან იყო კმაჲ იგი გალობისაჲ: ხოლო გალობდეს ფსალმუნთა დავი-
თისათა მისოგდებით ორნი ვინმე კაცნი, პირველად უკუე. დაეცადნეს
შინა შესვლად და ჰგებდეს აღსრულებასა ლოცვისასა და დაცადებასა
- 15 გალობისასა: ხოლო ვინაჲთგან სამყამადმე და ექუსყამადმდე. და
ვიდრე მეცხრედ ჯამადმდე დაუცადებელ იქმნა გალობაჲ იგი. ვითარცა
თქუეს დიდებაჲ. მყის შევიდეს შინა კაცნი იგი და ჰოვეს ადგილი
მცირე. იწროჲ და საჭირველი. და მას შინა ჰოვეს კაცი ვინმე წმი-
დაჲ. მტკოვანი და დაბერებული და სხვსე დღეთა სიმრავლითა. რო-
- 20 მელი იგი დგა ლოცვისა შინა და ჯელნი მისნი განეპყრნეს. ხოლო
მის თანა მლოცველი არავინ იყო არამედ მხოლოჲ მდგომარე იყო
წინაშე ღმრთისა: ესე რაჲ იხილეს კაცთა მათ შეუერდეს ფერჯთა
მისთა. და ითხოვდეს მის-გან ლოცვისა: ხოლო იგი განურისხნა მათ. B 265^ა
და აღუშფოთნა. და მკსინეარედ ჰრქუა მათ. „რამესათჳს ვითარცა
- 25 ავაზაკნი შემოხუედით ადგილსა ამას ანუ ვინ გიჩუენა თქუენ ადგი-
ლი ესე. რამეთუ უფალ არს“. და თუ ვინა არიან ანუ ვინაჲ მოსრულ
არიან ჰკითხვიდა მათ. ხოლო ივინი ეტყოდეს. ვითარმედ „ჩუენ
მამაო კაცნი ვართ მკოდოვნი დაბათა-გან|მახლობელთა დუქისისათა. C 146^ა
და მოვედით მათთა ამით კრებად გუნდაჲსა. რათა ესევითარითა
- 30 ამით საწმრითა მოვირეწოთ საჭირვოჲ იგი გორცთა საწმარი. და
რაროდენცა მალნარსა ამას შინაკერძო შემოვიდოდეთ. ფსალმუნებაჲ
თქუენი უმეტეს და უმეტეს აღავსებდა სასმენელთა ჩუენთა: ხოლო
არაჲ უწყოდეთ თუ ვინაჲ იყო კმაჲ იგი. და კმისა მის მიერ. ადგი-
ლითი-ადგილად მივიზიდოდეთ და გამოვიკულებდით ვიდრემდის
- 35 მოვიწიენით აქა და გულის-ხმა-ყვაეთ ფსალმუნთა-გან დავითისათა.
ვითარმედ წმიდანი ვინმე კაცნი გალობენ. და ვთქუთ. ვითარმედ ამა-

თისა ლოცვისა სმენად უაღრეს არს ყოვლისა შესაძინელისა: ~ ~ და პირველად შევშინდით შემოსლვად. და დავედგით გარე და მოველოდეთ აღსასრულსა ლოცვისასა. ვინაჲთგან ესე განგრძელდა. და გალობაჲ გალობასა. [და ჟამი ჟამსა] შეუდგებოდა. ვითარცა დიდებამ სთქუთ შემოვედით მოღებად ლოცვისა თქუენისა. აწ უკუე შემინდვეთ ჩუენ მამაო წმიდაო. და ღირს მყვენ კურთხევისა შენისა და მაუწყენ ჩუენ თუ რაჲ იქმნა. რომელი იგი შენ თანა გალობდა. რამეთუ დიდად განმაკრვებს ჩუენ საქმე ესე: ორთა გალობაჲ მესმოდა. და განყოფი-
 A 194^b
 B 266^a ლებასა ჳმა|თასა ვიცნობდით: • || ხოლო აწ შენ ხოლო მარტოდ გხე-
 დაეთ და სხუასა არავის. და უწყოდენ სიწმიდემან შენმან, რამეთუ
 ფრიად სურვიელ ვართ ლოცვისაცა შენისა მოღებასა: • და რაჲ იგი
 ღმერთმან სასმენელთა მიერ გამოგკცხადა. უწყებასაცა მისსა შენ
 მიერ შემდგომითი-შემდგომად. ვევედრებით უკუე შენსა ღმრთის-მოყ-
 უარებასა. რათა მაუწყო ჩუენ, და აღმისრულო თხოვაჲ ჩუენი. და
 რომელი იგი შენ თანა გალობდა გინა თუ კაცი იყო ნამძღვრე. გინა
 თუ ანგელოზი. რამეთუ ჳმაჲ გალობისა თქუენისაჲ. რომელი გუეს-
 მოდა. არაკაცობრივი იყო. და არცა რას სხუასა შესაძლებელ არს
 მსგავსებაჲ თვნიერ ანგელოზთასა: • მიუყო წმიდამან ბერმან და
 C 146^b ჳრქუა მათ: ვითარმედ „ვინაჲთგან|საქმისა ჩუენისა თქუენდა გამოც-
 ხადებაჲ ჳნებაჲს ღმერთსა. გაუწყო თქუენ ყოველი: • რამეთუ მე
 უდაბნოსა ამის შინა მრაველი ჟამი დამიყოფიეს. თვნიერ ყოელისა
 შფოთისა და ამბოხებისა. რამეთუ ვიდრე აქა დღედმდე უვალ იყო
 ადგილი ესე: • ხოლო ვინაჲთგან კაცთ-მოყუარებმან ღმერთმან მონაჲ
 თვისი ტიმოთე ნათესაისა ამის უზეშთაეს გამოაჩინა. და უფროჲს
 აღმაღლა და სულისა წმიდისა სევანედ აღაშენა. არა ჯერ-იჩინა.
 რათამცა უძღლერი ესე ბერი ჳუებულ მყო ხილვისა და ჳრახვისა მი-
 სისა-გან: არამედ ვითარცა არს სიმრავლე ნიჭთა მისთაჲ მიუწლო-
 მელ. უნდოჲსა ამის მრავალჟამ განშორებისა ჩემისა მოსაგებელად
 სახარულეჲანი ესე საქმე მომმადლა. და მსახური იგი თვისი აქა მოიყ-
 ვანა. რომელმან სიტყუითა თვითა მიზიარა და განგრძობილად ნუგე-
 შინის-მცა. და მერმე განწესებულნი ეამნი ვილოცენით: • და ესრეთ
 B 266^b რაჲ|იხარებდა სული ჩემი მის თანა. მოსლვამან თქუენმან დამაპირვა.
 რამეთუ მეყსეულად განმეშორა და წარვიდა. ამიერთგან წარვედით
 შვილნო დაცუელნი ოფელისა მიერ და მაცადეთ მე რათა ვიშუებდე
 ჳრახვითა და ხილვითა მისითა: • ხოლო იგინი ერჩლეს ბრძანებასა
 მისსა. და მოიდრიკნეს მეტლნი და ლოცვაჲ და შენდობაჲ ითხოვეს
 და მოიღეს და შიშითა და სიხარულითა შეპყრობლნი გამოვიდეს
 მიერ. საკრველისა მის უწყებისა-თვს. და ესევეითართა საიდუმლოთა

3 ლოცვისასა+ხოლო B. — 6 კურთხევისა შენსა B.—9 მარტოდ|მარტო-
 სა B. — 13 უკუე<B. — 17—18 და არცა რაჲ სხუასა შემძლებელ არს მიმსგავ-
 სებაჲ. თვნიერ ანგელოზთასა A. — 25 სავანედ|სადგურად B. — 26 მყო|
 ყო B. — 30 განგრძობილად A. — 38 სადღუმლოთა A —

ცნობისა-თჳს:• და ვიღრე არღა განშორებულ იყენეს ქუაბისა მის-გან. კუალად ორთავე გალობაჲჲ ისმოდა. ვითარცა პირველ. ხოლო იგინი აღიდებდეს ღმერთსა [და ჰმადლობდეს] და წარვიდეს და შეიძინეს მათ შესაძინელი. ფრიადი არა სულიერი ოდენ ხოლო. არამედ ქორ-
 5. ციელიცა. რამეთუ წარემართა მათ ლოცვითა მით|წმიდათაჲთა. და A 195^ა
 რასა იგი ეძიებდეს აღვილად ჰპოვეს და შეჰკრიბეს. და სახედ თჳსად წარვიდეს მხიარულნი და პირითა მმადლობელითა აღიდებდეს ღმერთსა:• :• :

|ხოლო ტიმოთეს ფრიადისა მის საკურველებისა-თჳს ღმრთისა. C 147^ა
 10 და ცხორებისა მისისა და მადლისა მის-თჳს მოქალაქობისა. წუთლა სიმრავლე სასწაულთაჲ არამცირედ ძეს წინაშე ჩუენსა აღსაწერე-
 ლად. რომელნი იგი მოანიჭენა მას მადლმან საღმრთომან და სურ-
 ვიელსა სმენად უტკბილეს და უსაწადელეს აღმოცენებინან:• ხოლო
 ვინაჲთგან ესე არს სათნო წინაშე ღმრთისა. რათა უკუეთუ ვისმე
 15 აქუნდეს სიხარულისა მომატყუებელი რაჲმე საქმე. გინა სიტყუაჲ.
 რათა არა თუთ ხოლო იშუებდეს. არამედ რათა მოყუასსაცა მო-
 ტყუას ძალისა-ებრ თჳსისა. ამისთჳსცა სიტყუაჲ გზასა თჳსსა ვი-
 20 ლო|დენ. რათა აღაუესო წადიერებაჲ და სურვილი სმენის-მოყუარეთა B 267^ა
 .სასმენელთაჲ:•

იღ

:20 ერთი ორთა მათ ძმათაგან. რომელნი იგი პირველითგან შეუ-
 დგეს კუალსა მის წმიდისასა და მობაძაჲ ექმნენს უმანკოსა მას ცხო-
 რებასა მისსა. ცხორებისა-გან განვიდა. და დიდისა მის მორჩილე-
 ბისა მისისა-თჳს. და სხუათა მრავალთა სათნოებათა უყუარდა იგი
 წმიდასა მას ფრიად. და ესე ყოველთა მიერ საცნაურ იყო და ვი-
 25 ნაჲთგან სიკუდილი იგი მისი მიზეზ მწუხარებისა წმიდისა მის მამისა
 იქმნა. მოვიდა პატრიაქიცა ქრისტეს-მოყუარით კრებულით-ურთ. და
 ვითარ იგი გალობდეს განწესებულსა მას გალობასა შესუენებულთასა.
 არა გალობდა მათ თანა წმიდაჲ იგი. არამედ დაჰჳზა სარკუმელი
 და მოიდრიქნა მუტლნი თჳსნი და დადგა შუბლი თჳსი მიწასა ზედა.
 30 და შესუენებულისა მის-თჳს ილოცვიდა არა თუ რათამცა აღდგა.
 რომელი იგი კუალად სიკუდილდე იყო და განხრწნად უეჭუელად.
 არამედ ილოცვიდა მის-თჳს ცხორებასა. ცხორებითა მით უკუდავითა
 და უხრწნელითა. და დაუსრულებელითა. წინაშე წმიდისა სამებისა
 რომლისა იგი ტრფილ იქმნა და ესვიდა. და|სიყუარულითა მისითა C 147^ბ
 35 ეტყინებოდა. ამის უკუე საღმრთოჲსა ცხორებისა-თჳს ილოცვიდა
 წმიდაჲ იგი და იტყოდა: „ჰ მეუფეო ცხორებისა და სიკუდილისაო.

- მოწყალებათა შენთა მიერ სახიერ ექმენ და მოიხილე ვედრებასა ამას ზედა. უღირსისა ამის მონისა შენისასა. და უკუეთუ ვპოვე წინაშე შენსა მადლი. ნუ უტევებ სულსა შესუენებულისა ამის მოწინისა შენისასა განზორებად ჯორცთაგან. ნუცა წარვლად მთავრობათა მათ-
B 267^b და კელმწიფებთა ბნელისათა. და გამოძიებად და განკითხუად მათ-
A 195^b გან. ვიღრე არა მისცე მას შენდობაჲ ყოველთავე ცოდვათა მისთაჲ. რომელნი უქმნიან სოფელსა ამას შინა, გინა თუ საქმით. გინა თუ სიტყუთ. გინა თუ გონებით: და აცადე მეუფეო განჩინებისა მის შენისა განბუობაჲ. ვიღრემდის ვცნა შენდობითა მისითა სიგლახაკესა ჩემსა ზედა კაცთ-მოყუარებით მოხედვად და ცხორებისა ჩემისა გან-
 გებაჲ: და უკუეთუ არა. მაშა სული ჩემი მის წილ მიიღე. რამეთუ ვერ თავს-ვიდებ კეთილად-მსახურისა ამის ჩემისა და განმსუენებულისა ტანჯვისა ხილვად: რამეთუ ჯერ-მიჩნს რათა მე ვიტანჯო მწარითა მით სატანჯველთა ვიღრეღა ესე სარწმუნოჲ და მორჩილი მოწაფე ჩემი და მონაჲ შენი:“
 ამას რაჲ ილოცვიდა შვერდომით წმიდაჲ იგი. ბრწყინვალე და ტკბილი აღსასრული მოილო თხოვათა თუსთაჲ. რამეთუ არღა აღესრულა ლოცვაჲ. და აჲა ესერა იხილა მან ხილვად საშინელი: რამეთუ ზეცით გარდამოიწია მისსა ჯელი საღმრთოჲ. და შეახო თავსა და მვარათა მისთა და ჯმაჲ რომელი ეტყოდა. ვითარმედ „აღდეგ რამეთუ შეისმნეს ლოცვანი შენი. და ნუ გეშინინ. მსახურო ქრისტესო და მომბაძეო. რამეთუ არა რაჲ თხოვე ამის საწუთროსსაჲ. არამედ იგი ხოლო რომლითა განისუენებენ მართალნი და რომელთადა საუკუნოჲ
C 148^a შუებაჲ განწესებულ არს. აწ უკუე აღმოვედინ შესუენებულსა ამის სული წინაძლომითა სახიერთა ანგელოზთაჲთა შეუძრწუნებულად ეშ-
B 268^a მათა-გან. და მთავრისა მის-გან|ბნელისა შეუხებულად. და წიალთა მათ აბრამინათა განისუენენ. და ნუმცა დაემკვდრების იგი აღგილთა ბნელთა და შემწველთა: და არა ხოლო თუ ამას ოდენ მოეცეს ესრეთ ბრწყინვალე მოსაგებელი თხოვისა შენისა-თუს. არამედ რომელთაცა განგისუენონ შენ. და რომელთაჲცა გენებოს. და რომელთა ულოცო. ყოველთა პოონ წყალობაჲ. და მერმე მოწაფეთა შენთა შემდგომად შენსა. არა ეცეს ჯუებაჲ საღმრთოჲსა მოლუაწებისაჲ. და რომელთა დაიპარხნენ მცნებანი შენი. შემდგომად შენსა მონასტერსა ამას შინა. საუკუნეთა კეთილთა ღირს იქმნენ. და მოწევნადთა ქირთა-გან და ურვათა შეუხებულად ეგნენ:“ და ვიღრე იგი წმიდაჲ ამით ესევი-
 თართა საღმრთოთა ნიჭთა და ბრძანებათა შინა იშუებდა. პატრიაქმან და ყოველმან ერმან წესი ლოცვისაჲ აღასრულეს შესუენებულსა მას ზედა და მრავალჲმ ელოდეს და უკვრდა დაყოვნებაჲ იგი წმიდისაჲ მის. რამეთუ ესეკითარი ჩუეულებად აქუნდა ყოველთა. რაჲამს ხედვი-
A 196^a დიან სარკუმელსა მას წმიდისასა დაჯშულად|არავინ იქნებოდა მკადრე 40

- წოდებად მისსა. ამისთჳსცა ჰგებდეს წმიდასა მას. და ამისსა შემდგომად განალო და აღსასრულისა იგი ლოცვაჲ წართქუა: და სულისა თჳსისა შეუენიერებაჲ ხატისა თჳსისა ბრწყინვალეებითა. საცნაურ ყო. რამეთუ მადლითა საღმრთოთა განათლებულ იყო პირი მისი და
- 5 ელვარე: ხოლო ვინაჲთგან ყოველივე წესი აღასრულეს. რომელი სრულ იქმნების შესუენებულთა ზედა და ყოველნივე სახედ თჳსად წარვიდეს იკადრა ძმამან მის მიცვალებულისამან და ჰკითხა წმიდასა B 268^b
 მას და ჰრქუა: „რომლისა საქმისა-თჳს. ჰ წმიდაო მამაო. თუნიერ შენსა უტევე გალობად ესოდენსაქამას ერსა ესრეთ მრავალყამ. და C 148^b
- 10 არა განაღე საჩუემელი შენი. ვიდრელა ყოველნივე განკჯრდეს საქმისა მის-თჳს. გევედრები მითხარ მე; რამეთუ ფრიად წადიერ ვარ ცნობად. და მაუწყე ძალი საიდუმლოჲსა მის:“ მიუგო წმიდამან მან და ჰრქუა მას, ვითარმედ „ვითარცა ვიხილე ეგოდენი იგი ერი შეკრებულად. და დაფლვისა-თჳს ხოლო ჯორცთა მისთაჲსა მზრუნველი.
- 15 ჰ შეილო უჯეროვნესადრე შევეჰრაცხე ზრუნვაჲ სულისა მისისაჲ. რომელი იგი ჯორცთა-გან რაჲ განვიდა და იწყო სლვად გზასა თჳსსა ფრიად შეშინებულ იყო მძნეარეთა მათ-თჳს გუნდთა საეშმაკოთა და ჰაერის მიცველთა მათ-თჳს მწარეთა რომელნი იგი გან-რაჲ-ვიდენ. ჯორცთა ამათ-გან სულნი კაცთანი. ზედამიუვლენ მათ
- 20 გულის-წყრომით და რისხვით და გამოწულიღვით გამოეძიებენ სიტყუათა და საქმეთა თუთოეულისათა: რამეთუ დაღაცათუ ძმასა შენსა ყოველი ცხორებაჲ თჳსი ბრწყინვალედ აღესრულა. და მორჩილებითა თჳსითა დიდად აღვეშენე მე. რომლისა თანა სხუათა მათცა სათნობათა მისთა-თჳს საყუარელ იყო ჩემდა: არამედ ჩუელებაჲ აქუს გუნდთა
- 25 მათ უკეთურებისათა და განჰვლიდენ რაჲ სულნი შორის მათსა. მძნეარედ გამოეძიებენ. და განიკითხვენ და უკუეთუ ძლევით თანაწარსული ვინმე იხილონ. ფრიადი მწუხარებაჲ მოიწყვიეს მათ ზედა. B 269^a
 და არცალა ესრეთ უტევებენ უზრუნველად თანაწარსლვად: არა თუ ძალმან საღმრთომან იოტნეს იგინი. არამედ თითოეული გუნდი მათი
- 30 განიკითხავს მას თუ რაჲძი წინააღმდგომიჲ აჩუენა მათდა მიმართ. ეწყებოდეს რაჲ მას სოფელსა ამას შინა. და უკუეთუ პოონ რაჲმე ნაბრძკლი არაწმიდათა მათ საქმეთა მათთაჲ მის თანა ვითარცა უწ- A 196^b
 ყალონი მეზუერენი. დიდსა ჰირსა მოაწიევენ მის ზედა. და ჰნებაჲ C 149^a
 დაბრკოლებაჲ სლვისა მათისაჲ(რათამცა არა მოილო სასყიდელი
- 35 შრომისა თჳსისაჲ: ამის უკუე ყოვლისა-თჳს ყოველი იგი ერი დაუტევე და ღმერთსა მხოლოსა|ვევედრებოდე მის-თჳს. და სახიერებითა ოჯღლისაჲთა მი-ცა-ვემთხვე თხოვასა ჩემსა: აწ უკუე ვადიდებდეთ და ვჰმადლობდეთ ყოვლად-წმიდასა სახელსა მისსა. რომელი იგი იქმს ჩუენ თანა ქველის-მოქმედებათა და წყალობათა თჳსთა:“ ხოლო
- 40 მან ჰრქუა ესმენს რაჲ სიტყუანი ესე წმიდისანი. „ქეშმარიტად.

მ წმიდაო მამაო. სამარადისოა მადლობა თანაგუაჲ კაცთ-მოყუარებისა მისისაჲ; რომელმან ღირს მყენა ჩუენ პატიოსანთა ლოცვათა შენთა მიერ ესევეითარსა ამას კეთილსა სასოებასა. და მოწაფედ შენდა წოდებად:•“

ესე უკუე თხოვბაჲ თქმან წესმან და საქმემან. ესრეთ საშინელ 5
ყო. ვითარცა გესმა, და გულის-ხმა-ყავთ:• ხოლო აწ წყალობასა მისსა მათუწყებელი და სახარულეიანი სიტყუაჲ გუეგულების აღწერად: ~ ~

იე

- რამეთუ დედაკაცი ვინმე მოუკდა წმიდასა მას დაბისა მის-გან ზემოკსენებულისა. რომელ არს კახუსტაჲ, რომელ იგი ჰგოდებდა თავსა თვსსა. და ეტყოდა კაცსა მას ღმრთისასა. ვითარმედ „შემიწყალე. 10
მე საწყალობელი ესე წმიდაო ღმრთისაო. რომელი სიგლახაკით და იწროებით ვცხოვნდები“. და წმიდაჲ იგი ჰკითხვიდა თუ რაჲსათვს
B 269^b ტირს ანუ რაჲ შემთხვა. ხოლო მან ჰრქუა: „დედაკაცი ვარ|გლახაკი და ნაკლულეიანი, და ჯუებული საკიროთაცა საჭმართა-გან: და ორნი ხოლო სამოსელნი იყენეს ჴელმწიფებასა ჩემსა ქუეშე. ნუგეშინის- 15
საცემელად სიგლახაკისა ჩემისა: და ყოველსა ამას წელიწადსა რუ-დუნებით შემეკმნეს იგინი ჴელითა ჩემითა:•ხოლო ბოროტი ვინმე და უწყალოჲ შემოვიდა სახლსა ჩემსა და მიმპარნა იგინი. და თუ ვინ არს იგი არა უწყი. და ყოველი ქირი და შრომაჲ ჩემი, რომელი ქმნასა მათსა დავითმინე. ვამე უბადრუკსა ამას. რამეთუ ამოღ 20
და ცუდად წარკდა. და აჰა ესერა სულთ-ვითქუამ და ვკუნესი ფრია-ლისა მის მწუხარებისა-გან. და თუ რაჲ ვყო არა უწყი. რამეთუ სას-ყიდლითა მათითა მოველოდე სასოებასა საკირომასა საზრდელისასა მოსყიდად:•“
- C 149^b ხოლო წმიდამან მან საკრველთ-მოქმედმან|მამამან ჰრქუა მას. 25
„დასცხერ მ წმიდაკაციო ტირილისა და გოდებისა შენისა-გან. რამეთუ აჰა ესერა დასარული განსაცდელისა შენისაჲ მოწყენულ არს. რამეთუ წარპარულისა მის ჰნებაჲს საცნაურ ყოფად შენდა ღმერთსა, რომელი იგი არს მამაჲ ობოლთაჲ და მოლუაწე ქურიეთაჲ:• წარვედ უკუე სახედ
A 197^a შენდა. და აღვედ ქორსა მეზობელისა შენი|სასა და ჰპოვენ სამოსელნი 30
იგი შენნი დამალულნი სასთაულსა შინა აბრეშუმისასა. განაღე იგი და აღიხუენ შენნი იგი სამოსელნი და გალობასა მადლობისასა შეს-წირვედი ღმრთისა. და აღიდებდი. და მიერთგან ვითარცა გნებაჲს ივმარე შენი იგი საჭმარი:•“ ხოლო იგი წარვიდა და მასვე ესამა. პოვნა თვსნი იგი სამოსელნი. ვითარცა ჰრქუა მას წმიდამან. და 35

მიერთებენ არღარაჲინ იკადრებდა გარემოჲს-მყოფთა მათ დაბათა და სოფელთა შინა მოპარებად რასმე. გინა ვნებად მოყუსისა. ანუ წესსა უჯეროსა შედგომად:-

იხ

- ხოლო ვინათგან ყოველსა სოფელსა განჯდა ჰამბავი საკვრე-
 5 ლებათა მისთად. და ყოველთა სასმენელნი აღაესნა სმენამან დიდებუ-
 ლებათა მისთამან. და თუ რაბამი იყო ძალი მოძღურებათა მისთად და
 დაფარულთა მცნობელობისაჲ: კაცსა ვისმე ორგულეებაჲ და ურწუმ-
 ნობეებაჲ ეუფლა. საქმეთა მათ-თჳს წმიდისათა. რომელნი ესმენს და
 იტყუად: ვითარმედ „შეუძლებელ არს ესე კაცისა მიერ რათამცა უჩი-
 10 ნონი და დაფარულნი საქმენი ცნა. გინა უწყოდნა. რამეთუ ესე საქმე
 მხოლოჲსა ღმრთისაჲ არს“. და ვერ გულის-ხმა-ყო ესე უგუნურმან
 მან. ვითარმედ ერთისა მის წყაროჲსა მიერ კეთილთაჲსა იქმნების
 წინაჲსწარმეტყუელებად და წინაჲსწარცნობად და არა თუ კაცი სხუად
 სადაჲთმე მოიღებს ძალსა ესევეითართა საიდუმლოთაჲსა. ვითარცა
 15 წერილ არს. ვითარმედ „მე და მამად მოვიდეთ და სავანე მის თანა
 ვყოთ“. რომელი ჰყოფდეს ნებასა ჩემსა:- ხოლო სადა ღმერთი დაემ-
 კვდროს. არა|ხოლო თუ კაცობრიეთა საქმეთა ოდენ საცნაურ ჰყოფს
 C 150^ა
 და ცხად. არამედ გამოუთქუმელთა მათცა და ბუნებისა უადრესთა
 საიდუმლოთა გამოაცხადებს. ამისთჳსცა. ვინათგან ცნობად თავით
 20 თჳსით სმენისა უსარწმუნოეს არს. თავით თჳსით ენება გამოცდაჲ
 წმიდისაჲ მის. და ენება რაჲ მოსლვაჲ კაცისა მის ღმრთისაჲ ქრის-
 ტეს-მოყუარებმან ვინმე მოსცნა მას სამნი დრაჰკანნი განგებულეებითა
 ღმრთისაჲთა და ჰრქუა. ვითარმედ „სამნი ესე დრაჰკანნი მისცენ
 წმიდასა მას. და ევედრე რათა ჩემ-თჳს ლოცვა-ყოს:-“ ხოლო მან B 270^ბ
 25 მიიხუნა და გამოსაცდელად წმიდისა მის ორნი მათგანნი მიწასა შინა
 დაჰფლნა. და ერთი იგი დრაჰკანი აღილო ველითა თჳსითა და მოვიდა A 197^ა
 წმიდისა მის. და ვითარცა ლოცვაჲ ითხოვა. და კურთხევაჲ მოილო.
 და ეზიარა სიტყუათა მისთა წმიდათა: მისცა მას ევლოგიაჲ იგი და ჰრქუა:
 ვითარმედ „ესე ევლოგიაჲ ქრისტეს-მოყუარებმან ვინმე ჩემ მიერ წარ-
 30 მოსცა სიწმიდისა შენისა. აწ უკუე იიილე ესე და ლოცვა ყავ
 ჩემ-თჳსცა და მის-თჳს. რომელმან იგი წარმოსცა. რათა ლოცვითა
 შენითა დამტკიცებული წარვიდე სახედ თჳსად:-“
 ხოლო კაცმან ღმრთისამან ჰრქუა მას: „წარვედ შეილო მშუდო-
 ბით. გარნა ორთა მათ დრაჰკანთა. რომელნი მიწასა შინა დაჰფლენ.
 35 ნუ დაივიწყებ. არამედ აღიხუენ იგინი და ნუ დაუტეობ მიწასა შინა:-“
 ხოლო იგი ზარითა და შიშითა შეპყრობილ იქმნა და მეყსეულად მო-

იხუნა იგინი და მისცნა წმიდასა მას და ჰრქუა: „შემინდვე მამაო. აწ უწყყი. რამეთუ საკვრველ არს ღმერთი წმიდათა შორის მისთა“. და ვითარცა შეუნდო. წარვიდა შეშინებული. და დაკვრეებული. სახედ თჳსად და აღიღებდა ღმერთსა:-

- გამომცდელთა-თჳს უკუე ესრეთ მშვიდი იყო და მყუდრო და და-
 ფარულთა მიერ ცხადსა მას ენებესა მათსა განაქიქებნ და გამოაც-
 C 150^b ხადებნ. და ჰკურნებნ. ხოლო უხილავთა|მთ შიმართ. და უკეთურთა
 ეშმაკთა. არა ესრეთ არამედ ფიცხელ და საშინელ. და სახელის-დე-
 ბითა თჳსითა ხოლო მათებელ. და რომელთაცა აცსენიან სახელი
 მისი პირითა მათითა. მსწრაფლი შეწყენაჲ მიეცემოდა. ხოლო საც-
 B 271^a ნაურ. მყოფელად სიტყჳსა ამის იყავნ ესე. რომლისაჲ ესერა აწ გუე-
 გულეების აღწერაჲ:-

იჲ

- დედაკაცმან ვინმე. გუემულმან სულისა-გან არა. წმიდისა. გუ-
 ლის-ხმა-ყო მსწრაფლი იგი შეწყენაჲ კაცისაჲ მის ღმრთისაჲ. და დაიდვა
 გულსა შინა თჳსსა. რათა ხადოდის სახელსა წმიდისა ტიმოთესსა. 15.
 ვინაჲცა ყოვლადე. არა გამოჰვარდებოდა პირსა მისსა სახელი მისი:-
 ხოლო ეშმაკი იგი არაწმიდაჲ ზარისა-გან სახელისა მისისა ვერ იკა-
 დრებდა მიახლებად მისსა: ვინაჲცა ესევეთარი ღონე მოიპოვა გულ-
 არძნილმან მან და უკეთურმან. რამეთუ ეძიებდა ეამსა მარჯულესა. რათა
 პოოს დედაკაცი იგი უცალოებასა რასმე შინა. რომლისა-გან მიჰვი- 20
 წყდეს სახელი წმიდისაჲ მის და მეყსეულად დააკუეთოს იგი რაჲამს
 ვერ უძლოს მოკსენებაჲ სახელისა მისისაჲ:- გარნა განცრუენა სასოე-
 ბაჲ მისი. ვინაჲთჳნ სახელის-დებაჲ წმიდისაჲ მის უძლიერეს გა-
 A 198^a მო|ჩნდა სივერაგისა და ჰავეკლოვნებისა მისისა. რამეთუ დედაკაცმან
 იწყო რაჲ ქსოვად სამოსელსა. რამეთუ ესე იყო კელთ-საქმარი მისი 25.
 და გონებაჲ თჳსი ყოვლით-კერძო კელოვნებისა მის გულს-მოდგინე-
 ბასა წარეტყუენა. მეყსეულად დააკუეთო იგი ეშმაკმან მან:- რამეთუ
 უმეტეს რაჲმე ვერლარა კელ-ეწითა თქუმად. გარნა ესე ხოლო. ვი-
 თარმედ „წმიდაო ღმრთისაო“. და მასეჲ ეამსა მოიწია წმიდაჲ იგი
 შეწყენად დედაკაცისა მის და საგუემელითა ცეცხლისაჲთა მძწვარედ 30
 ჰგუემდა ეშმაკსა მას:- ხოლო იგი ვალალებდა და კმობდა. „რაჲ არს
 C 151^a ჩემდა და შენდა ზ ტიმოთე. რამეთუ შემწჳ მე|მწარითა ამით საგუე-
 მელითა შენითა: მილხინე მე ბოროტად ტანჯულსა ამას. და არლარა
 B 271^b ვიკადრო მიახლებაჲ ა|მისი“. და ესე რაჲ თქუა განვიდა მის-გან:-
 ხოლო დედაკაცი იგი განკურნებული და გონიერი: მეყსეულად მო- 35
 ეიდა წმიდისა მის. და ვიდრე არლა ეთქუა მას სიტყუაჲ. უსწრო წმი-

- დამან მან და ჰრქუა მას. „სარწმუნოებამან შენმან გაცხოენა შენ. ვი-
ლოდე მშვდობით. რამეთუ ამიერითგან ვერღარა უძლოს ბოროტმან
ემშაკმან მიახლებად შენდა: გარნა ხოლო ღმრთისა-გან ოდენ გეში-
ნოდენ. და მადლობასა შესწირივედ მისსა მარადის:“⁴
- 5 და ესე კურნებათა მისთა მალალთა. რომელთა მიერ საღმრთოჲსა
მადლისა ძლიერებითა განმდიდრებულ იყო. კეთილად საცნაურ ჰყოფსა:
ხოლო წინაჲსწარმეტყუელებათა მისთა. და წინაჲსწართხრობასა
სიკედლისასა. და ნიქთა გვრგვინთა კეთილის-მოქმედთა-თჳს და
განმზადებულთა მათ კეთილთა საუკუნეთა ხარებასა შემდგომი ესე
- 10 სიტყუჲ გულის-ხმა-გყოფს: ~:~:

იწ

- რამეთუ იყო ვინმე კაცი ღმრთის-მსახური რომელსა აღესრულა
ცხოვრებაჲ თჳსი უბრალოდ. და ბრწყინვალედ. და მხოლოჲსა ხოლო
ღმრთისა საცნაურ იყვნეს წარმატებანი მისნი და სათნოებანი: ამას
ვინაჲთგან მეცნიერებაჲ აქუნდა წმიდისაჲ მის. და ზედა-ზედა მივალნ
- 15 მისსა. და ურთი-ერთას ზრახვითა [და განზრახვითა] და სწავლითა
იშუებდინან: ერთსა უკუე დღესა ჩუეულებისა-ებრ მოსრულ იყო და
ვითარ იგი განგროძობილად ზრახვიდეს სიტყუათა საღმრთოთა. და
მერმე ლოცვა-ყვეს. და იჯმნეს ერთმან ერთისა-გან. და ვითარ იგი
ეგულებოდა კაცსა მას განსლუჲა მონასტრით. მოიქცა და მიხედნა
- 20 წმიდასა მას და იხილა იგი ცრემლითა აღვსებული და მწუხარე და
ტირილად განმზადებუ|ლი და მისდა მიმართ მხედველი: ესე რაჲ A 198^b
იხილა. შებრუნდა იგიცა გონებასა შინა თჳსსა და განიზრახვიდა. B 272^a
ვითარმედ „რამე არს ესე:“ | ვინაჲცა არღარა წარვიდა. არამედ მის- C 151^b
საჲე მოიქცა. და ქუეყანასა ზედა დავარდა და იტყოდა. ვითარმედ
- 25 „ვერ დამარწმუნებ აღდგომასა ამიერ. შ წმიდაო ღმრთისაო. ვიდრე
არა მითხრა მიზეზი ტირილისა შენისაჲ:“ ხოლო წმიდამან ტიმოთე
ჰრქუა მას: ვითარმედ „შ მეგობარო კეთილო. და ვითარ არა ვტი-
როდი. ვინაჲთგან მეგულების მოწყუედაჲ შენი. სასურველისა და სა-
წადელისა მეგობრისა ჩემისაჲ. რამეთუ დღესითგან წალმართ შვდილა
- 30 დღე დაშთომილ არს შენდა ცხოვრებისა-გან შენისა. და ამისთჳს
ვტირ და მელმის. ხოლო ამას გევედრები. რათა რაჲმს წარიღგინო
წინაშე საყდართა ღმრთისათა. მომიქსენე მეცა ცოდვილი ესე და
გლახაკი. რათა საუკუნოდ ერთბამად ვიყოფებოდით საჲანეთა მათ
შინა სამარადისოთა. წარვედ უკუე მშვდობით და განაკრძალე თავი
- 35 შენი ლოცვითა და მარხვითა. ვიდრე აღსრულებამდე შვდთა ამათ
დღეთა: და ყოველსევე ქმენ. რომელი ჴუენის წმიდათა. ვიდრემდის

წარხვდე ამიერ. ზეცისასა ზრახვედი ყოვლითურთ: “ ხოლო კაცსა მას ღმრთისასა. ვინაჲთგან აბრამიანი სული აქუნდა. და სათნოებითა შემკულ იყო. და შეუბისა მიმართ მიიცვალებოდა. რაჲთურთით არა შეეშინდა სიკუდილისა-გან. არამედ თქუა ვითარმედ „ჲჰმადლოზ ღმერთსა კაცთ-მოყუარესა. რომელმან ღირს მყო ამას ცხოვრებასა. 5 განმძლიერებულად ჩემდა და ამიერ წარსლვასა საგზლად ჩემდა ქონებად წმიდისა ლოცვისა შენისა. და ყოვლად-პატიოსნისა. და მეყავნ მე რაჲცა სათნო არს წინაშე ოჯელისა და იყავნ სახელი მისი კურთხეულ [უქუნითი] უქუნისამდე:“ ~

- ესე თქუა და თაყუანი სცა და ევედრა. ვითარმედ „მომიგნენე 10
 B 272^b ლოცვათა შინა შენთა“. და ესრეთლა|კუალად მეორედ მოიკითხნეს ურთიერთას. და წარვიდა მიერ. ხოლო სახედ თჳსად რაჲ მიიწია და კეთილად იღუაწა და განჰმზადა სული თჳსი განსლვად ამიერ სოფ-
 C 152^a ლით: მეშვიდესა დღესა განკვრეებაჲ დაეცა. და იხილა წმიდაჲ ტი-
 15 განჩინებულისა მის-თჳს ეამისა. ვითარმედ „წარვედ საუქუნეთა სა-
 ყოფელთა. და საშუებელსა მას მშჳდთა-თჳს განმზადებულსა:“ ვინაჲცა
 A 199^a მეყსეულად მოუწოდა მეგობართა თჳსთა. |და ლოცვა ყო. და პირველი იგი წინაჲსწარმეტყუელებაჲ წმიდისა ტიმოთესი. და მაშინდელი იგი ჩუენებაჲ. და აწინდელი ესე გამოცხადებაჲ მიუთხრა მათ. და მოწლედ 20 მოიკითხნა ყოველნი. და თჳნიერ კუალსაცა სნეულეებისასა შეხებისა. ჰრქუა მათ „მშჳდობაჲ თქუნ თანა“. და მისცა სანატრელი სული თჳსი ოჯელსა: ხოლო მუნ მყოფნი იგი ზარტეხილ იჰმნნეს. და ძრწო-
 ლამან შეიპყრნა. და დაუკრდა სასწაულისა მის-თჳს საკვრევე-
 ლისა: 25

- ამის უკუე ესევითარისა საწადელისა და კეთილისა ტიმოთეს სანოვაგისა-გან მუნ მყოფნი იგი მარადის იშუებდეს: ხოლო არა ჯერ-
 იყო სხუათა მათცა შორიელთა სამთაეროთა დამკვდრებულთა დაკლე-
 ბაჲ. და მოუწოდებულად დატევებაჲ ესევითარის ამის საშუებელისა-გან: არამედ ვითარცა მალლისა რაჲსმე საებგუროჲსა-გან საჩინომან და 30 ბრწყინვალემან ნათელმან ხილვად თჳსისა მის ბრწყინვალეებისა შე-
 კრიბნა შორიელნი და მახლობელნი: ეგრეთვე აქა. საკვრეველბათა მიერ და მადლთა მისთა ელვარეთა შორიელნი იგი და მახლობელნი
 B 273^a ყოველნი მოიწოდნეს სანუკვარსა მას ზედა და სანოვაგესა სულიერსა. და ხილვად მისსა შემოკრბეს. რათა რომელთამე გორცთა კურნებაჲ 35 მიიღონ. და რომელთამე სულთაჲ. და რომელთამე ორკერძოვე. ვი-
 თარცა ესერა სიტყუამან გაუწყოს: ~ ~

3 რაჲთურთ A: — 10 თაყუანის A. — 12 ურთიერთარს A. — 14 დღე-
 სა<A.— 16 ეამისა]+და A. — 18 მეგობართა]+და B. — 21 ყოველნი იგი-
 ნი A. — შეხებისა<B.—34 სანოვაგეს B. —

ით

- კაცი ვინმე იყო ქალაქსა შინა ემეწისასა, მდიდარი და წარჩინებული და დიდებული. და ეგრეთვე დიდებულისა ვისმე მთავრისა ასული მეუღლედ მოიყვანა მან და შჯული და მცნებაჲ განუწყესა მას. რათა არა სადა განვიდოდის სახლით თვისით, და ამით სახითა ენება მისი 5 სიწმიდით ცხორებაჲ და წარმწყმედელისა მის არაწმიდებისა-გან დაცვაჲ: ხოლო მან არა დაიძარხა მცნებაჲ იგი ქმრისა თვისისაჲ. ვინაჲცა სცთა იგი საქმითა ბილწებისაჲთა და იქუეულ იქმნა თვისისა C 152^b ქმრისა-გან და ვითარცა არს წესი საქმისაჲ და დიდ არს შური, და B 273^a შინაგან ხედვაჲ მამათაჲ დედათა მიმართ ესევეითარისა არაწმიდებისა- 10 თჳს: ამისთვისა მარადის იწერებოდა გონებითა ქმარი მისი და ვერ თავს-იდებდა დედაკაცისა მის თანა მშჯღობით ცხორებასა, არამედ მარადღე სარჩელნი და შფოთნი და ლალეანი ფიცხელნი იქმნებოდეს A 199^c მათ შორის. ვიდრეღა განშორებადცა მზა იყვნეს და დაჯსნად მეუღლებისა, რამეთუ დედაკაცი იგი ეტყუნ და აცილობნ, ვითარმედ ცილსა 15 სწამებს და ექუს ამოდ. უკუეთუ არარაჲ უწყეს ესევეითარი: მაშინ ჰრქუა მას ქმარჲ მისმან, „უკუეთუ გნებაჲს გულსაჲსე ყოფაჲ ჩემი აღდგე და წარვიდეთ წმიდისა და საკურველთ-მოქმედისა ტიმოთეს წინაშე, და უკუეთუ არა გამხილოს, ყოველივე იქ დაჯსნილ არს ჩემს შორის, ხოლო უკუეთუ ესე არა იქმნას განშორებაჲ ურთი-ერთას და 20 განყოფაჲ შემთხუეად|არს ჩუენდა და გინა თუ მწარეცა სიკუდი- B 273^b ლი:“

- მიუგო დედაკაცმან მან და ჰრქუა, ვითარმედ „ჯერ-მიჩნს მეცა საქმე ესე“, და წარემართნეს წმიდისა მის, და ვითარცა მიიწინეს მონასტრად ჯეროვინთა შესაწირავითა, და ღირს იქმნნეს მოღებად 25 ლოცვასა წმიდისასა და თაყუანი სცეს მას, გულის-ხმა-ყო წმიდამან მან მადლისა მის მიერ, რომელი მკვდრ იყო მის თანა, ვითარმედ ქეშმარიტ არს თქუმული იგი დედაკაცისა მის-თჳს და არა უნდა გამეღაფნებაჲ არაწმიდებისაჲ მის, და ცხადად განქიქებაჲ და მხილებაჲ მისი ერთად, რათა არა შეწუხნეს ქმარი მისი და განავლინოს იგი და 30 განეყენოს, და მეორედ, რათა ეამი სინანულისაჲ მისცეს დედაკაცსა მას, და ჰრქუა ქმარსა მისსა, „შვილო თავს-იდგე ცოლი შენი იტვრთე იგი, და დაფარე იგი, და ვიდრე აქა დღემდე დაღაცათუ რამე შეუცოდებია შენდა, შეუნდვე და მიუტევე რათა შენცა მოგეტევენ 35 შტი|ოდებანი შენნი: შეუნდვე უკუე რიღობითა დიდისა ამის მცნე- C 153^a ბისაჲთა, და ამიერიოგან შეუდგეს იგი ბრძანებასა შენსა, და არლარა გარდაჰქდეს ყოველადვე, რამეთუ ერთგორც ხართ, ვინაჲთგან ღმერთმან

1 ქალაქსა მას შინა ემე წმიდისასა C. — 3 მეუღლედ| ცოლად B. — 24 და<A. — 25 თაყუანის A. — 27—28 გამოეღაფნებაჲ B. — 30 და<B. — 33 შენდა<B. —

შეგაულღნა თქუენ და არა ვინ არს რომელმან განგაზორენს [თქუენ] ოჯნიერ სიკუდილისა:·“ მიუგო ქმარმან მისმან და ჰრქუა, ვითარმედ „ქვეშარიტად ამის სახისა-თჳს მოვედით ესოდენსა ამას სიზორესა გზისასა და მოვიწიენით შენ წინაშე, რათა მადლისა მის მიერ, რომელი მოგცა შენ ღმერთმან, იჳჳ იგი ჩუენი გულის-ხმა-ჰყო და განი- 5 კითხო. და დაფარულად ქმნილი განაცხადო და საცნაურ-ჰყო:· უკუეთუ ცოდვად თჳსი წინაშე შენსა აღიაროს, მეცა მიუტეო მას და შენდობად მივსცე და მრწამს|ვითარმედ ღმერთმანცა მიუტეოს:· და უკუეთუ არა, მივსცე იგი ფიცთა საშინელთა, რომელთა მიერ შერი იძიოს მის-გან უნდეს და თუ არა:·“ ჰრქუა მას წმიდამან მან „ცრუესა 10 ფიცისა ფუცვად წარმწყმედელი განეზორენ თქუენ-გან, და უფროსლა ყოველივე ფიცი გინა ცრუდ გინა მართალი, რამეთუ ვითარცა იყოს ფიცი, სიელტოლად ჯერ-არს ვითარცა ბრძანებს შჯული ჩუენი, და ოჯფალი გუამცნებს სახარებასა შინა:·“ ესე რად და მსგავსი ამისი ასწავა მათ კაცმან ღმრთისამან, გულის-სიტყუად კაცისად მის მოა- 15 მშვდა:· ხოლო დედაკაცსა მას წუთლა აქუნდა უსირცხვლოებად, და ნაცვალად შეედიმებისა გლისპობად მოიპოვა, და იწყო ფუცვად ფიცთა საშინელთა, და არა უწყოდა უბადრუქმან მან, ვითარმედ აღრევე უცნობიეს წმიდასა მას ბრალი მისი, ვინაჲცა მირბიოდა, და მოეხვა სუეტსა მას წმიდისასა და თქუა, ვითარმედ „ეფუცავ ამას და ბრწყინ- 20 ვალეთა მათ ღუაწლთა, რომელნი ამას ზედა აჩუენენ, ჰ წმიდაო, რამეთუ სხუად შამაკაცი არა ვიცი თჯნიერ ქმრისა ჩემისა, და თავი ჩემი უბიწოდ დამიმარხავს, და ყოვლისავე ბრალისა-გან წმიდა ვარ:·“ არა- მედ ეპა მსწრაფლი იგი და|მძნვარე შეჩუენებად: რამეთუ ესე ვითარცა სიტყუანი აღმოთქუნა, და არცალა თუ აღესრულნეს სიტყუანი 25 იგი, მეყსეულად სიკეთისა მის წილ და შუენიერებისა, რომლითა შე- მკულ იყო, კეთრითა აღივსო ყოველი გუამი მისი და მყისსა შინა იქმნა იგი საწყინო და საძაგელ მხილველთა მისთა:· ესე განსაცდელი დიდი და მწარე მოიწია მას ზედა, რომელი დაღაცათუ ფიცხელ იყო, გარნა კადნიერებისა მისისა ფრიად უდარეს: რამეთუ რომელი სი- 30 ტყუთა არა განისწავლოს: საჭირვო არს სა|ქმით განსწავლად მისი:· ესე რად განსაკრთომელი საქმე იხილა ქმარმან მისმან, საკრველებამან და სიმწარემან შეიპყრა იგი, და გოდებდა იგი საწყალობელითა ვმითა, სულთ-ითქუმიდა და იტყოდა, „ვადმე უბადრუქსა ამას, რამეთუ მრჩობლი განსაცდელი მოიწია ჩემ ზედა, რად ვჰრქუა მისთა და 35 ჩემთა ნათესავთა და თჳსთა, რამეთუ ვძრწი რომელთამე [მრისხანები- სა-გან და რომელთამე] ყუედრებისა-გან და ბრალისა-გან: იხილონ რად ესე ესრეთ საძულელად და საძაგელად, ვითარნი სატანჯუელნი სამშ- ჯავროთანი არა მოიწინენ ჩემ ზედა: [და] კულად ვითარ ვეჩუენო უმრავლესთა ანუ ვითარ თავს-ვისხნე|ყუედრებანი ტანჯვათა უმწა- 40

- რესნი. და უბოროტესი ესე არს. რამეთუ შეუძლებელ არს ერთსა სახლსა შინა ყოფიად ჩუენი. რამეთუ შეუხებელ არს საღმობაჲ ესე და საძაგელ ფრიაღ:-“ ესევეითართა ამით სიტყუათა-გან არა უნდა დაღუმებაჲ ქმარსა მისსა. გოდებითა მწარითა აღვსებულსა: ხოლო საწყალობელი იგი დედაკაცი ვითართა გოდებათა ანუ ვითართა სულთქუმათა საწყალობელთა არა აღმოუტევებდა სიღრმეთა-გან გულისა თვისისათა. და გლოვითა ულხინებელითა იგლოვდა მწარედ. ვალა- C 154^ა
- ლებდა|და იტყოდა. „შემიწყალე მე წმიდაო და ღმერთ-შემოსილო მამაო უბადრუკი ესე. რომელი არა ღირს ვარ წყალობასა. და აღმი-
10 სუბუქე მე რისხეად ესე. და დამასხ წამალი სინანულისაჲ. ვცოლდე და უსჯულო ვიქმენ. წინაშე ღმრთისა. და საწოლი ქმრისა ჩემისაჲ უბი- B 275^ა
- წოდ არა დავიცევ. და|უბოროტესი ესე არს. რამეთუ მადლსა მასცა. რომელი შენდა ღმრთისა მიერ მოცემულ არს. უმეცარ ვიქმენ. და ფიცით ვიკადრე უსირცხვლოდ თქუმაღ. ვითარმედ „არარაჲ ვიცი
15 უსჯულოებაჲ“. ვინაჲცა სამართლად შთავევარდი საძაგელსა ამას ვნებასა. გარნა ესრეთცა არა წარვიკუეთ სასოებასა კაცთ-მოყუარებისა-გან ღმრთისა რომლითა იგი სახიერ იქმნების მონანულთა ზედა. მოიხილე ჩემ ზედა და ნუ დამიტევებ მე საწყალობელსა ამას და უბადრუკსა ესრეთ ტანჯულსა. და ბოროტად გუემულსა. ღმობიერ
20 ექმენ განრყუნილსა ამას გუამსა ჩემსა და ცრემლთა ვნებულისა ამის მეუღლისა ჩემისათა. რამეთუ ძალგიც. ვითარცა იგი მშუართე. და უღვაროსა მას უწესოებასა ჩემსა აღვრ-ასხენ. სულისაცა და ვორცთა ჩემთა განკურნებად ნიშებშემოსილითა მაგით მადლითა შენითა. და სამოსლისა ამის. რომელი ცოდვამან შემშოსა. განძარცუად
25 კაცთ-მოყუარებით: და პირველსავე სახესა მოყვანებად. რამეთუ ამიერითგან ურჩულოებისა მის-თვს. რომელი ექმენ. მივსცე თავი ჩემი სინანულსა და არლარა ვიკადრო საქმედ უჯეროებასა:-“ ამით ესევეითართა გოდებითა გოდებდა ქუეყანასა მდებარე ღმობილი განსადღელი|სა მის-გან და მერმე უპყრა სუეტსა მას წმიდისასა და A 201^ა
- იტყოდა. ვითარმედ „უკუეთუ შემიწყალო და განმკურნო წარვიდე სახედ ჩემდა განკურნებულნი. და უკუეთუ არა. აქა მოკვლდე. და არა განვიდე|ამიერ. რამეთუ უმაჯობეს არს სიკუდილი ჩემი. ვიდრე ესრეთ C 154^ბ
- ცხოვრებაჲ. უბადრუკი და სამგზის საწყალობელი [და ორკერძოვე| B 275^ბ
- დაკლებული] ცხოვრებისა-განცა და სიკუდილისა. რამეთუ სხუად არა-
35 რაჲ ძალ-მიც. ხოლო ამიერ განშორებაჲ ჩემი შეუძლებელ არს:-“ ხოლო წმიდამან მან იხილა რაჲ უგუნური იგი გონებად მოსრული. შეიწყალა იგი და ჰრქუა მას. „შვილო ღმერთი არა შეურაცხ იქმნების. რომელმან თქუა. ვითარმედ „არა არს დამალული და დაფა- მთ 10, 26

- რული რომელი არა გამოცხადნეს: “ რამეთუ დალაცათუ აქა შეუხე-
ბელად და თვნიერ სნეულებისა დავიცვნეთ. არამედ მუნ უმწარესითა
სატანჯველითა ღმობილნი. გეჰენიასა მივეცნეთ საგუმეშელად. უკუეთუ
ვცოდვიდეთ და არცა სინანულითა განვემართებოდით. ვინაჲცა აქაჲსა
ამის მიერ ტანჯვისა გულის-ხმა-ყვენ საუკუნენი იგი სატანჯველნი და
შეინანე უსჯულოებაჲ შენი: ” და ესე რაჲ თქუა. ქურჭელი წყლითა
წელად მიიღო და მერმე ზეცად აღიხილნა თუალნი თჳსნი და თქუა.
„ქრისტე ღმერთო ჩემო. მაცხოვარო ყოველთაო. მოიხილე მდაბალსა
ამას მგევალსა შენსა ზედა. რამეთუ შენ ხარ. რომელი სწყლავ და
აწალად განჰქურნებ. რომელსა არა გნებავს სიკუდილი ცოდვილისაჲ.
არამედ მოქცევასა მოელი და სინანულსა. და ვითარცა იგი ელისეს
ზე. და სიმონ კეთროვნისა. რომელნი იგი კეთროვნებისა-განცა განს-
წმიდენ. და საქმეთაცა კეთილთა მიერ შეამკუენ. რამეთუ ერთი იგი
ცნობითა ღმრთეებისა შენისაჲთა შეამკუენ. ხოლო მეორე იგი მსახურად
უზრწნელისა მის სერობისა შენისა საიდუმლოთა სათნო იყავ: ეგრეთვე
აწცა. სახიერო და კეთილის-მოყუარეო. ამასცა სასოწარკვეთილსა.
B 276^a და განწირულსა დასა ჩუენსა. მწარისა ამის და წარმწყმედელისა
ვენებისა-გან ქურნებაჲ მიჰმადლე: ” და ვითარცა აღასრულა ლოცვაჲ
C 155^a ესე ქურჭელსა მას ზედა წყლისასა. ნიში საუფლოჲსა ჯუარისაჲ გამო-
სახა. და მისცა ქმარსა მისსა. რათა გარდაასხას მის ზედა და მან
A 201^b მსწრაფლ აღასრულა ბრძანებაჲ მისი: ” და ეჰა საკრველი. რამეთუ
მეყსეულად კეთრი იგი. ვითარცა ფურცელი ხისა-გან ესრეთ დასცკვა
წორცთა-გან მისთა. და განიკურნა ვითარცა იყო პირველ და არცალა
თუ კუალი დაშთა მისთანა [მწარისა მისცა] საძაგელისა მის ვენები-
საჲ ყოვლადე: ” ამისთჳსცა დედაკაცით-ურთ აღიდებდა კაცი იგი
კაცთ-მოყუარესა ღმერთსა. და მადლობისა გალობითა უგალობდა.
და მერმე ლოცვითა და სწავლითა წმიდისაჲთა განმტკიცებულნი
სახედ თჳსად წარვიდეს. და სიწმიდით და ღმრთის-მსახურებით
ცხორებასა აღუთქუმიდეს: ”
- ამათ უკუე ზემოჯნებულთა მეუღლეთა ზედა ესევეთარი სასწა- 30
ული აჩუენა ლოცვითა მისითა ღმერთმან ყოვლად-ძლიერმან და ესრეთ
საკრველი: ხოლო ზოგად ყოველთა ზედა ვითარი იყო ძალი ლო-
ცვითა მისთაჲ გინა ვითარ ისმენდა ღმერთი და ანუ თუ რაოდენთ.
ბევრეულთა და აურაცხელსა სიმრავლესა იჳსნიდა განხრწნისა-გან და
სიკუდილისა. და ვითარ გარეწარაქცევდა რისხვისა თჳსსა ლოცვითა 35
მისითა. შემდგომმან [ამან] სიტყუამან საცნაურ ყოს: ”

- და ელ|ვანი] და მეხის-ტეხანი. და გარდამოსლვად აურაცხელისა წკმი- B 276^ა
სად დაჰფარვიდა ქუეყანასა და აღავსებდა წყლითა. და ფრიადი იგი
ძრვად და დუღილი ქუეყანისად აუწყებდა მოსპოლვასა მკვდრთამის-
თასა. და არა უწყოდეს რადმცა ყვეს. რამეთუ სასოებაჲ ცხოვრები-
5 საჲ წარეკუეთა ვინადცა ძნიად სადმე შეუძლეს პოვნად საქმესა საესესა
კეთილითა. და მომატყუებელსა ცხოვრებისასა. რამეთუ საღმრთოჲსა
მის კაცისა ლოცვასა. ვითარცა ნავთ-საყუდელსა ცხოვრებისასა შეე-
ვედრნეს. და ყოველნი ერთბამად მისსა მიივლტოდეს: |ხოლო ვინად- C 155^ა
გან ხედვიდა წმიდაჲ იგი სიმრავლესა მას ერისასა მის წინაშე მოს-
10 რულსა და საღმობიერად მტირალსა. და საწყალობელად მღალადე-
ბელსა. ვითარმედ „ლოცვად ყავ სოფლისა-თჳს წმიდაო, რამეთუ
მოახლებულ არს წარწყმედაჲ ჩუენი და მოსპოლვად ჩუენი მოწყევულ
არს და კინნდა და ყოველივე დაიქცეს და წარკდეს. არამედ შეგუე-
წიენ ჩუენ ლოცვითა შენითა და ვედრებითა შენითა მოწყალე ყავ| A 202^ა
15 ღმერთი. რათა თანაწარგუდეს ჩუენ რისხვად იგი დამაქტეველი და
განსაცდელსა ამას ეწიოს მაცხოვარებაჲ:“ მაშინ მეყსეულად ლოც-
ვისა და ვედრებასა ღმრთისასა მისცა თავი თჳსი. და ცრემლითა
დაალტობდა ქუეყანასა. და იტყოდა. „ოჲფალო ნუ გულის-წყრომითა ფსლ 37, 2
შენითა მამხილებ ჩუენ. და ნუცა რისხვითა შენითა მსწავლი
20 ჩუენ“. და ნუ მდინარეთა ზედა განპრისხნები. ოჲფალო ღმერთო
მრავალმოწყალეო. არამედ შემეწყალენ ჩუენ. ჰ სულგრძელო და სა-
ხიერო და ტბილო მეუფეო“. |და ვითარ იგი დაღონებულ იყო ქუე- B 277^ა
ყანასა ზედა და დაედვა პირი თჳსი მიწასა ზედა. და ითხოვდა წყა-
ლობასა ღმრთისა-გან ეჩუენა მას კაცი. საშინელი ხილვითა. რომელსა
25 ეპყრა ნიჩაბი კელთა შინა [მისთა] და განშადებულ იყო აღსრულე-
ბად ბრძანებულისა. და ესმა კმაჲ რომელი ეტყოდა. ვითარმედ
„გარდააქციე ყოველი ქუეყანად. და მოაქციე ზედაკერძო მისსა ბუ-
ნებაჲ წყალთად“. ესმა რად სიტყუად ესე მისსა მიმართ თქუმული.
მეყსეულად იწყლა გულითა წმიდაჲ იგი და მასევე ეამსა მიხედნა
30 ხატსა წმიდისა ღმრთის-მშობელისასა და თქუა: „ჰ ღედოფალო.
მსწრაფლ მოიხილე ჩუენ ზედა. ცოდვილთა ამათ მონათა შენთა. და
მოდრიკე ღმრთებრი მოწყალეებაჲ შენ-გან განკაცებულისა ღმრთისად
წყალობად ჩუენდა. და ევედრე მას რათა დაგკტბეს. რამეთუ შენ
მხოლოჲ ხარ შესავედრებელი ქრისტეანეთად და მსწრაფლი კელის-
35 ამპყრობელი და შემწე:“ ამას რად იტყოდა და წმიდასა მას ხატსა
დედისა ღმრთისასა ევედრებოდა: მეყსეულად იხილნა ცანი განხუ- C 156^ა
მულნი. და ოჲფალი დიდებისად საყდართა ზედა მჯდომარე. ხოლო
ყოვლად-წმიდაჲ და ყოვლად-უხრწნელი ღმრთის-მშობელი ღმობიე-
რითა და მოწლითა ვედრებითა შეუვრდებოდა მის-გან შობილსა
40 ძესა და ეტყოდა. „ჰ სულგრძელო და მრავალმოწყალეო. და კაცთ-

- მოყუარეო მეუფეო. მოწყალითა თუალითა მოიხილე ერსა შენსა ზედა. რომელმან მიეტე წმიდაჲ იგი და უბრწენელი სისხლი შენი. რომელი გორცთა ჩემთა-გან მიღებად სათნო იყავ. ცოდვათა-თჳს კაცთა ნათესავეისათა. და ყოველთავე სინანულად მოუწოდე. ნუ მისცემ მათ
- B 277^b განხრწნად სახელისა შენისა-თჳს. და|ნუ განაქარუებ აღთქუმასა შენსა 5
- A 202^b და ნუცა განაშორებ წყალობასა შენსა მათ-გან: „|ამის ესევეითარისა ვედრებისა-თჳს წმიდისა ღმრთის-შობელისა. მოდრკა მაცხოვარი წყალობად. და ჰრქუა მას. „შენ-თჳს და მონისა ჩემისა ტიმოთეს-თჳს აღვილო მათ-გან რისხვად. უკუეთუ შეინანონ. და კეთილად მოქალაქობდენ. და კუალად არა ინებონ შედგომად ბოროტთა საქ- 10 მეთაჲ“. ესე ესმა და გულსავეს იქმნა მადლისა მიერ საღმრთოჲსა. ვითარმედ შეისმნეს ლოცვანი მისნი და სასოებითა კეთილითა აღდგა ქუეყნით. და მოელოდა ლოცვათა თჳსთა აღსასრულსა სახარულეჲსა. და მოუწოდა ერსა მას და ეტყოდა. „ვესავე მეოხებასა ყოვლად-წმიდისა ქალწულისასა. ჰ მძანი და შევილნო. რამეთუ ვედრებდა თქუენი 15 არა უგულვებელს ყო ძემან მისმან. ოჯალმან ჩუენმან იესოჲ ქრისტემან. არამედ კაცთ-მოყუარებით დამშდნა. მოლოდებითა მოქცევისა თქუენისაჲთა. ამიერითგან უკუე და თქუენცა მოდრიკენით გონებანი თქუენნი სათნო ყოფად მისსა. და ღმობიერ ყვენით გულნი თქუენნი განშორებად ბოროტთა საქმეთა-გან. და განჯდად მათდა და 20 აღმოფხურად ხოლო საქმეთა კეთილთა და ცხორებისათა წადიერე-
- C 156^b ბით გელ-ყოფად. და სურვიელად შეტკობად გლახაკთა და|უპოვართა ქველის-საქმითა ეზიარებოდეთ. ხოლო ქურიეთა და ობოლთა ნუ გარემიაქცევთ თჳნიერ წყალობისა: „ესმნეს რაჲ სიტყუანი ესე ერსა [მას] ყოველნი ღმობიერ იქმნენს და ცრემლით და სულთქუმით 25
- B 278^a აღუთქუეს სინანული და სათნო ყოფად ოჯლისაჲ. და|აჲ ესერა მასვე ეჲმსა დაიქრნეს ღრუბელნი და განიბნინეს და ყოველსა ქუეყანასა ზედა გამობრწყინდა მზე. და იქადაგა დიდებად ღმრთისაჲ. რომელმან მსახურისა თჳსისა მიერ მისცა მათ ცხორებდა: 30
- გარნა ვითარმე არა დადუმნეს ენაჲ ჩემი. ვითარცა უძლური და 30 შეუძლებელი თქუმად მაღალთა მათ სასწაულთა მისთა. რამეთუ თქუმულისა და აღწერილისა. მარადის თქუმადი და აღწერადი უსაკვრველეს იპოების. და ესრეთ საკვრველითა ამით ცილობითა და წინააღდგომითა ურთი-ერთას ჰღებიან და წინააღუღებიან. გარნა ყოველსავე ზედა ვიტყოდი დიდთა მათ და საშინელთა საკვრველთმოქმედებათა 35 ღმრთისათა. რომელნი აღასრულნა მონისა თჳსისა მიერ: „:

ქა

რამეთუ იყო ვინმე კაცი მთავართაგანი სპარსეთს შინა. წარჩი-
A 203^a ნებუ|ლი და მდიდარი ფრიად: და ესუა მას ძე მხოლოდ-მობილი. რო-

- მელი იგი შთაფარდა საღმრთოთა ფიცხელსა და მწარესა და დაიქნა
 ყოველი გუამი მისი: და რაოდენნიცა მკურნალნი იპოებოდეს სპარ-
 სეთს. და ქალდეველთა ქუეყანასა. ყოველნი შემოკრიბნა. და ესევე-
 თარისა მის სენისა არცა ერთი რაჲ კურნებაჲ პოვა. არცა ტკივი-
 5 ლისა მის ლხინებაჲ. არამედ ამაო იყო ყოველივე სწრაფაჲ მათი.
 რამეთუ მიძვეარებაჲ იგი სენისაჲ მის უქმად გამოაჩინებდა კელოვ-
 ნებასა მათსა: ამას კაცსა ესმა წმიდისა ტიმოთეს-თჳს. და ვითარ-
 მედ მადლთა მიერ საღმრთოთა მრავალნი განუკურნებინან მრავალ-
 ფერთა და თჳთოსახეთა სენთა-გან. და ვითარმედ არს იგი|ნიშებზე- B 278^b. C 157^a
- 10 მოსილი და საკურველთ-მოქმედი ღიდი ნათესაჲსა შორის თჳსსა. და
 ყოველთავე წარმატებული: ამისთჳსცა განიშხადა სამისა თჳსა საგზალი
 და ოქროჲ ფრიალი. და შესაწირაჲი ბრწყინვალე. და წარმოემართა
 წმიდისა მის: ხოლო მო-რაჲ-ვიდოდა გზასა თჳსსა. შთაფარდა იგი
 15 ჯელსა ავაზაკთასა. და ყოველნი იგი მისთანანი შეიპყრენეს. გარნა იგი
 ხოლო მარტოჲ განერა ცხენითა მით. რომელსა აღმკვდრებულ იყო.
 და თუ რაჲმცა ყო. არა უწყოდა. შევიდა ქალაქსა რომელსამე და
 განყიდა კრძალი თჳსი. და მოიყიდა საგზალი. და კუალად თჳსსავე
 გზასა ვიდოდა. და წმიდისა მის აღვიდოდა. ხოლო რომელი იგი
 მოშურნე არს და მტერი ყოვლისა კეთილისაჲ ეშმაკი. და ცოდვისა
 20 ხოლო ალაგთა იცის წრფელყოფაჲ. ხოლო კეთილისა მიმართ მიმ-
 ყუნებელთა. თჳთოსახითა სივერაგითა დაბრკოლებაჲ: არა კმა იყო
 ვიდრე აქამომდე ხოლო განცდაჲ კაცისაჲ მის. არამედ უძერვისისა
 მიმართ წარებატა და პირველთა მათ განსაცდელთა ზედა. უმრავ-
 25 გომად ცხენიცა იგი მოუკლა. და საგზალიცა იგი განულია: ხოლო
 კაცმან სივერაგითა მტერისაჲთა იწყო დანთქმად მწყუხარებითა. და
 სასოწარკვეთილებითა. რამეთუ ოდესმე მოაგონებნ სახედ თჳსად
 უკუნქცევად და ეტყუნ: ვითარმედ „ვინაჲთგან არარაჲ დაშთომილ
 არს კელთა შენთა. რათა წარხვდე. ანუ ვიდრე გეგულეზის წარსლვაჲ“.
 30 და ოდესმე ეტყუნ გონებასა მისსა. ვითარმედ „ვინაჲთგან ურწმუნო
 ხარ. და არა|სარწმუნოებისა მისისა ზიარი. არა თავს-იღებს იგი B 279^a
 განკურნებასა ძისა შე|ნისასა. უფროჲსლა ვინაჲთგან არცა თუ შესა- A 203^b
 წირავისაგანი რაჲ დაშთომილ არს შენდა. |რომელიმცა იგი მიუპყარ C 157^b
 წმიდასა მას. ვითარცა ჯეროვან არს და სამართალ:“ ამისსა შემ-
 35 დგომად აგრძნა კაცმან მან მზაკუვარებაჲ იგი მტერისაჲ. და ბოროტთა
 მათ გულის-ზრახვათა წინააღუდგებოდა. და ეტყოდა. ვითარმედ
 „ვინაჲთგან კურნებათჲ მადლი ღმრთისა მიერ მიუღებდეს. ვითარცა
 მესმის. არა არს იგი უნაწილო წყალობისა-გან. და კაცთ-მოყუარე-

4 იხოჲ B. — 11 განმზადა B. — 13 მორაჲვიდოდა|იგი B. — 15 რომელ-
 სა|+ხედა B. — 20 ხოლო< B. — 25 მოკლა A. — 26 კაცმან|+მან B. — 27 რა-
 მეთუ< B. — 30 ურწმუნო B. — 37 კუნებათა B. —

- ზისა და ვინაფთგან ესე ქველის-საქმენი იყენენ მის თანა. შეუძლე-
ბელ არს თუმცა უგულუბელს ყო სიგლახაჲე და ქირვეულობაჲ ჩემი.
რომელსა ესოდენნი ქირნი თავს-მისხმან მის-თჳს. ვინაჲცა ჯერ-არს
ჩემდა. რათა კუალადცა ვიწყო სლვად გზასა ჩემსა. და ღმერთმან
ლოცვითა მისითა აკურთხოს მცირე ესე საგზალი ჩემი. და უხუებით
გამოზარდოს მე: ვიდრემდის მივიწიო მისსა“. რომელიცა ესე იქმნა. 5
- და მცირითა მით პურითა. რომელი აქუნდა. უნაკლულოდ იზარდე-
ბოდა იგი დღეთა მრავალთა: ხოლო ვინაფთგან წმიდისა მის მიიწია.
პოვა იგი არა უმეტრად საქმეთა მათ-თჳს მის ზედა მოწვეულთა.
რომელმან არცალა თუ კითხვაჲ თავს-იღვა მისი. არამედ რაჲ იგი
შემთხუელ იყო მისდა გზასა ზედა ყოველივე წარმოუთხრა ქირნი 10
იგი. და განზრახვაჲ მტერისაჲ ბოროტი და მერმე ჰრქუა მას. „ნუ
გეშინინ. რამეთუ ღმერთი ჩუენი სახიერ არს და აღმოუბრწყინებებს
შენსა მისსა ყოველთა უხუებით და წჳმს მართალთა ზედა და ცოდ-
B 279^b ვილთა და რომელნი ითხოვდენ მის-გან. უხუებით მისცემს მათ ნიჭთა 15
მისთა და ჰნებავს. რათა ყოველთა იცნან იგი და მას ჰმსახურებდენ.
არამედ არა იძულებით. აწ უკუე ვითარისა უნდა შჯულისაჲ იყაჲ:
არა ჯერ-არს ჩემდა. რათამცა დაგაკლე შენ სიმდიდრესა წყალობათა
და ნიჭთა მისთასა. ამისთჳცა წარვედ კეთილთა სასოებითა სახედ
C 158^a თჳსად, და ამას პურსა მიგცემ შენ საგზლად. რათა რაოდენიცა 20
დღენი დაჰყენე გზასა ზედა უხუებით აღსრულოს გამოზრდაჲ შენი.
ვიდრე მიიწიო მამულსა შენსა. და მი-რად-იწიო. ჰპოო ძე შენი ველსა
გარე. თჳსთა მონათა თანა. მიმოვალად თჳსთა აგარაკთა შინა ყოვ-
ლითურთ მრთელი. და ყოვლითურთ უვნებელი. და ღმერთსა ჰმად-
A 204^a ლობდი. და სახელსა მისსა წმიდასა აღიღებდი: და მომავალსა ამას 25
წელსა აღიღე ძე შენი. და მოვედ აქა ვიდრე ჩემდამდე:“ ხოლო მან
მიიღო პური იგი კურთხეული წმიდისა მის კაცისა ღმერთისაჲ. და
წარვიდა სახედ თჳსად და ეყო მას ვიდრე მიწვენადმდე მისდა თჳსსა
ქუეყანასა. და ურწმუნო ნუმცა ნუეინ არს. არამედ ჰრწმენინ. რამეთუ
რომელმან იგი ხუთითა პურითა ხუთათანი განაძლნა. მანვე მცირე- 30
დისა მის პურისაგან უხუებით გამოზარდა კაცი იგი ლოცვითა წმი-
დისა ტიმოთესითა. რომელმან იგი მონათა თჳსთა განცხადებად
აღუთქუა. საუფლოთაცა სასწაულთა. უმეტესად აღსრულებად სას-
წაულთა და საკურველებათა სიმღლითა მით სიმდიდრისა მისისაჲთა: .
B 280^a ხოლო ვინაფთგან სახედ თჳსად მიიწია. და სიტყჳსა-|ებრ წმიდისა 35
მის პოვა ძე თჳსი ცოცხალი. რამეთუ მსახურთა თჳსთა თანა იქცეოდა
იგი თჳსსა აგარაკსა. მუშაკთა მისთა თანა ველსა გარე. და გამოი-
კითხა რად ჟამი სიმრთელისაჲ. ისწავა რამეთუ რომელსა ჟამსა მიიწია
იგი წმიდისა მის. მას ოდენ ჟამსა ილეტოდა მის-გან სენი იგი სას-

ტიკი: [და] დიდად ჰმადლობდა ღმერთსა. და აღიღებდა ძლიერე-
ბასა მისსა. და მეოხებითა წმიდისა ტიმოთესითა იქმნა იგი მორწ-
მუნე. და აღიარა მართალი სარწმუნოებაჲ. და რაოდენთამე დღეთა
შემდგომად განიხარა რაჲ სიმრთელისა-თჳს ძისა თჳსისა. სურვილითა
5 მადლობისაჲთა. ძით-ურთ კუალად წმიდისა მის წარვიდა. მრავლითა
შესაწირავითა. და იკურთხნეს მის მიერ და ქრისტეანე იქმნნეს და
კუალად მიიქცეს თჳსადვე ქუეყანად. და ესე არა ერთგზის ხოლო
ქმნეს. არამედ მრავალგზის: | რამეთუ ყოველთა წელიწადთა ერთგზის C 158^b
და გინა თუ ორგზისცა. თჳთოსახითა სულენელებითა და ოქროდთა
10 და მრავლითა საკვრითა მოვიდიან წმიდისა მის და სიტყუთა სარწ-
მუნოებისა და ღმრთის-მეცნიერებისაჲთა განათლებულნი. კუალად
სახედ თჳსად წარვიდიან: .

ესე უკუე ესრეთ აღესრულა. და აქამომდე იყავნ: ხოლო არიან
სხუანიცა მრავალნი სასწაულნი. დადუმებად შეუძლებელნი. რომელთა
15 იგი მსმენელთა ღმრთის-მოყუარე სმენის-მოყუარებაჲ მარადის გან-
მზადებულად აღმოაცენებს. მადლითა ღმერთ-შემოსილისა ტიმოთე-
სითა: ვინაჲცა არა უდებ ვიქმნნეთ უწყებად საკვრველებათა დიდისა
ამის და მიუწდომელისა კაცისათა. დალაკათუ ყოველთა მათ ძალთა | B 280^b
განსაკრთომელთა წმიდისათა წარმოთქუმაჲ | შეუძლებელ არს: არა- A 204^b
20 მედ ორი გინა სამი საკვრველებათა მისთაჲ აღეწეროთლა და ესრეთ
დასასრულად მივიწივნეთ სულიერისა ამის თხრობისა: ~ ~ ~

კბ

რამეთუ ეამთა მათ. რომელთა შინა გამოჩნდა ბრწყინვალე ესე
მთიები. საკვრველთ-მოქმედი წმიდაჲ ტიმოთე. წარვიდა მვედრობაჲ
აგარეანთაჲ კერძოთა საბერძნეთისათა და უმეტეს ოცისა დღისა შე-
25 ვლეს ქუეყანაჲ მათი და პოვეს ველი რაჲმე ცხენთა სარბიელი და
ვაკე. თივითა და წყლითა აღსავე. რომელსა შინა დაიბანაკეს. და მიერ
ტყუენვიდეს კერძოთა საბერძნეთისათა. ხოლო სადა იგი დგა კარავი
მვედართ-მთავრისაჲ. იყო მახლობელად [მისსა] სუეტტი. რომელსა
შინა დამკვდრებულ იყო კაცი ვინმე წმიდაჲ. თავსა სათნოებათსა
30 მიწვენული. და არესა შინა ღამისასა ესმა მთავარსა მას ვალობაჲ
ორთა კაცთაჲ სუეტით-გარდამო. და განიზრახვიდა გონებასა თჳსსა
შესავალისა-თჳს და სივიწროესა ადგილისა მის. და ვითარ მკვდრ
არიან მას შინა ორნი კაცი. და მოუწოდა მოყუასთა თჳსთა. რათა
მათცა | ისმინონ ვალობაჲ იგი. და ვითარცა განთენა. ჰკითხა მთავარმან C 159^a
35 მან შესუეტესა მას. ვითარმედ რეინ არს შენ თანა სუეტსა მაგას შინა
შენ თანა მყოფი. და შენ თანა მვალობელი. ხოლო მან ჰრქუა. ვი-

- თარმელ „არავინ არს ჩემ თანა“. და მთავარი იგი ეტყოდა. ვითარ-
მედ „და ვინ იყო იგი. რომლისა გალობაჲ გუესმოდა შენ თანა წარ-
სულსა ამას ლამესა:“ მიუგო წმიდამან მან კაცმან ლმერთისამან.
„ჴმანი იგი. რომელ გესმნეს შენ. უმჯნესო ყოველთა კაცთაო. ვინაჲ-
თგან ლმერთი ყოველსავე კეთილად განაგებს. და მრავალსახედ
- B 281^a მოიზიდავს მისსა განდგოქმილთა. ესე არს ძალი მათი და უწყებამ: 5.
ვინაჲთგან ვიხილე მოწუნებამ ესე მკედრობისაჲ. და ვითარ იგი
ტყუენვიდეს ყოვლით-კერძო და კლვიდეს. კაცობრივი რაჲმე შეგმე-
თხუა მე. და რაჲთურთით შიშითა აღივსო გული ჩემი. ხოლო ვინაჲთ-
გან ლოცვად დავდეგ. ვევედრებოდე ლმერთსა განქარებულად შიშისა 10.
მის და შეისმინა ჩემი კაცთ-მოყუარემან და მრავალმოწყალემან ლმერთ-
მან: და დიდებულად და საკვრველად. და ძლიერიითა მით წამის-ყო-
- A 205^a ფითა თჳსითა მომიქვლინა მე საკვრველთ-მოქმედი ტიმოთე. დიდე-
ბამ იგი ანტიოქელთაჲ. რომელმან გალობითა და ზრახვითა თჳსითა
განდევნა ჩემ-გან შიში იგი“. ესმა რაჲ ესე მთავრსა მას დაუკვრდა. 15.
და არღარაჲ შესძინა სიტყუს-გებად მისდა. არამედ მიესტულად
უბრძანა დადგამა კიბისაჲ და ვიეთმე აღსლვამ მას ზედა. და გამო-
ნახვად უკუეთუ არს ვინმე მის თანა სხუაჲ. ხოლო მათ ბრძანებამ
მისი მსწრაფლ აღასრულეს: და ვითარ არავინ იპოვა. განკვრდა ამი-
რაჲ იგი და განიზრახვიდა საქმესა მის-თჳს. თუ ვითარ არს. და 20.
ვითარ იგი ვერ ეძლო გულის-ხმის-ყოფად. მიუგო ბერსა მას და
პრქუა. შეუძლებელ არს საქმე ესე გონებისა ჩუენისა-გან. ჴ მონა-
ზონო. რათამცა ვირწმუნენით ზღაპარნი შენნი და დავიჯერეთ სიტ-
ყუაჲ შენი. რამეთუ უცხო არს საქმე ესე. და ჟალრეს ბუნებისაჲ
- C 159^b რამეთუ ვითარ ეგების რათამცა ანტიოქისსა სამთავროჲთ ტიმოთე 25.
მესუეტე. ოცისა დღისა. და უმეტესცა სიშორით ერთსა მწუხრსა აჲა
მოწუნვანდ. და აჲა ესერა შჯდთა კაცთა პატროსანთა მკედრობისა-გან
- B 281^b ჩემისა. რომელთა ესმა ჩემ თანა ჴმამ იგი გალობისაჲ. წარგაველენ 30.
კაცისა მის. რომლისა-თჳს სთქუ. რათა მივიდენ მისსა და გამოწუ-
ლილვით გამოიძიონ და გულის-ხმა-ყონ. გინა თუ იგი იყო. გინა თუ
სხუაჲ. რომელი ამას მწუხრსა აჲა მოიწია და შენ თანა გალობდა. და
უკუეთუ ვცნა ჴეშმარიტი. ვითარმედ იგი იყო: არა ურწმუნო ვიქმნე
სიტყუათა შენთა. არამედ იყო ჩემ თანა ვითარცა კაცი წმიდაჲ. პა-
ტიოსანი და შერაცხილი. და ყოველთა მონაზონთა პატიეს ესცემდე. 35.
და კეთილსა უყოფდე. [რომელთა იგი პირველ ამისსაცა. და ვიდრე
აჲამომდე. პატიეს ესცემდი და კეთილსა უყოფდი] და ხარკთა და
ჭირთა მათთა წყალობით თანაწარგჴვდიდე და აღუსუბუქებდე: უკუე-
თუ კულა ჴეშმარიტებისა წინააღმდეგომ იპოო და მტყუერად გამოშენდე.
გულსავე გყავნ შენ ჴეშმარიტებამან. რამეთუ არა ხოლო თუ შენ

ოდენ მარტოჲ მიგცე წარწყმედასა და მწარესა სიკუდილსა. არამედ
 რაოდენნიცა მონაზონნი ვპოენე ველმწიფებასა ჩემსა ქუეშე. გუემათა.
 და თუთოსახეთა სატანჯველთა მიესცნე⁴. ესე რაჲ თქუა მყის კაცნი
 იგი წარმოავლინნა. ხოლო იგინი ფრიადითა სწრაფითა წარვიდეს. და
 5 მონასტერსა მას წმინდისა მოიწინეს: ხოლო წმიდამან მან და სათ-
 ნომან ღმრთისამან ტიმოთე პირველვე ცნა მადლისა მიერ. რომელი
 იყო მის თანა. მოსლავა იგი კაცთაჲ მათ. და მოუწოდა|ვიეთმე მო- A 205⁺
 წაფეთა მისთაგანთა და ბჭეთა მონასტრისათა განღებაჲ უბრძანა და
 მვედართა მათ მიგებებაჲ და პატივით შეწყწარებაჲ: ესე რაჲ ყვეს
 10 და შევიდეს მისსა კაცნი იგი. მოიკითხნა იგინი კაცმან მან|და დიდმან C 160⁺
 ნების-მყოფელმან ღმრთისამან. და ჰკჷუა მათ. „კეთილად მოვიდა
 ჩუენდა მვედრობაჲ ახო|ვანთა და წარჩინებულთაჲ. და რაჲსათჲს B 282⁺
 თაჲს-იდუა დიდმან ამირამან ესოდენსა შრომასა შემთხუევაჲ თქუენი
 ურწმუნოებისა-თჲს სიტყუათა მათ მესუეტისათა. რამეთუ ქეშმარი-
 15 ტად მე ვიყავ. რომელი მისსა მივიწიე. და ვგალობდ მის თანა. ვითარცა
 გესმა. და გალობასა მას ესევეითარი აქუნდა ჯმაჲ“. და ესე რაჲ
 თქუა. იწყო გალობად. ვითარცა იგი ესმინა მათ. ოდეს იგი გა-
 ლობდა მის თანა. ხოლო მათ ესმა რაჲ ჯმაჲ იგი. და გალობაჲ. და
 ცნეს ქეშმარიტებით. ვითარმედ იგი არს. რომელი იგი მაშინ ესმა
 20 მათ. შიშმან და ზარმან შეიპყრნა იგინი. მრავალჲმ დაადგრეს გან-
 ცხვრებულნი. და მერმე ვითარცა ერთითა პირითა დაღად-ყვეს. ვი-
 თარმედ „დიდ არს ღმერთი ქრისტეანეთაჲ“. და დაცვეს ქუეყანასა
 ზედა. და ლოცვაჲ ითხოვეს და მიიღეს და კუალად იქცეს მომავ-
 ლინებელისა მათისა. და აღიდებდეს და უგალობდეს [ღმერთსა] და
 25 ქადაგებდეს საკურველებათა მისთა. და მიიწინეს მთავრისა მის. და
 განცხადებულად მიუთხრეს მას ყოველივე. რაოდენიცა ესმა და იხი-
 ლეს. და ჯმაჲ იგი გალობისაჲ და ვითარ გალობნ გინა თუ რაჲ იყო ძალი
 გალობისაჲ მის. და თუ ვითარ არარაჲ დაეფარა მას საქმეთა მათ-
 გან შორიელთა. არამედ რამეთუ მათიცა იგი მისლვაჲ ცნა. და მერმე
 30 ვითარ იგი აუწყა მათ აღსლვაჲ იგი კიბეთაჲ. და ძიებაჲ უკუეთუ
 ვინ არს სუეტსა შინა და ყოველივე თითოეულად მიუთხრეს. რაჲცა
 იგი ეთქუა მათდა: ესმა რაჲ ესე მთავარსა მას. დაუკურდა ფრიად
 და აღიდებდა ღმერთსა და ზნატრიდა მარტოდ-მყოფთა და არღარა
 შესძინა ბოროტის-ყოფად ქრისტეანეთა. არამედ დიდად პატივს
 35 სცემდა ყოველთა მონაზონთა და მოლუაწეთა. და მრავალსა|კეთილსა B 282⁺
 უყოფდა მათ:

ესე უკუე აქამომდე იყავნ. ხოლო რომლისა ესე აწ გუეგულებების
 |აღწერაჲ. ფრიადითა სარგებელითა საესე არს. და კმა არს სახედ გან- C 160⁺
 კითხვისა და გულის-ხმის-ყოფისა. რომელთა ენებოს რათა განერნენ

4 წამოავლინნა B. — წარმოვიდეს C. — 9 მიგებებაჲ + უბრძანა A. —
 10 კაცმან| წმიდამან C. — 34 არამედ| და B. —

მრავალსახეთა მათ-გან და მრავალფერთა ღონეთა მანქანებათა ძნიად
საძლეველისა მის. და მძნეარისა მძლავრისათა. რომელ არს სული
ამპარტავანებისაჲ. რამეთუ არარაჲ არს ესრეთ წარმწყმედელი და
A 206^ა განმაშორებელი ღმრთისა-გან: ამისთჳსცა მრავალნი შემდგომად ბევ-
რეულთა ოფლთა და შრომათა ამის მძლავრისა მიერ მოინადირნეს. 5
და უცხო იქმნნეს ღმრთისა-გან. და მიერთა მათ კეთილთა-გან გან-
ცუვეს: რამეთურა ჟამს მტერმან მან მარცხენით ვერ შეუძლის ძლევად.
მერმე მარჯუენით დაურწყამნ მახესა წარწყმედისასა. ვითარცა წი-
ნამდებარისა ამის სიტყჳსა-გან გუჴყყოს თქუენ:.

კ 8

[რამეთუ] იყო ვინმე მოლუაწე მათათა შინა შავისა მთისათა, რო- 10
მელსა თავს-ესხნეს მრავალნი ლუაწლნი მეუღაბნოებასა შინა. ხოლო
ვინაჲთგან არა აქუნდა მას მადლი განკითხვისაჲ. გამოუცდელ იყო
იგი და უმეცარ საბრჭეთა მტერისათა და მრავალფერთა მათ მანქა-
ნებათა მისთა. შესცთა და წარწყმედასა მიეცა. არა შემწედ აქუნდა
ლოცვაჲ ტიმოთესი, რათა მძლედ მტერთა გამოეჩინა იგი. რამეთუ 15
ზემოკსენებულსა ამას მონაზონსა ფერად-ფერადად და მრავალსახედ.
ერუენებოდა მტერი საოცრებითა და ბრწყინვალითა სახითა. რომე-
B 283^ა ლი იგი წყუღიად არს და ბნელ მარადის. და თავსა თჳსსა|უწესნ
ვითარმედ ქრისტე არს წინააღმდგომი იგი და მკდომი ცხოვრებისაჲ.
ერთგზის უკუე გამოუჩნდა მას და ჰრქუა. ვითარმედ „ლოცვანი შენნი 20
და მღჳძარებანი შეიწირნენ და მრავალნი იგი ლუაწლნი შენნი წიგნსა
ცხოველთასა აღწერილ არიან. და განმზადებულ არს შენდა სუფევისა-
C 161^ა გან ჩემისა მისაგებელი და ბრწყინვალენი ნიქინი და სა|სყიდელნი.
ვინაჲთგან შენ მხოლოჲ გამოშჩნდი ქუეყანასა ზედა სათნოდ ჩემდა: -
ამისთჳს გაუწყებ შენ გამოუთქუმელთა მათ საიდუმლოთა ჩემთა. და 25
რაჲ იგი მეგულების აღსრულებად ქუეყანასა ზედა. რამეთუ აჲ ესერა
ოთხმეოციდა დღე დაშთომილ არს აღსასრულამდე სოფლისა ამისა
და მიერთგან წარიგრაგნოს და წარტდეს. აჴ უკუე წარვედ ყოველითა
მოსწრაფებითა და ყოველთა ქალაქთა და სოფელთა მეორედ მოსლვაჲ
ჩემი უქადაგე: -“ ხოლო მონაზონი იგი აღდგა მასვე ჟამსა შინა და 30
წარვიდა ყოველთა ქალაქთა და სოფელთა. და ქადაგებდა რაჲ იგი
ესწავა წარმწყმედელისა მის-გან: - ესმა რაჲ ესე წმიდასა ტიმოთეს
ფრიად შეწუხნა. და ევედრა ღმერთსა რათა მიუძღუეს მისსა მონა-
ზონსა მას. და ვითარცა წარტდეს სამნი დღენი. აჲ ესერა მეუღაბ-
ნოე იგი მოვიდა მონასტერსა წმიდისასა. ხოლო შინა არა შევიდა: 35
იხილა რაჲ იგი წმიდამან მან გარეშე მონასტრისა მდგომარე. ჰრქუა

მას. „სასწაული სიყუარულისაჲ აჩუენენ ჩუენდა მომართ წმიდაო! და A 206^b
 პატოისანო მამაო და შემოვედ ჩემდა. და კეთილისა ზრახვისა შენისა-
 გან ნუ უღირს გვჩინებ ჩუენ. და თავს-ილდე მცირედ რაჲმე განსუე-
 ნებაჲ ჩუენ თანა. ვინაჲ|თგან გხედავ შენ. რამეთუ ფრიად დამაშუ- B 283^b
 5 რალ ხარ და შემწუარ სიციხისა-გან“. ხოლო მან ჰრქუა, „შემინდვე
 რამეთუ შეუძლებელ არს ჩემდა დამორჩილებაჲ ბრძანებისა შენისაჲ.
 რომელსა ესე დამიყოფიეს ოც და ათი წელი უდაბნოთა შინა და არა
 სადა შესრულ ვარ სართულსა ქუეშე გინა სახლსა. რამეთუ მე ვარ
 იგი ვინმე მეუღაბნოე: ხოლო ვინაჲთგან ღმერთმან არა დაივიწყნა
 10 შრომანი ჩემნი. და მრავალნი იგი ღუაწლნი, და გამოძიებადა მე
 ამის სოფლისა აღსასრული. და ქადაგებად წარმომაველინა მე ყო-
 ფადისა მის-თჳს საიდუმლოჲსა. რამეთუ შემდგომად ოთხმეოციისა
 დღისა განუჩინებთეს მოწევნა სოფლისა ამის აღსასრულისაჲ. და აჰა
 ესერა ქადაგებაჲ|ესე ჩემ მიერ განფენილ არს ყოველთა შორის და C 161^b
 15 ვიდრე აქამომდე მოწვენულ ვარ აღსრულებად ბრძანებულისა მის: „
 ესე რაჲ ესმა წმიდასა მას. უბრძანა ძმათა მათ. რომელნი იყვნეს
 მის თანა. რათა ვითარ იგი არა უნდეს. შეიყვანონ მისსა მეუღაბნოე
 იგი უნებლიეთ. ხოლო იგინი მსწრაფლ განვიდეს და შეიყვანეს იგი
 იძულებით: ხოლო იგი გოდებდა და ტიროდა. რამეთუ არა ენება
 20 შესლვაჲ სართულსა ქუეშე. და მერმე უბრძანა შეკრებაჲ მისი საბ-
 ლითი და ესრეთ მოყვანებაჲ წინაშე მისსა და ჰრქუა მას წმიდამან:
 „შე საკვრველო. წმიდაჲ სახარებაჲ წარგიკითხავსა“. მიუგო ბერმან
 შან: „ჰე. და ვითარცა არა წარმეკითხა და არა ხოლო თუ სახარე-
 ბაჲ ოდენ. არამედ სხუანიცა საღმრთონი წერილნი ფრიად მიკით-
 25 ხავნ“. ჰრქუა მას დიდმან მან ტიმოთე. „და ვითარ დაგავიწყდა
 რაჲ|იგი წერილ არს მას შინა. არამედ ერჩიდი ეშმაკსა რომელი იგი: B 284^a
 ეჰა უბადრუკებაჲ ესე: სახითა მაცხოვრისაჲთა გამოგიჩნდა და გრქუა
 შენ. ვითარმედ ოთხმეოც დღემდინლა ეგოს სოფელი. და მერმე იქ-
 მნას აღდგომაჲ ცხოველთაჲ და მკუდართაჲ. ანუ ვითარ არა არქუ
 30 მას: ქრისტეს მტყუარო და მაცთურო. და ვითარ იტყჳს ქრისტე წმი-
 დათა შინა სახარებათა. „ვითარმედ არაეინ უწყის დღე იგი. არცა მთ 24, 36
 ეამი. რომელსა შინა ძე კაცისაჲ მოსლვად არს“. და ვითარმედ „ვი- მთ 24, 27
 თარცა ელვაჲ რაჲ გამობრწყინდის მზისა აღმოსავალით და ჩანნ
 ვიდრე დასავალამდე. ეგრეთ იყოს მოსლვაჲ ძისა კაცისაჲ“. და
 35 კუალად ვითარმედ „ვითარცა საბრკე მოუტდეს მსხდომარეთა პირსა ღუკ 21, 35
 ზედა ყოვლისა ქუეყანისასა“. და მათ თანა სხუანი მრავალნი თქუმულ| A 207^a
 არიან მოულოდებელისა მის და მყისსა შინა მოწვენადისა აღსასრუ-
 ლისა სახენი და სწავლანი: გარნა ვინაჲთგან სახიერისა მის მოძლუ-

6 შენისაჲ|რამეთუ B. — 7 ოცდაათი|ორმეოცდა ათი B. — 7 და<B. —
 16 ესმა რაჲ ესე წმიდასა B. — 17 მეოღაბნოე A. — 25 დაგვიწყდა AB. —
 28 დღემდინლა| დღედ მიწდალა B. —

- რისა სიტყუათა უმეცარ იქმენ. ვითარცა წურთისა მოქენე და უგუ-
ნური მოწაფე; ჯერ-არს ჩემდა რათა შემსგავსებულად უგუნურებისა
C 162^a შენისა გწუარათო. რათა არა|ექმნა მრავალთა მიზეზ წარწყმედისა:“
და ესე რაჲ თქუა უბრძანა მუნ მდგომარეთა მათ რათა ურიდალ სცემ-
დენ: ხოლო მათ მეყსეულად ბრძანებაჲ მისი საქმით აღასრულეს. 5
და სცემდეს მას უწყალოდ და ვიდრელა იგი სცემდეს მას დაჰვშა
წმიდამან საკრემელი თვისი და [კრემლით] ევედრებოდა მის-თჳს
ოჳფალსა და იტყოდა. „ჴ ოჳფალო იესოჳ ქრისტე. მოხედე ძმასა
A 284^b ამას შეტომილსა და|ნუ დაუტევებ მას წარწყმედად საბრკეთა შინა
მტრისათა, რომელმან ესე ესოდენთა ამათ წელთა თავს-იდვა შრო- 10
მაჲ მეუდაბნოებისაჲ. რათამცა ცუდ და ამო იქმნა იგი ყოველი
რამეთუ ბოროტ არს შემდგომად ესოდენთა ლუაწლთა თავს-დებისა
ყოველთა მათ შრომათა მისთა წარწყმედაჲ. რომელნი იგი მან მის-
დალ განუკითხველობითა თვისითა წარწყმინდა. ნუ სცემ ადგილსა
სიქადულისასა კაცთ-მოყუარეო მეუფეო წინააღმდეგომთა მათ და 15
მტერთა უხილავთა. რათამცა ბრწყინვალეთა მათ წილ ნიჳთა და
მოსაგებელთა უხრწნელთა იხილეს მოლუაწე ესე შთაგდებული ცეხლსა
მას შინა საუკუნესა. ნუცა აღჰრაცხ ამას მარცხენეთა მათ თანა და
ნუცა განაშორებ მწყობრისა მის-გან მოლუაწეთაჲსა არამედ ვითარცა
სახიერმან და მრავალმოწყალებან უხილავითა ძალითა შენითა სათნო 20
იჩინე განთავისუფლებჲჲ ამისი ბოროტისა მის-გან სულისა ამჰარტა-
ვანებისა. რომელსა იგი უკრძალველობისა-გან მისისა დაუბუღებდეს
მის შორის. ექმენინ უკუე წურთაჲცა ესე მეუფეო მისაგებელი უგუ-
ლისხმოებისა მისისა და წინდ თავის-უფლებისა და აზნაურებისა
მერმეთა მათ სატანჯველთაჲსა:“ ესე ყოველი რაჲ წართქუა ლოც- 25
ვასა შინა. მეყსეულად მაცთური იგი ამჰარტავანებისაჲ. ეშმაკი.
მსგავსად კუამლისა განმზავალი იხილა ბერისა მის-გან. და მაშინლა
უბრძანა დაცადებაჲ გუემისა მისისაჲ: „ხოლო იგი მყისსა შინა
C 162^b განბრძნდა|და მოეგო გონებასა თვისსა და თაყუანი სცა წიდასა მას
B 285^a და ჰრქუა. „შემინდვე წმიდაო მამაო. რამეთუ ვიდრე აქამომდე 30
დამთრვალ ვიყავ სულისა მიერ ამჰარტავანებისა. და ვითარცა
A 207^b ცო|ფი. დანთქმულ მძნვარედ საცთურისა მიერ. და აწლა განვერი
სიმთრვალისა მის-გან და გულის-ხმა-გჳყოფ უჯეროსა მას ქადაგებასა
და გონებაცთომილებასა ჩემსა. და რაჲ მივაგო კაცთ-მოყუარესა
ლმერთსა. რამეთუ არა უგულებელ ყო სიგლახაკე ჩემი. არცა განმწირა 35
მე სრულად წარწყმედალ. არამედ ვითარცა სახიერმან მეუფემან
ცხოვრებაჲ ჩემი განაგო და მომჰოვნებელი იგი საცთურისაჲ შენ მიერ

9 დაუტეობ A. — 15 კაცთ მოყუარო A. — 17 უხრწნელთა| საუკუნეთა A. —
29 თაყუანის A. — 30 თქუა B. — 35—36 ლმერთსა ... წარწყმედალ| რომელმან
სახიერებითა თვისთა ინება კსნაჲ ჩემი და არა დამიტევა მე წარწყმედასა ში-
ნა B. — 36 ვითარცა < B. —

განდენად ჩემ-გან სათნო იყო: და ამიერითგან ვიყო მე მცველ უცთომელისა მცნებისა შენისა და მოწაფე მორჩილ სწავლისა შენისა. და არლარა ოდეს შეუდგე ნებასა და განზრახვისა ჩემსა: ესე რაჲ თქუა. დაყო მუნ სწავლასა შინა და მოძღურებასა წმიდისასა სამი
 5 დღე და ისწავინა მის მიერ საბრკენი და ბრძოლანი მტერთა უხილავ-
 თანი და წარვიდა ქალაქებსა მას და სოფლებსა. კუალად ქადაგებდა
 წინააღმდეგმისა პირველისა მის ქადაგებისასა და თავსა თვსსა ცთო-
 მილად აღიარებდა და ეშმაკთა მიერ მოკიცხულად და არა ღმრთისა
 მიერ მოვლინებულად. და იტყოდა ვითარმედ „ნუშე ვინ სტოების
 10 პირველისა მის-თჳს ცუდის-მეტყუელებისა ჩემისა:“ ესრეთ უკუე
 განაქიქა თავი თჳსი ყოველთა შორის: და ამცნო. რათა არავინ ერჩ-
 დეს ამარსა მას ქადაგებასა მისსა. და ვინაჲთგან მრავალთა ცთუნე-
 ბისა მიზეზ ქმნილ იყო. შენდობაჲ ითხოვა ყოველთა-გან და შიკვსაჲ
 მთასა წარვიდა. და კუალად მოლუაწეობასა მისცა თავი თჳსი. და
 15 მარხვასა და მღვდარებასა შესძინა და ბრწყინვალე ცხოვრებაჲ მოიგო.
 და მარადის მოვალნ წმიდისა მის: და სივერაგეთა მტერისათა
 და მრავალსახეთა მათ ბრძოლათა მისთა ზედამიწევნით მეციწიერ
 იქმნა მის მიერ. და იქმნა იგი გამოცდილ მონაზონ და მოლუაწე დიდ:.

B 285^bC 163^a

ქღ

იყო ვინმე კაცი კეთილი ქალაქსა შინა მზის-ქალაქელთასა. მო-
 20 წყალე და მუშაკი სათნოებათაჲ და გლახაკთა და უბოვართა მონა-
 გებთა თჳსთა იზიარებდა. და ყოველთა სარგებელ და აღმაშენებელ
 ექმნებოდა. და მონაზონთა [და] მოლუაწეთა ჰმსახურებნ და განუსუე-
 ნებნ და მონასტერთა და მათ შინა მყოფთა კეთილსა უყოფნ და პა-
 ტიეს სცემნ: ხოლო წინააღმდეგმ სათნოებისა მისისა იხილვებოდა
 25 ბუნებაჲ. რამეთუ შეილი არა ესუა. რამეთუ რაჲ-ზომი და რაბამი
 იყო გლახაკთა მიმართ უხუებაჲ მოლუაწებისა მისისაჲ. ეგოდენივე და
 სწორი ბერწობაჲ აჩუნა უშვილოებაჲმან: ესე ღმრთისა-მიერითა
 აღძრვითა და წინამძღურობითა მოვიდა წმიდისა მის და ითხოვდა
 მის-გან შვილიერებასა: ხოლო მან ჰრქუა. „სარწმუნოებისა შენისა-ებრ
 30 გეყავნ შენ. აწ უკუე წარვედ სახელ შენდა მშუდობით. და მომავალსა
 მას წელიწადსა მოგცეს შენ ღმერთმან ნაყოფი და არა უგულებელს
 ყოს თხოვად შენი: ხოლო იქმნას რაჲ ესე. შენ თანა მოიყვანე შეილი
 ივე შენი. რათა [ორთავე] ერთბამად მადლი და დიდებაჲ შევწიროთ
 ღმრთისა:“ ხოლო იგი წარვიდა და მომავალსა მას წელსა მეულ-
 35 ლით-ურთ მოვიდა წმიდისა მის და ჰყვანდა მათ თანა შეილი. და
 ჰრქუა წმიდასა მას. „მიიქუ მამაო ნაყოფი ლოცვათა შენთაჲ: და

A 208^aB 286^a

აკურთხე ეგე“. ხოლო მან მიიქუა ყრმაჲ იგი. და აკურთხა იგი და მშობელნი მისნი. რომელნი იგი აღიდებდეს და ჰმადლობდეს ღმერთსა და წარავლანსა იგინი სახელ თჳსად:.

კე

- ხოლო მე ერთიდა სასწაული სხუაჲ მიგიბრა წმიდისაჲ მის რომლისა-თჳს დუმილი დიდად დაჰირვებად შემირაცხიეს. რამეთუ 5
 C 163^b და მადიდებელთა ღმრთისათა: . რამეთუ იქმნა ოდესმე ზამთარი ფიცხელი. და ყოველი ქუეყანაჲ დაფარა სიმრავლემან თოვლისმან და სიმძაფრემან ყინვისამან. ვინაჲცა მკეცინი ველისანი უღონოებითა საზრდელისაჲთა ლტოლვილნი კაცთა თანა აღრეულად იქცეოდეს: 10
 ვიდრეჲა ადვილ იყვნეს მონადირებად. გინა თუ ველთაცა შესაპყრობელ: . მაშინ განვიდეს ვიეთნიმე ანტიოქელთაგანნი ნადირობად ირემთა. და სხუათა რომელთაჲმე ნადირთა ველისათა. და ვითარ იგი ადგილითი-ადგილად ვიდოდეს და იმსტრობდეს ნადირთა. პოვეს მათ კუალი მკეცისაჲ და შეუდგეს მას. და მიიწინეს იგინი ვიდრე სუეტამდე 15
 წმიდისა მის და მიერ დასდრკეს და შთავიდეს კევესა მას მახლობელად სუეტისა მის. და ვითარ იგი ეძიებდეს კბოდოვანსა მას. პოვეს მათ ლომი საშინელი და ფრად დიდი. რომელი იგი ვითარცა იხილეს ზარი დაეცა მათ ზედა. რამეთუ ვერ ეძლო მათ სივლტოლად 20
 B 286^b პირისა-გან მისისა. ვინაჲთგან ძნელ არს მკეცი ესე სალტოლველად მათ-თჳს. რომელნი იგი ბრძოლად მოსრულ იყვნენ პირის-პირ. ვინაჲცა იწყეს კაცთა მათ სროლად და ტყორცებად ისართა და აღშფოთებად: . იხილა რაჲ წმიდამან მან ამბოხებაჲ კაცთა მათ. და 25
 A 208^b ბრძოლად განმზადებაჲ. ემა-უყო მათ და პრქუა. „უტევეთ ლომსა მაგას. რამეთუ ჩემდა სავემრად მოსრულ არს. და მსახურებად. და 30
 თქუენ არა გებრძვის არცა რას გავენბს: .“ ხოლო მათ ირწმუნეს სიტყუაჲ წმიდისაჲ მის. და უშიშად დაუტევეს იგი და განემორნეს მის-გან. და [ვითარცა] მცირედ წარვლეს სუეტი იგი წმიდისაჲ მის. დადგეს და იტყოდეს ურთი-ერთას. „ველოდით აჲა ვიდრემდის ვიხილოთ თუ რაჲსათჳს ეგმარების წმიდასა ლომი იგი“. და მერმე შემ- 30
 დგომად მცირედისა იხილეს ლომი იგი. რამეთუ მოვიდა მახლობელად სუეტისა. და მონაზონი ვინმე გამოვიდა სუეტით. და ჩამოკდა 35
 C 154^a სარკუმლით. და ამკვდრდა ლომსა მას ზედა და წარვიდა: . იხილეს რაჲ კაცთა მათ საშინელი იგი სახილველი. მოიქცეს წმიდისა მის. და ვევიდრებოდეს მას უწყებად საკრველისა მის სასწაულისა რომელი იხილეს და რათა უთხრას მათ მიზეზი კაცისა მის ღმრთისა

მოსლვისაჲ და ლომისა მის მოაჩილებისაჲ. ანუ [თუ] ვინ არს იგი, რომელი ესოდენთა მადლთა ღირს ქმნულ არს ვიდრეჲა საშინელიცა ესე მვეცი დაუმორჩილებიეს: მიუგო წმიდამან მან და პრეტუ მათ. ვითარმედ „დიდ არს კაცი ესე, ზ შვილნო. და დიდნი მოლუაწებანი

5 აღუსრულებიან მონაზონობასა შინა და ღირს ქმნულ არს ღმრთისა მიერ თუმპყრობელ[და მეუფედ ვნებათა გამოჩინებად, და არა ხოლო B 287^a ვნებათა ოდენ. არამედ მვეცთაცა. რამეთუ არა არიან მვეცნი უმძუნვარეს და უველურეს ვნებათა. რამეთუ არცარაჲ ბოროტი შეუქმნიეს ღმერთსა. არამედ ყოველივე კეთილი და არცარაჲ ურჩი დაუბადე-

10 ბიეს. არამედ ვითარცა მეუფესა. ესრეთ დაუმორჩილნა ყოველნი მვეცნი ქუეყანისანი პირველშექმნულსა მას. ვინაჲთგან აქუნდა მას ხატი სამეუფოჲ. ხოლო ვინაჲთგან ხატებაჲ იგი განკჳსუნა. და სიკეთე იგი დააბნელა და პირმშოჲ იგი ბრწყინვალეებაჲ ურჩებისა მიერ დაშრიტა. და ცოდვად იუფლა. მიერითგან ოდესმე მეუფედ წოდე-

15 ბული იგი. ვითარცა უნდოჲ და მონაჲ. დაემონა ცოდვასა და მოშიშ ექმნა მვეცთა და ყოველთავე საძნაურთა: ხოლო ვინაჲთგან კაცთ-მოყუარემან ღმერთმან არა ჯერ-იჩინა მარადის მონებასა შინა დატე-ვეებაჲ მისი. და ეშჳკთა მიერ უფლებად. ამისთჳსცა განათავისუფლა იგი უხრწნელითა მით განკაცებითა თჳსითა. და სახიერებით. განაგო

20 ცხოვრებაჲ მისი. და პირმშოჲ იგი ბეჭედი თჳსი[მისცა მას და შა- B 209^a რა]ვანდელი ზეცისა მეუფისაჲ. რომლისა მიერ იძლევიან წინააღ- C 164^b მდგომნი ძალნი, და ეგრეთვე ველურნი და მძევანერნი მვეცნი. და რათა მოკლედ ვთქუა ყოველნივე ხილულნი და უხილავნი ნათლის-ლებისა მიერ, და მცნებათა დამარხვისა და ღმრთისა მიმართ საკუთ-

25 რებისა დაუმორჩილებიან კაცსა და დაემონებინან: ხოლო იგი საღმრთო-სა მას ოდენ და ყოვლისა-მპყრობელსა ძლიერებასა დაემორჩილების. და ბრძანებათა მისთა აღასრულებს. ვინაჲცა მეუდაბნოე ესე. რა- B 287^b. მელი იხილეთ ძმანო. ვინაჲთგან სამეუფოჲ ხატი უბიწოდ დაიმარხა საღმრთოთა მცნებათა აღსრულებითა და მალალთა სათნოებათა მო-

30 ლუაწებითა, და ბეჭედი იგი მის ზედა დაბეჭდილი [ბრწყინვალედ] გა-მოაჩინა [და] ხატად სამეუფოჲ: ესე იქმნა მიზეზ მვეცთა დამორჩი-ლებისა. რომელთა იგი იხილონ რაჲ ხატი ყოველთა დამბადებელისაჲ. დაემონებინან და ვითარცა მონანი ჰმორჩილებენ: ხოლო თუ რაჲსა-თჳს იქმნა მოსლვად მისი ჩემდა მომართ. არარაჲ არს სხუად მი-

35 ზეზი. არამედ ქველის-მოქმედებაჲ ხოლო ღმრთისაჲ რომელი იგი უხვებით მოჰფენს ყოველთა ზედა სიმდიდრესა მას ნიუთა მისთასა. რომელმან იგი ჯერ-იჩინა. რათა არა დაგუჳირდეს ესევეითარისა კა-ცისა ზრახვად. და შემთხუეევად. და დიდად ზღვევად შერაცხილ იქმნეს. ჩუენ მიერ: ამისთჳსცა განაგო მოსლვად მისი ჩუენდა. და ურთი-ერთას

2 საშინელიცა] ბოროტი B. — 7 ოდენ < B. — 24 დამარხვასა A. — 28 დაჰ-მარხა B. — 30 დაბეჭდილი] დადებული B. — 32 ყოველთა < B. — 36 მიჰ-ფენს B. —

- ვზრახვიდეთ ღამე ყოველ. და ვიშუებდეთ საღმრთოთა მათ სიტყუათა მიერ. და მადლითა ღმრთისაჲთა ურთი-ერთას განვმხიარულდით: ხოლო ღომი იგი რომელი იხილეთ. იქმნა იგი მსახურ მორჩილებისა. და იტვრთა იგი მხართა თვსთა ზედა და წარიყვანა იგი საყოფელსა თვსსა: აწ უკუე და თქუენცა წარვედით მშვდობით და აღიდებდით და
- C 165^a ჰმადლობდით|სახელსა ოვფლსასა. რომელი აღიდებს მადიდებელთა თვსთა. რამეთუ მისი არს დიდებაჲ უკუნიითი უკუნისამღწ ამინ:.” 5
- B 288^a საკვრველებათა უკუე|ამის წმიდისათა თხრობაჲ აქა დავაცადოთ. რამეთუ ვერცა ძალ-უც სიტყუასა ჩუენსა ყოველთა მათ სასწაულთა მისთა წარმოთქუმაჲ. ვინაჲთგან აურაცხელ არს სიმრაველ მათი. რამეთუ უადვილეს არს ვარსკულავთა ცისათა აღრიცხუვაჲ. ანუ თუ სიტყუსა რაჲსმე შეუძლებელისა ველყოფაჲ. ვიდრეღა საკვრველებათა მისთა ყოველთა წარმოთქუმაჲ: ხოლო ჯერ-არს რათა სიტყუსა ჩუენ- 10
- B 209^b ნისა სრულმყოფელად აღსასრული იგი წმიდისაჲ მის მოვიგესნოთ| და მიცვალებაჲ მისი გაუწყოთ: 15
- რამეთუ მოიწია რაჲ ეამი მიცვალებისა მისისაჲ. არცა ესე დაეფარა წმიდასა მას და ღმერთშემოსილსა კაცსა: ამისთვისცა მოუწოდა მოწაფეთა თვსთა და საღმრთოთა სიტყუათა მიერ და სულიერთა სწავლათა გულთა მათთა ნუგეშინის სცა და ამცნო რათა სიმკნით და მადლობით მიითუალონ განშორებაჲ მისი და ჰკრქუა: ვითარმედ „ჰა 20 ესერა მე. # საყუარელნო. წარვალ თქუენ-გან ვითარცა სათნო იჩინა ოვფალმან და რაჲ იგი სათნო იჩინოს და ინებოს. უქცეველ არს და უცვალებელ. ხოლო თქუენ საღმრთოთა მათ და შეუცვალებელთა თუალთა მისთა შეგვედრებ. აწ უკუე კეთილი სასოებაჲ მოიგეთ და-მარხვითა მცნებათა მისთაჲთა. რამეთუ მრწამს სახიერებათა მისთა- 25 გან. რომელსა იგი სწყურის ცხორებაჲ ჩუენი. რათა ვითარცა იგი თქუენ თანა რაჲ ვიყავ და გწყალობდა თქუენ. ეგრეთვე და უაღრესცა გან-რაჲ-გეშორო თქუენ-გან. გიძლოდის და გმწყსიდეს თქუენ:“ ესე რაჲ თქუა. და ამისა უმრავლესნი სიტყუანი მოძღურებისანი საკვრ- 30
- A 288^b ველ|ნი. აღსაესენი სარგებელითა წარმოთქუნა. მშვდობით მას ზედა
- C 165^b დაწვა და დაიძინა და საწუთროჲსა ამის-გან საუკუნეთა მათ მიმართ საყვანეთა წარვიდა. სადიდებელად მამისა და ძისა და წმიდისა სულისა. რომლისაჲ არს დიდებაჲ და პატივი და თაყუანის-ცემაჲ აწ და მარადის და დაუსრულებელთა მათ საუკუნეთა უკუნიითი უკუნისამღწ ამინ: . 35

2 ურთიერთარს A.— 7 უკუნისამდე B.— 20 მისი| მათი A.— 21 საყუარელ-
ნო| შეიღნო B.— 22 ოვფალმან ღმერთმან B.— უქცეველ| შეუქცეველ B.—
33 და < A. 34 უკუნისამდე B.—

ლ ე ქ ს ი კ ო ნ ი

ა

- აბრალეზდა — იხ. ებრალა.
- აბრაშიანი — ადამიანი, კაცი.
- აგარაკი — მინდორი, დაბა, ადგილი.
- აგებულებად — მოწყობილობა, შექმნილობა.
- აგრილობდა — ჩრდილს აყენებდა, ჰფარავდა.
- აგრძნა — გაიგო, მიხედა, შეიტყო.
- აზნობდა — ფიქრობდა, იფიქრა, იგებდა.
- აზნაური, თავისუფალი აზნაურებად — თავისუფლება.
- აკაზმულობად — მორთულობა.
- ამირად — ხალიფა ან მისი მოადგილე, ემირი.
- ანაზღაითი — მოულოდნელი.
- ანდამატი — ალმასი.
- არე — ეამი, დრო; არესა ღამისასა — ღამით.
- არევე — ჯოგი, სამწყსო; არვისაგან — ჯოგისგან, ფარისგან, არევებდი — მწყსიდი.
- ასპარეზი — სარბიელი, სტადიონი.
- აქად — აქაური.
- ალზუანებად — თავდასხმა, ამპარტაენობა.
- ალიზახა — დაიყვირა, ხმა აიმაღლა.
- ალტყინებად — ცეცხლის მოკიდება.
- ალშენებად — დამოძღვრა, დარიგება.
- აწუევედა — ეპატიებოდა, მოითხოვედა თავისთან.

ბ

ბაკი — ცხვრების სადგომი, გასაჩერებელი.

- ბანაკი — მემართა გუნდი.
- ბერწობად — უნაყოფობა, უშვილობა.
- ბორგდეს — შეტომილნი იყენენ, ეშმაკთაგან შეპყრობილად ჩანდნენ, აქედან — ბორგვა.
- ბორცივი — ამალელებული ადგილი, გორაკი.
- ბჰე — ჰიშკარი, ალაყაფის კარი.

ბ

- გამოქანდაკენს — გამოხატეს, გაამშვენეს.
- გამოწულილვა, — დაწვრილებით განოკითხვა, გაგება.
- განაგე ცხობებად — მოაწყვე, წარმართე ცხობრება.
- განბძარა — დაგლიჯა, გახეთქა.
- განაქიქა, ვანქიქა — გაამტყუნა, შეარცხინა.
- განგებად — გაუმჯობესება, მართვა.
- განგეფდები — ვკვდები, ძალა მეღევა, ვიღვლები.
- განკფდა სამოსელი — დამება ტანისამოსი.
- განაზრახებდა — ურჩევდა.
- განთესებული — განცალკევებული.
- განიპებოდა — იქრებოდა, სკდებოდა.
- განლევად, განვილევი, განგულიენ — ვილევი, ვკვდები, სული მხდება.
- განუცდელი — შეუცნობელი, გაუგებარი, მიუწევდომელი.
- განცხრომად — გართობა, მხიარულობა.
- განწირვად — მიგდება, უარყოფა, მახვერპლად მიტანა.
- განწირული — უგულვებელ ყოფილი, დღუბული.
- განწმელი — გამხმარი, გამწრალი.

განპკრთა—შეშინდა, ზარი დაეცა.
 გარდამოსაქანელნი ცისანი—ცის კარები, ფანჯარა.
 გარდარეული—გადაქარბებული, გადაშეტებული.
 გება: დაუგო ტაბლად, დაგებად ტრაპეზი—გაუშალა სუფრა, ეგო წინაშე მათსა—იყო მათ წინაშე; მოეგო გონებასა—ჭკუაზე მოვიდა.
 გეპენია—დიდი აგუზგუზებული კოცონი, ცეცხლი.
 გლისპობა—ანჩხლობა, ჯიქობა, გაუგონრობა.
 გოდოლი—მალალი სვეტი.
 გრძნება—ჯადო, ხიბლვა, მოგვობა.
 გუგლიან—გვენაღვლება, დავეძებთ.
 გუემა: ცემა, ტანჯვა, განსაცდელი, მოთმინებიდან გამოყვანა.
 გულარძნილი—მიწიერი, წამხდარი, გახრწნილი.
 გულსაესება—დაჯერება, დარწმუნება.
 გუნდა—კვიპაროზის (ხის) ხორკლიანი მრგვალი ნაყოფი, რომლიდანაც ქალები წარბისა და წამწამის შავს საღებავს ამზადებდნენ.

ღ

დაგაბკოლებდეს—შეგაცოთენდეს.
 დაიკონებთ—დაიხარებთ.
 დაკორდებული—აბალახებული ადგილი.
 დაიჯსნა—დასუსტდა; დაჰჯსნენ—დაშალე.
 დამართებთ—პირდაპირ.
 დაურწყამნ—დაუგია, დაუღვამს, გაუშლია.
 დაყუღება—დაწყნარება, დამშვიდება.
 დაცადება, აქედან—დაეცადნეს—შეჩერდნენ, შეწყვიტეს.
 დაჰირეება—მწუხარება, შეჰირეება, სევდა.

დედაქალაქი—მთავარი, სატახტო ქალაქი.
 დრაჰკანი—ფულა.
 დუქსი—მხედართმთავარი, წინამძღოლი.

ე

ებრალა—ბრალი დაედვა.
 ევლოგია—კურთხევა (ნიეთიერად გამოხატული).
 ელმოდა—სტკივოდა.
 ერჩლა—უგონებდა, უსმენდა, ემორჩილებოდა.
 ეტყინებინ, ეტყინებოდა—იწვოდა, ცეცხლი ეკიდებოდა.

ვ

ვალალებდა—ტიროდა, მოთქვამდა.
 ვანი—მონასტერი.
 ვერჩილი—დავემორჩილე, გავეუგონე.
 ვიდრეცა—სად, საითკენ.
 ვინა—საიდან.
 ვინაცა—ამიტომ, რადგანაც, მას შემდეგ, რაც.

ზ

ზახება—ყვირილი, ძახილი, მედიღობა.
 ზედასზედა, ზედაზედა—ხშირად, ერთი მეორეზე.
 ზოგებიტა—საზოგადოდ, საერთოდ.
 ზოგი—ნახევარი.
 ზუე—ამპარტავანი, მძინეარე.
 ზუაობა—ამპარტავნება.
 ზღვევა—ძიება შურისა, გარდახდევინება.

თ

თანამეპურისტე, თანამეტრაპეზე—ვინც შენთან ერთად პურსა სჭამს, იზრდება.

თანამოჰასაკე — ერთი ხნის, ერთი ასაკის.
 თჳსაგან — ცალკე, გამოყოფით.
 თჳსნი — მისნი, საკუთარნი, ნათესაენი.

ლმობილი — აუადმყოფი, შემუსკრილი.
 ლიტანია — ვედრებითი მისვლა-მოსვლა.
 (საეკლესიო ტერემონია).

ო

იგუემა, იგუემებოდა — იხ. გუემა.
 იეფობაჲ — სიუხვე, სიმრავლე, იაფობა.
 იმსტრობს, იმსტრობდეს — დარაჯობს,
 ყარაულობს.
 ინაჯიი დასუეს — გვერდით მოისვენს მა-
 გიდასთან.
 იორტენს — უკუნეკეს, გაიქცენს.
 იტყებდა — ტიროდა, მოსთქმინდა.
 იფქლი — ხორბალი, პური.
 იქმოდეს ქუეყანასა — მიწას ამუშავებ-
 დნენ.
 იცილობოდა — საკანათო, საცილობე-
 ლი ხდებოდა.
 იწერტებოდა — იტანჯებოდა.
 იკვრობდა — უტყეროდა, თვალყურს
 აღწევნებდა (კუჭურტანაში).
 იჯმენს — წავიდნენ, გაიქცენს, გაშორდნენ.
 იგუმი — მიიღო, ისარგებლა; მოიხმარა.

პ

კადნიერი — გამბედავი, თამამი.
 კარაული — ვირი, სახედარი.
 კაცად-კაცადი — თვითიული.
 კბოლოვანი — ზღვაში კლდიანი ადგილი
 ან თხელი და ქვიშიანი.
 კდემით — სირცხვილით.
 კდემული — შერცხვენილი.
 კეთრი — სენია (приказ).
 კინიერთ — კინილაშ.
 კინინი — პატარა, არარა, სუსტი.
 კინინლა და — თითქმის, ცოტათი.
 კუეთება — დაცემა, დარტყმა, შებმა.

ლ

ლალვანი — ჩხუბი, უთანხმოება.
 ლმობიერად — გულშემატკივრად.

მ

მამული — მამეული, წინაპრების.
 მანქანებაჲ — ეშმაკობა, ვერაგობა, ხერ-
 ხიანობა.
 მარგალიტოვნებაჲ — მშვენიერება, ძვირ-
 ფასობა.
 მასწავლელი — მოძღვარი, მასწავლებე-
 ლი.
 მალნარი — ტყე.
 მალნინტი — მაგინტი.
 მაყოვანი — ბუჩქი, кустина.
 მაშა — მაშასადამე, მაშინ, ამ შემთხვე-
 ვაში.
 მაწონებელი — ძიძა.
 მაცილობელი — მოჩხუბარი, მოკამათე.
 მდაბიური — სოფლელი, უბრალო კაცი.
 მედრეკანი — რაც იდრიკება, ილუნება,
 იხრება.
 მეკარე — სასახლეში მყოფი, დარბაი-
 სელი.
 მელმის — მტკივა.
 მეყი, მეყსა შინა, მყის — უცებ, ანაზღად,
 თვალის დახამხამებაში.
 მზარდული — მზრდელი.
 მთავარი — უფროსი, მფლობელი.
 მთიები — ცისკარი, განთიადი, ცისკრის
 ვარსკვლავი.
 მიმღემი — მუღმივი, შეუწყვეტელი, ყო-
 ველდლიური.
 მიმოგდებით — ერთმანეთის შეცვლით,
 რიგრიგად, ანტიფონურად.
 მიმოიწულილვიდეს — სიფრთხილით მი-
 მოიხილვიდეს.
 მიმოქცევადი — მბრუნავი, რაც ტრია-
 ლებს.
 მიმოყვრებაჲ — ხანგრძლივობა, გაგრძე-
 ლება.

მიპრონი — საეკლესიო საცხებელი, მირონა.

მკოდოვი — გლახაკი („შეისწავლე, მკოდოვი გლახასა ჰრქვან“ B).

მკსინვარე — სასტიკი, ბოროტი, მრისხანე.

მნე — გამგე, მნობა — გამგებლობა.

მოატყუა — შეამთხვია, მისცა; აქედან: მოატყუას, მოატყუებს; მომატყუნეს მე, მომატყუებელი — მიმნიჭებელი, მიმზიდველი.

მოვირეწოთ — მოვიპოვოთ, ვიშოვოთ.

მოიხუნეს — მოიტანეს, მითვალეს, მიიღეს.

მომლოვრება — დამშვიდება, დაყენება, დაწყნარება.

მომედგრება, მომედგრდა — ზარმაცობა, გაზარმაცდა.

მომზავებელი — შესაბამი, შესატყვისი. მომპოვნებელი — მიზენი, მომგონებელი.

მონაზონი — ბერი.

მორჩი — ყლორტი, ახალი რტო.

მორჩილება — გაგონება, დამორჩილება.

მოსპოლება — მოსპობა.

მოსწრაფე, მოსწრაფება — იხ. სწრაფა.

მოტყინარე — აღნთებული, ცეცხლმოკიდებული.

მოქალაქობა — ცხოვრება, მოქმედება, ქცევა.

მოქენე — ვისაც რა სკირია.

მოძღუარი — მასწავლებელი, წინამძღვარი.

მოწესე — ბერი, მონაზონი.

მოწლედ — სიბრალულით, გულშემატკივრად.

მოხუაიზნე — შუამდგომელი.

მოჰასაკე — ერთიხნის, ერთიწლის.

მრჩობლი — ორმაგი.

მუნა — იქაური.

მყოვარ — მყუარ, წანგრძლივ, დიდხან.

მკონარება — ზარმაცობა.

მძაფრი — ძლიერი, საშინელი.

მძლავრება — ძალდატანება, ძალადობა, ტანჯვა.

მძოვარი — ბალახის მქამელი, მეუდაბნოე, ვოსკი, ასკეტი.

მძვნვარე — სასტიკი, მრისხანე.

მწკსე, სიმწკსე — სისქე, მოყვანილობა.

მწყობრი — სამხედრო გუნდი, რაზმი.

მწყურნები — სველი, ნოტიო, წყლიანი.

მჭირსნედ — ერთგულად, მაგრად.

მჭლომი — მტერი, მებრძოლი.

მჭკოვანი — მოხუცებული, ქალარა.

6

ნაბრძვლი — ბიწი, ნაკლი, მანკი.

ნათხევარი — წამორწყვეული.

ნაპრალი — გახეთქილი კლდე, გამოქვამული.

ნაწლევანი — შიგნეულობა, მუცლის არე. ნები — ხელის გული.

ნიში — სასწაული; ნიშებშემოსილი — სასწაულთმოქმედი.

ნუ უკუე და — იქნებ, როგორმე.

11

ოტებული — გაქცეული, გაძევებული.

ობრა — კენესა, სულთქმა.

3

პალატი — სასახლე.

პეროოდა — ქაფს, დუქს უშვებდა პირიდან.

პირი, ამის პირისათჳს — ამის გამო, ამ მხრივ.

პირმშოა — პირველი, უფროსი შვილი, თავდაპირველი.

პორფირი — სამეფო ტანისამოსი, მოსახამი.

რ

- რადეთურით—სრულიად, მთლად.
- რადიო—როგორი, რა.
- რეცა—თითქოს და.
- რუდუნება — მზრუნველობა.

ს

- საანმჯნო—საზოგადო, საჯარო; საან-
მჯნო ყო—საჯარო გახდა.
- საბოძვარი—საჩუქარი, ძღვენი.
- საბრჭე—მახე, ბადე.
- საებგუროდ—სადარაჯო, საყარაულო
გოდოლი.
- საეპისკოპოსო — სამღვდელმთავრო,
ეპარქია.
- საეანე—მონასტერი,
საღმობად—აეადმყოფობა, ტკივილი.
- საღმობიერად—საცოდავად, შესაბრა-
ლისად.
- სამეუფო — სასახლე, მეფის კუთენი-
ლება.
- სამთავროდ—სამფლობელო.
- სამწეო — მნის, მეურნის, გამგებლის კუ-
თენილება.
- სამოდლოდ, სამოდლოდ სწავლა-
თად—სასწავლებელი, სკოლა.
- სამსტურობელი—საგუშავო, საყარაუ-
ლო პუნქტი.
- სანოვაგე — სურსათი, საკმელ-სასმელი.
- სარკუმელი—ფანჯარა, გასახედი.
- სარჩელი—დავა, ცილობა, ჩივილი.
- სასთაული—ბალიში.
- სასძლოდ—იხ. სძალი.
- სასწავლო — სასწავლებელი, სკოლა.
- საქანელი — მიმართულება, მიდრეკი-
ლება, წყლის საქანელი—ზოდიაკოს
ნიშანია.
- საქმე ქუეყანისად—მიწათმოქმედება.
- საყდრის მოღვაძე—ტახტის მემკვიდრე,
გამგრძელბელი.
- საცნობელი — საგრძნობელი, გრძნო-
ბანი.

- საძნაური—სიმძიმე, ხიფათი, გაპირ-
ვება.
- საწუთო, საწუთრო—ქვეყანა, დრო-
ებითი, წარმავალი სიცოცხლე.
- სახარულეანი—სახიზარულო.
- სახე—ხატი, ხასიათი.
- სახისა განგება — ხასიათის გაწრთენა,
გაუმჯობესება.
- საგმარი—საპირო ნიეთი, საგანი.
- საგუმლიავი—გუშავობა, ყარაულობა.
- სერობად—ვახშობა, საერთოდ—პურის
კამა.
- სიბორგილე—სიცოფე, სიგიფე.
- სიფერავე — მზაკერობა, ბოროტება.
- სიმანქენე—იხ. მანქანება.
- სიმედგარე—სიზარმაცე.
- სიმღერა—თამაშობა, გართობა.
- სიმწესე—იხ. მწესე.
- სირინოსი—ზღვის ქალი (მითოლოგ.
არსება).
- სიტკბობად—წყალობა, ლხინება.
- სიფიცხე—სისასტიკე.
- სიჩუქენე—სისუსტე, სიმხდალე.
- სიჩჩო — ჰასაკისად — ახალგაზრდობა.
- სიციბილი—ცთუნება, სისულელე.
- სიციონილი — სიზარმაცე.
- სტყორცნა—სცა, მიარტყა, ჩამოავდო.
- სურვილით—სიყვარულით, მადით.
- სქემა — ბერის სამოსელი, ბერად
შედგომა.
- სძალი — საცოლო; სასძლოდ — საქორ-
წილო ოთახი.
- სწავლა — მოძღვრება, სასჯელი; ვსწავ-
ლიდეთ—ვსჯიდეთ.
- სწრაფად — მცდელობა, გულისმოდგი-
ნება, აჩქარება.

ტ

- ტაბლა — სუფრა, მაგიდა.
- ტალავარი — კარავი, ფანჩატური.

ტალანტი—ნიქი, ქონება, ფული.
 ტაძარი—სასახლე.
 ტრაპეზი—სუფრა, მაგიდა.
 ტრფიალებად — სიყვარული; ტრფიალ
 იქმნა—შეიყვარა.
 ტყეზად—ტირილი, მოთქმა.
 ტყელითი—არასწორი, ყალბი, ცრუი.

უ

უღებებად, უღებ—სიზარმაცე, დაუღვე-
 რობა.
 უღობობით—ზიზღით, მედიდურობით.
 უკუნი—ბნელი.
 უღმობელი—შეუბრალებელი.
 ურჩი — გაუგონებელი, დაუმორჩილე-
 ბელი.
 უსაკუთრეს—უკეთესი, რაც უფრო შე-
 შვენის.
 უშურველი—უხვი.
 უცონილად—დაუზარებლად.
 უწურთელად—დაუსჯელად.
 უხუებად—სიმდიდრე, იეფობა.
 უხუაიშნოდ—უმწეო, შეუბრალებელი.

ფ

ფილოსოფოსობად—სიბრძნე.
 ფიცხელ—სასტიკი.
 ფუფუნებად—განცხრომა, მზრუნველო-
 ბა, აქედან: ფუფუნებს.

ქ

ქედდადრეკილი—ახდილი, გაშიშვლე-
 ბული (ებრ. IV, 13).
 ქორი—ოთახი ზემო სართულში.
 ქუაბი—გამოქვაბული.
 ქუეყანად—დედამიწა.
 ქცევა—ცხოვრება, მოქმედება, ყოფა-
 ქცევა.

ლ

ღელვა-გუმუღლი — შეწუხებული, შე-
 მუსრვილი.
 ღირღუაროანი — წვეტიანი, კბილე-
 ბიანი.
 ღონე—ხერხი, გზა, ეშმაკობა.
 ღუარი—ნაკადი.

ყ

ყნოსად (resp. ყნოსვა) — ერთი ხუთ-
 გრძნობათაგან, სულდგმა, ძლიერი-
 სიყვარული.

ჩ

ჩჩული ჰასაკითა—ახალგაზრდა, პატარა.

ც

ცილობად—კამბით, ჩხუბი.
 ციხის-ციხე — შინაგანი ციხე, ციტა-
 დელი.

ძ

ძალი—ღონე. ძალი წერილისად—აზრი,
 შინაარსი წიგნისა.
 ძლით—გაქვირებით, დიდი შრომით.

წ

წამი—თვალის დახამხამება, ნიშანი; წა-
 მისყოფად — თვალის დახამხამება;
 წამ უყენა—ანიშნა თვალით.
 წარიგრანოს—შეიხვიოს; შეიკეცოს, მო-
 ისპოს.
 წარიწირა — სასოწარკვეთილებაში ჩა-
 ვარდნა.
 წვლილი—წვრილი; წულილადი—პატა-
 რა, დაწვრილებითი.

წინაუქმო — საწინააღმდეგო, პირიქითი.
 წიალი — კალთა, მოსი.
 წრტიალი — ძლიერი, მძაფრი, მოუთმენელი.
 წუთლა — ჯერ კიდევ.
 წურთა — სწავლა, ვარჯიშობა, დასჯა.
 წყანება — შეწუხება.
 წყობად — ომი, შეტაკება.

ჭ

ჭმუნვარე — მწუხარე.
 ჭუილი — სევდა, მწუხარება.
 ჭუნეირი — შეწუხებული, შემუსრული.

ც

შანთი — ბრწყინვალე, გახურებული.
 შარავანდელი: 1) სხივი, ბრწყინვალეობა,
 2) გვირგვინი,
 3) გვირგვინოსანი.
 შარავანდელიობა — შეფობა.
 შეატოკინი — შეარყევდა.
 შეესაკუთრენს — დაახლოვდნენ, დანათესავდნენ.
 შეეყენე — დაეყუდე, ჩაიკეტე; შეეყენებული — დაყუდებული, განდევნილი.
 შეთხზენ — მოიგონებენ, შეადგენენ.
 შეიტკობდა — მოეფერა, მოეალერსა;
 შეიტკბეს — შეიყვარეს.
 შეკლიმება — შერცხვენა; შეიკლიმე — გრცხვენოდეს.
 შეკვართული — მიბმული, მიწებებული, მინდობილი.
 შემდგომი დღესასწაულისა — დღესასწაულის მომდევნო დღე.
 შემსგავსებული — შესაფერი, შესატყვისი.
 შერაცხილება, შერაცხილი — ცნობილი, სახელოვანი.
 შესძინა — მიუმატა, გაუმრავლა.

შეტუება — გაგება, მიხედობა; შეატუება — შეამჩნევდა.
 შეუხებელი — მიუწვდომელი.
 შეპრჩულავნ — არიგებდა, ურჩევდა.
 შინაგანხედვად — ექვის მითანა.

ხ

ხედვად — თვალთ დანახვა, განსკვრეტა.
 ხეთქნება — დარტყმა, ცემა.
 ხუავი — სიმდიდრე, შექუჩებული.
 ხუაიშნობა — შუამდგომლობა.
 ხუროება, ხუროვნობა — მშენებელი, зодчий.
 ხუროთ — მოძღვარი — მშენებელთუფროსი.

ჯ

ჯდომად — ბრძოლა, კიდილი.
 ჯენება — ხევათა.
 ჯელოვნება — ხელობა, მოქმედება.
 ჯელოვანი — გამოცდილი, გამობრძმედილი.
 ჯსნილი — სუსტი, უღონო.
 ჯუებული — მოკლებული, დაკარგული.

ჰ

ჰგებდეს — მოელოდნენ.
 ჰგუემნ — იხ. გუემნა.
 ჰეროვანი — ლამაზი, მოხდენილი.
 ჰეროვნება — სილამაზე, მოხდენილობა.
 ჰველოვნება — ვერაგობა, წახდენა.
 ჰზრახვიდა — ემუსაიფებოდა, ელაპარაკებოდა.
 ჰამბავი — ამბავი.
 ჰასაკი — ასაკი, წლოვნება.
 ჰინდო — შავი, ეთიოპი.
 ჰმოგუნდა — ხიბლავდა, აჯადოებდა.
 ჰუნები — ცხენები.

ტიმსტის საკუთარ სახელთა საძიებელი¹

აბრაჰამი 110, ₂₃	იორდანე 54, ₂₂
აბრამიანი 124, ₂ , 118, ₂₇	იოსებ 61, ₁₃ , 62, ₁₄ , 64, ₃ , 71, ₁₂
აგარეანი 89, ₂ , 100, ₈ , 133, ₂₄	კარკული 115, ₅
ალამ 48, ₁₉	კახუსტან, კახუსტა 48, ₂₀ , 120, ₉
ალექსანდრიელი 93, _{1,18} , 95, ₁₀	მარონიტელი 59, ₁₇
ამბაკომ 97, ₂₁	მზის-ქალაქი 139, ₁₉
ამირა 135, ₁₂	მოსე 93, ₉ , 94, ₂₄
ანტიოქია 47, ₅ , 18, 60, ₃₈ , 81, ₂₄ , 86, ₂₇	პალესტინა 97, ₂₂
89, ₇ , 98, ₁₀ , 18, 111, ₁₇₋₁₈ , 134, ₁₄	პაპისკელი 93, ₂ , 94, ₁₄ , 95, ₁₅
აპრონი 102, ₂₄	რასიტ 102, ₂₅
ბაბილონი 97, ₂₂ , 102, ₂₄ , 103, _{20, 22} , 98, ₁₅	საბერძენეთი 133, ₂₁ , 27
ბაზატუნ 80, ₂₆	სამფსონი 71, ₂₄
ბეთლემი 54, ₂₂	სარკინოზული 72, ₂
ბერძელი 72, ₂	სინა (მთა) 93, ₈ , 105, _{5, 15, 23} , 96, ₂₂
გიორგი 62, ₂₆ , 68, ₂₆	97, ₂₇
დავითი 115, ₂₅	სიმონ კეთროვანი 128, ₁₂
დანიელი 97, ₂₂ , 71, ₂₁	სიონი 54, ₂₈
დაფნი 111, ₂₀	სოლომონ 49, ₂₁
ელისე 128, ₁₁	სპარსეთი 130, ₂₇ , 131, ₂ , 98, ₁₄ , 105, ₂₈
ემეწა 125, ₁	ქრისტე, იხ. იესო
თეოდორიტე 98, ₁₀	ქალდეელი 105, ₂₈ , 131, ₂
იერუსალიმი 53, _{20, 20} , 65, ₂₄ , 92, ₂₈ ,	ლმრთის-ქალაქი 47, ₁₆₋₁₇ , 60, ₂₂
93, ₂ და სხვ.	შავი მთა 136, ₁₀ , 139, ₁₂₋₁₄
იესო, ქრისტე 53, _{17, 22} , 85, ₂₄ , 93, _{4, 20}	ხალკიდო 74, ₁₆
და სხვ.	ჰინდო 99, ₂₇
იოზი 62, ₉ , 71, ₂₇	

¹ საძიებელში არ შესულა სახელი ტიმოთე, რომელიც თითქმის ყველა გვერდზე გვხვდება.

ლ. მუსხელიშვილი

ს. კაკაბაძე. მასალები დასავლეთ საქართველოს სოციალურ და
ეკონომიურ ისტორიისათვის. საისტორიო კრებული, წიგნი I.
გვ. 1—94 და წიგნი III, გვ. 10—75. ტფილისი, 1928 წ.

დასახელებული ნაშრომი გამოქვეყნდა ამ ათიოდე წლის წინათ. წინამდებარე რეცენზიაც მაშინაა დაწერილი. იმ დროს, აკად. ივ. ჯავახიშვილის დავალებით, მე შევეუდეგი დასავლეთი საქართველოს ეკონომიური ისტორიის შესწავლას. ახლა, როდესაც ჩემი სტუდიიდან ექსკერპტს ვაქვეყნებ¹, ვფიქრობ, დროული და მიზანშეწონილი იქნება საჯაროდ შეფასდეს ს. კაკაბაძის ნაშრომიც, რომელიც იმავე საგანს ეხება. და ეს მით უფრო, რომ, მიუხედავად აკად. ივ. ჯავახიშვილის კაპიტალური შრომებისა ქართული სამართლის და საქართველოს ეკონომიური ისტორიის დარგში, ჩვენი სამეცნიერო ლიტერატურა ჯერ-ჯერობით მაინც მეტად ღარიბია სოციალურ-ეკონომიური ხასიათის ისტორიული ნარკვევებით, რომლებსაც ასეთი აქტუალური მნიშვნელობა აქვს და მკითხველიც ხარბად ეტანება. დას. საქართველოსათვის ხომ თითქმის არა მოგვეპოვება რა. ალ. ხახანაშვილს გარდა, დას. საქართველოს სოც.-ეკონომიური ისტორიის საკითხებს უახლეს საუკუნეებში არაფერს შევხვდები და ხახანაშვილიც დას. საქართველოს, როგორც ცალკე პოლიტიკურ-ეკონომიურ ერთეულს XVI ს-დან მოყოლებით, არა სცნობს. მაგრამ ლიხთ-იმერეთის ისტორიას საქართველოს დაყოფის შემდეგ, როგორც ეს საკვებით შეეფერება იმდროინდელ პრიმიტიულ მეურნეობას, თავისებური ხასიათი ჰქონდა. ამიტომ მეთოდოლოგიურად ვახუშტი ბატონიშვილი საკვებით მართალი იყო, როდესაც თავის შრომაში „ცხოვრება იმერეთისა“ ცალკე გამოჰყო. ამ მხრით ს. კაკაბაძის წამოწყება უთუოდ მისასაღებელია. აღსანიშნავია ისიც, რომ ავტორი პირდაპირ „ისტორიის“ წერას კი არ იწყებს, არამედ ამჟამად კმაყოფილდება „მასალებს“ სოც.-ეკონომიური ისტორიისათვის. მართლაც, ვიდრე მასალები დამუშავებული არა გვაქვს, სოც.-ეკონ. ისტორიის წერა ნაადრევი იქნებოდა.

ენახოთ ახლა, როგორ დაამუშავა ავტორმა თავისი მასალები.

ამგვარი შრომისაგან აუცილებლად უნდა მოველოდეთ სამი შემდეგი პირობის შესრულებას მაინც: 1. მოცემული საკითხისათვის მნიშვნელობის მქონე

¹ ნ. ვნიშკი-ს მოამბე, ტ. V—VI, მიძღვნილი აკად. ივ. ჯავახიშვილისადმი, გვ. 267—319: ლ. მუსხელიშვილი, დასავლეთი საქართველოს გლეხობის სოციალურ-ეკონომიური კატეგორიები XVI—XVII სს.

მასალის წარმოდგენას შეძლებისდაგვარად სრულად, 2. წყაროების კრიტიკულად გაცხრილვას და ნედლი მასალის ტექნიკურ დამუშავებას და 3. კრიტიკულად განხილული მასალის სისტემატიზაციას. უკეთეს ეს მინიმალური მოთხოვნილება დამაკაოფილებული არაა, „მასალებში“ შეიძლება უფრო არეგ-დარევა შეიტანოს საკითხში, ვიდრე მის გაშუქებას ხელი შეუწყოს.

რამდენად აკმაყოფილებს კაკაბაძის ნაშრომი ამ მინიმუმს?

ავტორი სარგებლობს არა მარტო ლიტერატურაში უკვე ცნობილი წყაროებით, არამედ ჯერ გამოუქვეყნებელი საარქივო მასალითაც, რომელიც მას ნაწილობრივ თავის შრომაში ჩართული და გამოცემულიცა აქვს. რასაკვირველია, საარქივო მასალის სრულად წარმოდგენა ვერავის მოეთხოვება, მაგრამ გამოცემული ძეგლების გამოუყენებლობა და მოუხსენებლობა, განსაკუთრებით მაშინ, როცა მათ შესასწავლი საგნისათვის არსებითი მნიშვნელობა აქვს, მკვლევარს არ ებატიება. კაკაბაძის „მასალებში“ გამოტოვებულია: 1. მის მიერვე გამოცემული ორი საბეგრო ნუსხა: საკათალიკოზო ჯგალის ციხისა და ჯგალის სასახლის ყმებისა (საკათალიკოზო დავთარი, გვ. 43—44). „მასალებში“ დამუშავებული ჯგალის ნუსხა (კრებ. III, 29—30) ამოღებულია საცაიშლოს დავთრიდან (გვ. 42—43). გამოტოვებული საკათალიკოზო ნუსხები, სხვათა შორის, გასაგებად ხდიან ჯგალის მოლაშქრეთა დიდ რაოდენობას, თორემ, კაკაბაძის ანგარიშით, ჯგალის 2 კომლ აზნაურსა და 11 კომლ მსახურზე მოდიოდა 38 თავი მოლაშქრე, ე. ი. თითო კომლს საშუალოდ 3 თავი გამოჰყავდა, რაც სრულებით დაუჯერებელია; 2. ე. თაყაიშვილის მიერ გამოქვეყნებული ოცხანის XVI ს-ის ნუსხა (საქ. სიძ., I, 1920, გვ. 56—57). კაკაბაძე სარგებლობს მხოლოდ თავისი გამოცემული ვარიანტით, იმ დროს როდესაც თაყაიშვილისეულ ვარიანტს არსებითი მნიშვნელობა აქვს ოცხანის მეტეგრეთა კლასიფიკაციისათვის¹; 3. არ იხსენიებს კაკაბაძე ე. წ. „მანთხოჯის ანაწერსაც“, აგრეთვე თაყაიშვილის მიერ გამოქვეყნებულს, რომელსაც მნიშვნელობა აქვს სამანთხოჯო ყმების ისტორიის გასათვალისწინებლად და რომელიც, შესაძლებელია, კაკაბაძისეული „მე-XVIII ს-ის“ ნუსხის (კრებ. I, 39-40) დასათარიღებლადაც გამოდგეს (ნ. ქვემ.); 4. ზოგიერთი სხვა ნუსხებიც ავტორის „მასალებში“ გამოუყენებელი დარჩა: ასე, მაგ., რამდენიმე სოფლის საგამოსავლო ჯუმლების შემცველი უთარილო ნუსხა (საქ. სიძე. I, 57—58), მანთხოჯისავე ერთი XVII ს-ის ნუსხა (იქვე, გვ. 58), ე. წ. „ნუსხა კობურის ბეგრისა“ (დას. საქ-ს საეკლ. საბ. I, 27—28) და სხვ.

რაც შეეხება წყაროების კრიტიკულად განხილვას და მასალების ტექნიკურად დამუშავებას, უკვე გარეგნული შთაბეჭდილება ავტორის სასარგებლოდ არ ლაპარაკობს. მის „მასალებს“ უჭირავს ჩვეულებრივი ზომის 159 გვერდი, ხოლო თუ ტექსტებიც გამოვაკელით, სულ 100 გვერდი დარჩება. ამავე დროს წყაროები ავტორს არ აკლია: მისსავე ქრონოლოგიას რომ დავუჯეროთ, მისი „მასალები“ მოიცავენ პერიოდს XV ს-დან მოყოლებული ვიდრე XIX ს-ის პირველ მეოთხედამდე, ე. ი. სრული 4 საუკუნის შედარებით მდიდარი მასალა მას მოუხერხებია და საშუალო ზომის 100 გვერდზე დაუტევია.

¹ ნ. ჩემი დასახელებული წერილი, გვ. 284—285 და 304.

ავტორის საბუთიანობას ქვემოთ გავეცნობით კონკრეტულ მაგალითებზე. აქ ზოგადად აღენიშნავ, რომ მას თითქმის არც ერთი წყარო კრიტიკულად შეფასებული არა აქვს. ამის შესახებ მას ან თითო-ორიოლა შენიშვნა მოეპოვება მხოლოდ, ისიც სხოლიოში, ანდა იგი მიგვიითებებს თავის წინანდელ წერილებზე, სადაც მკითხველი, ჩვეულებრივად, ისევ-ისევ მოკლე უკრიტიკო შენიშვნას კპოულობს. ამიტომ, მაგ., 1. ჩვენ არ ვიცით, თუ რატომაა საკათალიკოზო დავთარი „მასალებში“ დათარიღებული 1622 წლით, როდესაც გამოცემაში იგი ავტორმავე (უმართებულად) 1621 წელს მიაკუთვნა¹; 2. არ ვიცით, ხონის დავთარი რატომ უნდა იყოს შედგენილი 1580 წლის ახლო ხანებში“ (კრებ. I, 21) და განცვიფრების მეტი არა დაგვრჩენია რა, როდესაც ავტორი სხოლიოში გაკვირით იხსენიებს, რომ „1622 წელს საკათალიკოზო დავთრის გადამწერს ხონის დავთარი ხელთ ჰქონდა და შლილ მდგომარეობაში“ და რომ „მოწვენილი დავთარი შეიძლება იყოს ძველი დროის პირი და არა დედანი“ (იქვე, შენ. 1) და ამავე დროს გულდამშვიდებით მიგვითითებს თავისი გამოცემის წინასიტყვაზე, სადაც აღნიშნული გარემოება ვითომ დასაბუთებული უნდა იყოს და სადაც, ამის ნაცვლად, ვკითხულობთ, რომ ხონის დავთარი, „რომელიც დედანს უნდა წარმოადგენდეს... ალბათ 1621 წ... ჯერ შეკრული არ იყო და საკათალიკოსო დავთრის შემდგენელს ცნობები არეულად ჩაუწერია“ (ხონის დავთ., გვ. 4; გაბაზული ყველგან ჩემია, ლ. 8.); 3. არ ვიცით, თუ რა შემადგენლობისაა საკათალიკოზო დავთარი, რატომაა „მასალებში“ დარჩელის, ჩოხათის, ჰალის, ჯგალის, ჯორიელის და წყაროგზურის ნუსხები მიჩნეული საკათალიკოზოდ, გამოცემაში კი ისინი საცაიშლოს დავთარში არიან შეტანილი? ამის შესახებ ისევ სხოლიოში ვკითხულობთ: საცაიშლო დავთრის გამოცემაში „შეტანილია საკათალიკოზო ყმებიც. სახელდობრ დარჩელის სასახლის მიმდგამი კაცები და ამის შემდეგ მიმყოლი ყმები (გვ. 26—45) უკვე საკათალიკოზო არიან. ეს სჩანს, სხვათა შორის, საკათალიკოზო დავთრის ბოლოში მოლაშქრეთა მოთავსებულ (?) სიიდან... საცაიშლო აზნაურისშვილი და მსახური აქ ნაჩვენებია 63, ხოლო დარჩელისა (ცალკე)—85 და შემდეგ სხვა საკათალიკოზო სოფლებისაც რიცხვობრივად“ (კრებ. I, 32, შენ. 1). აქ ისიც კი არაა ნათქვამი, რომ გამოცემაში საკათალიკოზო ყმები შეცდომით ყოფილან შეტანილი. მაგრამ ხომ ჰქონდა ავტორს რაღაც საბუთი, როდესაც ეს ყმები საცაიშლოს დავთარში შეიტანა? რატომ ამის შესახებ არაფერს ამბობს, არამედ პირდაპირ აცხადებს ამ ყმებს საკათალიკოზოდ, რაც, „სხვათა შორის“, მოლაშქრეთა სიიდან უნდა გამომდინარეობდეს, თათქოს ამის დამადასტურებელი სხვა რამ საბუთიც არსებობდეს?—თუმცა ამის შესახებ კაკაბაძე ღუმს და დარჩელის და დანარჩენი ნუსხები მან თავის დროზე უსიტყვოდ შეიტანა საცაიშლო დავთრის გამოცემაში, მაინც მაშინ ის უფრო მართალი იყო და ახლა სცდება, როდესაც ეს ნუსხები საკათალიკოზო დავთარში გადმოაქვს. მალაქია კათალიკოზის მინაწერი საცაიშლო დავთარში პირდაპირ აღნიშნავს: „დარჩელისა

¹ ნ. ჩემი დასახელ. წერილი, გვ. 281, შენ. 2.

და ჩოხათის სოფლისა, ქალას სოფელს სათემოს (დაბეჭდ. „სათუმოს“) გზას დაბლა ხე(ვ)თისაყენ, ბარცხილას ღელეს აქეთ ცაიშის ეკლესიისაა და იქეთ საერთო საცაიშლო კაცისა და ქო(რ)თ(ო)ძის საყმოსი“, და შემდეგ: „საცაიშლო სოფლების გარდასახადი ამ საერთო გუჯარშიდ სცანიოთ, აგრევე საკათალიკოზო ჯგალისა და მისი ადგილ-მამულის საზღურისა და გარდასახადისა“ (საცაიშლოს დაეთ., გვ. 41). ეს მინაწერი მოთავსებულია დარჩელის, ჩოხათის და ქალას ნუსხების შემდეგ. ამას მიჰყვება ჯგალის საცაიშლო ნუსხა, ჯორიელის და წყარიგზური ნუსხები. ჯგალის ნუსხიდან ჩანს, რომ აქ ჰქონია ქორთოძეს ხელი: სახელდობრ, 700 წურთა ტილოდან 100 წურთა ცაიშელს ქორთოძისათვის უნდა მიეზარებინა (საცაიშლოს დაეთ., გვ. 42)—ეს ნუსხა ყოფილა. მაშასადამე, „საერთო საცაიშლო კაცისა და ქო(რ)თ(ო)ძის საყმოსი“. რადგანაც ამას იქითაა ჯორიელის და წყარიგზური ნუსხები, თუმცა აქ ეს პირდაპირ არსაიდან ჩანს, უნდა ვიფიქროთ, რომ აქაური ყმებიც „ბარცხილას ღელეს იქეთ“ იღვნენ და ესენიც საერთონი იყვნენ. ამის შემდეგ მოთავსებულია „ჯუმლები“, ე. ი. თვითთელი სოფლის გამოსავლის ჯამები (იქვე, გვ. 45—46): წყარიგზურის, ხევთის, ცაიშის, დარჩელის, ჩოხათის, ქალის, ჯგალის, ჯორიელის. მართალია, აქ სოფლების რიგი ისეთივე არაა, როგორც საბეგრო ნუსხებში, მაგრამ ზემომოყვანილის შემდეგ ვითარება ცხადი უნდა იყოს: როგორც ხევთის¹ და „ცაიშის მიმდგამის კაცების“ (საცაიშლოს დაეთ., გვ. 12—26), ისე დარჩელის, ჩოხათის და ქალის ნუსხები (იქვე, გვ. 26—40) საცაიშლონი არიან, ხოლო ჯგალის, ჯორიელის და წყარიგზურის, თუ თვით ნუსხები არა, ყმები მაინც საერთო საცაიშლო და საქორთოძონი ყოფილან. მოლაშქრეთა სია ამ საკითხს ვერ გადასჭრის: აქ ცალკე არიან გამოყოფილი არა მარტო დარჩელისა და სხვ. მოლაშქრენი, არამედ ხევთის მოლაშქრენიც (დაბეჭდ. „ხუთას მსხური 30“) და მაშინ ხევთის სასახლეც საკათალიკოზოდ უნდა მიგვეჩინა; საჯუმათლო მოლაშქრენიც ცალკე სოფლების მიხედვით არიან ჩამოთვლილი (სახელდობრ, „ლაჩხუთს და ლესას აზნაურისშვილი და მსახური 30“ საჯუმათლონი უნდა იყვნენ, რადგან საკათალიკოზო დავთარში ამათი საბეგრო ნუსხები შეტანილი არაა). ცაიშის ეკლესია, შედარებით, მაგ., ხონის ეკლესიასთან, ძალიან მდიდარი ყოფილა, მას რამდენსამე სოფელში ჰყოლია ყმები, ისიც მრავალი, და ამიტომ მოლაშქრეთა სია ცალკე სოფლების მიხედვით ჩამოსთვლის საცაიშლო მოლაშქრეებს, ისე როგორც საკათალიკოზოებსაც. აქ მხოლოდ ერთი გარემოებაა დამაფიქრებელი: ჯგალის მოლაშქრენი ერთად არიან დასახელებული მოლაშქრეთა სიაში. ხოლო ჯგალის საბეგრო ნუსხა, როგორც აღენიშნე, სულ სამია და მათგან ორი გამოტოვებულია კაკაბაძის „მასალებში“. ეს ორი საკათალიკოზო ნუსხა მოთავსებული ყოფილა საკათალიკოზო დავთარში ზემოხსენებული საცაიშლო ჯუმლების შემდეგ (საკათალ. დავთ., გვ. 43—44), რაც იმის მაჩვენებელია, რომ საცაიშლოს დავთართან ამ ნუს-

¹ ხევთის ნუსხა საცაიშლოს დავთარში პირველ ადგილზეა მოთავსებული, გვ. 5—12, უსახელოდ, და მხოლოდ ჯუმლიდან შეიძლება დავასკვნათ, რომ ეს სწორედ ხევთის ნუსხა უნდა იყოს. შდრ. კაკაბაძე, კრებ. 1, 32.

ხებს მხოლოდ რაღაც გარეგნული კავშირი უნდა ჰქონდეს, თუმცა ზემოთყვანილი მინაწერი გვეუბნება, „ამ (საქაიშლო) გუჯარშიდ სცანით აგრევე-საკათალიკოზო ჯგალისაო“. რატომღა ეს ორი საკათალიკოზო ნუსხა მოთავსებული საქაიშლო დავთრის შემდეგ და არა საკათალიკოზო სხვა ნუსხებთან ერთად, რატომ არა აქვს ამ ნუსხებს საკუთარი ჯუმლები, თუმცა თითქმის ყველა დანარჩენ საკათალიკოზო ნუსხებს ჯუმლებიც თან ახლავს, რატომ ჩაუთვლიათ მოლაშქრეთა სიაში ჯგალის სამივე ნუსხის მოლაშქრენი ერთად— ყველა ეს საკითხები ჯერ-ჯერობით ახდითად უნდა დარჩეს. ყოველ შემთხვევაში, სრულებით ცხადია, რომ კაკაბაძის „მასალებში“ დარჩელის, ჩოხათის, ქალის, ჯგალის, ჯორიელის და წყაროგზურის ყმები ტყუილად არიან შეტანილი ოდიშის საკათალიკოზო ყმათა რიცხვში (კრებ. III, 25—35): ნამდვილად ისინი უნდა მიეკუთვნონ „საქაიშლო ყმებს 1622 წ.“ (კრებ. I, 32—36). 4. დასასრულ, ავტორისავე საიდუმლოებად რჩება, თუ რატომღა ე. წ. „საცაგერლოს გამოსავლის დავთარი“ მაინც და მაინც საცაგერლოსი და არა რომელიმე სხვა საეპისკოპოზოსი ან საბატონოსი. ამის შესახებ არც „მასალებშია“ რამე ნათქვამი და არც დავთრის გამოცემაში, თუმცა არსაიდან არ ჩანს, რომ ეს დავთარი საცაგერლოსი იყოს და ასეთ განსაზღვრას დამტკიცება სჭირდება. ამგვარად, მთელი ერთი თავი ავტორის ნაშრომისა: „საცაგერლოს ყმები XVI—XVII ს-ნის მიჯნაზე“ (კრებ. I, 36—38), კითხვითი ნიშნის ქვეშ უნდა დაისვას, მით უმეტეს რომ აღნიშნული დავთრის „დათარიღებაც“ (ნ. საცაგერლოს. დავთ., გვ. 16) კრიტიკას ვერ უძლებს (შდრ. ჯავახიშვილი, საქ. ეკონ. ისტ., I, გვ. 90—91).

იქ საცა ავტორს ნაცადი აქვს წყაროების კრიტიკულად გაცხრილვა, მისი საბუთიანობა ყოველად შეუწყნარებელია. ასე, მაგ., გურიის საქუთათლო ნუსხა ავტორს გამოუყვია ცალკე და დაუთარიღებია 1400 წლის ახლო დროით. იგი ამბობს: საქუთათლო „დავთარს ბოლოში მიმატებული ჰქონია კიდევ უფრო ძველი დავთრის ტექსტი... რომ ქუთაისის საყდრის დავთრის ეს ნაწილი უფრო ძველი (XIV—XV ს-ნის ხანის) დავთრიდან არის. გადმოწერილი, ეს გარემოება ჩვენ უკვე გვქონდა აღნიშნული“ (კრებ. I, 9), და მიგვიითებებს თავის 1925 წელს გამოქვეყნებულ წერილზე: „ქუთაისის საყდრის დავთრის უძველესი ნაწილი“ (საისტ. მოამბე, 1925, II, 244—247). აქ, ამ ნუსხის უძველესობის დასამტკიცებლად, მხოლოდ ერთადერთ საბუთს ეპოულობთ: „ნაწყვეტის საერთო მოცულობის (?) მიხედვით—ამბობს ავტორი—ჩვენ ვფიქრობთ, რომ ქუთაისის დავთრის ეს უძველესი ნაწილი უნდა წარმოშობილიყო მე-14—15 საუკუნის სიგრძეზე, უფრო ახლოს მე-14 საუკუნისთან“ (იქვე, გვ. 246). რას ჰგულისხმობს კაკაბაძე „ნაწყვეტის საერთო მოცულობის“ ქვეშ—ეს გახლავთ: ტერმინოლოგია, „რომელიც უფრო ძველი ხანის მაჩვენებელი უნდა იყოს“, სხვათა შორის, „მეგრელიზმები“, როგორც მაჩვენებელი იმ ხანისა, როდესაც მეგრულის გავლენა „ქვემო-იმერულ კილოში (სახელდობრ, 1925 წ. ეს ნუსხა ჯერ კიდევ „ქვემო-იმერული“ იყო, ლ. მ.) უფრო მძლავრად იყო წარმოდგენილი. ვიღრე ამას მე-16 საუკუნეში ჰქონდა ადგილი“, და ის გა-

რემოება, რომ ხსენებული ნუსხა უსახელოა, ხოლო საქუთათლოს დავთრის ყველა დანარჩენ ნუსხებს კუთვნილი სოფლის სახელი მიწერილი აქვს.

რატომ უნდა იყოს ამ ნუსხის ტერმინოლოგია „უფრო ძველი ხანის მაჩვენებელი“, არ ვიცი. „ჩითახურს“ ს. ს. ორბელიანიც იცნობს (ნ. მისი ლექსიკონი), „ოჩე“ დღესაც იხმარება იმერეთსა და გურიაში, ხოლო „ფსომიარეს“ არაფერი საერთო მეგრულთან არა აქვს. ესაა ავტორის ძველი ტერმინები. სოფლის სახელი რომ აღნიშნული არაა, ამას ვერ ჰხსნის ვერც კა-კაბაძის ჰიპოთეზა, თითქოს ეს ნუსხა რომელიმე ძველი დავთრიდან გადმოვლეთ, რადგან მაინც კიდევ საკითხად რჩება, თუ რატომ არ უნდა გადმოეწერათ სოფლის სახელიც. „მასაღებში“ ავტორს ახალი საბუთები მოჰყავს ძველი დებულების შესამტკიცებლად: გურიის საქუთათლო ნუსხას, როგორც ეს ჯუმლიდან მართლაც ჩანს, 15 მეკომურის ნორმა უნდა აკლდეს და „ამავე დროს—სწერს ავტორი—ხელნაწერს... ამ ადგილას არაფერი აკლია... ხელნაწერის ეს რვეული (ე. ი. რომელზედაც გურიის ნუსხაა მოთავსებული, ლ. მ.) სრული ფურცლებით არის წარმოდგენილი“ და ამიტომ „ეჭვს გარეშეა... რომ დავთრის გადაწერს 1578 წ. ამ ნუსხის ტექსტი ხელთ უკვე ნაკლულეგანად ჰქონდა“ (კრებ. I, 9). ნამდვილად კი ეს ნუსხა მოთავსებულია ორ უკანასკნელ რვეულზე და ხელნაწერის „უკანასკნელი რვეული“, როგორც ეს უკვე თაყაიშვილმა აღნიშნა, „შესდგება ოთხი ფურცლისაგან“ (საქ. სიძვ. I, ქუთ. დავთ., გვ. 1), ე. ი. მას ოთხი ფურცელი აკლია, და სწორედ ასე, სრულებით ბუნებრივად უნდა აიხსნებოდეს ხსენებული 15 ნორმის დაკლებაც. შემდეგ, „ნუსხის ლოკალიზაციის შესახებ“ ავტორი აღნიშნავს, „რომ ის ეხება გურიის ერთი კუთხის გლეხებს, როგორც ეს საფიქრებელია გვარების მიხედვითაც“ (თითქოს ამისათვის რაიმე სხვა საბუთიც მოიპოვებოდეს, გვარებს გარდა!) და იძლევა საკმაოდ ვრცელს, მაგრამ სრულებით მიზანშეუწონელ კომენტარებს იმის ასახსნელად, „თუ როგორ მოხდა ეს ნუსხა ქუთაისის საყდრის არქივში“ (კრებ. III, 11). ავტორს ავიწყდება, რომ ეს ნუსხა ქუთაისის საყდრის „არქივში“ კი არაა მოხვედრილი, არამედ დავთარშია შეტანილი და მთელი ამ მსჯელობის დროს მას ერთხელაც არ დაუსვაშს საკითხი იმის შესახებ, თუ რატომ, რა მოსაზრებით უნდა შეეტანათ ეს ძველთა-ძველი, „1400 წლის ახლო დროის“ ნუსხა (იქვე, გვ. 10), ორი საუკუნის შემდეგ, 1578 წლის საქუთათლოს დავთარში, რომელსაც ხომ წმინდა პრაქტიკული დანიშნულება ჰქონდა? ამგვარსავე გულუბრყვილობას იჩენს ავტორი, როდესაც 1622 წლის საკათალიკოზო დავთარში შეტანილ ბარის ნუსხას XVI ს-ის „პირველ ნახევარში ან პირველ მესამედში“ შედგენილად აცხადებს იმის გამო, რომ აქ, შედარებით ბარისავე ნუსხის, მისი განსაზღვრით, XVI ს-ის შუახანების ნაწყვეტთან, ბეგარა მომატებული ჩანს, და როდესაც ასეთ დათარიღებას მხოლოდ იმით ასაბუთებს, „რომ ჩვეულებრივ უფრო ხშირად ადგილი ჰქონდა გლეხების მეტი დაბეგვრის მიდრეკილებას“ (იქვე, გვ. 23), თითქოს არ შეიძლებოდა, რომ რომელსავე კერძო შემთხვევაში ბეგარა დაეკლოთ კიდევც.

ზერელედ მსჯელობს ავტორი აგრეთვე მანთხოჯის ნუსხის დათარიღებისას, რომელიც, მისი სიტყვით, „გარეგან თვისებების მიხედვით (ხელი და ნიშნები) XVIII ს-ის პირველ ნახევარს, დაახლოებით 1720—1740 წლის ახლო ხანებს მიეკუთვნება“ (კრებ. I, 39). როგორ შეიძლება ხელის და ნიშნების (?) მიხედვით ძეგლის განსაზღვრა ოციოდ წლის ფარგლებში, სრულებით გაუგებარია. როგორც უკვე აღენიშნე, ავტორი უკეთ იზამდა, ეს ნუსხა რომ თაყაიშვილისეული „მანთხოჯის ანაწერისათვის“ შეედარებინა, რომელიც, უფრო ნიშანდობლივ, დავით ნემსაძის დროს შეიძლება მიეკუთვნოს და, მაშასადამე, კაკაბაძისეული ნუსხის დასათარიღებლადაც შეიძლება გამოდგეს¹.

ავტორის კრიტიკული აპარატის გასათვალისწინებლად ეს მაგალითებიც კმარა.

მასალების ტექნიკური დამუშავებაც ძალიან ნაკლებია. ავტორის მთელს ნაშრომში მხოლოდ ერთადერთი ცხრილი მოიპოვება: ეს არის ე. წ. „ტაბულა საქუთათლო ყმების რაოდენობისა 1560 წლ. ახლ. (?) და 1578 წ.“ (კრებ. I, 19), და, რასაკვირველია, სასურველი იქნებოდა, რომ ავტორს ასეთივე ცხრილები შეედგინა, მაგ., საკათალიკოზო ყმებისთვისაც. სასურველი და „მასალებში სოც.-ეკონ. ისტორიისათვის“ აუცილებელიც იყო, რომ წარმოდგენილი ყოფილიყო საგამოსავლო ცხრილებიც. ასეთი ცხრილები უკეთეს წარმოდგენას მოგვცემდა ცალკე საბატონოების შემოსავლის შესახებ, ვიდრე ავტორის, როგორც ვნახეთ, საეკვო ღირსების ანგარიშები. გარდა ამისა, ავტორს რატომღაც არ შეუუჯამებია საკათალიკოზო სახასო ყმების რაოდენობა და მათ გამოსაღებად ავტორი მთლიანად არ ანგარიშობს, თუმცა, მას უკან რაც ვიცით, რომ საკათალიკოზო ნუსხებში ავტორის მიერ საცაიშლოს ნუსხებია ჩართული, ასეთი ანგარიში ფუქი იქნებოდა, ისევე როგორც ფუქია საცაიშლოს გამოსავლის და ყმების ავტორისეული ვარაუდი. შემდეგ, არა აქვს მიქცეული ჯეროვანი ყურადღება სახალხო მეურნეობის საკითხებს: სად რას მოითხოვდნენ ბეგარად, ე. ი. სად რა მეურნეობა იყო გავრცელებული, სად ტრიალებდა თეთრი და სად არა, სად რა გვარი მრეწველობის ნიშნები ჩანს?—ყველა ეს და სხვა მეტად საგულისხმოდ, ეკონომიური ისტორიის და გეოგრაფიის საკითხები ავტორის მხედველობის გარეშე დარჩა. მხოლოდ თითო-ოროლა შენიშვნა აქვს ავტორს აქა-იქ გაბნეული, ასე, მაგ., რომ „საცაიშლო გლეხებს სდებია გარდასახადი მხოლოდ ნატურით, ფულით გარდასახადი სრულებით არ სჩანს“ (კრებ. I, 36), ან რომ „ლეჩხუმში... პურს ბევრად მეტი ხედრითი წონა ჰქონდა ადგილობრივ სასოფლო მეურნეობაში, ვიდრე ღომს და ამით ეს მხარე თვალსაჩინოდ განსხვავდებოდა დას. საქართველოს დანარჩენ კუთხეებისაგან“ (იქვე, გვ. 38); ეს შენიშვნები, რა თქმა უნდა, არსებითს არაფერს იძლევა. კარგი იქნებოდა, რომ ავტორს ეკონომიური რუკებიც შეედგინა.

დასასრულ, ზედმეტი არ იქნებოდა, რომ ავტორს წარმოედგინა ბეგრების კლასიფიკაციაც არსებული მასალების მიხედვით, რადგან ამ საკითხს საბეგრო ნუსხების გასარკვევად ძირითადი მნიშვნელობა აქვს.

¹ ნ. ჩემი ხსენებ. წერილი, გვ. 314, შენ. 2

კაკაბაძის მასალები, თუ ზოგიერთ ახალ ტექსტს მხედველობაში არ მივიღებთ, ყველა ერთგვარია, ყველა ან საგამოსავლო დაეთარს, ან საბეგრო ნუსხას წარმოადგენს, ისე რომ შინაარსის მიხედვით მათს დალაგებაზე ლამაზაკი ზედმეტია. მაგრამ ავტორს თავისი მასალები უნდა დაეღებინა რაიმე გარეგანი ნიშნის მიხედვით მაინც, ნამდვილად კი მისი „მასალები“ სრულებით დაულაგებელია, ისე რომ მეთხველი იბნევა და თანამიმდევრობას ჰკარგავს. ქრონოლოგიურად „მასალები“ ასეა დაწყობილი: 1578 წ., XVI—XIX სს., 1622 წ., XVI—XVII სს., XVII—XVIII სს., 1809 წ., 1819 წ., 1400 წლ. ახლ., XVI ს.—1622 წ., 1545 წ., XVI ს.—1622 წ., XVI—XVII სს., XVI—XIX სს.; პოლიტიკური ერთეულების მიხედვით: იმერეთი, ოდიში, იმერეთი, გურია, იმერეთი, ოდიში, იმერეთი; საბატონოების მიხედვით: საქუთათლო, სახონო, საცაიშლო, საცაგერლო, საკათალიკოზო (მანთხოჯის), საჯრუქო, საქუთათლო და საკათალიკოზო და სხვ., საქუთათლო, საკათალიკოზო, საკაცხო. რად დასჭირდა ავტორს ასეთი ქაოსის შეტანა თავის ნაშრომში, გაუგებარია. არაერთი შინაგანი მიზეზი მის მასალებში არ მოიპოვება, რომელსაც შეეძლო ავტორი აეძულებინა ასეთი უთავბოლო დალაგება ერჩია.

ს. კაკაბაძეს თავისი შრომისათვის დაუსახავს უმთავრესად ორი ამოცანა: 1. საბეგრო ნუსხების განხილვა ყმების სოციალური შემადგენლობის თვალსაზრისით და 2. ცალკე საბატონოთა ყმებისა და შემოსავლის რაოდენობის გამოკვლევა.

თავის „მასალებს“ ავტორმა შესავლის სახით წარუძღვარა შემდეგი თავი: „სოციალური დანაწილება ახალს საუკუნეებში“ (კრებ. I, 1—8). ამ თავს ავტორი იწყებს არაფრისმთქმელი ფრაზით: „დას. საქართველოს მოსახლეობის სოციალური დანაწილება ახალს საუკუნეებში წარმოადგენდა (ისე, როგორც დანარჩენ საქართველოში) წინა საუკუნეების სოციალურ განვითარების შედეგს“. მოწინავე წოდებას შეადგენდნენ, ავტორის სიტყვით, დიდებულნი, თავადნი და აზნაურნი, „რომელთაც შემდეგ მიუბოღდა (sic!) გლეხობის მასსა“. რადგანაც ავტორის მასალა თითქმის სულ ერთიანად საეკლესიო ხასიათისაა, მას ანტერესებს უმთავრესად საეკლესიო აზნაურნი (თავადები და დიდებულნი ეკლესიას ყმებად არ ჰყოლია) და გლეხობა. ამ უკანასკნელის შესახებ, ამბობს ავტორი, „ვრცელი და გარკვეული ცნობა მოყვანილი აქვს არქანჯელო ლამბერტს, რომლის თხრობა მართალია XVII ს-ნის ნახევრის სამეგრელოს შეეხება, მაგრამ ამ საკითხში შეიძლება მთელი დას. საქართველოს XVII ს-ნის მოსახლეობის დასახასიათებლადაც გამოყენებულ იქნას“ (იქვე, გვ. 1—2). რატომ უნდა გამოდგეს ლამბერტის ცნობა მთელი დასავლეთი საქართველოსათვის, ავტორი არ გვიზიარებს. ლამბერტის ცნობით, გლეხობა ორი ფენისაგან შედგებოდა: უმაღლეს ფენას შეადგენდნენ მსახურნი და უდაბლესს— მოინალენი. ამ უკანასკნელი ტერმინის შესახებ კაკაბაძე შენიშნავს სხოლიოში: „XVI ს-ნეში ეს ტერმინი გლეხის აღსანიშნავად იხმარებოდა იმერეთშიც“ (იქვე, გვ. 2, შენ. 1). საიდანა აქვს ავტორს ეს ცნობა?—ასეთ კატეგორიულ განცხადებას დასაბუთება სჭირდება. თუ ეს ტერმინი იმერეთშიც იხმარებოდა, ამას ხომ დიდი კულტურულ-ისტორიული ინტერესი აქვს. მით

უმეტეს რომ, ავტორისავე მოწმობით, ეს ტერმინი „წარმოებულა მეგრულ სიტყვიდან. ნინალა—სამსახური“ (იქვე) და რომ, მაშასადამე, იგი შეიძლება ქართული „მსახურის“ ექვივალენტი იყოს. მაგრამ ავტორი თავის წყაროს არ ასახელებს, ისე რომ იძულებული ვართ ჩვენ თვითონ მოვძებნოთ ამ განცხადების სათავე. ერთადერთი ძეგლი, რომელსაც ავტორი აქ ჰგულისხმობს, არის ე. წ. „აფხაზეთის საკათალიკოზო დიდი იადგარი“, რომელშიც ტერმინი „მოინალე“, რაკი იადგარი საკათალიკოზოა, ე. ი. მთელ დას. საქართველოს შეეხება, თითქოს საყოველთაოდ არის ნახმარი. მაგრამ „საკათალიკოზო იადგარი“, ყოველ ექვს გარეშე, ნატყუარი ძეგლია¹. იგი შეთხზულია გარკვეული მიზნით XVI ს-ის დასასრულს, და განა შეიძლება ასეთი მნიშვნელოვანი დებულების წამოსაყენებლად მკვლევარი ნატყუარ საბუთის დაეყარდნოს? ეგებ სწორედ ოდიშშია ეს ძეგლი დაყალბებული, ან ეგებ ყალბის-მქნელი მეგრელი იყო? იმისათვის, რომ „მოინალე“ საყოველთაო ტერმინად იქნას აღიარებული, საჭიროა რომ, ოდიშს გარეთ, სადმე სხვაგან იგი კიდევ იხსენიებოდეს, და თანაც არა ერთხელ და ორჯერ, არამედ მრავალჯერ. მაგრამ, მეგრული ტერიტორიის გარეთ, არსად „მოინალის“ ხსენებაც არაა. ამგვარად, უკვე აქედან ჩანს, რომ ლამბერტის ცნობის გამოყენება „მთელი დას. საქართველოს XVII ს-ის მოსახლეობის დასახასიათებლად“ არ შეიძლება.

მოათავა რა ლამბერტი, ავტორი მოულოდნელად „ბატონყმობის გადავარდნის ეპოქიდან“ შემონახულ ცნობებზე გადადის. იგი ასე ამზადებს ნიდაგს ამ ცნობების გამოსაყენებლად: „ეს ცნობები მიეკუთვნება—ამბობს იგი—მე-1860 წლებს, მაგრამ თუ მივიღებთ მხედველობაში წოდებრივ ურთიერთობის ერთგვარ მუდმივობას (?), ყოველს შემთხვევაში თვალსაჩინო ხანგრძლივობას (!), აგრეთვე ამ ურთიერთობიდან გამომდინარე ვალდებულებათა ხანგრძლივ მუდმივობას (?!), ეს ცნობები შეიძლება რეტროსპექტიულად გამოყენებულ იქნას წინა ხანების სათანადო მასალების ჯეროვნად გასარკვევად“ (იქვე, გვ. 3). ამ დროის ცნობებით გლახობა იმერეთსა და გურიაში შემდეგი ფენებისაგან შედგებოდა: 1. აზატები, 2. მსახურები, 3. გლეხები, 4. მოჯალაზებები. სამეგრელოსთვის მოგვეპოვება ნიძიძის ცნობა, რომელიც იმავე ხანას ეკუთვნის და რომლის მიხედვითაც სამეგრელოს გლახობაც იმავე ოთხ კატეგორიად განიყოფებოდა (იქვე, გვ. 5 და 8). აქედან ავტორს გამოჰყავს შემდეგი დასკვნა: დას. საქართველოში „გლეხები წინადაც დაყოფილი იყვნენ არა ორ ფენად, როგორც ეს იყო ქართლში ვახტანგის კანონების შედგენის დროს და წინა საუკუნეებშიც (მსახურნი და გლეხნი), არამედ 4 ფენად: აზატნი, მსახურნი, გლეხნი და მოჯალაზენი. ასე იყო—დასძენს ავტორი—როგორც იმერეთსა და გურიაში, აგრეთვე სამეგრელოშიც“ (იქვე, გვ. 7, გახაზული ჩემია, ლ. შ.). ჯერ ერთი რომ ასეთი „რეტროსპექტიული“ დასკვნა თავისთავად ყოველად შეუწყნარებელია და ვერავითარი „ხანგრძლივი მუდმივობა“ მას ვერ გაამართლებს. მაგრამ, ამასაც

¹ ნ. ჩემი დასახელებული წერილი, გვ. 269, შენ. 1.

რომ თავი დაეანებოთ, სადღა დარჩა ლამბერტი თავისი „გრცელი და გარკვეული“ ცნობით? ის ხომ გარკვევით გვეუბნება, რომ XVII ს-ის სამეგრელოს გლეხობა მხოლოდ ორი ფენისაგან შედგებოდა, ის ხომ არ იცნობს არც აზატებს და არც მოჯალაბეებს? მაგრამ ავტორი, როგორც ვინახეთ, ლამბერტის ცნობებს მართებულად აღიარებდა „მთელი დას. საქართველოსათვის“ და მაშ რა საბუთით გადაჰყავს ავტორს XIX ს-ის აზატნი და მოჯალაბენი XVI—XVII საუკუნეების დას. საქართველოში?—ამის შესახებ ავტორი სდუმს.

მოჯალაბეთა შესახებ ავტორი აღნიშნავს, რომ ისინი „საბუთებში XVII ს-ის დასასრულიდან დადასტურებით“ გვხვდებიან, ხოლო „წინად, როგორც სჩანს, მებახორეს სახელით“ იყვნენ „ცნობილი“ (იქვე, გვ. 1), ვინაიდან ტერმინი „მებახორე“ უკავშირდება მეგრულ „ოხოორუსს“—სამოსახლო, საიდანაც მოდის „დელ მახორე“, მისახლებული, რომელიც მეგრულად XIX ს-ში მოჯალაბეს აღნიშნავდა“ (კრებ. III, 20). მაგრამ „მებახორე“ დას. საქართველოს საბუთებში, თუ ძალიან არა ვცდები, მხოლოდ ორჯერა გვხვდება—1545 წლ. გელათის დაეთარში (საქ. სიძე. I, 19) და გრიგოლ კათალიკოზის 1733 წლ. გუჯარში (დას. საქართვ. საეკლ. საბ. I, 141), ორჯერვე გელათის მახლობლად მოსახლედ ჩანს და ორსავე ზემოხსენებულ საბუთში არც ერთი ნიშანი არ მოიპოვება, რომლის მიხედვითაც შეიძლება მისი მიჩნევა მოჯალაბედ. ხოლო თუ წმინდა ლინგვისტიკურ მოსაზრებებს დავენდეთ, ეს ტერმინი გაცილებით უკეთ შეიძლება დავუკავშიროთ „ახორს“ და დაახლოვებით „მეჯინების“ ფარდად ჩავთვალოთ. „მოჯალაბის“ შესახებაც ავტორი სცდება: იგი გვხვდება უკვე 1637 წლის საბუთში (ქრონიკები II, 452), ე. ი. გაცილებით უფრო ადრე, ვიდრე ავტორს ჰგონია?.

ასეთია ავტორის მსჯელობა. მას ერთხელაც არ უკითხავს, ეთანხმება თუ არა სხვა საბუთები, ლამბერტის რომ თავი დაეანებოთ, XIX ს-ის ცნობებს, საზოგადოდ მას არც უცდია სხვა საბუთების მოპოვება. იგი სავსებით დაენდო რაღაც მითითურ „ხანგრძლივ მუღმივობას“.

ასეთი შესავლის შემდეგ ავტორი საბეგრო ნუსხების გარკვევაზე გადადის და ახლა უკვე თავისთავად ცხადია, რომ მისი ძიება წინასწარ განწირული უნდა იყოს. მართლაც, ავტორი თავის მასალაში ვერ გარკვეულა. საბეგრო ნუსხებში ყმების წოდებრივი მდგომარეობა ძალიან იშვიათადაა აღნიშნული. უმეტეს შემთხვევაში ამის დადგენა შეიძლება მხოლოდ ყმის მართებლობის მიხედვით. გავეცნოთ რაც შეიძლება მოკლედ ავტორის მეთოდს. ავიღოთ რამდენიმე სხვადასხვა ტიპის მართებლობა და ვნახოთ, რა დასკვნები გამოჰყავს ავტორს ვალდებულის წოდებრივი მდგომარეობისათვის: ა) უსამსახურონი (ე. ი. ყმები, რომლებსაც მხოლოდ სულადი თუ ფულადი გადასახადი, ე. წ. ბეგარა მართებს) ფარცხანაყანებს, ჩუნეშს, ოფისკვიჯს და სხვაგან მოინალეები

¹ ძველ „მოინალეებს“ ავტორი, როგორც ეს მომდევნო გვერდებიდან ირკვევა (ნ. მაგ., იქვე, გვ. 10 შმდ.—XIX ს-ის) „გლეხებთან“ აიდენტივებს.

² აზატების შესახებ ნ. ჰემს ხსენებულ წერილში, გვ. 312—316.

ყოფილან (კრებ. I, 12), ფერსათს კი 7 კომლი მსახურებად არიან გამოცხადებული (იქვე, გვ. 15); მაგრამ ფერსათსვე 4 სხვა კომლი უსამსახურო მოინალებები უნდა იყვნენ (იქვე); კორთხას ყველა უსამსახურო მსახურადაა მიჩნეული (იქვე, გვ. 16); ასევე დიანტყას 11 კომლი (იქვე); ჯვარისას კი 3 კომლი უსამსახურო „აღბათ“ მოინალებები არიან (იქვე, გვ. 18) და ა. შ.; ბ) პურის-ქამის და ლაშქრობის მოვალენი როკითს 7 კომლი აზნაურები ყოფილან (იქვე, გვ. 13), ნაქანელს კი 4 კომლი კონჯარია მსახურები არიან (კრებ. III, 26); მაგრამ ამათ ნუსხაშივე უწერიათ თავიანთი წოდება, სამაგიეროდ უსახელოს 1 კომლს წოდება არ უწერია, მაგრამ „საფიქრებელია“, რომ მსახური უნდა იყოს (კრებ. I, 37); ასევე ნაქურალეშს 1 კომლი (იქვე); ხიბულას კი ხადილის (ე. ი. პურის-ქამის) და ლაშქრობის მოვალე 1 კომლი აზნაურადაა გამოცხადებული (კრებ. III, 34); გ) პურის-ქამის ან საპურობოს მოვალენი მუხურს 1 კომლი მოინალედაა მიჩნეული (კრებ. III, 32), ნაქურალეშს კი 1 პარტახტი მსახურისადაა აღიარებული (კრებ. I, 37); დ) პურის-ქამის ან გოქქუშურის, სამსახურის და ლაშქრობის მოვალენი ხორის ყველა მოინალებები უნდა იყვნენ (კრებ. III, 31), ნაქანელს კი კონჯარია მსახურადაა აღიარებული, ხოლო ელიშია ისევე-ისე მოინალედ (იქვე, გვ. 27); ე) ხადილის და საპატიო სამსახურის მოვალენი „გუბს ქეეით“ 2 კომლი მსახურებად არიან მიჩნეული (კრებ. I, 17), შუბანს კი 1 კომლი აზატია (იქვე, გვ. 14); ვ) ცხენით სამსახურის მოვალენი ქუთაისს 3 კომლი აზატები არიან (იქვე, გვ. 11), გიგუთს 2 კომლი მსახურნი არიან (იქვე, გვ. 12), ხოლო დიანტყას 2 კომლი შინაყმებია (იქვე, გვ. 16. ამათ მართებს „ულაყით სამსახური“, რაც, ავტორის განმარტებით, იქვე შენ. 3, იგივე „ცხენით სამსახური“ უნდა იყოს) და ა. შ.

ზემომოყვანილიდან ჩანს, რომ ავტორს არაერთი საზომი ვალდებულებათა მიხედვით ყმების სოციალური მდგომარეობის განსასაზღვრავად არა აქვს. ანდა რად გვინდა ამდენი ჩხრეკა, როდესაც თვითონ ავტორი მე-16 გვერდზე გვიცხადებს კორთხელ უსამსახუროთა შესახებ, რომ „ყოველ კომლის შესახებ ნაჩვენებია ბეგარა, მაგრამ არაა ნაჩვენები, მართებდათ მათ მუშაობა ან სამსახური თუ არა. მაგრამ რათგანაც მუშაობა მათ, როგორც სჩანს, არ მართებდათ, ამიტომ როგორც პრივილეგიურ მდგომარეობაში მყოფთ ჩვენ მათ მსახურებად ვთვლით“ (კრებ. I, 16, შენ. 2), მე-18 გვერდზე კი, ჯვარისელ უსამსახუროთა შესახებ, აი რას გვეუბნება: „სამსახური და მუშაობა არაა ნაჩვენები და რადგანაც სამსახური არაა ნაჩვენები, ამიტომ ეს გლეხები ჩვენ მიერ მოინალებებად არიან ჩათვლილი“ (იქვე, გვ. 18); ან კიდევ, როდესაც იგი მე-21 გვერდზე, „მართებული ბეგრის რაობიდან“, სახონო 6 კომლის შესახებ დაასკვნის, რომ ესენი მსახურნი არიან, რადგან „ბეგრის გარდა ხადილი“ მართებთ (იქვე, გვ. 21), მე-22 გვერდზე კი აგრეთვე სახონო სხვა 2 კომლის შესახებ სწერს, რომ ისინი მოინალენი უნდა იყვნენ, რადგან „ბეგრის გარდა ხადილი“ მართებთ (იქვე, გვ. 22). ეს ხომ დაუჯერებელია, მაგრამ სამწუხაროდ ასე არის.

იმის ნაცვლად, რომ საბევრო ნუსხების ჩვენებანი კრიტიკულად შეეფასებინა, ავტორი დაკმაყოფილდა იმას, რომ საქუთათლოს დავთარში ორგან აზრატის ვალდებულება განსაზღვრული, დარჩელის ნუსხაში კიდევ აზნაურისა, ნაქანეულისაში—მსახურის, ეს მეტად ლაკონიური და უქმარი ცნობები ყმების სოციალური დანაწილებისათვის „საკმაოდ მიახლოვებით (მაგრამ თუნდაც რომ არა ყველა შემთხვევებში სრული დაქვეშაობით)“ (კრებ. I, 10 და III, 26) გამოსადეგად სცნო და სრული უმწეობა გამოიჩინა ნუსხებში წარმოდგენილ ფორმათა სიმრავლის წინაშე. ესეც არ იყოს, ვიდრე ავტორი მართებლობათა მიხედვით ყმების სოციალური ვითარების გამორკვევას შეუდგებოდა, მას უნდა ზოგადად მაინც შეესწავლა თვით ეს მართებლობა, ბეგარა და სამსახური.

რად უნდა ღირდეს ამის შემდეგ ავტორის ანგარიში სხვადასხვა საბატონოთა ყმების წოდებრივი შემადგენლობის პროცენტული შეფარდებისათვის, თავის-თავად გასაგებია.

რაც შეეხება ჯამებს, აქ მდგომარეობა კიდევ უფრო უარესია: ჯერ ხალასი შეცდომები: ავტორის ანგარიშით, გურიის საქუთათლო ნუსხის ჯუმალი უდრის 497 $\frac{1}{2}$ ჩითახურს და 48 ქათამს (კრებ. I, 9), ნამდვილად კი არის 514 $\frac{1}{4}$ ჩ. და 47 ქ.; მალაკს 31 კომლს, ავტორით, მართებს 321 კოკაღენო, 11 პარტახტი კი—102 ქ. ლვ. (იქვე, გვ. 12), ნამდვილად კი არის 303 და 93; ხონის მებადილეებს ავტორი 6 კომლს ანგარიშობს (იქვე, გვ. 21), ნამდვილად 7-ია; საცაგერლოს დავთარში მოხსენებულია სულ 58 კომლი და 6 პარტახტი (იქვე, გვ. 36), ნამდვილად კი 57 კომლია და 8 პარტახტი, რომელთაგან 1 გაცემულია; მანთხოჯის XVIII ს-ის ნუსხაში ავტორი ანგარიშობს სულ 50 კომლ ყმას, ნამდვილად კი 53 ან 52 კომლია¹, და ა. შ. მთელი „მასალები“ აქრელებულია ასეთი აჩქარებით გამოწვეული შეცდომებით, რომლებიც სრულებით აბათილებენ ავტორის ჯამებს.

ბეგრების ჯამების შესადგენად ავტორს ყველა გამოსაღები თეთრზე გადააქვს. შემდეგ ის ანგარიშობს საშუალო ციფრებს თითო კომლზე და რადგანაც, მისი აზრით, მას გამორკვეული აქვს საკლავის ფასი, ეს ციფრები მას საკლავებზე გადააქვს, ე. ი. ის არკვევს ბეგრის რეალურ ღირებულებასაც. აქ ავტორისათვის არაერთი დამბრკოლება არ არსებობს, მისთვის ყველაფერი ცნობილია და ერთი კალმის მოსმით ის სწვევტს ყველა საჯახირო საკითხებს. მაგ., ურემი ლომი 1578 წ. ღირდა თურმე 20 თეთრი (კრებ. I, 20); ეს ნაანგარიშეგია „რეტროსპექტიულად“: 1753 წელს იგი ღირდა 1 $\frac{1}{4}$ მარჩილი და ამავე დროს საკლავი ღირდა „ჩვეულებრივ“ 3 რუბი; XVI ს-ის ნახევარში საკლავი ღირდა 10—12 თეთრი, „უფრო 12 თეთრი“ (!) და „ურემი ლომი ამ დროს ამიტომ საანგარიშებელია 20 თეთრი“ (იქვე, გვ. 27, შენ. 1). ეს ფასები საიდანღა იცის ავტორმა?—ლომის შესახებ იგი მიგვიითითებს 1753 წლის საბუთზე, რომელშიც გაბრიელ ჰყანდიდელი სწერს: ბეგარა „ურმოული ლომი

¹ თუ მანართბელი ადამია არ ვიანგარიშებ; სხვათა შორის, აღსანიშნავია, რომ თვით ნუსხაც იქვეა დაბეჭდილი, მაგრამ ეს შეცდომა კორექტურული კი არაა, არამედ ავტორს უნდოდა, რომ ეს ციფრი მაინც და მაინც იგივე ყოფილიყო, როგორც ერთ სხვა ნუსხაში, ნ. იქვე, გვ. 40 და შენ.

გარდავიღეთ და თითო მარჩილის სანთელი და თითო რუბის საკმეველი დავადევით“ შეწირულ ყმებსაო. მაგრამ აქ ცხადია, რომ ჭყონდიდელმა ამ ყმებს ბევარა დაუტოლო, ისე რომ 1 მარჩილი და 1 რუბი ურმეული ღომის ექვივალენტი არაა; ეს, სხვა არა იყოს რა, კარგადა ჩანს იქვე ქვემონათქვამიდან: სამს სხვა გლესს „ურმოული ღომი შეეაწიეთო“ და მარჩილი და რუბი დავადევითო (დას. საქ. საეკლ. საბ. II, 2). საკლავის ფასისათვის ავტორი ასახელებს „ხონის საყდრის საბეგრო დავთრებს“, რომლებიც XVIII ს-ის შუახანებს უნდა ეკუთვნოდეს; XVI ს-ისათვის კი საკლავის ფასი მას თურმე სტუთათლოსავე დავთრიდან ამოუღია. მაგრამ ამ დავთარში საკლავი არის 6, 10, 12, 15, 20 და სხვა რაოდენობის თეთრისა და რატომ მაინც და მაინც 10—12, ისიც „უფრო 12 თეთრის“ საკლავი არჩია ავტორმა? იმიტომ რომ სხვაზე უფრო ხშირად 12 თეთრის საკლავია გაწერილი?—ავტორს ავიწყდება, რომ ეს ციფრები უმეშვეოდ მხოლოდ ყმების ქონებრივ ვითარებას ახასიათებენ და არა საკლავის ფასს. დაბოლოს, ავტორის მიერ მოტანილი ციფრები კიდევაც რომ სწორი იყოს, განა უეჭველია, რომ ღომის და საკლავის ფასთა შეფარდება იგივე უნდა ყოფილიყო XVI ს-ში, რაც XVIII-ში იყო?

1 კოდი ღომი 1578 წ., ავტორის მტკიცებით, ღირდა თურმე 3,3 თეთრი (კრებ. I, 20); ეს იქიდან ირკვევა, რომ „ურემი XVI ს-ში იმერეთში შეიცავდა... 24 სანაოთხლოს (უნდა იგულისხმებოდეს კოდისას). ურემში მაშასადამე 6 კოდი ყოფილა“ და ამიტომ კოდი უნდა ღირებულყო 3,3 თეთრი (იქვე, გვ. 27, შენ. 1). ესთქვათ, ურემი ღომის ფასი მართლაც ცნობილი ყოფილიყო—20 თეთრი. საიდან ვიცით, რომ ასე ღირდა სწორედ 24 სანაოთხლოს შემცველი ურემი? თუ, ესთქვათ, შუბანში ყველას ამ ზომის ურემი ემართა, ეს ჯერ კიდევ იმას არ ნიშნავს, რომ, მაგ., ბაშსაც ასეთი ურემი იხმარებოდა. და ან რატომ უნდა „იგულისხმებოდეს“ სანაოთხლოს ქვეშ კოდის მეოთხედი?—ეს არსაიდან არ ჩანს.

ღვინის ფასი ხონში XVI ს-ისათვის ავტორს ასე აქვს გამორკვეული: 1684 წლის „კაცხურ სიგელიდან სჩანს, რომ კოკა ღვინო ამ დროს 1 თეთრად იანგარიშებოდა. რადგანაც XVII ს-ნის სიგრძეზე ფასებს იმერეთში თეთრის ანგარიშზე ერთგვარი მუდმივობა ეტყობა (?), ამიტომ ჩვენ შესაძლებლად ვსთვლით ასეთივე ფასი ღვინოზე დაუშვათ XVI ს-ის მეორე ნახევრისთვისაც“ (იქვე, შენ. 2). მაგრამ საიდან იცის კაკაბაძემ, რომ 1684 წლის კაცხური კოკა და XVI ს-ის მეორე ნახევრის ხონური კოკა ერთი და იგივე ოდენობისა იყო? კოკა ხომ ერთსა და იმავე ადგილას და ერთსა და იმავე დროს იყო რვიანიც და იყო ოცდამოთხიანიც! ორი კოკის შედარება, თუ მათი საწყაო აღნიშნული არაა, სრულებით შეუძლებელია...

აი ამგვარი ანგარიშით აქვს გამოანგარიშებული ავტორს, რომ, მაგ., ქუთაისის საყდრის ყმები (პარტახტებიანად) 1578 წელს იხდიდნენ დაახლ. 22¹/₂ ათას თეთრს „447 საკომლოზე (გარდა აზნაურისა და აზატისა)“ და რომ „თითო საკომლოზე“ მოდიოდა „დაახლ. 50 თეთრის ბევარა, საკლავზე გადატანილ (საკლავი 12. თეთრის ანგარიშით) თითო კომლზე 4,17 საკლავის ღირე-

ბულები ბეგარა“ (იქვე, გვ. 20). რა თქმა უნდა, აქ არც ერთი ციფრი სარწმუნო არაა.

ზემოხსენებულ ორ მთავარ ამოცანას გარდა, ავტორი გზა-და-გზა არკვევს მოსახლეობის მოძრაობის საკითხებსაც. აქაც იგი ჩვეულებრივის გულუბრყვილობით მსჯელობს. მოვიტან ერთ მაგალითს: XVI ს-ის ნუსხასთან შედარებით ნაქანეულის 1622 წლის ნუსხაში მეკომურთა რიცხვი მეტია, იხსენიება ახალი გვარები, ხოლო ზოგიერთი ძველი გვარი აღარა ჩანს (თუმცა ცვლილება არც ისეთი „თვალსაჩინოა“, როგორც ეს ავტორს გამოჰყავს, რომელსაც აქაც ბევრი შეცდომა ეპარება გვარების შედარებისას)¹. ამის გამო ავტორი დაასკვნის: ასეთი ცვლილება, ჩვენის აზრით, არ შეიძლება აიხსნას მხოლოდ რომელიმე დიდ მთარულ სენის (მაგ., ქამის) შედეგად ანდა სიმშობლიან წელიწადის შედეგად, არამედ აქ მოქმედებდა, საფიქრებელია, იგივე მიზეზი, რამაც XVII ს-ის მეორე ნახევარში ნაქანეული მთლად გააყვანა, სახელდობრ თარეშები და თავდასხმანი“ (კრებ. III, 27). ავტორი იფიქნებს, რომ მოცემული ნუსხების მიხედვით ჩვენ უფლება არა გვაქვს ვარაუდი გავსწიოთ სოფ. ნაქანეულის მთელი მოსახლეობისათვის, რადგან ეს ნუსხები წარმოგვიდგენენ მხოლოდ საკათალიკოზო მფლობელობას, ხოლო მთელი სოფლის არათავისუფალი მოსახლეობა შეიძლება გაცილებით მეტიც იყო, რადგან ნაქანეულში სხვა ბატონებსაც შეეძლოთ ყმები ჰყოლოდათ. კათალიკოზს კი შეეძლო ახალი ყმები შეეძინა შემოწირვით, ძველები შეიძლებოდა ამოვარდნილიყვნენ, საზოგადოდ მთელი ცვლილება გაცილებით უფრო ბუნებრივად მომხდარიყო, ვიდრე ეს კაკაბაძესა აქვს წარმოდგენილი. ისეთი შორს წასული დასკვნებისათვის, როგორც ავტორს გამოჰყავს, მეტი საბუთებია საჭირო. სხვა არა იყოს რა, მოსახლეობამ, XVI ს-სთან შედარებით, იმატა, ხომ არ იკლო, და რისთვის დასკირდა ავტორს ან „მთარული სენი“, ან „შიმშობა“ და ან „თარეშები“, სრულებით გაუგებარია.

ავტორი, სხვათა შორის, ატარებს თავის შრომაში იმ აზრსაც, რომ XVI ს-მდე მსახურნი გაცილებით უფრო მსუბუქად ყოფილან დაბეგრილი. ამას ასკვნის ავტორი გურიის საქუთათლო ნუსხის მიხედვით, რომელსაც იგი, როგორც ვნახეთ, სრულიად უსაფუძვლოდ, 1400 წლის ახლო ხანას მიაკუთვნებს. აქ მხოლოდ მეხადილეები მიაჩნია მას მსახურებად. ამათ, ამბობს ავტორი, „მართებთ მცირედი ფულადი გარდასახადი, ხადილი და ცხენით სამსახური. შემდეგ ხანებში მსახურნი დას. საქართველოში თანდათან მრავლდებიან და მათი მდგომარეობაც თანდათან უარესდება, ვიდრე ბოლოს თავისი ბეგართ მსახური უთანასწორდება ჩვეულებრივის მებეგრე გლეხს“ (კრებ. III, 12—13). თავისი დებულების შესამტკიცებლად ავტორი იმოწმებს ბექას კანონებს: „მართლაც—განაგრძობს იგი—ბექას კანონების მიხედვით 1300 წლის ახლო ხანებში საკმაოდ ცნობილია მსახურის მდგომარეობა“ და განმარტავს, რომ ბექა სხვა-დასხვა ღირსების მსახურს იცნობდა (იქვე, გვ. 13). ავტორი ვერ ამჩნევს, რომ მისი მოწმობა მისსავ დებულებას აბათილებს: მოსალოდნელი იყო, რომ ბექა „მართლაც“ მხოლოდ მსუბუქად დაბეგრულ მსახურებს იცნობდა და თურმე,

¹ შტრ. ჩემს ხსენებულ წერილში გვ. 298.

პირიქით, უკვე ბექა არჩევდა მსახურსა და მსახურს შორის. და მართლაც, როგორც XVI ისე XVII საუკუნეებში და, ავტორისავე მასალებით, XIX ს-შიც, მსუბუქად დაბევრილი ან სრულებით დაუბეგრავი მსახურის გვერდით გვხვდება დაბევრილი მსახურიც და, უმეტესად, ამისდა მიხედვით არჩევდა მსახურებს ბექაც, თუმცა ბეგრების შესახებ მას პირდაპირ არაფერი აქვს ნათქვამი.

ზემომოყვანილის შემდეგ ჩვენ იძულებული ვართ დავასკვნათ, რომ ს. კაკაბაძის „მასალები“ არამც თუ ნათელს არა ჰყენს დასაფლეთი საქართველოს სოც.-ეკონ. ისტორიას, არამედ, პირიქით, ბევრ ცხადსა და ნათელსა კითხს ბურუსში ჰხვევს და მკითხველის გონებას აბნევს.

დასასრულ, აღვნიშნავ კიდევ, რომ ავტორის ენაც საეცებით გამართულად ვერ ჩაითვლება.

„მასალებშივე“, შიგადაშიგ, რაც თავისთავად მეტად უხერხულია, ავტორს ჩართული აქვს ახალი ტექსტები, დავთრები, ცალკე ნუსხები და სიგლები. ამ ტექსტების გამოცემა არაა დამაკმაყოფილებელი. ავტორს გათვალისწინებული არა აქვს, რომ გამოცემული ტექსტი ერთის მხრით დაწმენდილი უნდა იყოს, მეორე მხრით კი იგი დედნის მაგივრობასაც უნდა სწევდეს, თორემ სხვაფრივ მას სანახევროდ ფასი ეკარგება.

ცოდრედაცორა შ. ჭუმბურიძე

* * *

წარმოებას გადაეცა ასაწყ. 17.1.1940.წ.
ხელმოწ. დასაბეჭდ. უკ. ფ. 26.5.1940 წ.
ანაწყ. ზომა 7×11; ქალ. ზ. 70×105 სმ
ბეჭდურ ფორმ. რ. 10¹/₂; სააეტ. ფ. რ. 13
შეკვ. № 56; მთავლიტის რწმუნ. № 2267
ტირაჟი 500

სსრკ მეცნ. აკად. საქართველოს ფილიალ.
სტამბა, აკაკი წერეთლის ქუჩა № 7